

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Gdańsk, dnia 14 lutego 2012 r.

Poz. 652

OGŁOSZENIE NR 1 ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

z dnia 3 stycznia 2012 r.

w sprawie zmiany Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013

Na podstawie art. 20 ust. 3a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712 ze zm.) w związku z art. 13 pkt 10 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (t.j. Dz. U. z 2007 r. Nr 68, poz. 449 ze zm.) Zarząd Województwa Pomorskiego wnosi o opublikowanie w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego ogłoszenia o następującej treści:

§ 1. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013, wraz z decyzją Komisji Europejskiej K(2011) 8615 z dnia 28 listopada 2011 r. zmieniającą decyzję K(2010)6061 z dnia 03 września 2010 r. oraz zmieniającą decyzję K(2007)4209 z dnia 04 września 2007 r., stanowi załącznik do niniejszego ogłoszenia oraz został zamieszczony na stronie internetowej Departamentu Programów Regionalnych: www.dpr.pomorskie.eu.

Marszałek Województwa
Pomorskiego

Mieczysław Struk

Załącznik do Ogłoszenia Nr 1
Zarządu Województwa Pomorskiego
z dnia 3 stycznia 2012 r.

Zmiana RPO WP tekst jednolity

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU
REGIONALNEGO

**REGIONALNY
PROGRAM OPERACYJNY
DLA
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO
NA LATA 2007-2013
CCI 2007PL161PO015**

**przyjęty decyzją Komisji Europejskiej
nr K(2011)8615 z dnia 28 listopada 2011 r.
zmieniającą decyzję nr K(2010)6061
z dnia 3 września 2010 r.
zmieniającą decyzję nr K(2007)4209
z dnia 4 września 2007 r.**

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013

POLSKA

Gdańsk, listopad 2011 r.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	4
I. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO	6
II. ANALIZA SWOT	30
III. OCENA EFEKTYWNOŚCI WSPARCIA KRAJOWEGO I ZAGRANICZNEGO DLA WOJEWÓDZTWA W LATACH 1999-2006	33
IV. OCENA I KONSULTACJE PROGRAMU	43
V. STRATEGIA PROGRAMU	49
VI. OSIE PRIORYTETOWE PROGRAMU	76
VII. KOMPLEMENTARNOŚĆ Z DZIAŁANAMI FINANSOWANYMI W RAMACH EUROPEJSKIEJ WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ ORAZ EUROPEJSKIEGO INSTRUMENTU SĄSIEDZTWA I PARTNERSTWA	143
VIII. KOMPLEMENTARNOŚĆ Z DZIAŁANAMI FINANSOWANYMI Z EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU ROLNEGO ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH ORAZ EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU RYBACKIEGO	145
IX. PLAN FINANSOWY PROGRAMU	150
X. SYSTEM WDRAŻANIA PROGRAMU	155
ZAŁĄCZNIK I. INDYKATYWNY WYKAZ DUŻYCH PROJEKTÓW	178
ZAŁĄCZNIK II. KONSULTACJE SPOŁECZNE PROGRAMU	179
ZAŁĄCZNIK III. OCENA ODDZIAŁYWANIA PROGRAMU NA ŚRODOWISKO	185
ZAŁĄCZNIK IV. OCENA EX-ANTE (SZACUNKOWA) PROGRAMU	189
ZAŁĄCZNIK V. OCENA SKUTKÓW MAKROEKONOMICZNYCH REALIZACJI PROGRAMU	193
ZAŁĄCZNIK VI. WSKAŹNIKI KONTEKSTOWE PROGRAMU	198
ZAŁĄCZNIK VII. SCHEMATY PRZEDSTAWIAJĄCE SYSTEM INSTYTUCJONALNY REALIZACJI RPO WP	204
ZAŁĄCZNIK VIII. PRZEGLĄD ŚRÓDOKRESOWY RPO WP	209
ZAŁĄCZNIK IX. WYKAZ SKRÓTÓW	215
ZAŁĄCZNIK X. SŁOWNIK POJĘĆ	218
ZAŁĄCZNIK GRAFICZNY	225

WPROWADZENIE

RPO WP jest jednym z instrumentów realizacji Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 (NSRO)¹. Zgodnie z zapisami NSRO, rolę Instytucji Zarządzającej RPO WP pełni Zarząd Województwa Pomorskiego, który odpowiada także za przygotowanie zawartości RPO WP.

RPO WP został przygotowany zgodnie z art. 32 ust. 1 Rozporządzenia Rady Nr 1083/2006² w celu wykorzystania środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w ramach celu „Konwergencja” polityki spójności Unii Europejskiej.

Prace nad Regionalnym Programem Operacyjnym dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013 (RPO WP) rozpoczęły się w czerwcu 2005 roku.

RPO WP uwzględnia:

- 1) wnioski z regionalnych konsultacji społecznych;
- 2) rekomendacje płynące z postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko;
- 3) rekomendacje płynące z oceny ex-ante (szacunkowej);
- 4) wyniki konsultacji międzyresortowych oraz ustaleń podjętych przez stały komitet Rady Ministrów;
- 5) wyniki negocjacji RPO WP z Komisją Europejską.

RPO WP jest zgodny z zapisami:

- 1) Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego³;
- 2) Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia;
- 3) Strategicznych Wytycznych Wspólnoty dla spójności⁴.

RPO WP został dwukrotnie (w latach 2010 i 2011) poddany modyfikacji. Obie zmiany miały na celu podniesienie efektywności interwencji realizowanej w ramach Programu:

- 1) Zmiana z roku 2010 wiązała się ze zwiększeniem skali oddziaływania mechanizmów zwrotnych. Dzięki niej uruchomiono Inicjatywę JESSICA z alokacją na poziomie **49 162 296 mln euro**, która uzupełniła uruchomioną już w roku 2009 Inicjatywę JEREMIE (alokacja **51 596 848 mln euro**);
- 2) Zmiana z roku 2011 wiązała się z przyznaniem RPO WP ok. 53 mln euro dodatkowych środków EFRR z Krajowej Rezerwy Wykonania i tzw. Dostosowania Technicznego. Dzięki tej zmianie możliwe było zwiększenie skali oddziaływania Programu w tych obszarach tematycznych, w których efektywność interwencji jest wysoka i ma profil prorozwojowy.

RPO WP stanowi największy w historii, skoordynowany, wieloletni i ustabilizowany finansowo program przedsięwzięć rozwojowych w województwie pomorskim. Jego celem strategicznym jest: ***poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych.***

RPO WP stanie się więc bardzo istotnym instrumentem wprowadzania zmian strukturalnych w regionie, a jednocześnie ważnym narzędziem realizacji Strategii EUROPA 2020. Na realizację

¹ Dokument zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej zatwierdzającą pewne elementy NSRO z dnia 7 maja 2007 roku.

² Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999.

³ Dokument przyjęty przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 18 lipca 2005 roku.

⁴ Decyzja Rady nr 2006/702/WE z dnia 6 października 2006 roku (Dz. Urz. UE L 291 z dnia 21 października 2006 roku).

celów związanych ze wspieraniem gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach, efektywnie korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej (czyli na tzw. cele lizbońskie) przeznaczono ponad 47,0% całkowitego budżetu Programu.

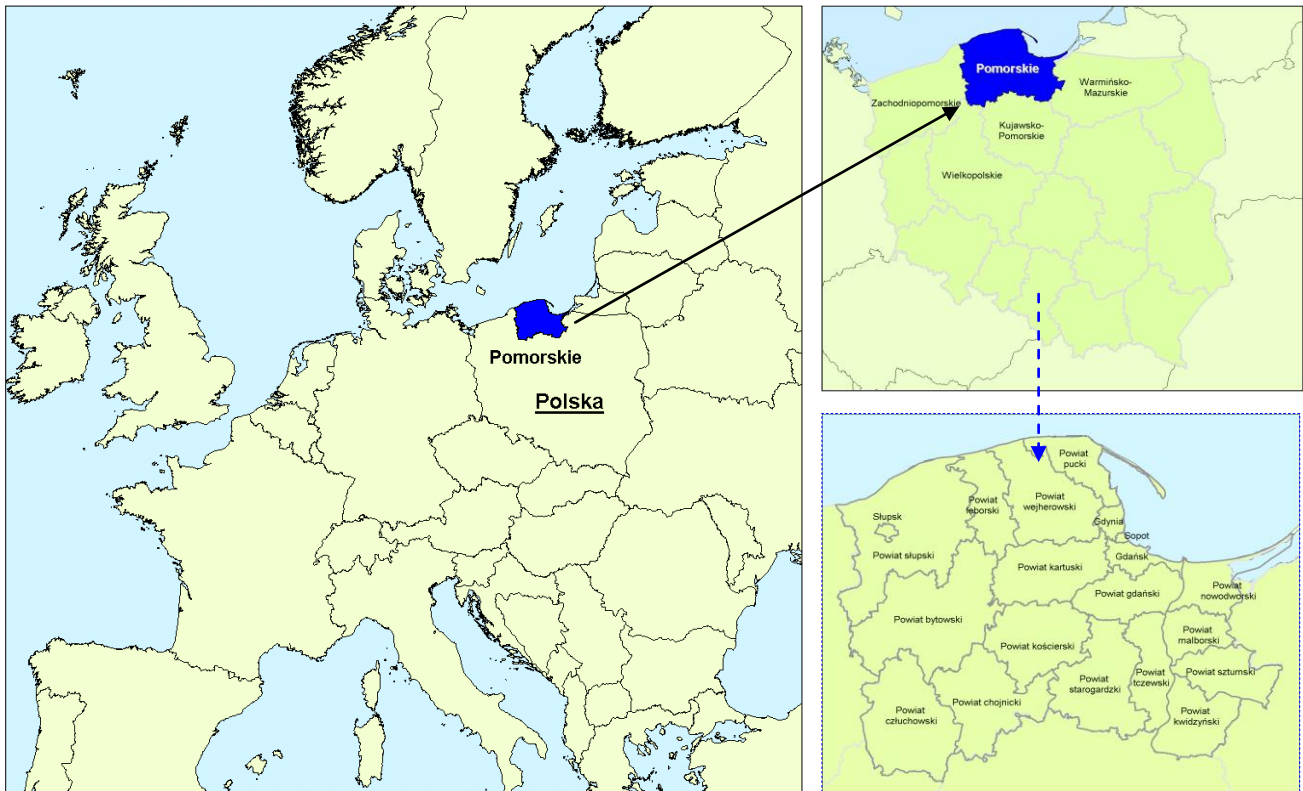
Mimo dość dużego budżetu (ponad 1,2 mld euro), RPO WP nie może być środkiem do rozwiązania wszystkich problemów regionu oraz sposobem na wykorzystanie wszystkich otwierających się przed regionem szans. Z tego punktu widzenia kluczowa będzie skuteczna koordynacja RPO WP z innymi programami realizowanymi na terenie województwa w ramach polityki spójności UE, Wspólnej Polityki Rolnej, Wspólnej Polityki Rybackiej oraz polityk i strategii krajowych.

DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO⁵

A. INFORMACJE OGÓLNE

Pomorskie jest jednym z trzech województw Polski położonych nad Morzem Bałtyckim. Jego powierzchnia wynosi 18 293 km², co stanowi 5,9% obszaru Polski.

Mapa nr 1. Województwo pomorskie w Europie

Źródło: Opracowanie własne.

Od zachodu region graniczy z województwem zachodniopomorskim, od południa z wielkopolskim i kujawsko-pomorskim, a od wschodu z warmińsko-mazurskim. Na Mierzei Wiślanej województwo graniczy z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej.

W skład województwa pomorskiego wchodzi 16 powiatów i 4 miasta na prawach powiatu oraz 123 gminy: 25 miejskich, 17 miejsko-wiejskich i 81 wiejskich. Stolicą województwa jest Gdańsk.

Przez obszar województwa przebiegają dwa paneuropejskie korytarze transportowe nr IA (Helsinki-Tallin – Ryga – Kaliningrad - Gdańsk) oraz VI (łączy Skandynawię z Europą Środkową poprzez Trójmiasto, Łódź, Warszawę i Katowice). Województwo pomorskie należy do najbardziej zróżnicowanych przyrodniczo i krajobrazowo regionów Polski. Charakteryzuje się niezwykle urozmaiconą rzeźbą terenu i dużymi różnicami wysokości terenu.

⁵ Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w województwie pomorskim została opracowana w oparciu o dostępne dane statystyki publicznej (dane publikowane przez GUS, Eurostat).

Województwo charakteryzuje się jedną z najwyższych w kraju lesistością (lasy stanowią ok. 37% ogólnej powierzchni regionu). Na terenie województwa jest około 450 jezior o powierzchni większej niż 1 ha. Blisko 1/3 powierzchni województwa stanowią przyrodnicze obszary chronione (w tym 9 parków krajobrazowych, 2 parki narodowe).

Pod względem liczby ludności województwo pomorskie należy do przeciętnych w kraju. Na koniec 2005 roku liczba ludności w regionie wyniosła 2 199 tys. (5,8% ludności w kraju). Pomorskie jest także jednym z siedmiu polskich województw, które w stosunku do roku 2000 odnotowały wzrost liczby ludności (1. miejsce wśród regionów).

Województwo cechuje dobry poziom wykształcenia mieszkańców regionu - 2. miejsce w kraju pod względem udziału ludności z wykształceniem wyższym. Region wyróżnia się wysoką aktywnością społeczną na tle innych województw oraz jednym z najliczniejszych w Polsce sektorów pozarządowych, skupiającym blisko 4 tys. podmiotów. Województwo pomorskie znajduje się na 2. miejscu w Polsce pod względem liczby organizacji przypadających na 10 tys. mieszkańców (blisko 17), ustępując jedynie województwu mazowieckiemu.

Pomorskie jest regionem zurbanizowanym – ze wskaźnikiem 67,3% ludności zamieszkałej w miastach zajmuje 4. miejsce w kraju. Największą intensywnością użytkowania i zagospodarowania charakteryzuje się teren położonego nad Zatoką Gdańską obszaru metropolitalnego Trójmiasta. Obszary pozametropolitalne charakteryzuje na ogół niższa dynamika rozwoju, wyższa stopa bezrobocia i słabiej rozwinięta infrastruktura, zwłaszcza na terenach wiejskich.

Ważnymi ogniwami sieci osadniczej województwa są ośrodki subregionalne: Chojnice z Człuchowem, Kwidzyn, Lębork, Malbork, Starogard Gdański, Tczew oraz Słupsk – miasto o znacznie wyższym potencjale niż inne ośrodki miejskie położone poza obszarem metropolitalnym.

Regionalna gospodarka należy do najbardziej zróżnicowanych w kraju. Obejmuje zarówno branże tradycyjne, jak i wysoko wyspecjalizowane (m.in. teleinformatyka, przemysł chemiczny). Gospodarka regionu od lat związana jest z morzem: budownictwo okrętowe i remonty statków, przeładunki, żegluga, rybołówstwo i przetwórstwo ryb, turystyka. W województwie działają dwa kluczowe polskie porty morskie (Gdańsk i Gdynia), a także grupa portów o znaczeniu regionalnym. Obecność portów w dużym stopniu determinuje lokalizację branż komplementarnych powiązanych z przemysłami morskimi.

Rolnicza przestrzeń jest bardzo zróżnicowana zarówno pod względem jakości gleb, jak i struktury agrarnej. Najwyższy potencjał agroekologiczny posiadają: Żuławy Wiślane i Dolina Dolnej Wisły, obszary na północy województwa (Równina Słupska, Wysoczyzna Damnicka, Wysoczyzna Żarnowiecka) oraz na południu (Pojezierze Krajeńskie).

Województwo pomorskie jest także regionem zaangażowanym we współpracę międzynarodową. Rozwinięta jest zwłaszcza sieć kontaktów bałtyckich. Województwo posiada rozwiniętą infrastrukturę instytucjonalną: placówki konsularne, siedziby instytucji bałtyckich, bilateralne izby gospodarcze, zaplecze naukowo-badawcze, aktywną administrację samorządową.

Sytuacja makroekonomiczna i atrakcyjność inwestycyjna

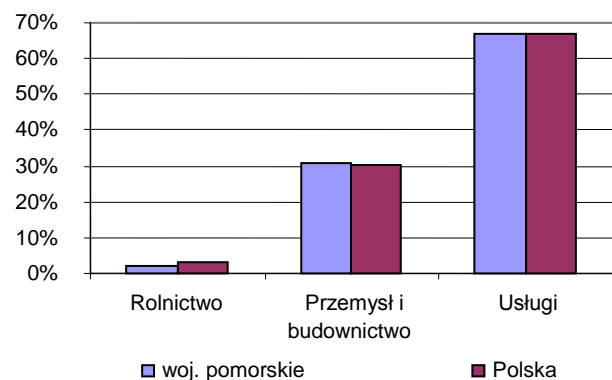
Dystans w poziomie rozwoju województwa pomorskiego względem Unii Europejskiej pozostaje bardzo duży (średni poziom PKB *per capita* w województwie wynosi 46,3%⁶ średniej dla UE-25). Stan gospodarki województwa w świetle krajowych wskaźników makroekonomicznych przedstawia się jednak względnie korzystnie. Udział województwa pomorskiego w wytworzonym produkcie krajowym brutto utrzymuje się od kilku lat na podobnym poziomie. W 2004 roku wynosił on 5,6% (7. lokata w kraju). Udział Trójmiasta w wartości PKB wytworzonego w regionie sięga ponad 50%. Pod względem PKB *per capita* Pomorskie zajmuje 5 pozycję w kraju, ale rozpiętość między podregionami w 2004 r. kształtowała się od 72,9% średniej krajowej w podregionie gdańskim do 143,6% w podregionie Gdańsk – Gdynia - Sopot. Zróżnicowania te pozostają na zbliżonym poziomie od kilku lat.

Wydajność pracy mierzona wartością dodaną brutto (WDB) przypadającą na jednego zatrudnionego, wyniosła na koniec 2004 roku 106,6% średniej krajowej, co plasuje województwo pomorskie na piątym miejscu w kraju po mazowieckim, śląskim, dolnośląskim i zachodniopomorskim.

Struktura wartości dodanej brutto w województwie jest bardzo zbliżona do struktury krajowej. W 2004 roku udział usług w tworzeniu wartości dodanej brutto wyniósł 67,2%. Przemysł stanowił 23,8% WDB, rolnictwo zaś 3,4%. Dynamika wzrostu zarówno PKB, jak i wartości dodanej brutto w województwie w porównaniu do całego kraju uległa w ostatnim czasie nieznacznemu spowolnieniu.

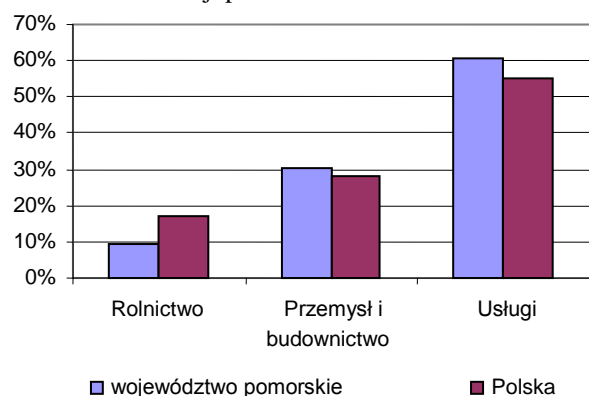
Region reaguje na trendy rozwiniętych gospodarek Europy w zakresie struktury gospodarki. Zauważalne jest większe niż przeciętnie w kraju przesunięcie w strukturze zatrudnienia w kierunku sektora usług. W sektorze tym w roku 2005 pracowało 60,6% ogółu zatrudnionych – więcej niż średnio w Polsce (w UE-27 66,3%). Drugą pozycję zajmuje przemysł, zaś najmniej zatrudnionych jest w rolnictwie – 9,3%, co jest wartością znacznie niższą od średniej krajowej, która wyniosła 17,0% (kraje UE-27 – 6,1%). Stosunkowo wysoki udział pracujących w rolnictwie w porównaniu do krajów UE i ukryte bezrobocie na obszarach wiejskich stanowią jedną z barier wzrostu konkurencyjności obszarów wiejskich.

Wykres nr 1. Struktura Wartości Dodanej Brutto wg sektorów ekonomicznych w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Produkt krajowy brutto – rachunki regionalne 2004, US w Katowicach, 2006.

Wykres nr 2. Struktura sektorowa pracujących w woj. pomorskim w 2005 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznika statystycznego województwa pomorskiego 2006, US w Gdańsku oraz danych GUS.

⁶ PPS, 2004 rok.

Region skupia 6,3% podmiotów gospodarczych kraju (7. miejsce w kraju), jednak aktywność gospodarza mierzona liczbą podmiotów w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyróżnia województwo pomorskie na tle Polski. Średnio na 1000 mieszkańców regionu zarejestrowanych jest ponad 100 firm. Największe zagęszczenie podmiotów gospodarczych występuje w Trójmieście. W 2005 roku liczba podmiotów na 1000 mieszkańców wynosiła tu 129,6 w podregionie słupskim 97,6, zaś w gdańskim tylko 84,9. Firmy prywatne stanowią 96% podmiotów gospodarczych w regionie.

Nakłady inwestycyjne w województwie pomorskim w 2005 roku stanowiły 5,6% ogółu nakładów inwestycyjnych w Polsce. W przeliczeniu na mieszkańca wynosiły one 3,4 tys. zł i są zbliżone do średniej w kraju. Niski poziom inwestycji, zwłaszcza związanych z innowacjami jest czynnikiem wpływającym na spowolnienie dynamiki wzrostu gospodarczego. Utrzymanie się tej tendencji może stanowić zagrożenie dla konkurencyjności regionu⁷.

Specyficzną cechą najsilniejszych branż regionalnego przemysłu (stoczniowy, rafineryjny, elektroniczny, papierniczy) jest występowanie dużych, ale pojedynczych zakładów. Na dużych przedsiębiorstwach oparty jest także regionalny eksport – z tego względu cechuje go wysoka koncentracja towarowa. Szczególnie duży udział w eksporcie mają środki transportu wodnego oraz wyroby przemysłu elektronicznego. Struktura eksportowa regionu ulega jednak zmianom, a korzystną tendencją jest wzrost udziału wyrobów zaawansowanych technologicznie. Wielkość i dynamika generowanego eksportu stawia województwo w krajowej czołówce.

Mimo pozytywnych cech wyróżniających region na tle kraju, województwo pomorskie charakteryzuje przeciętny potencjał inwestycyjny⁸. W rankingu atrakcyjności inwestycyjnej pomorskie zajmuje 6. lokatę.

Głównym czynnikiem decydującym o pozycji regionu jest wysoka gęstość instytucji otoczenia biznesu, a także sprzyjająca inwestycjom oferta stref ekonomicznych. W województwie pomorskim istnieją dwie specjalne strefy ekonomiczne: Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna (PSSE) i Słupska Specjalna Strefa Ekonomiczna (SSSE). PSSE należy do najbardziej zapewnionych stref w kraju – stopień jej zagospodarowania wynosi ponad 70%, zaś stopień zagospodarowania Słupskiej SSE wynosi ponad 30%. Ważnym elementem infrastruktury gospodarczej są też instytucje targowo-wystawiennicze – należą do nich Międzynarodowe Targi Gdańskie S.A.⁹ W regionie jednak zbyt mało jest zarówno tego rodzaju instytucji, jak i obiektów targowych, kongresowych oraz wystawienniczych.

Dla atrakcyjności inwestycyjnej regionu istotna jest również jakość zasobów pracy. Jednak w województwie pomorskim wysoki poziom wykształcenia mieszkańców regionu powoduje, że inwestor nie napotyka na duże trudności związane z pozyskaniem odpowiednich pracowników w dziedzinach wysokospecjalistycznych. W ostatnim okresie poprawia się także aktywność województwa wobec inwestorów (przede wszystkim działalność informacyjna). Jednak pod względem liczby ofert terenów atrakcyjnych inwestycyjnie (lokalizacje gotowe do przyjęcia inwestycji) Pomorskie zajmuje dopiero 9. pozycję w kraju. Istotnymi barierami na drodze dalszego zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej województwa pomorskiego są również: słaba dostępność transportowa oraz niski poziom bezpieczeństwa publicznego¹⁰.

⁷ Może to świadczyć o wystąpieniu efektu Schumpeter'a, wiążącym się ze spadkiem stopnia innowacyjności w wyniku osiągnięcia silnej pozycji konkurencyjnej (na rynku krajowym) części przedsiębiorców (Źródło: "Competition and Innovation: An Inverted U Relationship" P.Aghion, N.Bloom, R.Blundell, R.Griffith, P.Howitt; 2002 r.).

⁸ Na podstawie „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2006” - praca zbiorowa pod red. T.Kalinowskiego, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2006 r.

⁹ Pod względem liczby wystawców na imprezach MTG S.A. znajdują się na 3. pozycji po targach w Poznaniu i Kielcach.

¹⁰ Województwo pomorskie nadal zajmuje 1.miejsze w kraju pod względem liczby przestępstw stwierdzonych na 10 tys. mieszkańców, mimo poprawy sytuacji w tym zakresie (spadku przestępczości i wzrostu wykrywalności w 2006 r.).

W najbliższych latach oczekuje się znacznego wzrostu poziomu wydatków inwestycyjnych. Będzie to m.in. konsekwencją transferów środków unijnych oraz przystąpienia Polski do strefy Euro. Jak najlepsze wykorzystanie środków europejskich pozwoli na wzrost konkurencyjności regionu i uniknięcie negatywnych efektów gospodarczych, jakie mogą dotknąć małe konkurencyjne gospodarki po wejściu do Unii Walutowej.

Biorąc pod uwagę profil i tendencje w pomorskiej gospodarce należy zauważyć, iż województwo ma duże szanse na szybki - w skali kraju - rozwój gospodarczy.

Zwiększenie wydatków na sferę B+R, lepsze wyposażenie infrastrukturalne regionu oraz pogłębienie współpracy naukowo-badawczej z państwami Regionu Morza Bałtyckiego¹¹ może indukować endogeniczny wzrost gospodarczy.

W okresie do 2020 roku prognozuje się tempo wzrostu PKB rzędu 5%, które zgodnie z obecnym trendem wynikać będzie w głównej mierze ze wzrostu produktywności czynników wytwórczych¹².

Wzrost gospodarczy w województwie pomorskim może mieć zgodnie z powyższym cechy wzrostu bezzatrudnieniowego.

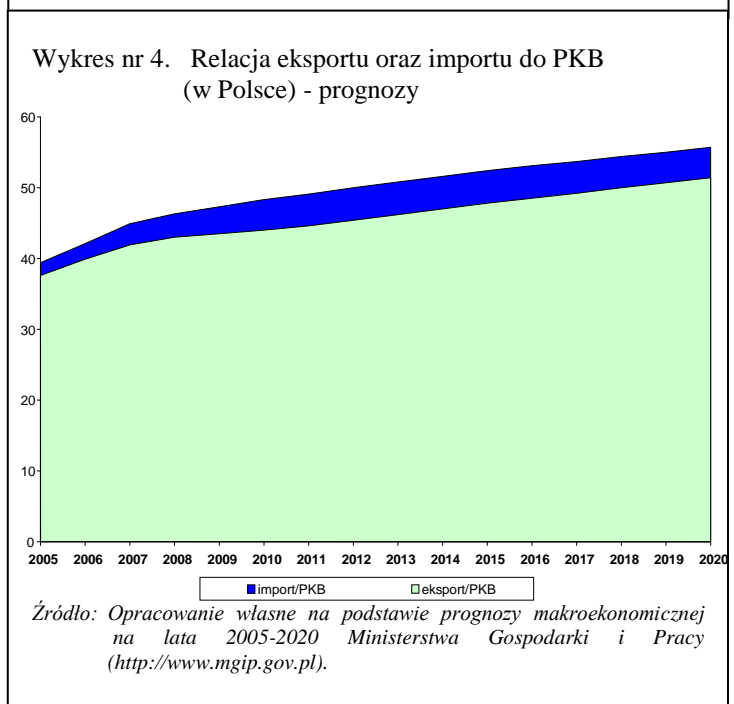
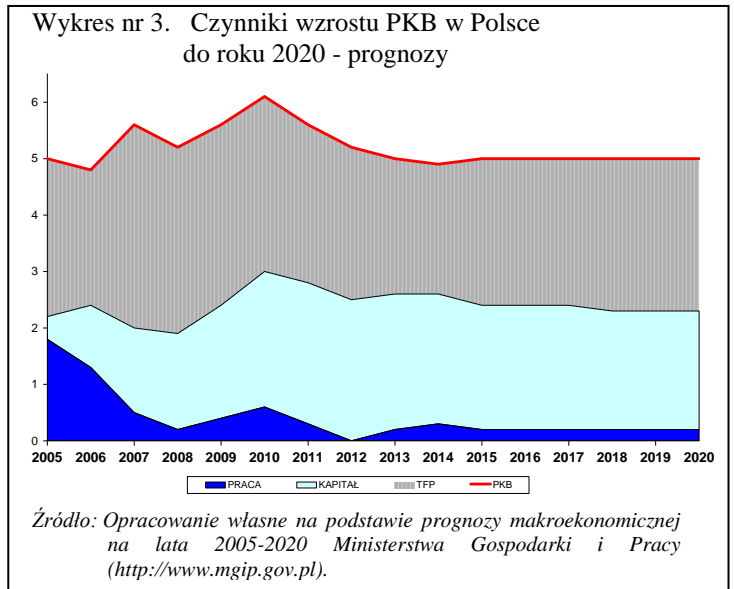
Zgodnie z charakterystyką kraju, prognozuje się dalszy wzrost eksportu i importu związany z międzynarodową kooperacją firm oraz zmieniającymi się preferencjami konsumentów.

Zagrożeniem dla regionalnej gospodarki jest krajowa tendencja do pogłębiania się deficytu handlowego¹³ do 2015 roku, ze względu na eksportowe aspiracje województwa.

Duże znaczenie ma zatem wysiłek ukierunkowany na budowę konkurencyjności produktowej i technologicznej regionu.

Kluczowe obszary polityki regionalnej

Region cechuje dwudzielność potencjału i poziomu rozwoju gospodarczego, poziomu i warunków życia ludności oraz dynamiki procesów transformacji występujący pomiędzy aglomeracją trójmiejską a pozostałym obszarem województwa, zwłaszcza obszarami wiejskimi. Wynika to ze struktury gospodarczej województwa do lat dziewięćdziesiątych XX wieku, a przede wszystkim z prowadzenia

¹¹ "State Of The Region Report: The Baltic Sea Region – Top Of Europe In Global Competition"; Baltic Development Forum; 2006.

¹² Total Factor Productivity – TFP, wartość rezydualna modelu wzrostu gospodarczego Roberta Solowa.

¹³ „Trendy gospodarki światowej w roku 2006 oraz prognozy na lata 2007-2008”, Ministerstwo Gospodarki, styczeń 2007 r.

gospodarki rolnej w ramach Państwowych Gospodarstw Rolnych na znacznej części obszaru województwa. Po rozwiązaniu PGR-ów, na obszarach wiejskich wzrosło bezrobocie strukturalne i wystąpiły braki w potencjale dla endogenicznego wzrostu gospodarczego. Jednym ze skutków tej sytuacji jest znaczne przestrzenne rozmieszczenie produkcji i koncentracja przedsiębiorczości na terenie i wokół dużych miast, co znajduje swoje odzwierciedlenie w poziomie dochodów i PKB w poszczególnych subregionach. Istotne jest więc podejmowanie działań prowadzących do równoważenia jego rozwoju poprzez dążenie do osiągnięcia spójności wewnętrznej województwa w aspekcie terytorialnym, społecznym i gospodarczym.

Najważniejszymi w skali województwa obszarami prowadzenia polityki rozwoju oraz budowania atrakcyjności inwestycyjnej i konkurencyjności regionu są:

- obszar metropolitalny Trójmiasta, w którym koncentruje się potencjał społeczno-gospodarczy regionu; największym problemem jest tu: niedostateczny stopień harmonizacji rozwoju, na który składa się: 1) brak zintegrowanego systemu transportu zbiorowego i koordynacji planowania przestrzennego; 2) słaba dostępność do portów od strony lądu i związany z tym nie w pełni wykorzystywany potencjał portów morskich; 3) ograniczona przepustowość Portu Lotniczego w Gdańsku; 4) słabe – mimo obecności ważnych instytucji kultury – zaplecze infrastrukturalne dla organizacji wielkich wydarzeń kulturalnych i sportowych; 5) wzmożony proces suburbanizacji;
- ośrodki subregionalne i miasta powiatowe, które stanowią potencjalne bieguny wzrostu gospodarczego i rozwoju społecznego na rozwijających się wolniej niż metropolia obszarach województwa; największy problem stanowią tu nie dość mocne więzi gospodarcze, społeczne i infrastrukturalne pomiędzy tymi ośrodkami a ich otoczeniem – z jednej strony, a także więzi pomiędzy tymi ośrodkami a obszarem metropolitalnym – z drugiej;
- zdegradowane obszary miejskie (mieszkaniowe, usługowe, przemysłowe, powojkowe, pokolejowe, portowe i przyportowe oraz inne, w tym zdegradowane ekologicznie), które wymagają rewitalizacji i nadania nowych funkcji społecznych i gospodarczych; problemem, zwłaszcza w dużych miastach, jest degradacja całych dzielnic miejskich, wynikająca m.in. z utraty, bądź znacznego ograniczenia dotychczasowej bazy ekonomicznej; na obszarach tych występuje zarówno degradacja społeczna (utrzymujące się długotrwałe bezrobocie, niskie dochody mieszkańców, niski poziom wykształcenia, występujące patologie społeczne), jak i degradacja majątku trwałego (substancji mieszkaniowej oraz majątku o wartości kulturowej); występująca degradacja przestrzeni miejskich znacznie obniża atrakcyjność miast województwa;
- obszary wiejskie o ubogiej infrastrukturze technicznej i społecznej, słabo rozwiniętej sieci lokalnych instytucji wspierania przedsiębiorczości, często pozbawione dostępu do ważniejszych korytarzy transportowych, charakteryzujące się wysokim strukturalnym bezrobociem i niskim poziomem wykształcenia ludności, a także Żuławy Wiślane – obszar, który oprócz aktywizacji społeczno-gospodarczej wymaga stosowania skomplikowanych zabiegów agrotechnicznych i zabezpieczeń przed powodzią;
- obszary nadmorskie, w których sytuacje problemowe wynikają z narastających konfliktów przestrzennych na styku morza i lądu związanych z różnymi typami działalności skoncentrowanymi na tych obszarach; duża gęstość zaludnienia¹⁴ oraz atrakcyjność tych obszarów sprawia, że najbardziej dynamicznie rozwijającą się gałęzią gospodarowania stała się turystyka, co jednak nie idzie w parze z odpornością środowiska – możliwości inwestowania na nowych, niekonfliktowych środowiskowo obszarach są tam mocno ograniczone;
- obszary położone wzdłuż korytarzy transportowych, które mają duże możliwości wielofunkcyjnego rozwoju opartego m.in. na nowoczesnych gałęziach produkcji, usług oraz turystyce.

¹⁴ W gminach nadmorskich mieszka 40% mieszkańców regionu.

B. ZASOBY LUDZKIE I ZAGADNIENIA SPOŁECZNE

Struktura demograficzna

Gęstość zaludnienia w regionie jest zbliżona do średniej krajowej i wynosi 120 osób/km² (ale wyższa od średniej w UE¹⁵), przy czym występują silne zróżnicowania wewnątrzregionalne (Trójmiasto wraz z obszarem metropolitalnym skupia 55% mieszkańców województwa).

Pomorskie jest jednym z nielicznych polskich regionów, które odnotowują dodatni przyrost naturalny¹⁶, choć jego tempo maleje. Od kilku lat województwo pomorskie, jako jedno z nielicznych w Polsce, odnotowuje także dodatnie saldo migracji.

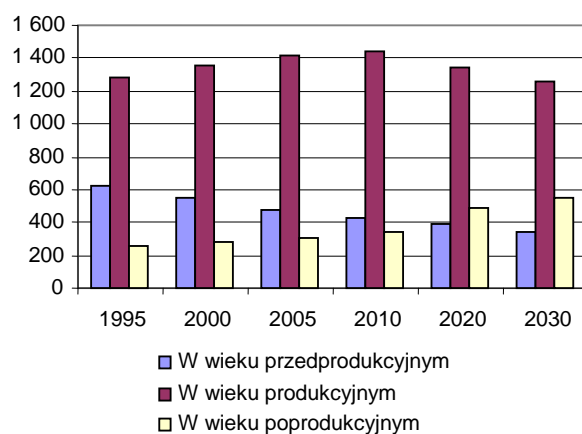
Ludność województwa pomorskiego jest relatywnie młodsza niż reszta Polski. Mimo systematycznego zmniejszania się liczebności grupy osób w wieku przedprodukcyjnym, stanowi ona nadal wysoki odsetek mieszkańców (21,8% przy średniej w kraju – 20,6%¹⁷). Jednak zjawisko prostej zastępowalności pokoleń charakterystyczne jest jedynie dla gmin wiejskich środkowo-północnej części województwa. W najważniejszych ośrodkach województwa, tj. Gdańska, Gdyni, Sopotu i Słupska występuje zaś tendencja „starzenia się” ludności. Według prognoz demograficznych tendencja ta będzie się pogłębiać. W najbliższych latach należy bowiem liczyć się z dalszym wzrostem przeciętnej długości życia, spadkiem umieralności przy jednoczesnym spadku współczynnika dzietności kobiet. Zmiany w strukturze ludności sprawią, że niektóre problemy społeczne ulegną zaostrzeniu.

Szczególnie duże zmiany można zaobserwować w grupie osób w wieku produkcyjnym.

W latach 1995 - 2005 grupa ta wzrosła o około 129 tys. osób (do poziomu 64,3%), a według prognoz do 2010 r. wzrośnie jeszcze o ok. 50 tys. osób.

Wejście na regionalny rynek pracy tak dużej liczby osób stanowi poważne wyzwanie dla województwa, wiąże się bowiem z koniecznością utworzenia dużej liczby nowych, trwałych miejsc pracy.

Wykres nr 5. Struktura ludności według wieku w województwie pomorskim (stan obecny i prognozy)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

¹⁵ W 2005 r. średnia gęstość zaludnienia w UE-27 wynosiła 114 osób/km².

¹⁶ Wynosi on 2,2 ‰, przy -0,1 ‰ w kraju i 0,6 ‰ w UE-27 (dane za 2005 rok).

¹⁷ Dane z końca 2005 roku.

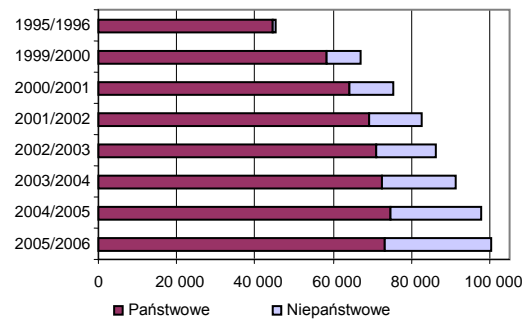
Poziom wykształcenia ludności

Wykształcenie ludności jest atutem województwa pomorskiego. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań z 2002 roku wykazał, że województwo pomorskie zajmuje 2. miejsce w kraju pod względem udziału mieszkańców z wyższym wykształceniem - dyplomami ukończenia studiów wyższych legitymuje się około 11% mieszkańców.

Mimo, że struktura wykształcenia Pomorzan na tle kraju wygląda korzystnie, to wciąż istnieje duży dystans w stosunku do krajów UE, dla których średnia oscyluje wokół 20%. Ponadto wykształceniem podstawowym ukończonym lub nieukończonym zawodowym legitymuje się około 30% mieszkańców.

Gorsza sytuacja jest na wsi, gdzie około 40% ludności posiada zaledwie wykształcenie podstawowe, zaś wyższe tylko 4,2% mieszkańców.

Wykres nr 6. Studenci szkół wyższych w województwie pomorskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Następuje jednak dynamiczny proces uzupełniania wykształcenia. W ostatnich latach odnotowuje się wzrost liczby osób podejmujących naukę na poziomie wyższym¹⁸ oraz wzrost liczby absolwentów gimnazjów, którzy kontynuują naukę w szkole średniej, kończącej się egzaminem maturalnym.

W regionie funkcjonuje 1867 szkół¹⁹, co stanowi 5,4% szkolnictwa krajowego. Pod względem liczebności oddziałów (klas) województwo plasuje się powyżej średniej krajowej, natomiast pod względem wyposażenia szkół w pracownie szkolne (w tym komputerowe) oraz sale gimnastyczne – poniżej średniej w kraju. Ponadto stan techniczny wielu placówek edukacyjnych jest niezadowolający.

Problem stanowi również zróżnicowana jakość kształcenia oraz zróżnicowany dostęp do edukacji na każdym jej poziomie. Najsilniejsze dysproporcje w tym względzie występują między obszarami miejskimi i wiejskimi, co jest szczególnie widoczne w zakresie szkolnictwa wyższego. W województwie pomorskim funkcjonuje 28 szkół wyższych (6,3% liczby placówek w kraju), a także 3 filie i oddziały zamiejscowe oraz 7 punktów konsultacyjnych. Infrastruktura szkolnictwa wyższego koncentruje się w Trójmieście²⁰ i Słupsku. W ostatnich latach, w związku z rosnącym zapotrzebowaniem, w większych miastach województwa powołano nowe uczelnie lub uruchomiono filie już istniejących²¹. W szkołach wyższych zatrudnionych jest 6,0 % akademickiej kadry krajowej.

Efektom ogólnej poprawy dostępu do edukacji na poziomie wyższym jest dynamiczny wzrost liczby studentów. Łącznie w roku akademickim 2005/2006 w województwie pomorskim studiowało ponad 100 tys. osób (5,2% liczby studentów w kraju). Nadal jednak liczba studentów na 10 tys. ludności, wynosząca 455,5, jest znacząco niższa od wskaźnika ogólnopolskiego (508,4), stawiając województwo na 8. miejscu w kraju²². Znacznemu wzrostowi populacji studentów nie towarzyszy dostatecznie szybki rozwój infrastruktury uczelnianej, zwłaszcza dydaktycznej.

¹⁸ Liczba studentów w porównaniu z 1995 rokiem podwoiła się.

¹⁹ Informacja dotyczy wszystkich rodzajów szkół: od podstawowych do policealnych.

²⁰ W Trójmieście funkcjonuje 19 spośród wszystkich pomorskich szkół wyższych.

²¹ Lukę pod tym względem stanowi jedynie środkowo-zachodnia część województwa (Bytów, Miastko).

²² Jednak wskaźnik skolarzacji w kraju i w regionie przyjmuje jedne z najwyższych wartości w UE.

Oferta szkół i instytucji szkoleniowych świadczących usługi edukacyjne stale się rozszerza, wychodząc naprzeciw pojawiającym się potrzebom. Intensywnie rozwija się rynek usług edukacyjnych dla osób dorosłych, jednak poziom uczestnictwa w kształceniu ustawicznym jest stosunkowo niski w porównaniu do krajów UE²³. Istotne dla województwa pomorskiego w budowaniu innowacyjności i konkurencyjności regionu jest zapewnienie lepszego dostępu do edukacji o wysokiej jakości, dostosowanej do potrzeb rynku, a także wzmocnienie i pogłębienie współpracy środowisk naukowych z przedsiębiorcami.

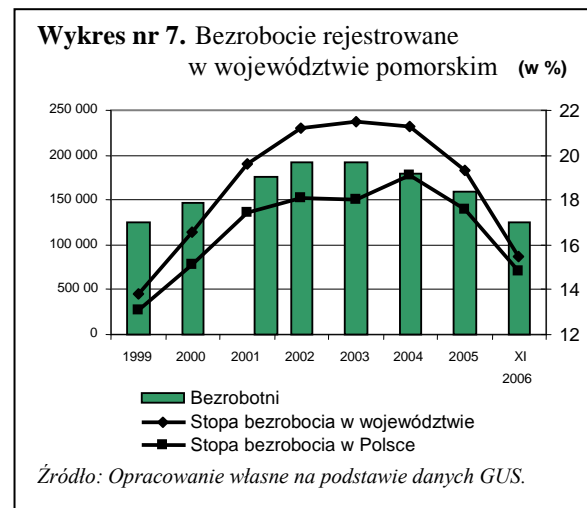
Rynek pracy i poziom życia mieszkańców

Sytuacja na pomorskim rynku pracy jest rezultatem zmian, jakie miały miejsce od początku transformacji polskiej gospodarki na początku lat 90-tych XX-ego wieku. Wyraziły się one znacznym spadkiem zatrudnienia i pojawieniem dużego bezrobocia o charakterze długookresowym. Szczególnie wysoki wzrost liczby bezrobotnych nastąpił w latach 1998-2003²⁴. Restrukturyzacja zaowocowała znaczną przewagą likwidacji miejsc pracy w sektorze prywatnym nad ich tworzeniem. Po 1998 roku powstało o 80% mniej miejsc pracy w sektorze prywatnym, niż w okresie wzrostu w latach 1994-1997, przy jednoczesnym wzroście wydajności pracy.

Od 2004 roku sytuacja ulega systematycznej poprawie – utrzymuje się tendencja spadkowa liczby bezrobotnych, następuje również stopniowy wzrost liczby pracujących. Pomimo trwałego wzrostu gospodarczego, regionalny rynek pracy nadal charakteryzuje się niskim poziomem zatrudnienia, zarówno na tle UE, jak i kraju. W 2005 roku wskaźnik zatrudnienia wyniósł 43,5% wobec 45,2% w Polsce²⁵ i 51,7% w UE-27, zaś liczba pracujących – 667,0 tys. osób, co stanowi 5,3% ogółu zatrudnionych w kraju.

Aktywność ekonomiczna mieszkańców województwa pomorskiego w 2005 roku wynosiła 53,6% przy średniej w kraju – 54,9% (zaś w UE – 69,7%)²⁶. Stopa bezrobocia w województwie pomorskim od kilku lat jest wyższa niż średnia w kraju, wynosząc 15,5% w grudniu 2006 roku (w kraju 14,9%, w UE-25 – ok. 8%).

Region charakteryzuje się silnym przestrzennym zróżnicowaniem poziomu bezrobocia. Najniższe bezrobocie występuje w dużych miastach oraz powiatach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie Trójmiasta. Najwyższe bezrobocie odnotowywane jest natomiast w powiatach położonych wzdłuż granic regionu. Są to przede wszystkim obszary byłych PGR-ów. Różnica pomiędzy najwyższą i najniższą stopą bezrobocia odnotowaną w grudniu 2006 roku w powiatach województwa wynosiła 28,9 punktu procentowego (powiat nowodworski 33,9%, Sopot – 5,0%).

Szczególnie trudna sytuacja dotyczy obszarów wiejskich. Mieszkańcy wsi stanowią prawie 47% ogółu bezrobotnych²⁷. Niskie kwalifikacje zawodowe charakteryzujące większość mieszkańców wsi oraz ich

²³ Zgodnie z celami Strategii Lizbońskiej na 2010 rok, co najmniej 12,5% ludzi w wieku 25-64 lat powinno uczestniczyć w doksztalcaniu, w 2005 roku wskaźnik ten w regionie wynosił 5,7%, średni w kraju 5,2%.

²⁴ Liczba bezrobotnych w latach 1998-2003 podwoiła się, wynosząc na koniec 2003 roku 191,5 tys. osób, do listopada 2006 r. spadła do 125,6 tys.

²⁵ Wg BAEL.

²⁶ Wg BAEL. Zgodnie z celami Strategii Lizbońskiej wskaźnik aktywności ekonomicznej powinien oscylować wokół poziomu 70%.

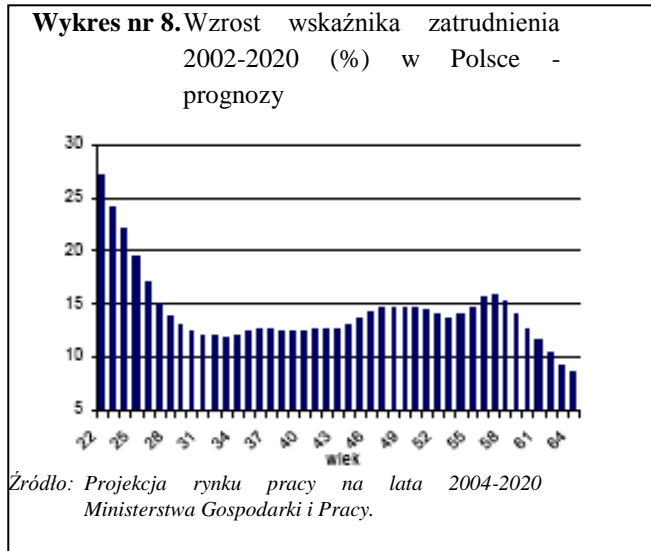
²⁷ Na obszarach wiejskich występuje ponadto bezrobocie ukryte.

mała mobilność zawodowa i przestrzenna powodują, że tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich oraz redukcja już istniejącego tam wysokiego bezrobocia stanowi bardzo poważne wyzwanie dla regionu.

W 2005 roku blisko 70% osób zarejestrowanych w regionie jako bezrobotne, stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub podstawowym. Obserwowany proces podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców województwa zostanie niebawem odzwierciedlony na regionalnym rynku pracy.

Wpływ wykształcenia na wskaźnik zatrudnienia najbardziej widoczny będzie w najmłodszej grupie wiekowej. Zgodnie z prognozą wzrost wskaźnika zatrudnienia w kraju w grupie osób w wieku do 25 lat w okresie 2002-2020 wyniesie 15-25%.

Prawie 65% zarejestrowanych bezrobotnych to osoby długotrwale bezrobotne. W chwili obecnej czynnikiem pogłębiającym nierównowagę na rynku pracy jest silna presja demograficzna. Skutkuje to szczególnie niekorzystnym zjawiskiem bezrobocia wśród osób w wieku do 25 lat, które stanowią ponad 1/5 ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.

Długoterminowe prognozy rynku pracy w Polsce wskazują na wzrost zatrudnienia związany m.in. ze spadkiem liczby ludności. Biorąc pod uwagę dodatni przyrost naturalny w województwie pomorskim, można zakładać mniej optymistyczne prognozy wzrostu zatrudnienia w regionie. Dodatkowo zagrożeniem dla regionu jest tzw. bezzatrudnieniowy wzrost gospodarczy. Znaczącą przyczyną niezadowolającej sytuacji na rynku pracy są wysokie koszty pracy wynikające z obciążeń podatkowych i paropodatkowych, co ma niekorzystny wpływ w szczególności na popyt na pracowników z niskimi kwalifikacjami.

Z wysokim bezrobociem wiąże się ubóstwo i wykluczenie społeczne. Wzrost ubóstwa po 1990 roku dokonał się przy poprawie przeciętnej sytuacji materialnej mieszkańców regionu. Województwo cechuje z jednej strony wyższy niż średnio w kraju dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych, z drugiej zaś – wyższy od średniej krajowej odsetek ludności objętej pomocą społeczną.

Stopa ubóstwa²⁸ w Pomorskiem była najwyższa w 2002 roku (16,9% gospodarstw), obecnie maleje (12,6%). Występujące w regionie różnice w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego między miastem a wsią znajdują swoje odzwierciedlenie w zasięgu ubóstwa. Relatywnie najczęściej w biedzie żyją rodziny na wsi oraz w małych miasteczkach, najrzadziej zaś - mieszkańcy dużych miast.

Sukcesywnie w województwie pomorskim wzrasta liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. W 2005 roku pomocą ze środków finansowych gmin, powiatów i wojewody objęto ponad 160 tys. osób. Słaba kondycja materialna znacznej części rodzin oraz zamieszkiwanie poza aglomeracjami miejskimi powoduje trudności w dostępie do ważnych obszarów życia społecznego, brak dostępu do informacji, dóbr i usług. Wymusza to zmianę stylu życia, pogłębiając patologiczne zachowania i wpływając na rozmiar zjawiska przestępczości w regionie.

²⁸ Udział gospodarstw o dochodach poniżej wartości szacowanego corocznie „koszyka” minimum socjalnego.

Stan zdrowotny ludności

Stan zdrowia społeczeństwa województwa pomorskiego jest gorszy od przeciętnego w kraju. Prawie 14%²⁹ społeczeństwa regionu to osoby niepełnosprawne.

Od szeregu lat jednostką chorobową najczęściej występującą wśród mieszkańców regionu są choroby układu sercowo - naczyniowego. Stanowią one ok. 45% przyczyn wszystkich zgonów i charakteryzują się jedną z najwyższych dynamik wzrostu w skali kraju. Poważny problem zdrowotny i społeczny w województwie pomorskim stanowią także choroby nowotworowe. Od 2001 roku w regionie odnotowuje się tendencje wzrostowe zachorowalności na nowotwory³⁰, w tym na nowotwory złośliwe. Zgony z powodu chorób nowotworowych stanowią ok. 29% wszystkich zgonów w województwie (w Polsce – 24,3%, natomiast w krajach UE–27/25 ok.18 %). Odnotowuje się również wzrost zachorowalności na cukrzycę. Niepokojącym zjawiskiem jest także wyższy niż w pozostałych częściach kraju współczynnik zapadalności na niektóre choroby zakaźne. Wysoka zachorowalność, a także umieralność mieszkańców na choroby cywilizacyjne, może być czynnikiem obniżającym atrakcyjność regionu dla potencjalnych inwestorów, dla których czynnik ludzki jest ważnym kryterium decydującym o lokalizacji działalności produkcyjnej czy usługowej. Stan zdrowia mieszkańców regionu znajduje też swoje odzwierciedlenie w nienajlepszych wskaźnikach zatrudnienia i wskaźnikach aktywności ekonomicznej ludności w województwie pomorskim.

W 2005 roku w województwie funkcjonowało 69 jednostek lecznictwa zamkniętego, w tym 37 szpitali ogólnych oraz 530 przychodni³¹, w tym 133 publicznych. Na 1 ambulatoryjny zakład opieki zdrowotnej w regionie przypada 2031³² mieszkańców, co pod względem obciążenia placówek plasuje województwo blisko średniej krajowej. W stosunku do lat ubiegłych spadła liczba łóżek w szpitalach ogólnych, a także uległ skróceniu czas pobytu pacjenta, przy jednoczesnym wzroście liczby hospitalizowanych osób.

Dostępność usług medycznych w województwie pomorskim mierzona liczbą personelu medycznego (lekarzy, stomatologów, farmaceutów, pielęgniarek) jest wyższa od średniej krajowej i zbliżona do poziomu krajów UE (głównie za sprawą obecności Akademii Medycznej w Gdańsku). Niepokojący jest rosnący odpływ wykwalifikowanej kadry medycznej, zarówno lekarzy jak i pielęgniarek, związany z otwarciem unijnego rynku pracy.

Podniesienie zdrowotności mieszkańców wiąże się przede wszystkim z koniecznością poprawy dostępu do specjalistycznych usług medycznych oraz do badań profilaktyczno-diagnostycznych, zwłaszcza dla mieszkańców małych miast i obszarów wiejskich. Stan infrastruktury opieki zdrowotnej wymaga w wielu przypadkach natychmiastowej modernizacji, a także wyposażenia w specjalistyczny sprzęt i aparaturę. Przestarzałe jednostki opieki medycznej na obszarach wiejskich nie są w stanie spełnić standardów jakości nowoczesnej medycyny. Poprawy wymaga zwłaszcza opieka kardiologiczna i onkologiczna.

Kultura i sport

Ponadlokalne obiekty kultury występujące w województwie pomorskim to przede wszystkim: muzea, teatry, sale koncertowe, galerie, zespoły kin, biblioteki. Dostępność do instytucji kultury, a także stopień korzystania z nich, wykazuje znaczne zróżnicowanie między miastem a wsią. W ostatnich latach obserwuje się ubytki w sieci instytucji kultury (głównie na wsi) oraz zmniejszanie liczby odbiorców kultury, dodatkowo sprzężone z malejącymi wydatkami na działalność tych instytucji. W szczególności dotkliwa jest likwidacja bibliotek i punktów bibliotecznych – w stosunku do 2000

²⁹ Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2002 roku.

³⁰ Województwo zajmuje pierwsze miejsce w kraju pod względem zachorowalności na choroby nowotworowe.

³¹ Łącznie z placówkami medycyny pracy. Najwięcej zakładów zlokalizowana jest w Trójmieście (195), w Słupsku (34) oraz w miastach liczących powyżej 40 tys. mieszkańców (od 10 do 17).

³² Zakłady opieki zdrowotnej łącznie z praktykami lekarskimi.

roku w 2005 roku ich liczba zmniejszyła się o 7,5 % (obecnie jest ich 346), a na obszarach wiejskich o 10 % (obecnie – 202). Pogarszanie dostępu do kultury na wsi związane jest także z postępującym spadkiem liczby wiejskich domów kultury, klubów, świetlic oraz ograniczaniem działalności przez pozostałe instytucje.

Liczne placówki animacji działalności kulturalnej w regionie, wcześniej samorządowe, zostały skomercjalizowane. Spadkowi oferty kulturalnej niektórych dziedzin towarzyszy wzrost oferty w innych sferach (np. przedstawienia i koncerty). Charakterystyczna dla większości instytucji kultury w województwie, w szczególności na wsi i w małych miastach, jest dekapitalizacja ich substancji materialnej i wyposażenia. Wymagają one gruntownych modernizacji i nowego wyposażenia. W lepszej sytuacji są instytucje kultury podległe samorządowi województwa lub resortowi kultury, jak też samorządom dużych miast.

Większość obiektów stanowiących bazę sportową województwa pomorskiego wymaga modernizacji, szczególnie w małych miastach i na obszarach wiejskich. Brak odpowiedniej infrastruktury sportowej ogranicza mieszkańcom regionu dostęp do zajęć sportowo-rekreacyjnych i aktywnych form spędzania czasu wolnego. W regionie brakuje także obiektów sportowych umożliwiających organizację dużych cyklicznych imprez o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, które pozwoliłyby podnieść prestiż regionu i stymulować rozwój społeczno-gospodarczy.

W najbliższych latach oczekuje się zintensyfikowania procesu uzupełniania i modernizacji infrastruktury kulturalnej i sportowej, zwłaszcza lokalnej (m.in. ośrodki kultury, hale i sale gimnastyczne), co przyczyni się do zwiększenia możliwości integracji społecznej poprzez kulturę. Ważne jest powiązanie tej infrastruktury z ogólnie dostępną infrastrukturą turystyczną i rekreacyjną, generującą ruch turystyczny oraz miejsca pracy.

Bezpieczeństwo

Województwo pomorskie, ze względu na koncentrację ludności w miastach, a także przygraniczne położenie oraz znaczenie gospodarcze i turystyczne, jest regionem o wysokim zagrożeniu przestępczością. W latach 90' liczba przestępstw systematycznie rosła, a rok 2002 był pierwszym, w którym odnotowano ich niewielki spadek (tendencja spadkowa nadal utrzymuje się). Wciąż jednak region charakteryzuje się najwyższym w kraju wskaźnikiem przestępczości³³. Dzieje się tak za sprawą Trójmiasta, gdzie stwierdza się ponad 50% wszystkich odnotowanych na Pomorzu przestępstw.

Zjawisko przestępczości jest stymulowane bezrobociem, patologiami społecznymi i majątkowym rozwarstwieniem społeczeństwa. W dużych miastach problem wysokiej przestępczości dotyka przede wszystkim zdegradowane obszary (dzielnice) miejskie. Poprawa stanu bezpieczeństwa jest dla Pomorza sprawą szczególnie ważną. Zapewnienie większego bezpieczeństwa mieszkańcom, inwestorom i turystom stanowi bowiem istotny warunek pełnego wykorzystania dużego potencjału regionu.

Ze względu na występowanie dużych skupisk ludności, obecność zakładów dużego ryzyka, rosnący lawinowo ruch samochodowy przy złej drożności ciągów komunikacyjnych, a także ze względu na wysokie zagrożenie katastrofami ekologicznymi (powódzie, transport morski, przeładunki i przetwórstwo materiałów ropopochodnych) oraz wysokie ryzyko pożarów lasów w okresie letnim, w województwie pomorskim odnotowuje się dużą ilość interwencji służb ratowniczych. Skuteczność podejmowanych akcji jest jednak w znacznym stopniu utrudniona przez złą dostępność numeru 112, rozproszenie centrów zgłoszeniowych i brak pokrycia województwa łącznością radiową.

Wzmożona ilość interwencji służb ratownictwa medycznego w województwie pomorskim spowodowana jest m.in. wysoką zachorowalnością mieszkańców na choroby układu sercowo-

³³ Liczba przestępstw stwierdzonych na 10 tys. mieszkańców w województwie pomorskim w 2005 roku wyniosła 453, przy średnim w kraju 362.

naczyniowego, które stanowią jedną z najczęstszych przyczyn zgonów w regionie. Często są również zgony młodzieży i osób w wieku produkcyjnym spowodowane czynnikami zewnętrznymi (wypadki). W tych warunkach służby ratownicze, niedoposażone w sprzęt, bez jednolitego systemu łączności i centralnego ośrodka koordynacji zapewniają dostępność i zdolność niesienia pomocy w czasie 8 min. jedynie na 12% powierzchni województwa w przypadku ratownictwa medycznego, na 35% powierzchni – w przypadku ratownictwa gaśniczego i technicznego oraz na 4% powierzchni – w zakresie ratownictwa chemicznego i ekologicznego. Tym samym, dostępność do ratownictwa w województwie pomorskim zdecydowanie odbiega od standardów europejskich. Poprawę sytuacji można osiągnąć poprzez budowanie zintegrowanego systemu ratownictwa, który – w oparciu o wysokokwalifikowaną kadre, nowoczesny sprzęt ratowniczy i wielofunkcyjny system łączności – skoordynuje działania wszystkich jednostek, a także umożliwi natychmiastowe podejmowanie skutecznych akcji ratowniczych.

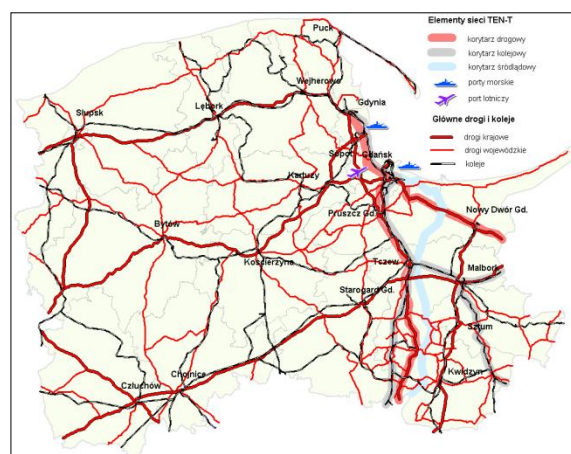
C. INFRASTRUKTURA WARUNKUJĄCA KONKURENCYJNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ REGIONU

Infrastruktura transportowa

Na system transportowy województwa pomorskiego składają się wszystkie rodzaje transportu lądowego, wodnego i powietrznego (drogi samochodowe, linie kolejowe, drogi wodne żeglowne, porty morskie, port lotniczy i lotniska).

W 2004 r. Parlament Europejski i Rada zaakceptowały (decyzja nr 884/2004/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r.) wspólnotowe wytyczne dotyczące rozwoju transeuropejskiej sieci

Mapa nr 2. Układ sieci transportowej województwa pomorskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad oraz Zarządu Dróg Wojewódzkich w Gdańsku.

transportowej (TEN-T), określając jednocześnie priorytetowe projekty mające znaczenie dla rozwoju całej Unii Europejskiej. Na liście priorytetowych projektów określonych w Załączniku II do Decyzji, znalazły się trzy inwestycje zlokalizowane na terenie województwa pomorskiego. Są to:

- autostrady morskie (poz. 21) – autostrada Morza Bałtyckiego;
- oś kolejowa Gdańsk-Warszawa/ Bratysława-Wiedeń (poz. 23) – kolej Gdańsk-Warszawa-Katowice;
- oś drogowa Gdańsk-Brno/Bratysława-Wiedeń (poz. 25) – autostrada Gdańsk-Katowice.

Dostępność transportowa województwa pomorskiego, mimo korzystnego położenia na skrzyżowaniu dwóch korytarzy transportowych, jest niska na tle innych centralnych i południowych regionów Polski i UE. Wynika ona z ukształtowania sieci infrastruktury transportowej i jakości jej funkcjonowania. Niska jakość infrastruktury transportowej nie zapewnia właściwej jakości obsługi przewozów

pasażerskich i towarowych, a występujące w związku z tym utrudnienia nie zachęcają do lokowania inwestycji na terenie województwa.

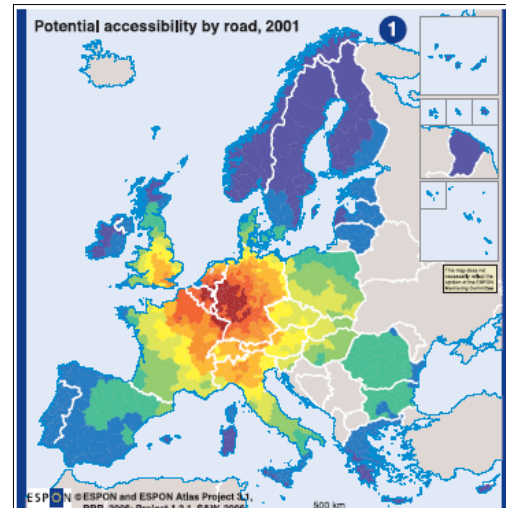
Obecny zły stan infrastruktury transportowej podnosi koszty prowadzenia działalności gospodarczej, obniża efektywność i konkurencyjność firm zlokalizowanych w regionie, a tym samym zmniejsza atrakcyjność regionu dla inwestorów zagranicznych. Zły stan infrastruktury negatywnie wpływa także na jakość życia mieszkańców.

Problemem jest również niska wewnątrzregionalna spójność transportowa. Zwłaszcza obszary powiatów położonych w zachodniej, a także południowo-wschodniej części regionu wymagają poprawy dostępności i jakości połączeń transportowych z ośrodkami gospodarczymi województwa, głównie z aglomeracją trójmiejską. Słabość powiązań transportowych pomiędzy Trójmiastem a najważniejszymi ośrodkami aktywności gospodarczej ogranicza możliwość dyfuzji procesów rozwojowych z obszaru metropolitalnego na pozostałe obszary województwa.

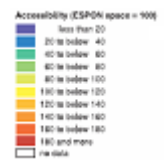
Znacznie lepiej powinny być dostępne także tereny atrakcyjne turystycznie w regionie. Niezmiernie istotnym wyzwaniem jest również poprawa jakości sieci transportowej samego Trójmiasta, stanowiącego główny węzeł transportowy regionu oraz poprawa efektywności funkcjonowania zbiorowego transportu miejskiego (liczba pasażerów transportu zbiorowego w województwie systematycznie spada)³⁴.

Od wielu lat w odniesieniu do obsługi pasażerskiej w województwie pomorskim wskazuje się potencjalne lokalizacje najważniejszych węzłów integracyjnych (przystanki, dworce kolejowe), jednak nadal żadna z tych lokalizacji nie ma formuły „park and ride”.

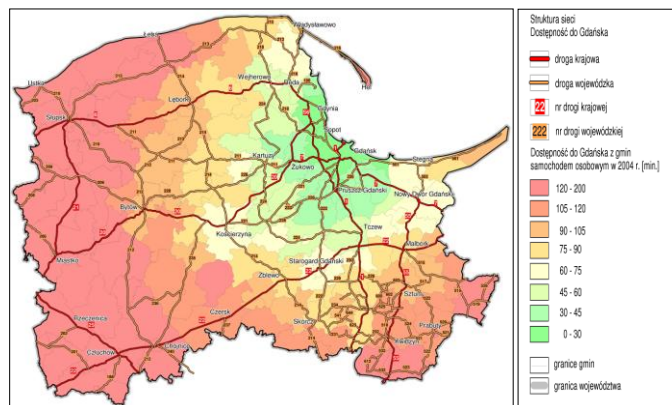
Mapa nr 3. Dostępność transportowa drogowa województwa pomorskiego na tle innych regionów UE

Źródło: *ESPON Project 1.2.1 Transport services and networks: territorial trends and basic supply of infrastructure for territorial cohesion, ESPON Programme, 2004.*

Mapa nr 4. Spójność transportowa województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji Wydziału Inżynierii Lądowej i Środowiska PG, Katedra Inżynierii Drogowej (stan na grudzień 2004r.).

³⁴ Transport autobusowy miejski, poza Trójmiastem występuje w miastach powiatowych: Słupsk, Starogard Gdański, Tczew, Malbork, Lębork, Kościerzyna, Chojnice, Wejherowo, Pruszcz Gdański i Kwidzyn. Miejski transport autobusowy, z wyjątkiem Kościerzyny i Kwidzyna, pełni również funkcję transportu zamiejowego – jego działalność wykracza na teren sąsiednich gmin.

Porty morskie i lotniska w województwie pomorskim to potencjalne węzły transportu intermodalnego. Pełne rozwinięcie tych funkcji jest silnie uwarunkowane zarówno ich infrastrukturą wewnętrzną, jak i jakością zewnętrznych połączeń drogowych i kolejowych z tymi węzłami.

Drogi wodne śródlądowe charakteryzują się bardzo złym stanem techniczno-eksploatacyjnym, niedostosowanym do posiadanego taboru wodnego i potrzeb nowoczesnej żeglugi śródlądowej. Ze względu na zły stan, ich wykorzystanie jest marginalne, zarówno dla transportu, jak i turystyki.

Dla poprawy zewnętrznej i wewnętrznej dostępności transportowej województwa niezbędne jest pełniejsze wykorzystanie sieci o znaczeniu krajowym. Układ regionalny powinien być znacznie lepiej powiązany z siecią krajową i transeuropejską, m.in. poprzez dojazdy do dróg ekspresowych, do autostrady A1 oraz głównych magistrali kolejowych. Istotna będzie także budowa obwodnic miast i infrastruktury centrów logistycznych.

Sieć drogowa województwa liczy ponad 19,5 tys. km i obejmuje: 8 dróg krajowych, 69 dróg wojewódzkich oraz drogi powiatowe i gminne. Pomorskie należy do województw charakteryzujących się jedną z niższych gęstości sieci dróg o utwardzonej nawierzchni³⁵.

W ostatnich latach nie zaszły żadne istotne zmiany w hierarchizacji sieci drogowej województwa pod względem funkcjonalno-technicznym. Nadal brak jest dróg o najwyższym standardzie technicznym, a przeważająca część dróg w regionie jest niskiej jakości i wymaga modernizacji (49% długości dróg wojewódzkich wymaga modernizacji lub wzmocnienia nawierzchni, kolejne 30,5% wymaga odnowy nawierzchni; natomiast stan 57% dróg krajowych w województwie uznaje się za zadowalający i dobry). Odczuwalny jest także niezadowalający stan techniczny obiektów inżynierskich (mostów, wiaduktów), infrastruktury towarzyszącej oraz infrastruktury związanej z bezpieczeństwem i organizacją ruchu. Poważną barierą rozwojową jest ponadto niewystarczająca przepustowość niektórych odcinków dróg oraz brak tras obwodowych dla ruchu tranzytowego. Wzrost motoryzacji i nienadążające za tym zmiany w całej sieci transportowej powodują narastanie problemów transportowych. Konsekwencją tej sytuacji jest zwiększający się poziom zagrożenia bezpieczeństwa ruchu drogowego. W roku 2005 w regionie zanotowano 3064 wypadki, w których zginęło 266 osób³⁶. Około 70% zabitych w wypadkach zginęło na miejscu zdarzenia. Spowodowane jest to między innymi zbyt długim czasem dojazdu służb ratowniczych do miejsca zdarzenia oraz niewystarczającą ilością sprzętu ratownictwa technicznego umożliwiającego szybkie dotarcie do poszkodowanego. Szacunkowe straty materialne i społeczne wypadków drogowych w województwie pomorskim w 2004 roku wyniosły około 1,8 mld zł.

Sieć kolejowa, ze względu na zmniejszenie przewozów towarowych i pasażerskich systematycznie ulega skróceniu. Obecnie długość eksploatowanych linii kolejowych w województwie pomorskim wynosi 1308 km³⁷. Występują znaczne różnice w gęstości sieci kolejowej. Najniższa gęstość występuje w środkowo-zachodniej części województwa (powiat bytowski). Około 72% pomorskiej sieci kolejowej to linie jednotorowe, zaś linie zelektryfikowane stanowią 35%. 684 km to linie o znaczeniu państwowym. Przez obszar województwa przebiegają linie kolejowe będące elementami Transeuropejskiej Sieci Transportowej (TEN-T): linia E-65 (Gdynia – Warszawa - Zebrzydowice), CE-65 (Katowice - Tczew) i linia Gdynia-Kaliningrad. Linie te objęte są umowami międzynarodowymi AGC i AGTC.

Wszystkie powiaty województwa pomorskiego (z wyjątkiem bytowskiego, a także nowodworskiego, gdzie zawieszono wyłącznie przewozy pasażerskie) mają zapewnioną podstawową całoroczną obsługę transportem kolejowym. Nadal jednak, w porównaniu z innymi środkami transportu, przewozy

³⁵ W 2005 roku wynosiła 62,9km/100km², przy średniej w kraju 81,2km/100 km². Informacja Zarządu Dróg Wojewódzkich w Gdańsku 2005.

³⁶ W 2005 r. w województwie na 100 tys. osób w wypadkach drogowych zginęło 12 osób, w kraju 14 osób, w UE-27 – 9.

³⁷ Gęstość - 7,2 km/100 km² przy średniej dla UE ok. 5 km/100 km².

kolejowe nie stanowią dostatecznie konkurencyjnej oferty przewozowej. Następuje szybka dekapitalizacja linii kolejowych i taboru oraz zamykanie kolejnych linii służących przewozom regionalnym. Zły stan techniczny infrastruktury kolejowej przyczynił się do wprowadzenia znacznych ograniczeń prędkości na niektórych odcinkach. Ponadto standard wielu stacji, dworców i przystanków kolejowych jest niski, co nie sprzyja pozytywnemu postrzeganiu regionalnego transportu kolejowego zarówno przez mieszkańców, jak i turystów licznie odwiedzających województwo. Konieczne jest więc podjęcie działań mających na celu powstrzymanie degradacji infrastruktury kolejowej.

Transport lotniczy w ostatnich latach charakteryzował się wysoką dynamiką wzrostu przewozów. Dominujące znaczenie dla obsługi pasażerów ma Port Lotniczy im. Lecha Wałęsy w Gdańsku. W latach 1991-2005 wielkość przeladunków w porcie wzrosła dwunastokrotnie, a liczba odprawianych pasażerów ponad ośmiokrotnie³⁸. Prognozy wzrostu przewozów w transporcie lotniczym wskazują na potrzebę rozbudowy portu lotniczego i uruchomienia innych lotnisk województwa o charakterze komplementarnym, dotychczas niewykorzystywanych przez lotnictwo cywilne (np. Gdynia - Oksywie, Słupsk - Redzikowo).

W województwie pomorskim znajduje się 12 portów morskich³⁹. Porty w Gdańsku i Gdyni to jedne z czterech portów w Polsce o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej. Są one umiejscowione na mapie Europejskiej Sieci Transportowej (TEN-T), a korzystna lokalizacja predysponuje je do pełnienia roli węzłów początkowych lub końcowych autostrad morskich.

W ostatnich latach obserwuje się systematyczny wzrost obrotów ładunkowych w portach morskich, jednak udział największych portów regionu nie jest na tyle wysoki, na ile wskazywałyby ich możliwości przeladunkowe oraz potencjał gospodarczy Polski i Regionu Morza Bałtyckiego.

W głównych portach morskich województwa, tj. w Gdańsku i Gdyni, rozbudowywane są terminale i specjalistyczne bazy przeladunkowe. W celu usprawnienia powiązań portów z siecią drogową prowadzone są prace inwestycyjne. Brak jest natomiast jakościowych zmian infrastruktury transportu wodnego.

Infrastruktura ochrony środowiska

W ostatnim dziesięcioleciu w województwie pomorskim nastąpiło istotne zmniejszenie negatywnego oddziaływania człowieka na środowisko i poprawa jego stanu.

Jakość powietrza na przeważającej części obszaru województwa utrzymuje się poniżej dopuszczalnych norm. Są jednak miejsca, gdzie dla niektórych zanieczyszczeń stężenia średnioroczne pozostają na wysokim niezmiennym poziomie lub wzrastają. W 2005 roku w województwie pomorskim zanotowano przekroczenia dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu w 4 strefach ze względu na pył zawieszony PM 10, tj. w aglomeracji trójmiejskiej, powiecie kościerskim, tczewskim i wejherowskim. Obszary te zakwalifikowane zostały jako strefy wymagające opracowania naprawczych programów ochrony powietrza. Głównym źródłem pyłu PM 10 jest ruch drogowy oraz spalanie węgla (w tym tzw. niska emisja). Wzrasta również problem hałasu komunikacyjnego przy głównych trasach transportowych. Jest to spowodowane wzrostem natężenia ruchu samochodowego oraz wydłużeniem godzin szczytu komunikacyjnego. Szczególnie obciążone hałasem są centra miast w otoczeniu gęstej zabudowy oraz ciągi dróg krajowych.

Poprawił się stan sanitarny wód przybrzeżnych, umożliwiając pełniejsze ich wykorzystanie dla potrzeb turystyki i rekreacji. Stan czystości wód śródlądowych poprawia się w wolniejszym tempie. Część powierzchniowych wód śródlądowych wraz z Zalewem Wiślanym wykazuje nadal niezadowolający stan czystości pod względem sanitarnym i fizykochemicznym. Cieki wpływające do Zatoki Gdańskiej i Puckiej wnoszą nadal duże ładunki związków biogennych. Główną przyczyną

³⁸ W 2005 roku przewieziono 3,5 mln ton ładunków, a wielkość ruchu pasażerskiego w porcie wynosiła 668 tys.

³⁹ Gdańsk, Gdynia, Hel, Władysławowo, Puck, Jastarnia, Kąty Rybackie, Krynica Morska, Piaski, Ustka, Łeba, Rowy.

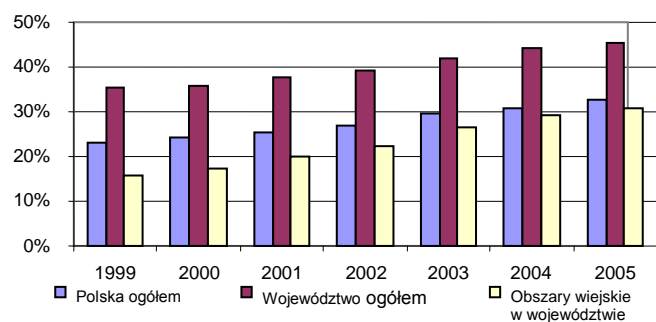
jeszcze zbyt wysokiego zanieczyszczenia rzek jest odprowadzanie niedostatecznie oczyszczonych ścieków wytworzonych przez przemysł, gospodarkę komunalną, zanieczyszczenia z gospodarstw wiejskich, a także spływy powierzchniowe.

Ponad 3/4 ludności województwa pomorskiego jest obsługiwane przez oczyszczalnie ścieków⁴⁰. Wszystkie miasta województwa są skanalizowane oraz wyposażone w oczyszczalnie ścieków⁴¹. Wśród oczyszczalni miejskich 95,5% to obiekty typu biologicznego i z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Stopień skanalizowania gmin wiejskich jest znacznie niższy. Wzrostowi konsumpcji wody z wodociągów grupowych nie zawsze towarzyszy adekwatny rozwój systemów kanalizacyjnych, zakończonych odpowiednio sprawnymi oczyszczalniami ścieków. O ile odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynosi w miastach 97,2% (w Polsce 94,4%), to wskaźnik ten na obszarach wiejskich wynosi około 80%, a w gospo-

-darstwach rolnych tylko ok. 70%. W przypadku ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej dysproporcja jest znacznie większa i wynosi odpowiednio 92% (miasta) oraz 33% (wieś). Dysproporcje w wyposażeniu obszarów wiejskich w podstawową infrastrukturę ochrony środowiska obniżają atrakcyjność gospodarczą i osiedleńczą tych obszarów oraz niekorzystnie wpływają na stan środowiska.

Wykres nr 9. Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Około 80% zużywanej wody pobierane jest z ujęć podziemnych. Dobłą jakość, wymagającą najczęściej prostego uzdatniania lub rzadziej - dokładniejszych procesów uzdatniania, posiada ponad 2/3 badanych zasobów wód podziemnych. Reszta, najczęściej na obszarze Żuław, w dolinie Wisły i miejscami w strefie nadmorskiej wymaga przed wprowadzeniem do sieci wodociągowej złożonego uzdatniania.

Gospodarka odpadami komunalnymi w województwie pomorskim polega głównie na ich unieszkodliwianiu poprzez składowanie, często w miejscach niedostosowanych do obowiązujących przepisów. Stanowi to silne zagrożenie dla wszystkich komponentów środowiska. Większość składowisk w regionie wymaga znacznego dofinansowania, w celu dostosowania do obowiązujących wymagań prawnych lub zamknięcia i rekultywacji.

Selektywne zbieranie odpadów komunalnych, wprowadzane w większości gmin województwa, nie przynosi jeszcze zadowalających efektów. W roku 2005 odpady wyselekcjonowane stanowiły zaledwie ok. 2,9% ogólnej masy odpadów komunalnych. Niski jest udział odpadów poddawanych recyklingowi – w 2005 roku na obszarze województwa pomorskiego recyklingowi poddanych zostało ok. 3,3% odpadów komunalnych (oraz ok. 9% odpadów innych niż komunalne). Bardzo niski (ok. 0,1%) jest udział odpadów komunalnych podlegających kompostowaniu.

Pomimo istnienia na terenie województwa pomorskiego sieci składowisk odpadów komunalnych oraz dynamicznie rozwijających się podmiotów gospodarczych zajmujących się ich zbiórką, w dalszym

⁴⁰ W województwie pomorskim działa 224 komunalnych oczyszczalni ścieków.

⁴¹ Odsetek ludności miast korzystającej z kanalizacji ściekowej wynosił 92,3%.

ciągu obserwuje się zjawisko porzucania odpadów w miejscach do tego nieprzystosowanych⁴². Ponadto region boryka się z problemem unieszkodliwiania tej części odpadów niebezpiecznych, jakimi są odpady medyczne.⁴³

Rozwiązania wymaga również problem zagospodarowania osadów ściekowych (efekt uboczny działalności oczyszczalni), narastający w miarę wzrostu ilości i przepustowości oczyszczalni ścieków oraz efektywności procesów oczyszczenia.

Północno-wschodnia część województwa pomorskiego wraz z Półwyspem Helskim, a także doliny rzek Przymorza narażone są na duże niebezpieczeństwo powodzi. Największe zagrożenia znacznych przestrzeni i ludności oraz możliwość dużych strat materialnych występują na Żuławach, w dolinie Wisły oraz depresyjnych i przydepresyjnych obszarach Gdańska. Może tam dochodzić do kumulacji różnych przyczyn wywołujących powodzie opadowe, roztopowe, zatorowe i sztormowe. Podejmowane w ostatnich latach prace na rzecz modernizacji infrastruktury ochrony przed powodzią nie poprawiły w znaczący sposób bezpieczeństwa w tym zakresie. Przeprowadzenia gruntownych remontów i modernizacji wymaga większość urządzeń ochrony przeciwpowodziowej⁴⁴.

W pasie środkowym województwa pogłębia się zjawisko suszy. Poziom retencjonowania wód rośnie w wolnym tempie. Mała zdolność retencyjna gleb znacznej części obszaru województwa i zadawniony proces opadania jezior powodują spadek lustra wód gruntowych poniżej dopuszczalnego poziomu. Powstrzymanie tego zjawiska może zapewnić budowa obiektów małej retencji.

Infrastruktura energetyczna. Energetyka odnawialna

Z energii elektrycznej korzysta 100% mieszkańców województwa. Region zajmuje 3. miejsce w kraju pod względem jednostkowego zużycia energii. W gospodarce elektroenergetycznej główny problem, zwłaszcza na terenach wiejskich, stanowi niezadowolający stan rozdzielczych sieci średniego i niskiego napięcia (także urządzeń do jego transformacji) oraz wysoka awaryjność linii kablowych.

Stan zaopatrzenia województwa w energię ciepłą pod względem funkcjonalnym jest zadowolający. W ostatnich latach w województwie nastąpiło znaczne zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło, mimo rozwoju budownictwa mieszkaniowego oraz rozwoju przemysłowego, wynikające m.in. z prowadzonych przedsięwzięć termomodernizacyjnych istniejących obiektów. Jednak, pomimo intensyfikacji działań termomodernizacyjnych, w województwie nadal istnieją duże potrzeby w tym zakresie.

Odsetek mieszkańców korzystających z centralnego ogrzewania jest wysoki – ponad 81%. Znaczący jest też odsetek mieszkańców korzystających z ogrzewania sieciowego – ponad 45% (w miastach prawie 60%). Istotnym mankamentem systemu zaopatrzenia w ciepło jest bardzo wysoki udział węgla i niska efektywność procesu wytwarzania energii cieplnej. Ciągle też stosunkowo wysoki jest odsetek mieszkańców korzystających z ogrzewania piecowego. Problemem w energetyce cieplnej jest znaczny stopień zużycia istniejących źródeł ciepła i systemów przesyłowych, pomimo prowadzonych sukcesywnie prac modernizacyjnych. Do produkcji energii cieplnej wykorzystywane są także gaz ziemny i biomasa.

Wobec wysokich zasobów i możliwości, jakie posiada region, rozwój gospodarki energetycznej powinien być oparty w maksymalnie możliwym stopniu (tzn. przy zachowaniu technicznego i ekonomicznego uzasadnienia) na odnawialnych źródłach energii, zapewniając minimalizację kosztów i niekorzystnych skutków środowiskowych związanych z wytwarzaniem energii.

⁴² Tylko w 2004 roku zinventaryzowano 270 tzw. „dzikich” wysypisk, z czego 217 zlikwidowano.

⁴³ Odpady medyczne spalano w 13 instalacjach (które zostały zamknięte 1 stycznia 2006 r.).

⁴⁴ Modernizacji lub odbudowy wymaga ok. 28% ogólnej długości wałów i ok. 44% długości wałów objętych utrzymaniem, ok. 60% długości rzek i potoków, ok. 25% ogólnej ilości stacji pomp oraz ok. 30% budowli hydrotechnicznych.

W województwie pomorskim wykorzystywano dotychczas przede wszystkim energię rzek i biomasy. Łączna produkcja energii z odnawialnych źródeł stanowi ok. 5 % ogółu energii wyprodukowanej na terenie województwa, znacznie mniej niż średnio w krajach UE⁴⁵. Zwraca to uwagę na konieczność promowania tych źródeł. Potrzebna jest również modernizacja i rozbudowa sieci energetycznej służącej do odbioru wyprodukowanej energii.

Największe nadzieje na wykorzystanie jako odnawialnego źródła energii wiązane są z biomasą. Ocenia się, że z istniejących i potencjalnych zasobów biomasy można pokryć ok. 19% zapotrzebowania województwa na ciepło.

Z uwagi na korzystne położenie (wybrzeże Bałtyku) w regionie obserwuje się wzrost zainteresowania inwestorów energetyką wiatrową. Dotychczas na terenie województwa powstało 8 elektrowni wiatrowych, lecz ich udział w bilansie energetycznym województwa jest znikomy.

W województwie wysoki jest także potencjał energii wody. Nie jest on jednak dostatecznie wykorzystywany zarówno ze względów ekonomicznych, jak i ekologicznych. Ponadto możliwe jest również wykorzystanie energii słońca (Pomorskie należy do najbardziej nasłonecznionych regionów w Polsce) oraz energii geotermalnej.

Dywersyfikacja produkcji energii, a także produkcja energii w oparciu o źródła odnawialne pozwoli na osiągnięcie wyższego poziomu bezpieczeństwa energetycznego regionu oraz uniknięcie negatywnych skutków prognozowanych wzrostów cen ropy naftowej po roku 2010⁴⁶.

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Turystyka stanowi ważny sektor gospodarki regionalnej, istotny m.in. z punktu widzenia kreowania miejsc pracy. W województwie są warunki dla rozwoju wszystkich form turystyki (w tym turystyki aktywnej, agroturystyki, turystyki morskiej i turystyki uzdrowiskowej).

Zagospodarowanie i ruch turystyczny koncentrują się w strefie nadmorskiej, na Pojezierzu Kaszubskim i w Trójmieście. Ruch turystyczny w województwie pomorskim ma wyraźny sezonowy charakter (sezon letni). Pod względem przyjazdów turystów krajowych i zagranicznych Pomorskie należy do czołówki w kraju⁴⁷. W 2005 roku województwo przyjęło 3,2 mln turystów polskich i 0,9 mln turystów zagranicznych. W regionie dominuje turystyka długopobytowa - wczasowa⁴⁸ i krótkopobytowa - biznesowa.

Pomorskie ma jedną z największych baz noclegowych zbiorowego zakwaterowania w Polsce. W 2005 roku województwo zajmowało trzecie miejsce pod względem liczby obiektów i drugie pod względem liczby miejsc noclegowych. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych kształtował się powyżej średniej krajowej.

Część terenów w województwie nie jest jeszcze lub jest w niewielkim stopniu przystosowana do potrzeb turystyki. Brakuje infrastruktury turystycznej w postaci m.in. parkingów, ścieżek rowerowych, oznakowanych szlaków. Słaba jest również dostępność komunikacyjna niektórych miejsc atrakcyjnych turystycznie, w tym obszarów cennych przyrodniczo. Jednocześnie niska świadomość społeczna oraz silna presja inwestorska, nakierowana na swobodny rozwój infrastruktury turystycznej, powoduje dewastację krajobrazu i zanik tradycyjnych wzorców stanowiących o różnorodności

⁴⁵ W 2005 roku w krajach UE-27/25 energia pochodząca z odnawialnych źródeł energii stanowiła 14,2% produkowanej energii.

⁴⁶ „Zaopatrzenie kraju w surowce energetyczne i energię w perspektywie długookresowej”; Rządowe Centrum Studiów Strategicznych.

⁴⁷ W latach 2000-2005 pozycja województwa pomorskiego pod względem przyjazdów turystycznych wzrosła z siódmego na trzecie miejsce, przy czym w liczbach bezwzględnych wielkość ruchu spadła, co było zauważalne we wszystkich regionach w Polsce.

⁴⁸ Pod względem przyjazdów długookresowych województwo pomorskie w 2005 roku zajęło ex equo (z mazowieckim) pierwsze miejsce w kraju.

i atrakcyjności regionu. Wciąż niewystarczająco rozbudowana jest oferta usług paraturystycznych (m.in. kulturalnych i sportowych), które mogłyby generować ruch turystyczny poza sezonem letnim.

Atrakcyjność turystyczna województwa pomorskiego jest postrzegana m.in. przez pryzmat unikatowych walorów naturalnych, na które składają się rozległe kompleksy leśne, morze, liczne jeziora, szlaki wodne oraz czyste środowisko. Istotnym elementem atrakcyjności turystycznej regionu jest także bogate dziedzictwo kulturowe, którego odzwierciedleniem są liczne zabytki i obiekty kulturalne. Bogactwo to nie jest jak dotąd zasobem w pełni wykorzystywanym, zwłaszcza pod kątem turystyki. Jednym z głównych ograniczeń wykorzystania obiektów dziedzictwa kulturowego dla współczesnych potrzeb jest ich zły stan techniczny, pomniejszający ich historyczne i kulturowe walory. Degradacja obiektów dziedzictwa kulturowego powoduje skutki gospodarcze, które najsilniej odczuwa turystyka, gdyż obiekty kultury stanowią w dużej mierze o atrakcyjności całego regionu. Wykorzystanie wielu obiektów dziedzictwa kulturowego regionu dla potrzeb turystycznych wymaga odpowiedniego przystosowania i promocji. Konieczna jest także współpraca jednostek publicznych z partnerami prywatnymi.

Czynnikiem ograniczającym dalszy wzrost liczby turystów w regionie i zwiększenie dochodów z działalności turystycznej jest nie dość szybki proces różnicowania oferty turystycznej umożliwiającej wydłużenie sezonu, względnie niski standard usług turystycznych, niska jakość usług transportu publicznego i stan infrastruktury drogowo-kolejowej, a także stosunkowo wysokie ceny usług turystycznych. Z powodu niedostatecznej promocji różnych form turystyki i produktów turystycznych, turystyka w województwie pomorskim nie jest wystarczająco wykorzystywana jako dziedzina gospodarki. Odczuwalny jest również brak spójnego systemu informacji turystycznej, którego podstawy zaczęły się jednak tworzyć.

Rozwój turystyki w regionie powinien opierać się na stworzeniu zintegrowanej oferty turystycznej, atrakcyjnej w skali krajowej i międzynarodowej. Stworzenie (w oparciu o dziedzictwo kulturowe i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju) atrakcyjnych produktów turystycznych i ich skuteczna promocja na rynku krajowym i międzynarodowym to szansa aktywizacji wielu obszarów województwa.

D. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INNOWACJE

Mała i średnia przedsiębiorczość

Bardzo ważną rolę w funkcjonowaniu gospodarki regionu (m.in. ze względu na dużą liczbę stworzonych miejsc pracy) odgrywają małe i średnie przedsiębiorstwa. Dynamiczny rozwój tego sektora nastąpił w latach 90-tych XX-ego wieku.

Na koniec roku 2005 w województwie pomorskim zarejestrowanych było 226 tys. podmiotów gospodarczych, w tym 99,9% to MŚP, z których większość (95,1%) to mikroprzedsiębiorstwa. Większość z nich prowadzi działalność w zakresie handlu i napraw, obsługi nieruchomości i firm, przetwórstwa przemysłowego i budownictwa. Utrzymują się tendencje koncentracji MŚP na terenie i wokół dużych miast. Niezbyt szybki rozwój przedsiębiorczości obserwuje się na terenach wiejskich.

Pomimo dużego udziału sektora MŚP w gospodarce regionalnej, jego kondycja nie jest zadowalająca. Udział MŚP w eksporcie generowanym przez całe województwo to 32%. Udział ten na przestrzeni lat 1999-2001 spadł o blisko 10 punktów procentowych - w porównaniu do reszty regionów jest to jeden ze słabszych wyników⁴⁹. Niższa statystycznie aktywność eksportowa pomorskich małych i średnich przedsiębiorstw może być efektem nastawienia tego sektora na zaopatrzenie dużych przedsiębiorstw-eksporterów, bądź też niepełnego wykorzystania potencjału eksportowego MŚP.

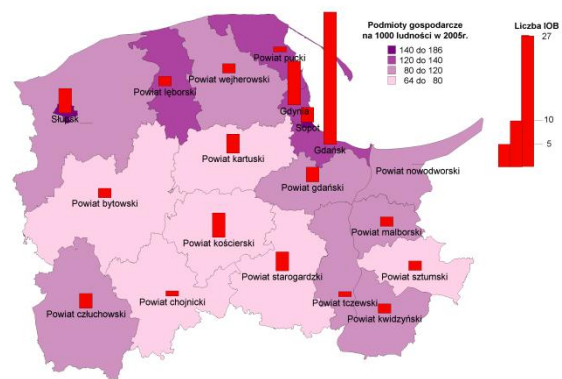
⁴⁹ Mniejszy udział MŚP w eksporcie notują tylko województwo dolnośląskie i śląskie.

Głównymi barierami rozwoju MŚP są przede wszystkim: niestabilne przepisy prawno - finansowe⁵⁰, wysokie, w stosunku do innych krajów UE, koszty prowadzenia działalności gospodarczej, wysokie podatki, wysokie koszty pracy, utrudniony dostęp do finansowania zewnętrznego, a także nieefektywny system transportowy. Szczególnym zagrożeniem dla konkurencyjności pomorskich MŚP jest niski w stosunku do krajów UE poziom innowacyjności.

Pomimo barier stojących na drodze rozwoju przedsiębiorczości, systematycznie wydłuża się średni okres działalności firm, co świadczy o rosnącej stabilności tego sektora. Przyszły rozwój sektora MŚP zależy będzie w dużej mierze od prowadzonej polityki fiskalnej państwa, a także koniunktury gospodarczej na rynkach światowych oraz kondycji finansów publicznych w Polsce.

W regionie funkcjonują liczne instytucje otoczenia biznesu, odgrywające istotną rolę we wspieraniu rozwoju MŚP. Są one dość zróżnicowane zarówno pod względem jakości i zakresu świadczonych usług, własnej kondycji finansowej, jak również zasięgu oddziaływania. Cechuje je również silna koncentracja w Trójmieście oraz w większych miastach regionu. Instytucje otoczenia biznesu zapewniają dostęp do podstawowych usług informacyjnych i doradczych oraz usług szkoleniowych oferowanych w ramach wsparcia publicznego dla przedsiębiorstw. Znacznie gorszy jest dostęp do usług finansowych i specjalistycznego doradztwa, np. w zakresie

Mapa nr 5. Liczba podmiotów wspierających przedsiębiorczość na tle wskaźnika przedsiębiorczości w województwie pomorskim w 2005 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

zagadnień finansowych i prawnych (na które – zgodnie z dostępnymi badaniami przedsiębiorcy zgłaszają największe zapotrzebowanie), a także usług związanych z wdrażaniem procesów innowacyjnych. Ulokowane w regionie instytucje otoczenia biznesu nie tworzą spójnego systemu wsparcia.

Inwestycje zagraniczne

Zarówno liczba lokalizacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych, jak i wielkość kapitału zagranicznego stawia województwo pomorskie na 6 miejscu w kraju. W Pomorskim zlokalizowanych jest 185 zakładów⁵¹ należących do tych inwestorów zagranicznych, którzy w całej Polsce zainwestowali minimum 1 mln USD. Stanowi to 5,9% ogółu tego typu lokalizacji w Polsce. Wartość zagranicznego kapitału podstawowego ulokowanego w regionie stanowi jednak tylko 2,2% zagranicznego kapitału ulokowanego w Polsce. Obecna pozycja regionu może być zagrożona ze względu na większą aktywność kapitału zagranicznego i dużą dynamikę napływu w regionach konkurujących.

Działalność badawczo-rozwojowa

Jedną z podstaw kreowania trwałej pozycji konkurencyjnej regionu jest działalność badawczo-rozwojowa oraz wdrażanie jej wyników. W roku 2005 w województwie pomorskim funkcjonowały łącznie 54 jednostki⁵² prowadzące działalność badawczo - rozwojową (w tym: jednostki badawczo -

⁵⁰ W tym skomplikowane procedury administracyjne i prawne oraz niska wydajność sądów gospodarczych.

⁵¹ Według danych opublikowanych przez PAIiZ w 2005 r.

⁵² O 14 więcej niż rok wcześniej.

rozwojowe, jednostki posiadające status jednostki badawczo-rozwojowej, placówki naukowe PAN, jednostki organizacyjne szkół wyższych i inne). Zatrudnienie w B+R wyniosło 3,8% ogółu zatrudnionych w tej dziedzinie w kraju. Na 1000 mieszkańców regionu przypadają (podobnie jak w kraju) nieco ponad 2 osoby zatrudnione w działalności badawczo-rozwojowej, podczas gdy w UE-15 około 6 (w UE-25 – 4 osoby, a np. w Finlandii – 13 osób). Podstawowa część potencjału badawczo-rozwojowego województwa skupiona jest w Trójmieście. Znaczna część jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową posiada przestarzałe wyposażenie⁵³.

Nakłady na działalność badawczo - rozwojową w 2005 roku wyniosły 289 mln zł (około 5,2% ogółu nakładów na tę sferę w kraju).

W przeliczeniu na mieszkańca, wskaźnik nakładów na działalność badawczo - rozwojową wyniósł 131 zł i był niższy od średniej dla kraju (146 zł). W relacji do PKB, nakłady na B+R rosły – w 2004 roku stanowiły 0,56% podczas gdy rok wcześniej 0,43% (w kraju zaś 0,60%⁵⁴).

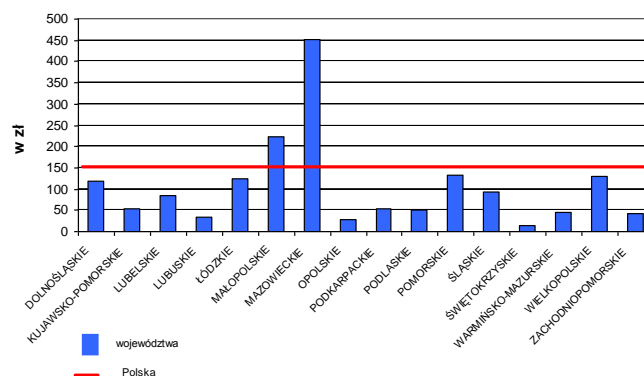
Utrzymuje się wysoki udział nakładów z budżetu państwa – 62,3% w 2004 r. (w kraju 61,7%) i tylko 28,7% z podmiotów gospodarczych (w kraju 22,6%), podczas gdy w UE-25 średnia wysokość nakładów budżetowych wynosi około 34%, a nakłady podmiotów gospodarczych stanowią ponad 55%.

Relatywnie duży regionalny potencjał podmiotów B+R (szczególnie uczelni) nie jest dostatecznie ukierunkowany na zastosowania gospodarcze. Na przeszkodzie szerszej współpracy zespołów B+R z firmami regionu stoi na ogół wąski profil ich aktywności badawczo-rozwojowej oraz mała elastyczność w dostosowywaniu się do oczekiwań potencjalnych partnerów gospodarczych, a także słaba zdolność komercjalizacji osiągnięć naukowych. Z drugiej strony przedsiębiorstwa, zwłaszcza małe i średnie, bardzo często nie wykazują dostatecznej aktywności innowacyjnej, co wiąże się z niską świadomością i determinacją w dążeniu do zastosowania innowacji w swojej działalności, a także ograniczonymi możliwościami korzystania z systemu wdrażania innowacji. Barięą dla małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie wprowadzania rozwiązań innowacyjnych jest również wysoki koszt opracowania i wdrożenia rozwiązań innowacyjnych, często znacznie przekraczający ich możliwości kapitałowe.

Tworzenie trwałych podstaw rozwoju regionu wymaga integracji działań jednostek naukowych ze sferą biznesu, co powinno sprzyjać ukierunkowaniu prowadzonych prac B+R na realne potrzeby gospodarcze.

W województwie funkcjonują już instytucje działające na rzecz transferu wiedzy i wzrostu innowacyjności gospodarki pomorskiej. Dobrym przykładem jest Pomorski Park Naukowo-Technologiczny w Gdyni, czy też Centrum Zaawansowanych Technologii *Pomorze* w Gdańsku. Jednak wciąż jest za mało w województwie instytucji w profesjonalny sposób zajmujących się

Wykres nr 10. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w 2005 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁵³ Stopień zużycia aparatury naukowo-badawczej w działalności badawczej i rozwojowej wynosi prawie 75%.

⁵⁴ Zgodnie z celami Strategii Lizbońskiej, inwestycje w badania i rozwój powinny do 2010 roku stanowić około 3% PKB.

pośrednictwem pomiędzy sektorem nauki i badań a praktyką gospodarczą w zakresie transferu i komercjalizacji rozwiązań innowacyjnych.

W 2005 roku Samorząd Województwa Pomorskiego rozpoczął realizację Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Pomorskiego, której celem jest zbudowanie efektywnego systemu rozwoju innowacyjności, umożliwiającego skuteczne i sprawne tworzenie i wdrażanie nowych rozwiązań produktowych, technologicznych i organizacyjnych, podnoszących konkurencyjność przedsiębiorstw i możliwości rozwojowe regionu. Wykorzystanie potencjału naukowego regionu, poprzez wprowadzenie efektów jego prac do gospodarki jest ogromną szansą na zwiększenie konkurencyjności województwa i regionalnych przedsiębiorstw.

Spółeczeństwo informacyjne

W kształtowaniu podstaw rozwoju społeczeństwa informacyjnego szczególne miejsce zajmuje dostęp do zasobów i usług oferowanych przez Internet. W ostatnich latach nastąpił szybki wzrost liczby użytkowników Internetu. Zarówno pod względem stopnia komputeryzacji gospodarstw domowych, jak i dostępu do Internetu sytuacja w regionie przedstawia się lepiej niż przeciętnie w kraju. Dostęp do Internetu posiada 24,8% gospodarstw domowych⁵⁵ oraz większość firm. Z ponad 22 tys. komputerów przeznaczonych do użytku dla uczniów prawie 83% to komputery z dostępem do Internetu. Stopień wyposażenia w komputery osobiste i dostęp do Internetu są znacznie zróżnicowane na niekorzyść terenów wiejskich (dwukrotnie niższa dostępność komputerów i sieci internetowej).

Pomorskie dysponuje zadowalającym połączeniem sieci szkieletowej z sieciami krajowymi i międzynarodowymi, jednak ze względu na rosnącą ilość przesyłanych danych konieczna jest jej dalsza rozbudowa. Stosunkowo niskie jest pokrycie obszaru województwa siecią światłowodową zapewniającą wysoką przepustowość transmisji danych. Jednocześnie konieczne jest lepsze wykorzystanie potencjału już istniejącej infrastruktury światłowodowej.

W regionie istnieją zróżnicowane technicznie możliwości dostępu do Internetu poprzez łącza szerokopasmowe, a na wielu obszarach jest to technicznie niemożliwe. Sytuację dodatkowo pogarsza wysoki koszt usług, jeden z najwyższych w Europie. W najtrudniejszej sytuacji są mieszkańcy terenów wiejskich, gdzie jednostkowy koszt budowy infrastruktury jest bardzo wysoki. Szczególnie na obszarach położonych na południu i zachodzie województwa, problem niskiej dostępności do infrastruktury teleinformatycznej i nowoczesnych mediów, takich jak Internet, może być istotną barierą rozwoju.

Pozytywnie należy ocenić dostęp do Internetu we wszystkich jednostkach administracji publicznej w województwie, dzięki czemu coraz częściej możliwe jest świadczenie usług on-line przez te instytucje.

W dziedzinie telefonii stacjonarnej i komórkowej sytuacja jest znacząco lepsza, mimo iż poziom nasylenia pozostaje poniżej średniej europejskiej. W ostatnich latach liczba abonentów telefonicznych w województwie pomorskim znacznie wzrosła i obecnie wynosi 317,2 telefonicznych łączy głównych na 1000 ludności (w kraju 308,3, a np. w Szwecji - 740). Brak dostępu do telefonii stacjonarnej dotyczy tylko nielicznych obszarów wiejskich. Stopień telefonizacji miast jest dwukrotnie wyższy niż na wsi. Jednym z większych mankamentów w rozwoju telekomunikacji jest istnienie kilku stref numerycznych w obrębie województwa, a nawet niektórych powiatów. Zasięg usług telefonii komórkowej obejmuje całość województwa.

⁵⁵ Średnia dla kraju to 22,5%.

Województwo pomorskie na tle kraju i Unii Europejskiej w 2005 r.⁵⁶

Lp.	Wyszczególnienie	Województwo	Polska	UE-27/25
1.	Powierzchnia (tys. km ²)	18,3	312,7	4322,2
2.	Ludność (tys. osób)	2 199,0	38 157,1	490 898,3
3.	Ludność (%) w wieku			
	▪ przedprodukcyjnym	21,8	20,6	16,4
	▪ produkcyjnym	64,3	64,0	67,1
	▪ poprodukcyjnym	13,9	15,4	16,5
4.	Gęstość zaludnienia na 1 km ² powierzchni (osoba)	120	122	114
5.	Przyrost naturalny na 1 000 ludności (%)	2,2	-0,1	0,6
6.	Saldo migracji na 1 000 mieszkańców (osoba)	0,5	-0,3	3,6
7.	Przeciętne dalsze trwanie życia osób w wieku 0 lat (lata)			
	▪ mężczyźni	71,7	70,8	75,8
	▪ kobiety	79,8	79,4	81,9
8.	Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców (osoba)	456	508	371 ⁵⁷
9.	Pracujący wg sektorów (%)			
	rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybactwo	9,3	17,0	6,1
	przemysł i budownictwo	30,1	27,9	27,6
	usługi	60,6	55,1	66,3
10.	Wskaźnik zatrudnienia ogółem (%) wg BAEL	43,5	45,2	51,7
11.	Współczynnik aktywności zawodowej (%) wg BAEL	53,6	54,9	69,7
12.	Stopa bezrobocia wg BAEL (%)	18,9	17,7	8,7
13.	Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca w PPS (euro) ⁵⁸	10658,5	10908,4	21502,9
14.	Udział w wartości dodanej brutto (w %) ²			
	rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo	3,1	5,0	2,0
	przemysł i budownictwo	29,4	30,2	26,6
	usługi	67,2	64,7	71,4
15.	Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w relacji do PKB (w %) ⁵⁷	0,56	0,60	1,84
16.	Udział budżetu państwa w nakładach na działalność badawczo-rozwojową (%)	62,3	61,7	34,9
17.	Liczba ofiar śmiertelnych w wypadkach samochodowych na 100 tys. mieszkańców	12,1	14,3	9,1
18.	Gospodarstwa domowe wyposażone w komputer osobisty z dostępem do Internetu w % ogółu gospodarstw domowych	24,8	22,5	48,0
19.	Zebrane odpady komunalne na 1 mieszkańca (kg)	267,0	245,0	518,0
20.	Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania ogółem (obiekt) na 100 km ²	4,37	2,23	4,52

Źródło danych:

Key figures on Europe Statistical Pocketbook 2006, Luxemburg Office for Official Publications of the European Communities, 2006

Rocznik Statystyczny Województwa Pomorskiego 2006, WUS w Gdańsku,

www.stat.gov.pl

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

⁵⁶ Pełna lista wskaźników kontekstowych służących monitorowaniu sytuacji w województwie pomorskim zamieszczona jest w Załączniku VI do Programu.

⁵⁷ Dane za 2004 r.

⁵⁸ Dane za 2004 r.

ANALIZA SWOT⁵⁹

1. Potencjał województwa

ATUTY	SŁABOŚCI
ZASOBY LUDZKIE I ZAGADNIENIA SPOŁECZNE	
<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki na tle kraju udział mieszkańców z wykształceniem wyższym • Relatywnie wysoka wydajność pracy • Duża liczba organizacji pozarządowych • Relatywnie młoda struktura wiekowa społeczeństwa • Dodatni przyrost naturalny oraz stały napływ migracyjny 	<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom bezpieczeństwa publicznego • Wysoka zachorowalność na choroby nowotworowe, układu sercowo-naczyniowego i cukrzyce • Wysokie bezrobocie oraz niska aktywność zawodowa mieszkańców, zwłaszcza na obszarach wiejskich • Niski poziom wykształcenia mieszkańców wsi oraz niezadowalająca jakość oferty edukacyjnej poza dużymi ośrodkami miejskimi
ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA WARUNKUJĄCE KONKURENCYJNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ REGIONU	
<ul style="list-style-type: none"> • Duże możliwości rozwoju energetyki odnawialnej, zwłaszcza w oparciu o biomasę i wiatr • Duże zróżnicowanie i bogactwo środowiska przyrodniczego oraz kulturowego • Nadmorskie, przygraniczne położenie na skrzyżowaniu transeuropejskich korytarzy transportowych, tworzące warunki dla dynamicznego rozwoju gospodarczego regionu • Znaczny potencjał ośrodków subregionalnych oraz kształtującej się wielofunkcyjnej metropolii Trójmiasta 	<ul style="list-style-type: none"> • Niska jakość infrastruktury technicznej i społecznej oraz przestrzenne dysproporcje w jej rozwoju • Niska dostępność transportowa – w tym niewystarczające powiązania do/z obszaru metropolitalnego, a także między najważniejszymi ośrodkami aktywności gospodarczej regionu • Ograniczone oddziaływanie Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta na region • Niedostateczna podaż odpowiednio przygotowanych terenów inwestycyjnych • Występowanie zdegradowanych obszarów miejskich wymagających rewitalizacji • Niezadowalający stan obiektów dziedzictwa kulturowego • Brak zintegrowanego systemu informacji turystycznej i kulturalnej • Niezorganizowany regionalny system gospodarki odpadami • Nie w pełni efektywny system zarządzania środowiskiem, w tym monitoring środowiska
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INNOWACJE	
<ul style="list-style-type: none"> • Relatywnie duży potencjał badawczo-rozwojowy regionu • Zróżnicowana struktura gospodarki regionalnej • Dominująca rola usług rynkowych w strukturze gospodarki i zatrudnienia • Duża aktywność gospodarcza ludności oraz wysoki udział MSP w strukturze przedsiębiorstw • Stosunkowo aktywne instytucje otoczenia biznesu • Relatywnie wysoka dynamika eksportu 	<ul style="list-style-type: none"> • Niskie nakłady na działalność badawczo-rozwojową oraz słabe powiązania nauki z gospodarką, w tym brak efektywnych mechanizmów generowania i komercjalizacji innowacji • Słaba dostępność do atrakcyjnych źródeł finansowania inwestycji rozwojowych dla przedsiębiorstw • Zróżnicowana jakość i relatywnie niska dostępność usług instytucji otoczenia biznesu • Dysproporcje w zakresie dostępu do Internetu oraz usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną

⁵⁹ Układ matrycy SWOT wynika bezpośrednio ze Strategicznych Wytycznych Wspólnoty dla spójności.

2. Uwarunkowania zewnętrzne

SZANSE	ZAGROŻENIA
ZASOBY LUDZKIE I ZAGADNIENIA SPOŁECZNE	
<ul style="list-style-type: none"> • Koncentracja środków strukturalnych na inwestycjach i działaniach sprzyjających wzrostowi konkurencyjności i tworzeniu trwałych miejsc pracy • Zmiana systemu wartości i stylu życia społeczeństwa europejskiego – w tym powrót do kultury, dbałość o zdrowie • Rozwój badań, wiedzy i nowoczesnych terapii leczniczych w Europie • Dostęp do europejskiego rynku pracy i edukacji 	<ul style="list-style-type: none"> • Bezzatrudnieniowy wzrost gospodarczy • Niekorzystne tendencje demograficzne (starzenie się społeczeństwa) • Stagnacja społeczno-gospodarcza i utrwalanie strukturalnego bezrobocia na obszarach wiejskich • Brak rozwiązań systemowych w zakresie ochrony zdrowia
ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA WARUNKUJĄCE KONKURENCYJNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ REGIONU	
<ul style="list-style-type: none"> • Pełne włączenie Polski w transeuropejskie sieci infrastrukturalne, w tym wdrożenie koncepcji europejskich autostrad morskich • Realny wzrost znaczenia wykorzystania energii odnawialnej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • Opóźnienia w realizacji sieci autostrad i dróg szybkiego ruchu, peryferyzacja transportowa Polski północnej • Wzrost natężenia ruchu samochodowego przy braku wydajnego systemu transportowego • Nasilenie zagrożeń naturalnych oraz skutkami awarii (w tym katastrof na morzu) • Bariery prawne oraz ekonomiczne rozwoju energetyki odnawialnej • Silna presja inwestorska wokół i na obszarach cennych przyrodniczo
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INNOWACJE	
<ul style="list-style-type: none"> • Regionalizacja polityki rozwoju społeczno-gospodarczego państwa • Rozwój powiązań gospodarczych z krajami rozwiniętymi w zakresie innowacji (zwłaszcza w Regionie Morza Bałtyckiego) • Przystąpienie Polski do strefy Euro 	<ul style="list-style-type: none"> • Zmienność prawa i niewydolny system prawny • Kryzys finansów publicznych w Polsce • Utrzymanie wysokich kosztów pracy i kapitału • Prosocjalne ukierunkowanie interwencji strukturalnej • Nasiloną migracją ludności aktywnej gospodarczo i wykwalifikowanej zawodowo • Uzależnienie eksportu oraz gospodarki regionalnej od kondycji nielicznych dużych przedsiębiorstw

3. Wnioski – ukierunkowanie Strategii Programu

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa oraz wynikająca z niej analiza SWOT wskazują na bardzo dużą siłę i liczbę powiązań między słabymi stronami województwa a szansami płynącymi z otoczenia zewnętrznego. Dlatego też – dla osiągnięcia maksymalnej efektywności dostępnych w RPO WP środków strukturalnych – realizowana Strategia Programu przyjmie formułę tzw. *strategii konkurencji* (mini-maxi). Strategia ta bazuje na przewyżczeniu słabych stron regionu dla jak najlepszego wykorzystania stojących przed nim szans.

W odniesieniu do słabych stron regionu realizacja Strategii Programu powinna koncentrować się na:

- poprawie jakości infrastruktury technicznej (m.in. transportowej) i społecznej (m.in. edukacyjnej),
- wsparciu konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw;
- tworzeniu warunków dla budowania społeczeństwa otwartego, aktywnego i uczącego się,
- wzmacnianiu potencjału obszaru metropolitalnego oraz głównych ośrodków miejskich,
- przewyżczeniu marginalizacji obszarów wiejskich,
- poprawie atrakcyjności regionu (głównie turystycznej, inwestycyjnej),
- poprawy warunków życia mieszkańców (bezpieczeństwo, stan środowiska, stan zdrowotności).

Wskazane wyżej kierunki interwencji Programu będą sprzyjały wykorzystaniu m.in. takich szans, jak:

- wzrost spójności przestrzennej regionu w ramach Unii Europejskiej dzięki efektywnemu włączeniu w transeuropejskie sieci infrastrukturalne,
- wzrost spójności gospodarczej regionu w ramach Unii Europejskiej dzięki osiągnięciu wyższej konkurencyjności przedsiębiorstw i stworzeniu efektywnych mechanizmów transferu wiedzy ze sfery badawczo-rozwojowej do sfery gospodarczej,
- wzrost spójności społecznej regionu w ramach Unii Europejskiej dzięki podniesieniu poziomu kwalifikacji mieszkańców i ich zdolności dostosowywania się do zmian sytuacji na rynku pracy.

Skonstruowana w oparciu o słabe strony regionu i jego szanse rozwojowe Strategia Programu powinna także brać pod uwagę silne strony regionu (które nie powinny zostać osłabione w wyniku realizacji RPO WP), jak również zidentyfikowane zagrożenia dla jego rozwoju (które, o ile to możliwe, powinny być minimalizowane, co w praktyce może okazać się często bardzo trudne, ze względu na ich systemowy lub makroekonomiczny charakter).

Szczegółowy opis Strategii Programu znajduje się w Rozdziale V.

▪ OCENA EFEKTYWNOŚCI WSPARCIA KRAJOWEGO I ZAGRANICZNEGO DLA WOJEWÓDZTWA W LATACH 1999-2006⁶⁰

Wprowadzenie

W poniższym rozdziale, w sposób syntetyczny, przedstawiono zakres, w jakim województwo pomorskie korzystało ze wsparcia pochodzącego ze źródeł krajowych i zagranicznych. Zestawienie, przygotowane w oparciu o aktualnie dostępne dane, obejmuje informacje dotyczące okresu 1999-2006⁶¹.

Struktura rozdziału oparta została na trzech podstawowych kryteriach systematyzacji: okresie realizacji pomocy (przedakcesyjny – lata 1999-2004, poakcesyjny – lata 2004-2006), źródle finansowania (krajowe, zagraniczne) oraz obszarze tematycznym. Programy przyporządkowano do czterech kategorii:

- rozwój zasobów ludzkich,
- rozwój przedsiębiorczości,
- rozwój infrastruktury,
- rozwój obszarów wiejskich.

W związku z tym, iż proces realizacji programów w okresie poakcesyjnym nie dobiegł jeszcze końca, dane przedstawione zostały w oparciu o kategorię „projekty zatwierdzone do realizacji”. Kategorii tej nie można utożsamiać z projektami zrealizowanymi. W przypadku niektórych programów oprócz zestawień liczbowych, przedstawiono także rozmieszczenie przestrzenne środków. Znacznym utrudnieniem okazała się niewystarczająca ilość danych dotyczących alokacji środków na powiaty w województwie⁶².

⁶⁰ Materiał przygotowany został w oparciu o informacje własne zawarte w *Raporcie z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego w latach 2000-2004* - dokumencie przyjętym przez Zarząd Województwa Pomorskiego w dniu 28 stycznia 2005 r. Opracowanie uwzględnia także dane dostarczone przez poszczególne departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego oraz materiały i zestawienia pochodzące od następujących instytucji: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Edukacji i Nauki (obecnie Ministerstwo Edukacji Narodowej), Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Urząd Służby Cywilnej, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (także Regionalny Oddział ARiMR), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Agencja Rozwoju Pomorza S.A., Agencja Rozwoju Przemysłu S.A., Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad – Oddział w Gdańsku, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Stowarzyszenie Gmin RP Euroregionu Bałtyk, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Urząd Morski w Gdyni, Władza Wdrażająca Program Współpracy Przygranicznej Phare, Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku, Fundacja EkoFundusz, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa. Wykorzystano także materiały i opracowania źródłowe: *Ekspertyza Ministerstwa Gospodarki i Pracy, Ocena funkcjonowania instrumentów przedakcesyjnych wspierających rozwój społeczno-gospodarczy w latach 1993-2004 w ujęciu sektorowym i wojewódzkim – wnioski i rekomendacje dla NPR 2007-2013*, Jerzy Kwieciński, Europejskie Centrum Przedsiębiorczości, Warszawa, grudzień 2004; *Mapa pomocy Unii Europejskiej udzielonej Polsce w ramach programu Phare 1990-2003, ISPA 2000-2003 oraz SAPARD*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej 2004; *Raport o polityce regionalnej*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Departament Polityki Regionalnej, Warszawa 2004, Phare SGG – Podsumowanie Programu, Warszawa 2006; *Raport IZ PWW MGiP: Pierwszy okres wykorzystania funduszy strukturalnych w Polsce. Rodzaje projektów, typy beneficjentów, rozkład przestrzenny udzielonej pomocy UE*, Warszawa 2005 oraz *Raport IZ PWW MRR Wstępna ocena pierwszych efektów europejskiej polityki spójności w Polsce 2004-2005*, Warszawa czerwiec 2006 r.

⁶¹ Dane, co do zasady, pochodzą z grudnia 2006 r.

⁶² W opracowaniu starano się jak najbardziej szczegółowo przedstawić wysokość wsparcia krajowego i zagranicznego dla województwa pomorskiego. Istnieje jednak możliwość, że nie wszystkie środki zostały uwzględnione.

W okresie przedakcesyjnym (1999-2004) realizowano następujące programy:

- a. **krajowe programy dotyczące rozwoju zasobów ludzkich** – Rozwój zasobów ludzkich na obszarach wiejskich, STER – Wojewódzki Program Wspierania Ponownego Zatrudnienia Osób Zwalnianych z Restrukturyzowanych Przedsiębiorstw Przemysłu Okrętowego, GRYF – Wojewódzki Program Wspierający Rozwój Gospodarczy i Tworzenie Miejsc Pracy w Oparciu o Wykorzystanie Tradycji i Zasobów Przyrodniczych Regionu, Programy Wojewódzkie: „Praca dla Pomorzanina”; „Specjalizacja lekarzy”; „Wiejski lider”; „Bezpieczne Pomorze”, Program Aktywizacji Zawodowej „Pierwsza Praca”;
- b. **krajowe programy wspierające wzrost przedsiębiorczości** – Kontrakty Wojewódzkie na lata 2001 - 2004, Punkt Refundacji Szkoleń oraz Punkty Konsultacyjno-Doradcze (PKD) dla MŚP 2001-2002;
- c. **krajowe programy wspierające rozwój infrastruktury oraz ochronę środowiska** – Kontrakty Wojewódzkie na lata 2001 - 2004;
- d. **krajowe programy wspierające rozwój obszarów wiejskich** – Pomorski Program Odnowy Wsi (realizowany w ramach kolejnych edycji Kontraktu Wojewódzkiego);
- e. **zagraniczne programy dotyczące rozwoju zasobów ludzkich** – Program Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza (SSG) 2001-2003 (komponent *Rozwój zasobów ludzkich*), Program Leonardo da Vinci, Program Socrates;
- f. **zagraniczne programy wspierające wzrost przedsiębiorczości** – Program Phare SSG 2001-2003 (komponent *Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw*);
- g. **zagraniczne programy wspierające rozwój infrastruktury oraz ochronę środowiska** – Program ISPA, Phare SSG 2002-2003 (komponent *Infrastruktura*), Program Współpracy Przygranicznej Phare CBC;
- h. **zagraniczne programy wspierające rozwój obszarów wiejskich** – Program SAPARD, Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich;
- i. 5. Program Ramowy UE.

Natomiast w okresie poakcesyjnym (2004-2006) uwzględniono:

- a. **krajowe i zagraniczne źródła wspierające rozwój zasobów ludzkich** – Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL), Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR), Inicjatywa Wspólnoty EQUAL, środki Funduszu Pracy.
- b. **krajowe i zagraniczne programy wspierające wzrost przedsiębiorczości** – Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO WKP), ZPORR, Kontrakty Wojewódzkie na lata 2005-2006;
- c. **krajowe i zagraniczne programy wspierające rozwój infrastruktury oraz ochronę środowiska** – Sektorowy Program Operacyjny Transport (SPO Transport), ZPORR, Fundusz Spójności, Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweski Mechanizm Finansowy, Kontrakty Wojewódzkie na lata 2005-2006;
- d. **zagraniczne programy wspierające rozwój obszarów wiejskich** – Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich (SPO-Rolny), Sektorowy Program Operacyjny Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb (SPO-Ryby), ZPORR, Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006;
- e. Inicjatywę Wspólnoty INTERREG III A,B,C;
- f. 6. Program Ramowy UE.

Ponadto, na terenie województwa zidentyfikowano szereg inwestycji, których nie można jednoznacznie przyporządkować do powyższych kategorii programów. Zostały one przedstawione w osobnej tabeli, a także wyszczególnione w całościowym zestawieniu środków.

1. Kierunki wsparcia krajowego i zagranicznego dla województwa pomorskiego - analiza

1.1. Wartość wsparcia dla województwa pomorskiego w latach 1999-2006

Tabela nr 1. Zestawienie wartości krajowych i zagranicznych programów wsparcia (w mln PLN)

	PROGRAMY KRAJOWE		PROGRAMY ZAGRANICZNE		RAZEM 1999-2006
	Przedakcesyjne 1999-2004	Poakcesyjne 2004-2006	Przedakcesyjne 1999-2004	Poakcesyjne 2004-2006	
Zasoby ludzkie	25,3	200	16,7	209	451
Przedsiębiorczość	14	1,2	31,1	123,2	169,5
Infrastruktura	266,5	41,9	387,5	2015,5	2 711,4
Obszary wiejskie	9	4,5	272,7	639,7	925,9
RAZEM	314,8	247,6	708	2 987,4	4 257,8
RAZEM	562,4		3 695,4		4 257,8

* Przy przeliczaniu wartości pomocy na PLN przyjęto uśredniony kurs 1 EUR = 4 PLN

Tabela nr 2. Inwestycje poza programami krajowymi lub programami finansowanymi w ramach funduszy strukturalnych (w mln PLN)

Obszar interwencji	Opis przedsięwzięcia	Łącznie środki publiczne
1. Infrastruktura transportowa	Grupa inwestycji realizowanych przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad o. Gdańsk (lata 2000-2005) ⁶³	780,1 ⁶⁴
2. Ochrona środowiska i gospodarka wodna	Grupa inwestycji realizowanych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (lata 2001-2005) ⁶⁵	330,3
	Środki Fundacji EkoFundusz (lata 1999-2005) ⁶⁶	218,9
		RAZEM: 1 329,3

Tabela nr 3. Całkowita wartość zidentyfikowanej pomocy dla województwa pomorskiego w latach 1999-2006

	Programy krajowe	Programy zagraniczne	Inwestycje infrastrukturalne poza programami krajowymi lub programami finansowanymi w ramach funduszy strukturalnych	IW INTERREG III A,B,C	Ogółem wartość zidentyfikowanego wsparcia krajowego i zagranicznego 1999-2006
RAZEM	562,4	3 695,4	1 329,3	42,9	5 630

⁶³ Dane za rok 2006 nie są jeszcze dostępne.

⁶⁴ Powyższa kwota uwzględnia środki budżetu państwa oraz wkład Banku Światowego i Europejskiego Banku Inwestycyjnego.

⁶⁵ Dane za rok 2006 nie są jeszcze dostępne.

⁶⁶ Dane za rok 2006 nie są jeszcze dostępne.

Ogółem, całkowita wartość zidentyfikowanego wsparcia krajowego i zagranicznego dla województwa pomorskiego w latach 1999-2006 wyniosła ok. 5 630 mln PLN.

W dużej części były to środki pochodzenia zagranicznego (ok. 3 738,3⁶⁷ mln PLN), przy czym w kategorii tej bezwzględnie dominowało finansowanie realizowane w ramach programów przedakcesyjnych (Phare, ISPA i SAPARD) oraz w ramach programów operacyjnych na lata 2004-2006. Szczególnie ważną rolę odegrało wsparcie pochodzące ze środków Funduszu Spójności. Wartość programów krajowych wyniosła ok. 562,4 mln PLN.

W ujęciu przedmiotowym, zdecydowaną większość stanowiły nakłady na infrastrukturę – łącznie ok. 4 040,7 mln PLN oraz wsparcie rozwoju obszarów wiejskich, w ramach którego również w dużym stopniu finansowano lokalne inwestycje infrastrukturalne (łącznie ok. 925,9 mln PLN). Natomiast wydatki związane z finansowaniem rozwoju zasobów ludzkich oraz wspieraniem przedsiębiorczości wyniosły odpowiednio: 451 mln PLN i 169,5 mln PLN. Proporcja ta powinna ulec zrównoważeniu, np. większy udział powinno mieć finansowanie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, szczególnie w branżach innowacyjnych, usługowych i zorientowanych proekspansyjnie.

1.2. Analiza przestrzennego rozmieszczenia środków pomocowych

W okresie przedakcesyjnym, w rankingu odbiorców pomocy, dominował Obszar Metropolitalny Trójmiasta, Słupsk, powiaty gdański i nowodworski oraz powiaty nadmorskie (pucki i lęborski). Gorzej wypadały powiaty nadwiślańskie oraz południowe⁶⁸. Nierównomierność nasycenia pomocą wynikała z przyczyn obiektywnych – np. zakres terytorialny programów współpracy przygranicznej obejmował tylko część obszaru województwa. Inne przyczyny wynikały z równoległego funkcjonowania całego szeregu różnych, słabo skoordynowanych programów i instrumentów finansowych. Z kolei w części infrastrukturalnej, mającej dominujący wpływ na zróżnicowanie dystrybucji pomocy, niewielka wysokość środków do rozdysponowania wymagała koncentracji na kilku dużych przedsięwzięciach inwestycyjnych. W rezultacie oznaczało to zróżnicowany poziom nasycenia wsparciem różnych części województwa.

Po przystąpieniu Polski do UE, ukierunkowanie środków funduszy strukturalnych charakteryzowało się większym zrównoważeniem terytorialnym, a jego uzyskanie możliwe było m.in. poprzez zatwierdzenie do realizacji większej liczby relatywnie mniejszych projektów. Powiaty, które w okresie przedakcesyjnym wypadały gorzej, teraz otrzymały więcej środków (np. powiat wejherowski). Głównym beneficjentem wsparcia krajowego i zagranicznego niezmiennie pozostaje Trójmiasto, z dominującą rolą Gdańska.

1.2.1. Środki pochodzące ze ZPORR

Z puli przeznaczonej na infrastrukturę o charakterze regionalnym i lokalnym (działania Priorytetu 1 oraz Priorytetu 3 z wyłączeniem Działań 1.6 i 3.4) najczęściej środków otrzymało Trójmiasto (229,4 mln PLN), które dodatkowo uzyskało ponad 100 mln PLN na dwa projekty transportowe w ramach Działania 1.6, oraz powiaty: wejherowski (36 mln PLN), kościerski (36 mln PLN) i starogardzki (31 mln PLN).

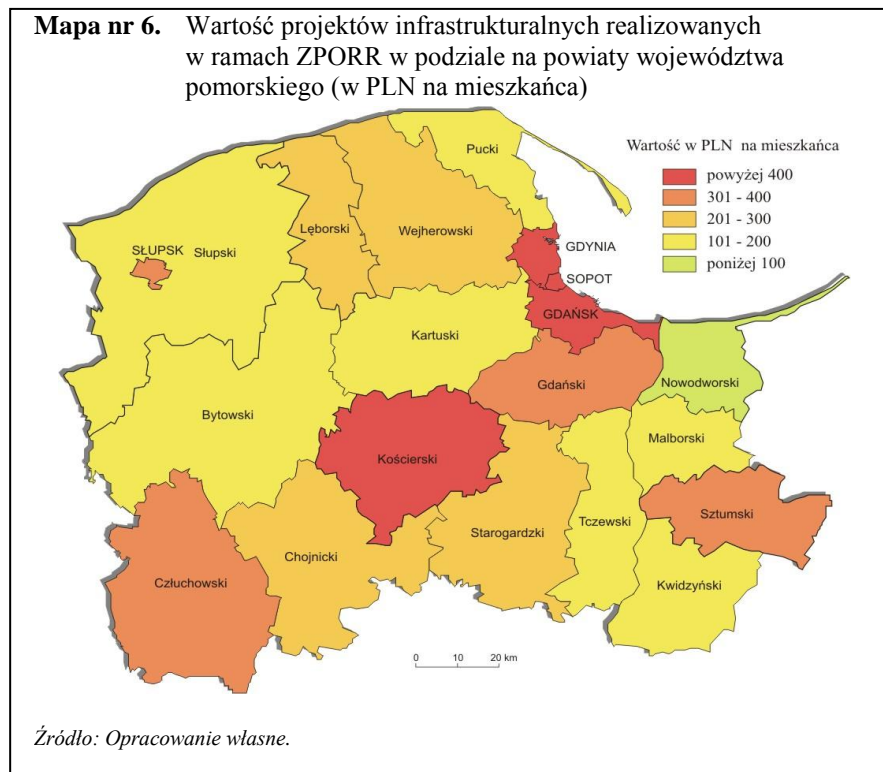
Wzmocniła się pozycja powiatów dotychczas słabiej nasyconych środkami pomocowymi. Za przykład mogą posłużyć wymienione wyżej powiaty, a zwłaszcza powiat kościerski. Powiaty, które w okresie przedakcesyjnym wypadały lepiej, w ramach działań infrastrukturalnych ZPORR uzyskały mniejsze środki (przykładowo powiat nowodworski).

W gronie liderów, zarówno w pozyskiwaniu środków z programów Phare, ISPA i SAPARD, jak i środków infrastrukturalnych ZPORR, były powiat gdański oraz miasto Słupsk.

⁶⁷ Wraz z IW INTERREG A,B,C.

⁶⁸ Por.: Mapa pomocy Unii Europejskiej udzielonej Polsce w ramach programu Phare 1990-2003, ISPA 2000-2003 oraz SAPARD, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, 2004, s. 41.

Po przeliczeniu wartości uzyskanych środków na liczbę mieszkańców (mapa poniżej), pozycja Trójmiasta, które osiągnęło wartość ponad 438 PLN (średnia dla województwa to ponad 294 PLN na mieszkańca), uległa obniżeniu. Przy tak przyjętym wskaźniku, najwięcej środków na mieszkańca zdobył powiat kościerski (542 PLN). Również znacznie powyżej średniej znalazły się powiaty gdański i sztumski oraz miasto Słupsk. Stosunkowo najslabiej wypadły powiaty: nowodworski, tczewski, kwidzyński i malborski.

W ramach działań ZPORR ukierunkowanych na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, najwięcej środków otrzymały: Trójmiasto (głównie Gdańsk i Gdynia) oraz powiaty gdański i kartuski. Natomiast przypisanie środków ZPORR przeznaczonych na rozwój zasobów ludzkich do konkretnego powiatu najczęściej jest niemożliwe, ponieważ obszar oddziaływania projektów w wielu przypadkach obejmuje kilka powiatów.

1.2.2. Środki pochodzące z Sektorowych Programów Operacyjnych

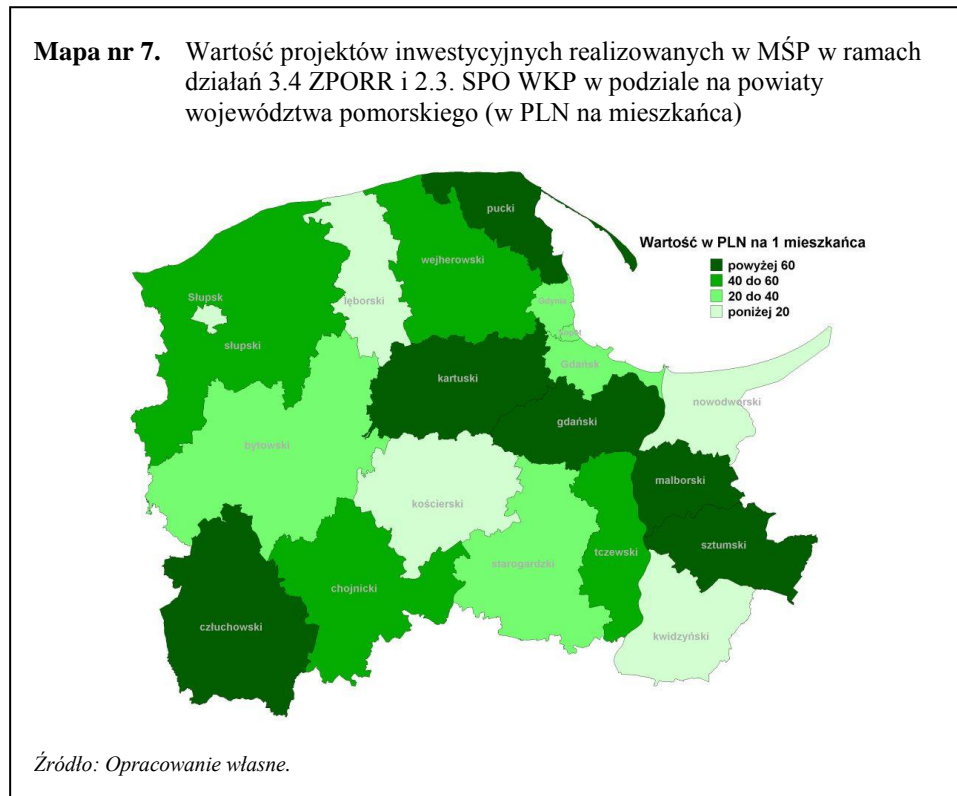
Drugim, obok ZPORR, podstawowym źródłem środków wsparcia krajowego i zagranicznego dla województwa w okresie poakcesyjnym były Sektorowe Programy Operacyjne⁶⁹.

W wartości środków pozyskanych w ramach **SPO RZL** zdecydowanymi liderami okazały się: Gdańsk wspólnie z powiatem gdańskim oraz Słupsk wspólnie z powiatem słupskim. W drugiej grupie znalazły się powiaty: starogardzki i bytowski, natomiast pozostałe powiaty charakteryzują się stosunkowo równomiernym rozłożeniem środków. Negatywnie wyróżnia się porównywalnie niska kwota środków dla Gdyni i Sopotu.

W zakresie realizacji **SPO WKP** pomoc rozłożona została stosunkowo równomiernie. Dominującą pozycję uzyskał wprawdzie obszar aglomeracji trójmiejskiej (wartość projektów ok. 18 mln PLN), ale znaczne środki zostały przekazane także dla powiatów: wejherowskiego (8,8 mln PLN), puckiego (5,8 mln PLN) i kartuskiego (5,3 mln PLN). W trzech innych powiatach wysokość pomocy była zbliżona i wyniosła ponad 5 mln PLN (powiaty słupski, chojnicki i gdański). Najmniejsze nasycenie pomocy zaobserwowano w powiecie nowodworskim.

⁶⁹ Dane dotyczące przestrzennego rozmieszczenia środków z SPO-Ryby i SPO-Rolny są obecnie niedostępne.

Za najbardziej miarodajny wskaźnik wartości wsparcia inwestycyjnego dla MŚP w województwie pomorskim należy przyjąć wartość realizowanych projektów w ramach działania 3.4 ZPORR i 2.3 SPO WKP w przeliczeniu na mieszkańca (mapa poniżej). Przy takim założeniu, najwięcej środków na mieszkańca zdobyły powiaty: człuchowski i sztumski, a także pucki, gdański, kartuski i malborski. Mimo największej ilości zdobytych środków w liczbach bezwzględnych, Trójmiasto wypada znacznie słabiej po przeliczeniu alokacji środków na mieszkańca.

W ramach **SPO Transport** środki uzyskały wyłącznie Gdańsk i Gdynia. Gdynia otrzymała 325,6 mln PLN (budowa Trasy Kwiatkowskiego – etap III, rozbudowa ul. Janka Wiśniewskiego – etap II, przebudowa falochronu głównego wraz z modernizacją systemu nawigacyjnego), natomiast Gdańsk 106,9 mln PLN (przebudowa ul. Marynarki Polskiej, budowa infrastruktury dostępu do nabrzeża przemysłowego Portu Gdańsk, rozbudowa infrastruktury nabrzeżnej i drogowej terminalu promowego Westerplatte, poprawa dostępu do Wolnego Obszaru Celnego Gdańska, przebudowa ulic Podwale Grodzkie – Wały Jagiellońskie). Dodatkowo zaakceptowano wniosek z Trójmiasta na kwotę ponad 5 mln PLN, w ramach którego środki przeznaczone zostaną na modernizację taboru SKM.

1.3. Ocena efektywności poszczególnych typów pomocy

Całościowa ocena efektywności wykorzystania wsparcia w województwie oraz jego oddziaływania na procesy społeczno-ekonomiczne jest zadaniem trudnym i złożonym. Wynika to m.in. z:

- dużego rozproszenia kanałów napływu pomocy pomiędzy różne programy, podprogramy, a niekiedy poszczególne projekty,
- zróżnicowania i zmienności w czasie mechanizmów zarządzania pomocą,
- braku jednolitego i skutecznego systemu monitorowania pomocy, który oparty byłby na spójnym i konsekwentnie stosowanym zestawie wskaźników, pozwalających ocenić jej jakościowe oddziaływanie,
- ciągłego napływu pomocy i związanej z tym potrzeby regularnego aktualizowania danych.

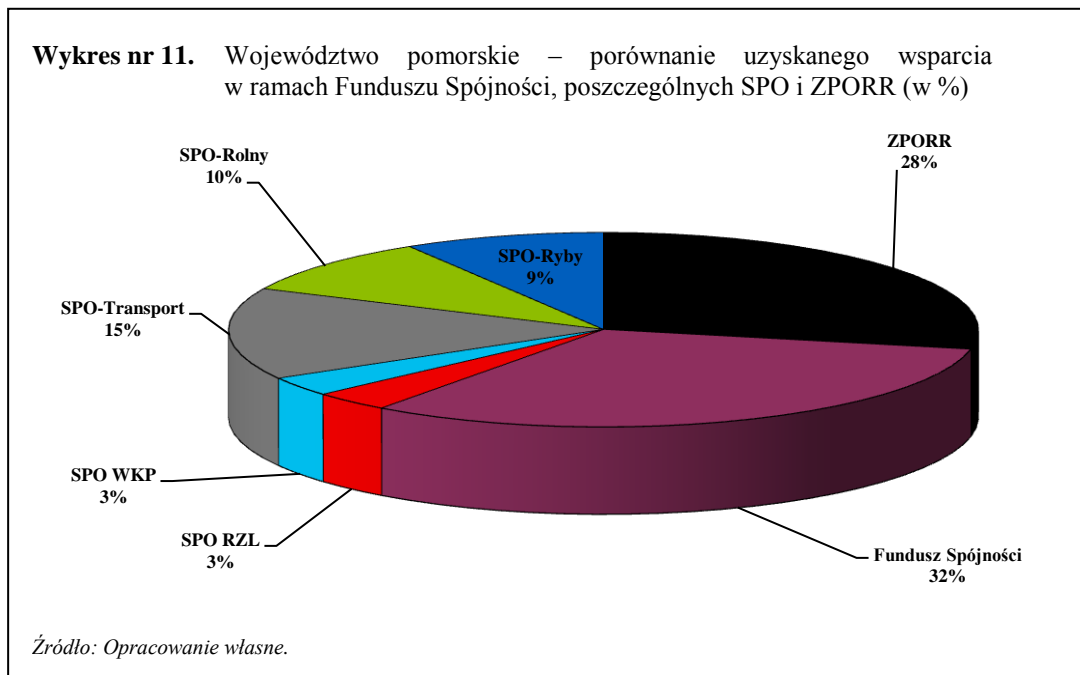
W konsekwencji, dane będące w dyspozycji pozwalają przede wszystkim na dokonywanie ocen ilościowych.

Według danych na temat wykorzystania wsparcia UE pochodzących z raportu Ministerstwa Rozwoju Regionalnego pt. *Wstępna ocena pierwszych efektów europejskiej polityki spójności w Polsce w latach 2004-2005*⁷⁰ województwo pomorskie:

- wspólnie z województwami mazowieckim, lubelskim i wielkopolskim, jest w ścisłej czołówce pod względem ilości podpisanych umów o dofinansowanie – łącznie 2 940,
- pod względem wartości podpisanych umów zajmuje miejsce 6 (za województwami: mazowieckim, śląskim, dolnośląskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim),
- pod względem wartości udzielonego wsparcia wspólnotowego w przeliczeniu na mieszkańca województwa, zajmuje miejsce 5 osiągając wartość 1 053,4 PLN na mieszkańca (za województwami: dolnośląskim, mazowieckim, zachodniopomorskim i śląskim).

Przyjmując kategoryzację Ministerstwa Rozwoju Regionalnego⁷¹, która porównuje wartość uzyskanych środków przez poszczególne województwa, województwo pomorskie charakteryzuje się:

- wysokim poziomem absorpcji środków z: SPO-Ryby, SPO Transport i ZPORR,
- średnim poziomem absorpcji środków z: SPO-Rolny, IW EQUAL,
- niskim poziomem absorpcji środków z: SPO WKP, SPO RZL, Funduszu Spójności.

⁷⁰ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Departament Koordynacji i Zarządzania PWW, *Wstępna ocena pierwszych efektów europejskiej polityki spójności w Polsce 2004-2005*, Warszawa, czerwiec 2006 r.

⁷¹ Ibidem, s. 110-112.

Jak dotąd, wpływ zainwestowanych funduszy na procesy makroekonomiczne i struktury społeczno-gospodarcze w skali regionu jest słabo zauważalny. Wynika to przede wszystkim ze skromnego wymiaru finansowego zrealizowanych programów w stosunku do odczuwanych potrzeb. Ponieważ interwencja funduszy pomocowych miała w latach 1999-2006 charakter głównie punktowy, przyniosła pozytywne rezultaty głównie w skali lokalnej. Odegrała ona rolę edukacyjną i mobilizującą – zarówno, jeśli chodzi o postęp koncepcyjny i organizacyjny, jak również w zakresie identyfikacji, mobilizacji i koncentracji zasobów własnych. Korzystne oddziaływanie zrealizowanych programów daje się odnotować zwłaszcza w związku z wyraźną aktywizacją, podniesieniem sprawności i operatywności administracji publicznej (samorządowej) oraz podmiotów gospodarczych i społecznych, o czym świadczy liczba przygotowanych projektów, które z racji ograniczonych środków nie zostały zakwalifikowane do realizacji. Popyt istotnie przewyższył podaż, co pozwala optymistycznie rokować co do przyszłego potencjału absorpcyjnego województwa.

Uwzględniając uwagi poczynione powyżej, można stwierdzić, że:

- a) Największą efektywnością i wartością dodaną charakteryzowały się jak dotąd przedsięwzięcia w zakresie: rozwoju infrastruktury, w szczególności transportowej i ochrony środowiska, wsparcia przedsiębiorczości oraz rozwoju obszarów wiejskich.
- b) Inwestycje infrastrukturalne istotnie poprawiły jakość środowiska naturalnego, szczególnie w pasie nadmorskim. Trzeba jednak dodać, iż uzyskane efekty ekologiczne, zarówno w dziedzinie ochrony wód i gospodarki wodnej, jak i w zakresie ochrony powietrza i powierzchni ziemi, są również wynikiem zakończenia lub postępu w realizacji zadań długofalowych, rozpoczętych w latach wcześniejszych.
- c) Zrealizowane dotąd inwestycje w infrastrukturę transportową (np. usprawnienie układu komunikacyjnego w miastach o znaczeniu ponadlokalnym, modernizacja drogi krajowej Gdańsk-Warszawa, tworzenie sieci portów jachtowych) były zidentyfikowane racjonalnie i spełniły zakładaną rolę. Jednakże, ze względu na ograniczoną wysokość dostępnych środków, jak również równoległe funkcjonowanie kilku, nie w pełni skoordynowanych programów finansowania infrastruktury, dotychczasowe interwencje posiadały głównie charakter punktowy. Tym samym, nie układają się one jeszcze w całościowy i spójny system poprawy powiązań transportowych wewnątrzregionalnych i ponadregionalnych. Należy dodać, iż niedostatecznie rozwinięty i nie w pełni adekwatny w stosunku do potrzeb system transportowy stanowi zasadniczą barierę dla rozwoju województwa.
- d) Realizowane w regionie programy oferujące instrumenty wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw cieszyły się bardzo dużym powodzeniem ze strony beneficjentów, a popyt istotnie przewyższył podaż. Dotyczy to w szczególności dotacji inwestycyjnych. Zarówno stopień wykorzystania funduszy inwestycyjnych w ramach Phare, jak i dotychczasowe doświadczenia związane z funkcjonowaniem regionalnych instytucji finansowych (fundusz poręczeń, fundusz pożyczkowy), świadczą o ogromnych potrzebach MŚP w zakresie dostępu do kapitału.
- e) W porównaniu do popytu na instrumenty wsparcia inwestycyjnego, przedsiębiorcy wykazali mniejsze zainteresowanie instrumentami wsparcia „miękkiego” (doradztwo, szkolenia). Niemniej jednak, pojawienie się na rynku pomocy finansowej, przeznaczonej na współfinansowanie kosztów pomocy doradczej, eksperckiej, szkoleniowej, itp., istotnie wpłynęło na rozwój szeroko rozumianego sektora otoczenia biznesu. Na rynku usług doradczych i szkoleniowych zwiększa się konkurencja, podmioty prowadzące działalność w tym obszarze zdobywają doświadczenie, podnoszą jakość oferowanych usług, rośnie ich profesjonalizm. Istnieje zatem szansa na lepsze skorelowanie oferty i potrzeb przedsiębiorstw.

- f) Programy zorientowane na wsparcie rozwoju obszarów wiejskich oceniane być muszą w dwóch aspektach. Po pierwsze, nie można oczekiwać, iż mogły one przynieść wyraźnie odczuwalną zmianę sytuacji na obszarach wiejskich (np. w postaci istotnego wyrównania poziomu życia na tych obszarach). Z drugiej strony, wartość dodana tych programów jest nie do przecenienia wszędzie tam, gdzie zaznaczyły one swoją obecność. Miały one niebagatelne znaczenie, oddziałując aktywizująco i mobilizująco na władze i społeczności lokalne. Oznacza to, że przy ocenie tych instrumentów, oprócz ich efektów materialnych należy wziąć również pod uwagę ich wkład w odbudowywanie kapitału społecznego, który na obszarach wiejskich, w szczególności popegeerowskich, jest czynnikiem najbardziej deficytowym.
- g) Efektywność działań realizowanych w obszarze rozwoju zasobów ludzkich sprawia szczególną trudność w ocenie (podobnie zresztą jak efektywność „miękkich” form wsparcia dla MŚP), ponieważ nie wypracowano jeszcze odpowiedniego i funkcjonującego systemu monitorowania tego rodzaju pomocy, szczególnie w zakresie oddziaływania. Trzeba przy tym zauważyć, że wdrażanie programów z zakresu rozwoju zasobów ludzkich jest również stosunkowo trudne ze względu na dużą liczbę relatywnie małych, a przy tym często wewnętrznie skomplikowanych projektów. Daje się również odczuć pewien deficyt dobrych i nowatorskich pomysłów na wykorzystanie pomocy z tego obszaru tematycznego. Dotyczy to także działań finansowanych z EFS w zakresie wyposażenia placówek oświatowych⁷².

2. Podsumowanie i rekomendacje dla nowego okresu programowania 2007-2013

Podsumowanie:

- Interwencja funduszy pomocowych miała w latach 1999-2006 głównie charakter punktowy – przyniosła pozytywne rezultaty na poziomie lokalnym, nie przełożyła się natomiast na zauważalną korektę procesów makroekonomicznych i społecznych w skali całego regionu;
- Dotychczasowa pomoc odegrała istotną rolę edukacyjną i mobilizacyjną, zarówno dla beneficjentów, jak i instytucji zaangażowanych w proces wdrażania programów;
- Inwestycje infrastrukturalne wpłynęły na poprawę jakości środowiska naturalnego, szczególnie w pasie nadmorskim. Natomiast najistotniejsze deficyty w zakresie infrastruktury ochrony środowiska utrzymują się na obszarach wiejskich i poza pasem nadmorskim;
- Realizowane dotąd inwestycje w infrastrukturę transportową były zidentyfikowane racjonalnie, jednakże nie układają się jeszcze w całościowy i spójny system poprawy powiązań transportowych regionu;
- Środki przeznaczane na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw są porównywalnie najmniejsze w stosunku do pozostałych obszarów tematycznych: infrastruktury, rozwoju obszarów wiejskich oraz rozwoju kapitału ludzkiego;
- Nie można stwierdzić jednoznacznie, jaka jest skuteczność działań z zakresu rozwoju zasobów ludzkich, głównie ze względu na wciąż ograniczone możliwości monitorowania i oceny tego typu wsparcia. Prace nad oceną oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego na rozwój regionów nie zostały zakończone, w związku z czym nie jest możliwe udzielenie szczegółowych informacji nt. skonsolidowanych rezultatów wdrażania EFS w województwie.

⁷² W województwie pomorskim w ramach działania 2.2 SPO RZL dofinansowanie otrzymał tylko 1 projekt o wartości 1,6 mln zł (stan na grudzień 2006 r.). Interwencja EFS nie pokryła zatem regionalnego zapotrzebowania w zakresie wyposażenia szkół, przy czym zagadnienie to wymaga odrębnej, pogłębionej analizy.

Rekomendacje:

- Dla poprawy efektywności wsparcia strukturalnego w latach 2007-2013 potrzebna jest lepsza koordynacja zarządzania pomiędzy programami regionalnymi i krajowymi (sektorowymi), a także między Polityką Spójności a Wspólną Polityką Rolną i Wspólną Polityką Rybacką;
- Konieczne jest przejście od interwencji punktowej do strukturalnej, co może nastąpić dzięki zwiększeniu ogólnej wysokości wsparcia, skuteczniejszej koordynacji jego kanałów oraz wzrostowi roli Samorządu Województwa w procesie wdrażania środków strukturalnych;
- Równoważeniu powinna ulec alokacja przedmiotowa, m.in. na rzecz większego udziału nakładów na rozwój MŚP;
- Równoważeniu (ale nie wyrównywaniu) powinna ulec także geograficzna alokacja wsparcia na obszarze województwa, co nie może jednak stanowić uszczerbku dla efektywności wykorzystania środków;
- Inwestycje infrastrukturalne poprawiające jakość środowiska naturalnego powinny być kontynuowane tam, gdzie w dalszym ciągu występują luki i deficyty, tak, aby region mógł w pełni wykorzystać jeden ze swoich istotnych autów, jakim są położenie geograficzne i wysokie walory środowiska naturalnego;
- Ze względu na realną groźbę peryferyzacji regionu, nacisk na rozbudowę i poprawę jakości infrastruktury transportowej musi być w dalszym ciągu bardzo ważnym elementem programowania jego rozwoju.
- Konieczne jest silniejsze powiązanie wsparcia kapitałowego ze stymulowaniem innowacyjnego i proeksportowego charakteru inwestycji w MŚP;
- Ofertę pomocy dla MŚP w formach „miękkich” (doradztwo, szkolenia) należy lepiej powiązać z bieżącymi i rzeczywistymi potrzebami przedsiębiorców, a także podnieść jej jakość i dostępność;
- Inicjatywy dotyczące wsparcia rozwoju obszarów wiejskich powinny być kontynuowane, a ich wartość finansowa zwiększona, szczególnie w zakresie instrumentów pobudzających aktywność mieszkańców wsi przy realizacji inwestycji lokalnych. Należy kłaść nacisk na inicjatywy oddolne, angażujące lokalne społeczności, służące odbudowie kapitału społecznego oraz reorientacji zawodowej i dywersyfikacji działalności gospodarczej;
- W obszarze programów rozwoju zasobów ludzkich, konieczne jest stworzenie skutecznego systemu monitorowania efektów pomocy celem jej lepszego profilowania. Ponadto, potrzebne jest szersze zaangażowanie struktur pozarządowych, przy jednoczesnym wzmocnieniu tych aspektów zarządzania programami, które dotyczą aktywnego inspirowania dobrych projektów i bezpośredniej pomocy w ich opracowaniu. Dotyczy to także finansowanych z EFS inwestycji związanych z wyposażeniem placówek oświatowych, które powinny być komplementarne z działaniami finansowanymi z EFRR.

IV. OCENA I KONSULTACJE PROGRAMU

W trakcie prac nad RPO WP zastosowano działania, które pozwoliły na podniesienie jakości Programu. Działania te objęły:

- a) Konsultacje społeczne;
- b) Ocenę oddziaływania na środowisko;
- c) Ocenę ex-ante wraz z oceną oczekiwanego efektu makroekonomicznego.

Poniżej – w sposób syntetyczny – przedstawiono wpływ ww. działań na zawartość Programu.

1. Konsultacje społeczne Programu⁷³

Konsultacje społeczne *Projektu RPO WP* trwały 10 tygodni: od 5 maja do 14 lipca 2006 roku.

Do uczestnictwa zaproszone zostały wszystkie zainteresowane osoby i instytucje, a w szczególności przedstawiciele samorządu terytorialnego, partnerów społecznych i gospodarczych, administracji rządowej, organizacji pozarządowych i środowisk akademickich.

Od czasu utworzenia województwa nie przeprowadzano jeszcze procesu konsultacyjnego na tak dużą skalę, jak w przypadku RPO WP. Stało się to jednak niezbędne, ponieważ będzie to największy w historii kompleksowy, skoordynowany, wieloletni i stabilny finansowo program przedsięwzięć rozwojowych w województwie. Poniżej zawarto kilka generalnych spostrzeżeń.

Celem konsultacji było uzyskanie możliwie najszerszego spektrum opinii i propozycji środowisk regionalnych na temat zapisów zawartych w *Projekcie RPO WP*. Istotne w nich było dążenie do wypracowania konsensusu co do zakresu, celów i oczekiwanych rezultatów realizacji *RPO WP*, w tym jak najlepsze dopasowanie zapisów Programu do faktycznych potrzeb rozwojowych województwa.

Łącznie we wszystkich 39 spotkaniach w ramach konsultacji społecznych udział wzięło ponad 1 900 osób. Z możliwości pisemnego wypowiedzenia się na temat *Projektu RPO WP* skorzystało 78 osób i instytucji. Ponadto, 37 wypowiedzi zanotowano na portalu internetowym Forum Pomorze (www.forumpomorze.pl). Zgłoszona została również petycja 1490 osób dotycząca uwzględnienia termomodernizacji spółdzielczych budynków mieszkaniowych w ramach RPO WP.

Po przeanalizowaniu wszystkich zgłoszonych uwag i propozycji stworzono listę nieco ponad 200 zagadnień, które należało rozważyć, odpowiadając na postulaty zgłaszane w trakcie konsultacji społecznych *Projektu RPO WP*.

⁷³ Opis procesu konsultacji społecznych RPO WP znajduje się w Załączniku II.

Najważniejsze kierunki zmian w *RPO WP* wynikające z konsultacji społecznych:

- a) Przemodelowano wsparcie dla przedsiębiorczości i innowacji koncentrując je na dwóch filarach:
 - finansowych instrumentach wsparcia dla MŚP (granty tradycyjne, granty innowacyjne oraz pozadotacyjne instrumenty finansowe);
 - instytucjach otoczenia biznesu, także tych oferujących wsparcie w zakresie procesów innowacyjnych i transferu innowacji.
- b) Wsparcie dla infrastruktury edukacyjnej ukierunkowano na infrastrukturę dydaktyczną na poziomie wyższym oraz infrastrukturę naukowo-badawczą (służącą dydaktyce akademickiej), która w sposób istotny przyczyni się do polepszenia jakości kształcenia. Inwestycje dotyczące otoczenia socjalnego uczelni (np. campusy) uzyskają wsparcie jedynie w przypadku, gdy stanowią element szerszego projektu dotyczącego infrastruktury dydaktycznej. Preferowane powinny być projekty partnerskie, realizowane przez kilka uczelni, bądź we współpracy uczelni i jednostek samorządu terytorialnego.
- c) Przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury i usług społeczeństwa informacyjnego powinny być ukierunkowane przede wszystkim na rozbudowę publicznej sieci szkieletowej poprawiającej możliwości dostępu do Internetu na obszarach poza dużymi ośrodkami miejskimi.
- d) Przedsięwzięcia dotyczące Inteligentnych Systemów Transportowych będą finansowane w ramach tego samego strumienia środków finansowych, co projekty dotyczące transportu zbiorowego.
- e) Nie wykluczono możliwości realizacji starannie wyselekcjonowanych i możliwych „do udźwignięcia” przez RPO WP inwestycji na drogach krajowych.
- f) Uzbrojenie terenów pod inwestycje mieszkaniowe nie zostanie objęte wsparciem.
- g) W zakresie projektów termomodernizacyjnych (biorąc pod uwagę dużą skalę potrzeb oraz stosunkowo niewielkie środki przeznaczone na ten obszar tematyczny) nie należy poszerzać kręgu bezpośrednich wnioskodawców o spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe. Jednak podmioty te będą mogły skorzystać ze wsparcia na projekty termomodernizacyjne w ramach programów rewitalizacyjnych, dla których wnioskodawcami będą gminy miejskie.
- h) Przedsięwzięcia w zakresie wspierania i zachowania walorów przyrodniczych winny pozostać ukierunkowane na zrównoważone wykorzystanie obszarów chronionych, a nie na działania o charakterze czysto ochronnym.
- i) W ramach przedsięwzięć dotyczących regionalnej infrastruktury ochrony zdrowia wsparcie będą mogły uzyskać wszystkie podmioty funkcjonujące w publicznym systemie ubezpieczeń zdrowotnych, które świadczą usługi z zakresu specjalistycznej opieki zdrowotnej (ambulatoryjnej i stacjonarnej). Realizowane tu będą jednak wyłącznie projekty wynikające z Programu „Zdrowie dla Pomorzan”.
- j) Nie należy zmieniać zasady kwalifikacji obszarów uprawnionych do wsparcia w zakresie rozwoju infrastruktury lokalnej (wyłączenie miast powyżej 35 tys. mieszkańców).
- k) Preferencje dla lokalnych inwestycji drogowych powinny się skoncentrować na poprawie powiązań między ośrodkami powiatowymi oraz między nimi a ośrodkami gminnymi.
- l) Nie należy dopuszczać operatorów infrastruktury energetycznej czy telekomunikacyjnej jako samodzielnych beneficjentów realizowanych przedsięwzięć (np. uzbrojenie terenów pod inwestycje). W grę będzie wchodzić wyłącznie rozwiązanie w formie PPP (np. operator-gmina).

- m) Projekty dotyczące systemów odbioru i oczyszczania ścieków będą kluczowe z punktu widzenia realizacji celów w rozwoju lokalnym, co oznacza, że projekty *stricte* wodociągowe będą mogły być realizowane w RPO WP tylko w bardzo ograniczonym zakresie (bez inwestycji w samą sieć).
- n) Zmodyfikowano definicję „obszarów strukturalnie słabych” (używaną głównie w aspekcie rozwoju lokalnego), przy zachowaniu dwóch założeń: a) nie powinny one obejmować większej części województwa; b) powinny one odzwierciedlać przede wszystkim potencjał ekonomiczny i społeczny gmin (związany z dochodami własnymi, poziomem bezrobocia, czy skalą udzielania pomocy społecznej).
- o) Uwzględniono inwestycje w infrastrukturę służącą edukacji przedszkolnej, z zastrzeżeniem, że nie będzie możliwa budowa nowych obiektów, lecz: a) rozbudowa, przebudowa i wyposażenie istniejących obiektów edukacyjnych w celu rozszerzenia ich funkcji o edukację przedszkolną; b) adaptacja i wyposażenie innych obiektów infrastruktury społecznej na cele związane z edukacją przedszkolną.
- p) Dla projektów w zakresie infrastruktury edukacyjnej na szczeblu lokalnym wprowadzono dodatkowe preferencje odzwierciedlające procesy demograficzne.
- q) Zweryfikowano przestrzenny zasięg realizacji przedsięwzięć w ramach lokalnych inicjatyw obywatelskich, koncentrując wsparcie na obszarach wiejskich.
- r) Rozdysponowano 5% rezerwę programową, kierując ją na wzmocnienie regionalnego systemu transportowego (3%) oraz rozwój i innowacje w MŚP (2%).
- s) Dokonano również innych przesunięć w tabeli finansowej, redukując środki na pomoc techniczną (-1%), lokalną infrastrukturę społeczną (-1%), środowisko i energetykę (-1%) oraz funkcje miejskie i metropolitalne (-1%), a także podnosząc alokację na rozwój i innowacje w MŚP (+4%).

2. Ocena oddziaływania Programu na środowisko⁷⁴

Ocena oddziaływania na środowisko *Projektu RPO WP* została przeprowadzona zgodnie z procedurą określoną w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska oraz Dyrektywie 2001/42/WE w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko, a także Dyrektywie 2003/4/WE w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska.

Zarząd Województwa Pomorskiego powierzył realizację prac związanych z postępowaniem w sprawie oceny oddziaływania na środowisko Wojewódzkiemu Biuru Planowania Przestrzennego w Słupsku.

Procedura postępowania z udziałem społeczeństwa w ocenie oddziaływania na środowisko rozpoczęła się w dniu 7 listopada 2005 roku a zakończyła się 4 sierpnia 2006 roku. Przebiegała ona równoległe z procesem konsultacji społecznych *Projektu RPO WP*.

Celem *Prognozy oddziaływania na środowisko Projektu RPO WP* była identyfikacja środowiskowych skutków realizacji postanowień RPO WP, a więc ustalenie, czy przyjęte w dokumencie zapisy gwarantują bezpieczeństwo środowiska przyrodniczego oraz sprzyjają jego ochronie i zrównoważonemu rozwojowi.

⁷⁴ Pełny opis postępowania w sprawie oceny oddziaływania RPO WP na środowisko znajduje się w Załączniku III.

Najważniejsze kierunki zmian *RPO WP* wynikające z rekomendacji przedstawionych w *Prognozie*:

- a) W części diagnostycznej *RPO WP* skorygowano informacje dotyczące m.in. przyrodniczych obszarów chronionych, zagospodarowania osadów ściekowych, a także infrastruktury środowiskowej.
- b) W celu strategicznym *RPO WP* jednoznacznie nawiązano do zasady zrównoważonego rozwoju.
- c) Postulat trwałej poprawy poziomu życia mieszkańców uwzględniono jako jedną z głównych zasad realizacji *RPO WP*.
- d) Bezpośrednie wsparcie dla *MŚP* ukierunkowano m.in. na inwestycje sprzyjające oszczędności surowców i energii oraz ograniczaniu ilości substancji szkodliwych odprowadzanych do środowiska.
- e) W zakresie przedsięwzięć innowacyjnych w *MŚP* podkreślono, że wdrażane rozwiązania powinny przyczyniać się do ograniczenia eksploatacji nieodnawialnych zasobów środowiska oraz winny bezwzględnie spełniać kryterium bezpieczeństwa środowiskowego.
- f) Uwzględniono tereny powojkowe w zakresie przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
- g) W zakresie inwestycji drogowych (o randze regionalnej) uwzględniono możliwość realizacji bezpiecznych przejść dla zwierząt jako elementu infrastruktury towarzyszącej.
- h) Wprowadzono zapisy, zgodnie z którymi inwestycje dotyczące regulacji i utrzymania cieków wodnych powinny uwzględniać potrzeby ochrony przyrody, w tym różnorodności biologicznej, co wiąże się m.in. z koniecznością zachowania lub przywrócenia drożności biologicznej rzek.
- i) W zakresie infrastruktury energetycznej podkreślono preferencje dla projektów przyczyniających się do redukcji ilości zanieczyszczeń atmosferycznych w strefach, dla których określono tzw. programy ochrony powietrza.
- j) W uzasadnionych przypadkach umożliwiono poszerzenie zakresu tematycznego realizowanych projektów o zagadnienia związane z promocją informacji o środowisku oraz edukacją ekologiczną.
- k) W projektach z zakresu lokalnej infrastruktury podstawowej umożliwiono likwidację mogilników.
- l) Uwzględniono propozycje modyfikacji niektórych wskaźników monitorowania *RPO WP*.

3. Ocena ex-ante (szacunkowa) Programu⁷⁵

Ocena została przeprowadzona zgodnie z wymogiem art. 48 ust. 2 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 roku ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999.

Wykonawcą Oceny była firma WYG International sp. z o.o.

Rozpoczęcie prac nad Oceną ex-ante nastąpiło w dniu 7 sierpnia 2006 roku. Ostateczna wersja *Raportu ewaluacyjnego* została przekazana Instytucji Zarządzającej w dniu 14 grudnia 2006 roku.

Celem Oceny ex-ante było lepsze dopasowanie Programu do potrzeb i uwarunkowań regionu, zwiększenie jego spójności, a także podniesienie efektywności alokowanych w nim środków finansowych

Przedmiotem Oceny był Projekt *RPO WP* odzwierciedlający zarówno wyniki konsultacji społecznych, jak też wyniki postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko.

⁷⁵ Pełny opis prac związanych z wykonaniem Oceny ex-ante *RPO WP* znajduje się w Załączniku IV.

Najważniejsze kierunki zmian RPO WP wynikające z rekomendacji przedstawionych w Ocenie ex-ante:

- a) Diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej regionu uzupełniono o:
 - opisy najważniejszych uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa;
 - elementy analiz prognostycznych dotyczących zjawisk ważnych dla rozwoju województwa;
 - informacje podkreślające specyfikę obszarów wiejskich i obszarów nadmorskich;
 - informacje wskazujące wyraźniej na potencjał regionu w zakresie odnawialnych źródeł energii;
 - jednoznaczne odwołania do źródeł podawanych danych i informacji.
- b) Zweryfikowano i uporządkowano analizę SWOT w oparciu o ww. zmiany w diagnozie.
- c) W rozdziale dotyczącym Strategii Programu jednoznacznie określono powiązanie *Obszarów tematycznych* i *Osi Priorytetowych*.
- d) W Strategii Programu wskazano ryzyka związane z jego realizacją.
- e) W przypadku kilku wskaźników monitoringu *Osi Priorytetowych* skorygowano poziom (produkt, rezultat, oddziaływanie), na którym będą one mierzone.
- f) Opis systemu wdrażania Programu doprecyzowano w zakresie:
 - procedury uruchamiania środków i obiegu płatności;
 - realizacji zasady partnerstwa na każdym etapie realizacji Programu;
 - działań mających na celu promocję i upowszechnianie informacji na temat Programu.

4. Ocena skutków makroekonomicznych realizacji Programu⁷⁶

Ocena efektu makroekonomicznego realizacji RPO WP została przeprowadzona w oparciu o model HERMIN⁷⁷, a także w oparciu o model równowagi ogólnej MaMoR2⁷⁸.

Wyniki ocen sporządzonych przy wykorzystaniu obu modeli zostały wykorzystane przez Wykonawcę Oceny ex-ante. Są one w dość dużym stopniu zbieżne, co prowadzi do wniosku, że zaproponowana w RPO WP alokacja środków na poszczególne obszary tematyczne przyniesie rzeczywiście pozytywne skutki makroekonomiczne, zwiększając konkurencyjność regionu.

⁷⁶ Opis prac z związanych z oceną efektu makroekonomicznego realizacji RPO WP znajduje się w Załączniku V.

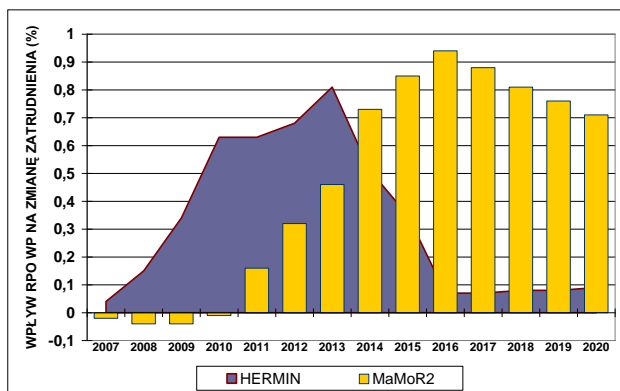
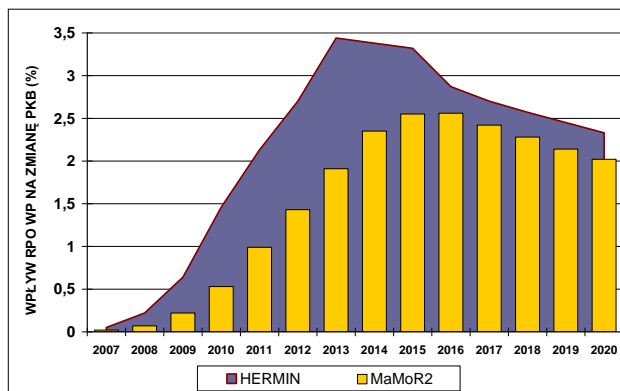
⁷⁷ Model bazujący na popytowej teorii Keynes'a, rozwinięty przez Instytut Badań Społeczno-Ekonomicznych funkcjonujący przy irlandzkim Ministerstwie Finansów. Ma zastosowanie do prognoz krótko i średniookresowych.

⁷⁸ Obliczeniowy model równowagi ogólnej (ang. *computable general equilibrium model*) zorientowany na efekty podażowe i mający zastosowanie do prognoz długookresowych.

Poniżej przedstawione zostały wyniki zastosowania obu modeli przy ocenie makroekonomicznego efektu realizacji RPO WP – w odniesieniu do PKB i stopy zatrudnienia.

Wyniki uzyskane za pomocą modeli HERMIN i MaMoR2 w ocenie efektów realizacji RPO WP.

ROK	Wpływ na zmianę PKB (%)		Wpływ na zmianę zatrudnienia (%)	
	HERMIN	MaMoR2	HERMIN	MaMoR2
2007	0,05	0,02	0,04	-0,02
2008	0,22	0,07	0,15	-0,04
2009	0,64	0,22	0,34	-0,04
2010	1,46	0,53	0,63	-0,01
2011	2,13	0,99	0,63	0,16
2012	2,7	1,43	0,68	0,32
2013	3,44	1,91	0,81	0,46
2014	3,38	2,35	0,51	0,73
2015	3,32	2,55	0,35	0,85
2016	2,87	2,56	0,07	0,94
2017	2,7	2,42	0,07	0,88
2018	2,57	2,28	0,08	0,81
2019	2,45	2,14	0,08	0,76
2020	2,33	2,02	0,09	0,71

V. STRATEGIA PROGRAMU

1. Cel strategiczny Programu

Cel strategiczny Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013 jest powiązany przede wszystkim z:

- Celem strategicznym zawartym w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia 2007-2013⁷⁹, który brzmi:

Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

- Wizją regionu zawartą w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego⁸⁰, która brzmi:

Województwo pomorskie 2020 roku to znaczący partner w Regionie Bałtyckim – region czystego środowiska; wysokiej jakości życia; rozwoju opartego na wiedzy, umiejętnościach, aktywności i otwartości mieszkańców; silnej i zróżnicowanej gospodarki; partnerskiej współpracy; atrakcyjnej i spójnej przestrzeni; a także kultywowania wielokulturowego dziedzictwa oraz tradycji morskich i wolnościowych.

Wpisujący się w powyższe zapisy, a także wynikający z przeprowadzonej diagnozy i analizy SWOT, **Cel strategiczny Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013** jest następujący:

Poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych.

Syntetyczną miarą powodzenia realizacji celu głównego będzie tempo procesu zmniejszania się dysproporcji pomiędzy województwem pomorskim a regionami UE-27 mierzone poziomem Produktu Krajowego Brutto na mieszkańca.

Prognozowany wpływ realizacji RPO WP na gospodarkę regionu przedstawia poniższa tabela:

Nazwa wskaźnika	Wpływ realizacji Programu (wartość docelowa w 2013 roku)	Częstotliwość pomiaru	Źródło pozyskania danych
Rezultat			
Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem / kobiety / mężczyźni)	4 000 / 2 000 / 2 000 EPC	rocznie	IZ
Oddziaływanie⁸¹			
Zakumulowana stopa wzrostu PKB	+3,4%	raz – na koniec Programu	Ewaluacja
Liczba utworzonych miejsc pracy netto	+ 7 000 miejsc pracy	raz – na koniec Programu	Ewaluacja
Stopa bezrobocia (zmiana)	- 0,7 punktu procentowego	raz – na koniec Programu	Ewaluacja

Wyżej wskazane wartości obrazują potencjalne **dotatkowe** zmiany w gospodarce regionu spowodowane interwencją EFRR wyłącznie w ramach **RPO WP**.

⁷⁹ Dokument zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej zatwierdzającą pewne elementy NSRO z dnia 7 maja 2007 roku.

⁸⁰ Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego została przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Pomorskiego nr 587/XXXV/05 z dnia 18 lipca 2005 roku.

⁸¹ Oddziaływanie Programu oszacowano przy pomocy modelu makroekonomicznego HERMIN (Raport nr 2 „Ocena efektu makroekonomicznego Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013 na gospodarkę województwa pomorskiego za pomocą modelu HERMIN” opracowany przez Wrocławską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A.).

Uwzględniając takie czynniki, jak:

- a) kierunek i tempo przemian strukturalnych w Polsce i województwie pomorskim,
- b) prognozy rozwoju gospodarczego w regionie, kraju i w otoczeniu globalnym,
- c) łączny wpływ interwencji funduszy UE na sytuację w regionie i w kraju,

w okresie do roku 2013 (2015) przewiduje się istotne pozytywne zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej w województwie pomorskim. Można je zobrazować następującymi wskaźnikami⁸² odnoszącymi się do kluczowych obszarów zdefiniowanych w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego:

a) **w obszarze konkurencyjności:**

oczekiwane jest osiągnięcie wartości **PKB per capita** (wg PPS) na poziomie ok. **105% średniej krajowej** oraz ok. **60% średniej dla UE**,

b) **w obszarze spójności**

oczekiwane jest osiągnięcie **zatrudnienia** (wg BAEL) na poziomie ok. **105% średniej krajowej** oraz ok. **95% średniej dla UE**,

c) **w obszarze dostępności**

oczekiwane jest osiągnięcie **liczby pasażerów w portach lotniczych** na 100 000 mieszkańców na poziomie ok. **125% do średniej krajowej** oraz ok. **75% średniej dla UE**.

Interwencja samego RPO WP w stosunkowo niewielkim stopniu jest w stanie przyczynić się do realizacji ww. oczekiwań. Stąd też przy monitorowaniu postępu realizacji Programu ww. wskaźniki i ich aktualne wartości będą brane pod uwagę wyłącznie jako kontekst rozwojowy.

⁸² Pełna lista wskaźników kontekstowych służących monitorowaniu sytuacji w regionie zamieszczona jest w Załączniku VI. Wskaźniki będą monitorowane corocznie.

2. Cele Szczegółowe Programu

Cel strategiczny Programu będzie realizowany przez następujące **Cele Szczegółowe**:

1. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców.
2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi.
3. Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej.
4. Przelamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym.

Cele 1 i 3 mają **charakter horyzontalny**, tzn. będą realizowane na obszarze całego województwa. Ich ukierunkowanie sprzyjać będzie przede wszystkim utrwaleniu i wzmocnieniu procesów rynkowych związanych z restrukturyzacją i unowocześnieniem gospodarki regionu. RPO WP może pełnić rolę katalizatora w procesie tworzenia nowych, trwałych miejsc pracy, zwłaszcza w tych sektorach gospodarki, które będą decydowały o konkurencyjności województwa. Chodzi tu głównie o:

- rozwój branż opartych na wiedzy (innowacyjnych), w tym także usług o wysokiej wartości dodanej (w takich dziedzinach jak logistyka, ICT, przemysł kultury, turystyka);
- poprawę efektywności funkcjonowania sfery usług publicznych decydujących w dużej mierze o poziomie jakości życia, a także o zdolności regionu do przyciągania zewnętrznych czynników rozwoju (takich jak inwestorzy, instytucje otoczenia gospodarczego, turyści, naukowcy, studenci).

Cele 2 i 4 są **zorientowane przestrzennie** i będą realizowane w określonych obszarach regionu. Chodzi tu w szczególności o:

- ośrodki miejskie

realizacja Celu 2 skupiać się będzie przede wszystkim na tych miastach, które pełnią rolę **subregionalnych i regionalnych ośrodków rozwojowych**; zaliczamy do nich miasta o liczbie mieszkańców przekraczającej 35 tysięcy – są to: Gdańsk, Gdynia, Słupsk, Tczew, Starogard Gdański, Wejherowo, Rumia, Sopot, Chojnice, Malbork, Kwidzyn, Lębork⁸³.

Wskazana wyżej lista miast nie będzie ulegała zmianom w trakcie realizacji Programu.

- obszary o niższym potencjale rozwojowym położone poza ww. kluczowymi ośrodkami miejskimi realizacja Celu 4 skupiać się będzie przede wszystkim na tzw. **obszarach słabych strukturalnie** rozumianych jako gminy (NTS 5) charakteryzujące się niekorzystnymi wskaźnikami w zakresie:
 - 1) dochodów własnych,
 - 2) bezrobocia,
 - 3) odsetka osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej,w stosunku do średniej dla wszystkich gmin wiejskich, wiejsko-miejskich i miast do 35 tys. mieszkańców w województwie pomorskim.

Listę obszarów słabych strukturalnie ustalono wg danych statystycznych pochodzących ze statystyki publicznej, dostępnych na początek roku 2007⁸⁴. W oparciu o te dane będzie ona obowiązywać do czasu jej aktualizacji. Przewiduje się przynajmniej jednokrotną aktualizację listy obszarów słabych strukturalnie w trakcie okresu programowania.

⁸³ Według kolejności wynikającej z liczby mieszkańców (dane z dnia 31.12.2005). Mapa kluczowych ośrodków miejskich w regionie jest przedstawiona w załączniku graficznym RPO WP.

⁸⁴ Mapa obszarów słabych strukturalnie jest przedstawiona w załączniku graficznym RPO WP.

Cel 1. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców

Cel ten będzie skupiał się na realizacji przedsięwzięć w następujących Obszarach Tematycznych⁸⁵:

a) Poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP

Finansowe instrumenty wspierania MŚP będą miały formę bezpośrednią i pośrednią. Dotacje będą ukierunkowane na inwestycje w przedsiębiorstwach tworzących nowe miejsca pracy, jak też na przedsięwzięcia innowacyjne w firmach o wysokim potencjale rozwojowym i dużej zdolności do konkurencyjności na rynku krajowym i zagranicznym. Istotnym elementem realizowanych inwestycji powinno być ukierunkowanie na podnoszenie efektywności wykorzystania surowców i energii. Pośrednie wsparcie dla przedsiębiorstw będzie polegało na tworzeniu i wzmacnianiu takich instrumentów, jak wyspecjalizowane fundusze pożyczkowe, poręczeniowe czy też inne instrumenty wsparcia kapitałowego.

Sektor MŚP w województwie będzie wsparty poprzez lepszy dostęp do wyspecjalizowanych usług doradczych. Usługi te będą organizowane przez instytucje otoczenia biznesu w sposób systemowy i przejrzysty, odpowiadając na realne zapotrzebowanie przedsiębiorstw. Istotnym elementem warunkującym sprawne funkcjonowanie sfery otoczenia biznesu w regionie będzie rozwijana sieć innowacji, obejmująca instytucje zajmujące się generowaniem i skutecznym transferem rozwiązań innowacyjnych ze sfery badawczo-rozwojowej do sfery gospodarczej. Ważna z punktu widzenia efektywności sfery otoczenia przedsiębiorstw będzie także promocja gospodarcza regionu, która z jednej strony służyć będzie przyciągnięciu zewnętrznych firm (inwestorów), a z drugiej – ułatwiać będzie nawiązywanie pomorskim firmom międzynarodowych kontaktów gospodarczych.

b) Budowa społeczeństwa wiedzy

Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego w regionie będzie realizowane poprzez wsparcie dla rozwoju infrastruktury dydaktycznej i naukowo-dydaktycznej w szkołach wyższych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na podnoszenie potencjału uczelni w zakresie jakości kształcenia i dostosowania jego kierunków do realnych potrzeb rynku pracy w warunkach dynamicznych zmian gospodarczych. Wiąże się to zarówno z tworzeniem nowoczesnej i elastycznej oferty edukacyjnej na poziomie studiów wyższych, jak również z realizacją potrzeb dotyczących rozwoju różnorodnych (w tym specjalistycznych), atrakcyjnych i dostępnych usług w zakresie kształcenia ustawicznego.

Poprawa dostępu do wiedzy i informacji nastąpi dzięki tworzeniu lepszych warunków infrastrukturalnych dla upowszechniania technologii informacyjnych i komunikacyjnych, a także dzięki finansowaniu rozwoju usług elektronicznych dla ludności i biznesu. Szczególnie istotna będzie tu znacząca poprawa sytuacji na obszarach poza głównymi ośrodkami miejskimi województwa.

⁸⁵ Zdefiniowane w RPO WP Obszary Tematyczne stanowią podstawę do sformułowania Osi Priorytetowych Programu.

Cel 2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi

Cel ten będzie skupiał się na realizacji przedsięwzięć w następujących Obszarach Tematycznych:

a) Wzmocnienie potencjału rozwojowego największych miast

Atrakcyjność inwestycyjna, osiedleńcza i turystyczna miast będzie ulegać poprawie dzięki usprawnieniu ich systemów transportowych, ze zwróceniem szczególnej uwagi na transport zbiorowy, a także dzięki podejmowaniu kompleksowych inicjatyw w zakresie rewitalizacji obszarów zdegradowanych i modernizacji przestrzeni miejskich (zwłaszcza publicznych), które będą sprzyjać lokowaniu bądź wzmocnianiu funkcji metropolitalnych i ponadmiejskich.

b) Poprawa spójności i efektywności systemu transportowego

System transportowy województwa wymaga modernizacji i rozwoju sieci drogowej oraz sieci kolejowej o znaczeniu regionalnym, a także usprawnienia istotnych węzłów transportowych. Realizowane przedsięwzięcia będą przyczyniać się do poprawy spójności przestrzennej województwa, do sprawniejszego powiązania układu regionalnego z krajowym i europejskim systemem transportowym, jak również do lepszego wykorzystania potencjału gospodarczego poszczególnych obszarów, a także do poprawy bezpieczeństwa w transporcie.

Cel 3. Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej

Cel ten będzie skupiał się na realizacji przedsięwzięć w następujących Obszarach Tematycznych:

a) Poprawa jakości środowiska

Przedsięwzięcia inwestycyjne w regionie będą ukierunkowane na realizację postanowień Traktatu Akcesyjnego Polski do Unii Europejskiej w zakresie gospodarki odpadami. Istotne będą też inwestycje związane z uporządkowaniem gospodarki wodnej w pewnych częściach regionu. Uzupełnieniem ww. działań będą inicjatywy w zakresie kompleksowego monitoringu stanu środowiska.

Pozytywne efekty środowiskowe oczekiwane są także dzięki realizacji projektów ukierunkowanych na lepsze wykorzystanie bogatych zasobów energii odnawialnej w regionie, a także na wdrażanie rozwiązań umożliwiających oszczędniejsze gospodarowanie energią.

b) Wykorzystanie potencjału turystycznego

Atrakcyjność turystyczna regionu jest traktowana jako jeden z istotniejszych czynników jego trwałego rozwoju. Będzie ona wzmocniana poprzez zrównoważone wykorzystanie bogactwa środowiska przyrodniczego i kulturowego regionu. Realizowane przedsięwzięcia będą ukierunkowane na dywersyfikację oferty turystycznej, obejmując ogólnie dostępną infrastrukturę turystyczną, obiekty dziedzictwa kulturowego, obszary cenne przyrodniczo, a także tworzenie i promocję (sieciowych) produktów turystycznych. Realizowane przedsięwzięcia będą wspierane poprzez budowę zintegrowanego systemu informacji turystycznej.

c) Zdrowie mieszkańców

Stan zdrowia mieszkańców regionu sprawia, że niezbędna jest realizacja przedsięwzięć ukierunkowanych na poprawę dostępności i jakości usług ochrony zdrowia, zwłaszcza w zakresie profilaktyki, diagnostyki i terapii chorób nowotworowych, chorób układu sercowo-naczyniowego oraz cukrzycy.

Istotna dla lepszego funkcjonowania systemu ochrony zdrowia, a w szerszej perspektywie – dla podniesienia poziomu bezpieczeństwa mieszkańców województwa, będzie integracja regionalnego systemu ratownictwa, którego element stanowiło będzie ratownictwo medyczne.

Cel 4. Przelamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym

Cel ten będzie skupiał się na realizacji przedsięwzięć w następujących Obszarach Tematycznych:

a) Wzmocnienie podstawowej infrastruktury obszarów o niższym potencjale rozwojowym

Przyciąganie inwestycji, kreowanie miejsc pracy i podniesienie jakości życia mieszkańców regionu oznacza konieczność podjęcia działań na rzecz niwelowania przestrzennych dysproporcji w rozwoju infrastruktury podstawowej, zwłaszcza w relacji miasto-wieś. Przedsięwzięcia w tej mierze będą ukierunkowane głównie na potrzeby lokalne związane z infrastrukturą drogową, gospodarczą i turystyczną. Z kolei w zakresie gospodarki wodno-ściekowej przedsięwzięcia będą związane z realizacją postanowień Traktatu Akcesyjnego Polski do Unii Europejskiej.

b) Wzmocnienie tkanki społecznej na obszarach o niższym potencjale rozwojowym

Obszary województwa przeżywające problemy społeczno-gospodarcze, zwłaszcza obszary wiejskie, wymagają wsparcia ukierunkowanego na podnoszenie jakości i dostępności infrastruktury społecznej (m.in. edukacyjnej, sportowej, zdrowotnej). Jednocześnie obszary te wymagają silnego impulsu na rzecz aktywizacji i samoorganizacji społeczności lokalnych wokół małych przedsięwzięć (także infrastrukturalnych), których katalizatorem powinien być przede wszystkim sektor pozarządowy. Podjęcie przedsięwzięć w tych dwóch uzupełniających się kierunkach stwarza szansę na trwałą poprawę jakości życia mieszkańców tych obszarów.

Postęp realizacji Celów Szczegółowych Programu będzie badany poprzez określanie postępu realizacji poszczególnych Osi Priorytetowych RPO WP, z wykorzystaniem przypisanych tym Osiom wskaźników monitorowania.

3. Powiązanie Celów Programu z diagnozą sytuacji w regionie

Cele i obszary tematyczne RPO WP	Przesłanki wynikające z diagnozy sytuacji w regionie
Cel 1. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców	
Poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP	<ul style="list-style-type: none"> - liczne bariery w rozwoju MŚP (w tym utrudniony dostęp do kapitału) - duża liczba miejsc pracy tworzonych w MŚP - niski rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich - niski udział MŚP w eksporcie - brak dostatecznej współpracy instytucji otoczenia biznesu oraz przestrzenie i jakościowo zróżnicowany poziom świadczonych przez nie usług dla MŚP - niskie nakłady na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną - słabe powiązanie nauki ze sferą gospodarczą - ograniczona zdolność regionu do przyciągania inwestycji
Budowa społeczeństwa wiedzy	<ul style="list-style-type: none"> - zróżnicowany dostęp do edukacji na poziomie wyższym - rosnące zapotrzebowanie na usługi edukacyjne na poziomie wyższym - niedostosowana do nowych potrzeb infrastruktura uczelni - ograniczenia w szerokopasmowym dostępie do Internetu, głównie poza miastami - stopniowo uruchamiane przez administrację publiczną usługi on-line
Cel 2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi	
Wzmocnienie potencjału rozwojowego największych miast	<ul style="list-style-type: none"> - niski poziom integracji transportu zbiorowego w Obszarze Metropolitalnym Trójmiasta i w większych ośrodkach miejskich - liczne obszary miejskie wymagające rewitalizacji - słabe wyposażenie dużych miast w obiekty kongresowe, sportowe, kulturalne o randze regionalnej i krajowej - niska podaż terenów przygotowanych pod inwestycje gospodarcze
Poprawa spójności i efektywności systemu transportowego	<ul style="list-style-type: none"> - niska dostępność transportowa regionu i słaba integracja jego układu transportowego - niezadowalający stan infrastruktury transportowej - niskie standardy bezpieczeństwa w ruchu drogowym - ograniczona przepustowość dróg związana m.in. z brakiem obwodnic - niska konkurencyjność regionalnych kolejowych przewozów pasażerskich - nie w pełni wykorzystany potencjał regionalnych węzłów transportowych
Cel 3. Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej	
Poprawa jakości środowiska	<ul style="list-style-type: none"> - brak kompleksowych rozwiązań w gospodarce odpadami komunalnymi i niebezpiecznymi - zaległości inwestycyjne w zakresie gospodarki wodnej (m.in. w zakresie bezpieczeństwa powodziowego i retencji) - duże możliwości rozwijania produkcji energii ze źródeł odnawialnych - konieczność obniżenia negatywnego oddziaływania procesów wytwarzania energii na środowisko (m.in. modernizacja systemów ciepłowniczych)
Wykorzystanie potencjału turystycznego	<ul style="list-style-type: none"> - istotna rola turystyki w kreowaniu miejsc pracy w regionie - zbyt duża sezonowość w turystyce - bardzo duży i nie w pełni wykorzystany potencjał w zakresie rozwoju różnorodnych form turystyki, brak w pełni wykreowanych, atrakcyjnych (sieciowych) produktów turystycznych - nie w pełni wykorzystany pod kątem turystycznym potencjał dziedzictwa kulturowego - brak zintegrowanego regionalnego systemu informacji turystycznej
Zdrowie mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> - niedobór wyspecjalizowanych usług opieki medycznej, zwłaszcza w zakresie chorób nowotworowych, sercowo-naczyniowych i cukrzycy - nieefektywny i nieskoordynowany system ratownictwa na poziomie regionu
Cel 4. Przelamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym	
Wzmocnienie podstawowej infrastruktury obszarów o niższym potencjale rozwojowym	<ul style="list-style-type: none"> - względnie niska jakość życia na obszarach wiejskich, przejawiająca się m.in. niedorozwojem sieci drogowej, czy też sieci kanalizacji sanitarnej - niska atrakcyjność obszarów wiejskich pod kątem nowych inwestycji gospodarczych
Wzmocnienie tkanki społecznej na obszarach o niższym potencjale rozwojowym	<ul style="list-style-type: none"> - znacząco słabszy dostęp do edukacji na obszarach wiejskich - braki w zakresie obiektów kulturalnych i sportowych na obszarach wiejskich - niska jakość i dostępność usług ochrony zdrowia na obszarach wiejskich - niska aktywność zawodowa, gospodarcza i społeczna na dużej części obszarów wiejskich

4. Zgodność Celów Programu ze Strategicznymi Wytycznymi Wspólnoty

Poniższa tabela przedstawia powiązania celów szczegółowych Programu z zapisami Strategicznych Wytycznych Wspólnoty w dziedzinie spójności na lata 2007-2013 (SWW)⁸⁶.

Wytyczne SWW	Obszary i kierunki wsparcia SWW	Obszary Tematyczne RPO WP	Cele Szczegółowe RPO WP
Zwiększenie atrakcyjności Europy i jej regionów pod względem inwestycji i zatrudnienia	Rozszerzenie i poprawa infrastruktury transportowej		
	<ul style="list-style-type: none"> - 30 kluczowych projektów transportowych - inne projekty w ramach sieci TEN-t - priorytetowe odcinki infrastruktury kolejowej, interoperacyjność sieci kolejowej - autostrady morskie i żegluga bliskiego zasięgu 	---	---
	<ul style="list-style-type: none"> - połączenia drugorzędne (regionalne) integrujące obszary miejskie i wiejskie - ITS, transport zbiorowy i niezmotoryzowany w miastach - połączenia portów morskich i lotnisk z zapleczem (połączenia drugorzędne) 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa spójności i efektywności systemu transportowego - wzmocnienie potencjału rozwojowego największych miast 	Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi
	Wzmacnianie synergii między ochroną środowiska a wzrostem gospodarczym		
	<ul style="list-style-type: none"> - inwestycje związane z wypełnieniem Protokołu z Kioto 	---	---
	<ul style="list-style-type: none"> - infrastruktura dotycząca wody, odpadów, powietrza - zapobieganie ryzyku, poprawa zarządzania zasobami naturalnymi - ochrona przyrody i bioróżnorodności oraz monitoring środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa jakości środowiska - wykorzystanie potencjału turystycznego 	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej
	<ul style="list-style-type: none"> - regeneracja środowiska fizycznego miast - zagospodarowanie przestrzenne 	<ul style="list-style-type: none"> - wzmocnienie potencjału rozwojowego największych miast 	Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi
	Podjęcie kwestii intensywnego wykorzystywania tradycyjnych źródeł energii w Europie		
<ul style="list-style-type: none"> - efektywność energetyczna (obniżenie energochłonności) - technologie oparte na odnawialnych i alternatywnych źródłach energii - rozwijanie i ulepszanie sieci energetycznych, zwłaszcza transeuropejskich 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa jakości środowiska 	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej	

⁸⁶ Dokument przyjęty Decyzją Rady nr 2006/702/WE z dnia 6 października 2006.

Wytyczne SWW	Obszary i kierunki wsparcia SWW	Obszary Tematyczne RPO WP	Cele Szczegółowe RPO WP
Poprawa poziomu wiedzy i innowacyjności na rzecz wzrostu	Zwiększenie i lepsze ukierunkowanie inwestycji w badania i rozwój technologiczny (BRT)		
	– przygraniczna i ponadnarodowa współpraca badawcza	---	---
	– tworzenie klastrów (z udziałem firm, placówek badawczych i akademickich) – transfer technologii do sektora MŚP (w tym usługi w placówkach badawczych) – ICT, infrastruktura badawcza, kapitał ludzki	– poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP – budowa społeczeństwa wiedzy	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców
	Ułatwianie innowacji i promowanie przedsiębiorczości		
	– BRT, innowacje i edukacja dla MŚP (m.in. tworzenie biegunów doskonałości) – usługi dla firm, np. CTT, inkubatory (pod kątem konkurencyjności i umiędzynarodowienia) – usługi tradycyjne dla firm (spoza sfery innowacyjnej, np. zarządzanie) – eko-innowacje, w tym wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem – promocja tworzenia nowych firm (np. typu <i>spin-out</i> & <i>spin-off</i>)	– poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców
	Promowanie społeczeństwa informacyjnego dla wszystkich		
	– upowszechnienie ICT w firmach i gospodarstwach domowych (usługi, szkolenia) – infrastruktura i usługi ICT (zwłaszcza w nowych krajach UE i na obszarach wiejskich)	– budowa społeczeństwa wiedzy	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców
	Poprawa dostępu do finansowania		
– pozadotacyjne instrumenty finansowe (m.in. pożyczki, gwarancje, <i>seed capital</i>) – infrastruktura dostępu do instrumentów finansowych (biura TT, anioły biznesu) – zintegrowane pakiety wsparcia (innowacja-komercjalizacja-dostęp do kapitału) – instrumenty wsparcia przedsiębiorczości specyficznych grup (np. młodzi, kobiety)	– poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców	

Wytyczne SWW	Obszary i kierunki wsparcia SWW	Obszary Tematyczne RPO WP	Cele Szczegółowe RPO WP
Zwiększenie liczby i poprawa jakości miejsc pracy	Przyciągnięcie na rynek pracy i przedłużenie aktywności zawodowej większej liczby osób oraz modernizacja systemów zabezpieczenia społecznego	---	---
	Zwiększenie zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw oraz elastyczności rynku pracy	– poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców
	Zwiększenie inwestycji w kapitał ludzki poprzez lepszą edukację i poprawę kwalifikacji		
	– rozszerzenie i podniesienie poziomu inwestycji w kapitał ludzki – dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do poszukiwanych nowych umiejętności	– budowa społeczeństwa wiedzy	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców
		– wzmocnienie tkanki społecznej na obszarach o niższym potencjale rozwojowym	Przelamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym
	Zdolności administracyjne	---	---
	Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia pracowników		
	– zapobieganie zagrożeniom zdrowia dla zwiększenia wydajności pracy (m.in. kampanie informacyjne, transfer wiedzy i technologii oraz sprzęt dla służby zdrowia) – wyrównywanie braków w infrastrukturze zdrowotnej wraz z wprowadzaniem nowych technologii i usług takich, jak telemedycyna (zwłaszcza w mniej zamożnych państwach i regionach)	– zdrowie mieszkańców – wzmocnienie tkanki społecznej na obszarach o niższym potencjale rozwojowym – budowa społeczeństwa wiedzy	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej Przelamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców

5. Zgodność Celów Programu z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia

Poniższa tabela przedstawia powiązania celów szczegółowych Programu z zapisami Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 (NSRO)⁸⁷.

Cele szczegółowe NSRO	Obszary Tematyczne NSRO	Obszary Tematyczne RPO WP	Cele Szczegółowe RPO WP
Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa	– wzmocnianie zdolności instytucji publicznych do sprawnej i efektywnej realizacji zadań – wsparcie dla instytucji realizujących NSRO	---	---
	– wzmocnianie mechanizmów partnerstwa między administracją publiczną a sektorem trzecim	– wzmocnienie potencjału rozwojowego największych miast	Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi
		– wzmocnienie tkanki społecznej na obszarach o niższym potencjale rozwojowym	Przelamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym
Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej	– aktywna polityka rynku pracy	---	---
	– wzrost poziomu edukacji społeczeństwa oraz poprawa jakości kształcenia – tworzenie warunków sprzyjających przedsiębiorczości	– budowa społeczeństwa wiedzy – poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców
	– przeciwdziałanie ubóstwu i zapobieganie wykluczeniu społecznemu	– wzmocnienie potencjału rozwojowego największych miast	Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi
		– wzmocnienie tkanki społecznej na obszarach o niższym potencjale rozwojowym	Przelamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym
– wzmocnienie potencjału zdrowotnego kapitału ludzkiego	– zdrowie mieszkańców	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej	
Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski	– powiązanie głównych ośrodków gospodarczych w Polsce siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz nowoczesnymi sieciami kolejowymi oraz zapewnienie powiązań komunikacyjnych w relacjach europejskich (w ramach sieci TEN-t)	---	---
	– zwiększenie udziału transportu publicznego w obsłudze mieszkańców	– wzmocnienie potencjału rozwojowego największych miast	Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi
	– zapewnienie i rozwój infrastruktury ochrony środowiska – dywersyfikacja źródeł energii oraz ograniczenie negatywnej presji sektora energetycznego na środowisko naturalne – wsparcie podstawowej infrastruktury społecznej	– poprawa jakości środowiska – wykorzystanie potencjału turystycznego – zdrowie mieszkańców	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej

⁸⁷ Dokument zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej zatwierdzającą pewne elementy NSRO z dnia 7 maja 2007 roku.

	– wsparcie podstawowej infrastruktury społecznej	– budowa społeczeństwa wiedzy	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców
Cele szczegółowe NSRO	Obszary Tematyczne NSRO	Obszary Tematyczne RPO WP	Cele Szczegółowe RPO WP
Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług	– wspieranie działalności wytwórczej przynoszącej wysoką wartość dodaną	– poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców
	– rozwój sektora usług		
	– poprawa otoczenia funkcjonowania przedsiębiorstw i ich dostępu do zewnętrznego finansowania		
	– zwiększenie inwestycji w badania i rozwój i tworzenie rozwiązań innowacyjnych		
	– rozwój społeczeństwa informacyjnego	– budowa społeczeństwa wiedzy	
Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej	– przyśpieszenie rozwoju województw Polski wschodniej	---	---
	– wspomaganie rozwoju współpracy terytorialnej		
	– pełniejsze wykorzystanie potencjału endogenicznego największych ośrodków miejskich	– budowa społeczeństwa wiedzy	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców
	– przeciwdziałanie marginalizacji i peryferyzacji obszarów problemowych	– poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP	
		– poprawa spójności i efektywności systemu transportowego	Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi
		– wzmocnienie potencjału rozwojowego największych miast	
Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich	– wyrównywanie szans rozwojowych na obszarach wiejskich	– wzmocnienie podstawowej infrastruktury obszarów o niższym potencjale rozwojowym	Przelamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym
		– wzmocnienie tkanki społecznej na obszarach o niższym potencjale rozwojowym	
		– poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców
		– poprawa jakości środowiska	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej
	– wspomaganie zmian strukturalnych	– wykorzystanie potencjału turystycznego	

6. Zgodność Celów Programu z Krajowym Programem Reform

Poniższa tabela przedstawia powiązania celów szczegółowych Programu z zapisami Krajowego Programu Reform na lata 2005-2008 na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej (KPR)⁸⁸.

Priorytety KPR	Działania KPR	Obszary Tematyczne RPO WP	Cele Szczegółowe RPO WP
Konsolidacja finansów publicznych i poprawa zarządzania finansami publicznymi	<ul style="list-style-type: none"> - optymalizacja dostępu do świadczeń prowadzących do wcześniejszej dezaktywacji pracowników - doskonalenie systemu ubezpieczeń społecznych rolników - reforma systemu rentowego - kontynuacja reformy organizacji ochrony zdrowia - racjonalizacja wydatków publicznych na administrację oraz zwiększenie kontroli nad środkami publicznymi - dalsza decentralizacja wydatków publicznych - wdrażanie systemu wieloletniego planowania budżetowego - przyjęcie standardów unijnych w zakresie statystyki oraz prognoz z zakresu sektora finansów publicznych - informatyzacja finansów publicznych - dalsze wprowadzanie obowiązkowego audytu wewnętrznego w instytucjach publicznych - ukierunkowanie pomocy publicznej na cele horyzontalne 	---	---
Rozwój przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa jakości regulacji prawnych - uproszczenie procedur administracyjnych i obniżanie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej - usprawnienie sądownictwa gospodarczego - zakończenie głównych procesów prywatyzacyjnych - zakończenie procesu przekształceń własnościowych przedsiębiorstw państwowych - uproszczenie budowlanego procesu inwestycyjnego - wsparcie systemu promocji gospodarki Polski oraz systemu obsługi eksporterów 	---	---
	<ul style="list-style-type: none"> - wzmocnienie finansowe funduszy pożyczkowych, poręczeniowych i kapitałowych 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP 	<p>Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców</p>
Wzrost innowacyjności przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój rynku innowacji - wspieranie sfery badawczo-rozwojowej - rozwój otoczenia instytucjonalnego służącego współpracy między sferą B+R a gospodarką - rozwój technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce i administracji 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP - budowa społeczeństwa wiedzy 	<p>Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców</p>

⁸⁸ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 27 grudnia 2005 roku.

Priorytety KPR	Działania KPR	Obszary Tematyczne RPO WP	Cele Szczegółowe RPO WP
	<ul style="list-style-type: none"> – ułatwienie wykorzystania eko-technologii, wspieranie efektywności energetycznej oraz kogeneracji 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa jakości środowiska 	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej
Rozwój i modernizacja infrastruktury oraz zapewnienie warunków konkurencji w sektorach sieciowych	<ul style="list-style-type: none"> – restrukturyzacja i przekształcenia własnościowe sektora paliwowo-energetycznego – poprawa dostępności mieszkań dla obywateli oraz budowa i modernizacja infrastruktury sanitacji – upowszechnienie i rozwój PPP – wprowadzenie konkurencyjnego rynku energii i gazu ziemnego – liberalizacja transportu kolejowego – stworzenie warunków dla efektywnej konkurencji na rynku telekomunikacyjnym – przejście z nadawania analogowego na cyfrowe w radiofonii i telewizji – rozwój usług rynku pocztowego 	---	---
	<ul style="list-style-type: none"> – tworzenie nowoczesnej sieci transportowej (drogi, lokalny transport publiczny, koleje, porty lotnicze, porty morskie) 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa spójności i efektywności systemu transportowego 	Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi
	<ul style="list-style-type: none"> – wsparcie budowy i modernizacji infrastruktury energetycznej – wspomaganie rozwoju odnawialnych źródeł energii 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa jakości środowiska 	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej
Tworzenie i utrzymanie nowych miejsc pracy oraz zmniejszanie bezrobocia	<ul style="list-style-type: none"> – obniżenie obciążeń nakładanych na pracowników o najniższych dochodach – wdrożenie nowych rozwiązań organizacyjno-finansowych zapewniających zwiększenie dostępu do usług rynku pracy świadczonych na rzecz bezrobotnych, poszukujących pracy i pracodawców – wzbogacenie oferty i podwyższenie jakości usług świadczonych przez powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy – poprawa informacji o rynku pracy – aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych 	---	---
	<ul style="list-style-type: none"> – aktywizacja osób z grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> – wzmacnianie tkanki społecznej na obszarach o niższym potencjale rozwojowym 	Przelamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym
Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw poprzez inwestowanie w kapitał ludzki	<ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie elastyczności i zróżnicowania form i organizacji pracy 	---	---
	<ul style="list-style-type: none"> – inwestowanie w kapitał ludzki 	<ul style="list-style-type: none"> – budowa społeczeństwa wiedzy 	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców

7. Zgodność Celów Programu ze Strategią Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego

Poniższa tabela przedstawia powiązania celów szczegółowych Programu z zapisami Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUERMB)⁸⁹.

Filary SUERMB	Obszary Priorytetowe SUERMB	Obszary Tematyczne RPO WP	Cele Szczegółowe RPO WP
Przekształcenie Regionu Morza Bałtyckiego w obszar zrównoważony środowiskowo	Zmniejszenie ilości związków odżywczych w morzu do dopuszczalnych poziomów	– poprawa jakości środowiska	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej
		– wzmocnienie podstawowej infrastruktury obszarów o niższym potencjale rozwojowym	Przelamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym
	Zachowanie naturalnych stref oraz różnorodności biologicznej, również w łowiskach	– poprawa jakości środowiska	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej
	Ograniczenie stosowania i oddziaływania substancji niebezpiecznych	– poprawa jakości środowiska	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej
	Stworzenie modelowych warunków ekologicznej żeglugi w regionie	– poprawa jakości środowiska	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej
Łagodzenie skutków zmian klimatu i adaptacja do nich	– poprawa jakości środowiska	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej	
Przekształcenie Regionu Morza Bałtyckiego w obszar dobrobytu	Usunięcie utrudnień dla rynku wewnętrznego w Regionie Morza Bałtyckiego, w tym poprawa współpracy w dziedzinie cel i podatków	– poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP – budowa społeczeństwa wiedzy	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców
	Pełne wykorzystanie potencjału regionu w dziedzinie badań naukowych i innowacji	– poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP – budowa społeczeństwa wiedzy	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców
	Wdrożenie „Karty małych przedsiębiorstw”: wspieranie przedsiębiorczości, wzmacnianie MŚP i zwiększenie efektywnego wykorzystywania zasobów ludzkich	– poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP – budowa społeczeństwa wiedzy	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców

⁸⁹ Dokument zatwierdzony przez Radę UE na szczycie w dniach 29-30 października 2009 r.

		– poprawa jakości środowiska	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej
	Wzmocnienie zrównoważonego rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa	– wzmocnienie podstawowej infrastruktury obszarów o niższym potencjale rozwojowym	Przelamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym
Przekształcenie Regionu Morza Bałtyckiego w miejsce dostępne i atrakcyjne	Poprawa dostępu do rynków energii, ich wydajności i bezpieczeństwa	– poprawa jakości środowiska	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej
	Usprawnienie wewnętrznych i zewnętrznych połączeń transportowych	– poprawa spójności i efektywności systemu transportowego – wzmocnienie potencjału rozwojowego największych miast	Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi
		– wzmocnienie podstawowej infrastruktury obszarów o niższym potencjale rozwojowym	Przelamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym
	Utrzymanie i wzmocnienie atrakcyjności Regionu Morza Bałtyckiego, zwłaszcza dzięki edukacji, turystyce i zdrowiu	– budowa społeczeństwa wiedzy	Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców
		– zdrowie mieszkańców – wykorzystanie potencjału turystycznego	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej
		– poprawa jakości środowiska – wzmocnienie podstawowej infrastruktury obszarów o niższym potencjale rozwojowym – wzmocnienie tkanki społecznej na obszarach o niższym potencjale rozwojowym	Przelamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym
Przekształcenie Regionu Morza Bałtyckiego w obszar bezpieczny i chroniony	Osiągnięcie przez region czołowej pozycji w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony na morzu	– poprawa jakości środowiska	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej
	Wzmocnienie ochrony przed zagrożeniami na morzu i na lądzie	– zdrowie mieszkańców	Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej
	Zmniejszenie skali przestępczości transgranicznej i jej skutków	---	---

8. Osie Priorytetowe Programu

a) Z Celów Szczegółowych Programu oraz zarysowanych w ich ramach Obszarów Tematycznych wynikają Osie Priorytetowe RPO WP, które przedstawia poniższa tabela.

Cel Programu	Obszar Tematyczny	Oś Priorytetowa RPO WP 2007-2013
Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców	Poprawa konkurencyjności i innowacyjności MŚP	1. Rozwój i innowacje w MŚP
	Budowa społeczeństwa wiedzy	2. Społeczeństwo wiedzy
Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi	Wzmocnienie potencjału rozwojowego największych miast	3. Funkcje miejskie i metropolitalne
	Poprawa spójności i efektywności systemu transportowego	4. Regionalny system transportowy
Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej regionu	Poprawa jakości środowiska	5. Środowisko i energetyka przyjazna środowisku
	Wykorzystanie potencjału turystycznego	6. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
	Zdrowie mieszkańców	7. Ochrona zdrowia i system ratownictwa
Przełamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym	Wzmocnienie podstawowej infrastruktury obszarów o niższym potencjale rozwojowym	8. Lokalna infrastruktura podstawowa
	Wzmocnienie tkanki społecznej na obszarach o niższym potencjale rozwojowym	9. Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie

- b) Przesłanki realizacji oraz opis każdej z ww. Osi Priorytetowych Programu są rozwinięte w kolejnym rozdziale.
- c) Łączna szacunkowa wartość środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) dostępnych w ramach Programu wyniesie **938,4 mln euro**. Około **45%** tych środków zostanie skierowanych na realizację **celów Strategii Lizbońskiej** (*earmarking*).
- d) Indykatywny podział środków EFRR na poszczególne Osie Priorytetowe Programu został określony w oparciu o następujące przesłanki:
- wnioski płynące z doświadczeń zebranych w obecnym okresie programowania UE (2004-2006), m.in. związanych z wdrażaniem Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego⁹⁰.
 - wnioski z przebiegu konsultacji społecznych Programu⁹¹;
 - wnioski płynące ze współpracy z Powiatowymi Zespołami Roboczymi w zakresie określenia wielkości potrzeb finansowych związanych z realizacją istotnych przedsięwzięć rozwojowych w województwie;
 - wnioski wynikające z Oceny ex-ante programu⁹²;
 - wnioski wynikające z analizy oczekiwanych skutków makroekonomicznych realizacji Programu⁹³;
 - wnioski wynikające z analizy pożądanego kierunku alokowania środków KRW/DT i oceny stanu realizacji celów Programu.

⁹⁰ Szersze informacje na ten temat znajdują się w Rozdziale III.

⁹¹ Szersze informacje na ten temat znajdują się w Rozdziale IV i Załączniku II.

⁹² Szersze informacje na ten temat znajdują się w Rozdziale IV i Załączniku IV.

⁹³ Szersze informacje na ten temat znajdują się w Rozdziale IV i Załączniku V.

e) Indykatywną alokację środków EFRR na poszczególne Osie Priorytetowe Programu przedstawia poniższa tabela.

Oś Priorytetowa	% alokacja środków EFRR
1. Rozwój i innowacje w MŚP	19,1%
2. Społeczeństwo wiedzy	5,5%
3. Funkcje miejskie i metropolitalne	17,4%
4. Regionalny system transportowy	23,7%
5. Środowisko i energetyka przyjazna środowisku	6,0%
6. Turystyka i dziedzictwo kulturowe	4,7%
7. Ochrona zdrowia i system ratownictwa	3,8%
8. Lokalna infrastruktura podstawowa	13,2%
9. Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie	3,8%
10. Pomoc techniczna	2,8%
RAZEM	100,0%

9. Zasady realizacji Programu

Przyjmując zasadnicze założenie, że RPO WP – ze względu na swoją skalę oraz zakres interwencji – nie jest narzędziem rozwiązywania wszystkich problemów województwa pomorskiego, określono zasady jego przygotowania i realizacji. Są one oparte zarówno o wymogi wspólnotowe, jak i o specyficzne wymogi regionalne.

W oparciu o wymogi wspólnotowe ⁹⁴	W oparciu o wymogi regionalne ⁹⁵
Zrównoważony rozwój	
Cele RPO WP osiągane są w ramach zrównoważonego rozwoju oraz propagowania celu, jakim jest ochrona i poprawa jakości środowiska naturalnego.	RPO WP jest ukierunkowany na osiągnięcie trwałej poprawy poziomu życia mieszkańców, która wymaga rozwoju gospodarczego osiąganego przy zapewnieniu równowagi społecznej, ekologicznej i przestrzennej.
Partnerstwo, równouprawnienie, współpraca sieciowa	
Przygotowanie, realizacja, monitorowanie i ocena RPO WP odbywa się z udziałem właściwych partnerów krajowych, regionalnych i lokalnych, w tym partnerów gospodarczych, społecznych, a także działających w na rzecz środowiska naturalnego. Zapewnione jest wsparcie zasady równości mężczyzn i kobiet oraz uwzględnienie problematyki płci na poszczególnych etapach realizacji RPO WP, a także odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji, zwłaszcza w zakresie dostępu do środków RPO WP.	Przygotowanie i realizacja RPO WP sprzyja wysokiej aktywności mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, administracji publicznej i innych instytucji w regionie. RPO WP tworzy warunki dla partnerstwa publiczno-prywatnego i publiczno-społecznego, co zwiększa efektywność wydatkowania środków publicznych. RPO WP preferuje przedsięwzięcia sieciowe (partnerskie) rozwiązujące problemy w skali ponadlokalnej.
Komplementarność i spójność	
Interwencja w ramach RPO WP uzupełnia działania krajowe, regionalne i lokalne. Zachowana jest spójność pomocy EFRR ⁹⁶ z działaniami, politykami i priorytetami Wspólnoty oraz jej komplementarności z innymi wspólnotowymi instrumentami finansowymi.	RPO WP jest spójny i komplementarny wobec dokumentów strategicznych i programowych na poziomie regionu, a także na poziomie lokalnym. RPO WP jest głównym narzędziem realizacji najważniejszych polityk / strategii wojewódzkich.
Wymiar lizboński i rynkowy	
Duża część środków RPO WP zostanie przeznaczona na realizację odnowionej Strategii Lizbońskiej.	RPO WP przyczynia się do tworzenia i wzmocnienia rynków regionalnych tam, gdzie jest to uzasadnione. Chodzi tu głównie o rynki: informacji, wiedzy, energii i kapitału, pracy, transportu, nieruchomości.
Dodatkowość, subsydiarność, doświadczenie	
Środki EFRR w RPO WP nie zastępują krajowych publicznych wydatków strukturalnych w regionie, które powinny być utrzymane na co najmniej na tym samym poziomie, jak w poprzednim okresie programowania.	W ramach RPO WP realizowane są m.in. te przedsięwzięcia, których przeprowadzenie tylko na poziomie lokalnym nie jest dostatecznie efektywne. RPO WP wykorzystuje doświadczenia z wdrażania funduszy strukturalnych w okresie 2004-2006.
Programowanie, kierunkowanie i koncentracja wsparcia	
RPO WP realizowany jest w ramach systemu wieloletniego programowania obejmującego określenie priorytetów oraz wielkości i zasad finansowania, a także systemu zarządzania i kontroli.	RPO WP oferuje zróżnicowane przestrzennie, przedmiotowo i podmiotowo cele i kierunki wsparcia, łącząc w sobie efektywność koncentracji środków na świadomie wybranych zagadnieniach z dążeniem do redukcji dysproporcji rozwojowych w regionie. Identyfikacja konkretnych przedsięwzięć wspieranych w ramach RPO WP następuje w drodze konkursu w oparciu o przejrzyste procedury i kryteria wyboru.

⁹⁴ Na podstawie Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999.

⁹⁵ Na podstawie zapisów Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego.

⁹⁶ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.

9.1. Polityki horyzontalne

W związku z art. 16 i 17 rozporządzenia Rady nr 1083/2006 polityki horyzontalne dotyczące zrównoważonego rozwoju oraz równości szans i niedyskryminacji będą uwzględniane, przestrzegane i promowane na każdym etapie realizacji Programu i w każdej jego Osi Priorytetowej. Celem tego podejścia jest zarówno wypełnienie wymogów rozporządzenia Rady nr 1083/2006, jak i osiągnięcie wartości dodanej poprzez szczególne zwrócenie uwagi na kwestie środowiskowe, w tym odnoszące się do zmian klimatu, a także promowanie równości szans i zapobieganie dyskryminacji.

a) Zrównoważony rozwój, zmiany klimatu

Traktowanie zrównoważonego rozwoju jako zasady horyzontalnej we wszystkich Osiach Priorytetowych RPO WP przyczyni się nie tylko do ograniczenia negatywnego wpływu rozwoju gospodarczego na środowisko, ale pozwoli także na promowanie potencjału środowiskowego regionu jako ważnego czynnika rozwoju.

Stan środowiska naturalnego w województwie pomorskim ma kluczowe znaczenie dla jakości życia jego mieszkańców oraz rozwoju ekonomicznego i społecznego regionu. Wysoki potencjał środowiskowy – wykorzystywany w sposób zrównoważony – pozytywnie wpłynie na atrakcyjność osiedleńczą i inwestycyjną regionu, przyczyniając się do rozwoju zwłaszcza tych sektorów gospodarki, które są mocno uwarunkowane stanem środowiska (m.in. turystyka, a także branże innowacyjne i usługowe o wysokiej wartości dodanej).

Cele środowiskowe w ramach RPO WP będą osiągane poprzez interwencję EFRR w poszczególnych Osiach Priorytetowych w sposób bezpośredni lub pośredni. Największe pozytywne oddziaływanie na zrównoważony rozwój będą miały Osi Priorytetowe 3, 5, 6 i 8. Wpływ pośredni wykazuje zakres Osi Priorytetowej 1, 2, 4, 7 i 9.

Oś Priorytetowa 1. Rozwój i innowacje w MŚP skupia się na wsparciu rozwoju gospodarczego województwa poprzez bezpośrednie i pośrednie dofinansowanie sektora MŚP oraz otoczenia biznesu, tworząc atrakcyjne warunki dla rozwoju przedsiębiorstw. Na promowanie wymiaru środowiskowego zrównoważonego rozwoju w tej Osi główny wpływ będzie miało wsparcie rozwiązań sprzyjających oszczędności surowców, energii oraz ograniczeniu emisji w sektorze małych średnich przedsiębiorstw.

Pośrednie oddziaływanie na ochronę środowiska będzie miała realizacja **Osi Priorytetowej 2. Społeczeństwo wiedzy**, ukierunkowanej na wzmocnienie infrastruktury edukacyjnej i społeczeństwa informacyjnego. Realizowane przedsięwzięcia będą pozytywnie oddziaływały na stan środowiska m.in. poprzez redukcję energochłonności powstających obiektów edukacyjnych oraz redukcję potrzeb transportowych spowodowaną upowszechnieniem technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych.

Wsparcie przewidziane w **Osi Priorytetowej 3. Funkcje miejskie i metropolitalne** będzie promowało ideę zrównoważonego rozwoju głównie poprzez ukierunkowanie na rozwój i integrację efektywnych i przyjaznych środowisku systemów transportu zbiorowego w miastach i ich otoczeniu funkcjonalnym. Wpłynie to przede wszystkim na wzrost wykorzystania „czystych” środków transportu i jednocześnie zmniejszenie negatywnych oddziaływań środowiskowych. Pozytywny wpływ środowiskowy będą miały także inwestycje wynikające z programów rewitalizacyjnych, które poprzez regenerację wybranych części miast i wprowadzanie nowych funkcji nie tylko zwiększą ich atrakcyjność osiedleńczą i gospodarczą, ale również, dzięki zastosowaniu np. technologii energooszczędnych, ograniczą ich negatywne oddziaływanie na środowisko.

Pozytywny wpływ na środowisko będą miały projekty związane z rozbudową regionalnej sieci kolejowej oraz rozbudową węzłów integrujących różne rodzaje transportu (m.in. drogowy, kolejowy, wodny) w ramach **Osi Priorytetowej 4. Regionalny system transportowy**. Inwestycje w zakresie

równoważenia transportu drogowego innymi gałęziami transportu przyjaznymi środowisku umożliwią zwiększenie udziału tych rodzajów transportu w obsłudze transportowej regionu.

Największy wpływ na promowanie rozwoju zrównoważonego w regionie będzie miała interwencja środków EFRR uruchamiana w ramach **Osi Priorytetowej 5. Środowisko i energetyka przyjazna środowisku**. W Osi tej przewidziane jest wsparcie związane z uporządkowaniem gospodarki odpadami w regionie, ochroną przeciwpowodziową (uwzględniającą potrzeby ochrony przyrody), regionalnym monitoringiem środowiska, a także ze zwiększeniem efektywności energetycznej i wzrostem stopnia wykorzystania energetyki odnawialnej. Przedsięwzięcia w tym zakresie korzystnie wpłyną na realizację zasady zrównoważonego rozwoju i wypełnienie standardów środowiskowych wynikających z Traktatu Akcesyjnego Polski do Unii Europejskiej, przekładając się na trwałą poprawę stanu środowiska w regionie i sprzyjając tym samym jego rozwojowi gospodarczemu i społecznemu.

Wymogi ochrony środowiska będą ściśle przestrzegane i promowane w **Osi Priorytetowej 6. Turystyka i dziedzictwo kulturowe**, w której szczególną uwagę przywiązuje się do racjonalnego i zrównoważonego wykorzystania i zachowania walorów przyrodniczych regionu. W związku z tym szczególna uwaga poświęcona jest obszarom cennym przyrodniczo i turystycznie, a ich nieinwazyjne wykorzystanie turystyczne będzie uwzględniało wymogi środowiskowe. Także realizacja przedsięwzięć związanych z rozbudową infrastruktury turystycznej oraz wsparciem dziedzictwa kulturowego będzie uwzględniać kryteria z zakresu ochrony środowiska.

Przedsięwzięcia w **Osi Priorytetowej 7. Ochrona zdrowia i system ratownictwa** uwzględniać będą kwestie efektywności energetycznej, a ich wpływ na ochronę środowiska będzie pośredni.

Zdecydowanie duże, pozytywne oddziaływanie na zrównoważony rozwój województwa będzie miała interwencja EFRR w **Osi Priorytetowej 8. Lokalna infrastruktura podstawowa**. Dotyczy to zwłaszcza wyposażenia w systemy odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych oraz poprawy funkcjonowania systemu gospodarki odpadami w wymiarze lokalnym. Przedsięwzięcia w tych obszarach wpłyną na poprawę standardów życia mieszkańców, przyczyniając się jednocześnie do realizacji akcesyjnych zobowiązań Polski w zakresie gospodarki ściekowej.

Projekty realizowane w **Osi Priorytetowej 9. Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie**, poprzez uwzględnianie efektywności energetycznej, pośrednio wpłyną na ochronę środowiska w regionie.

Uzupełnieniem przedsięwzięć infrastrukturalnych realizowanych w Programie będzie podnoszenie świadomości społecznej i kształtowanie postaw obywatelskich sprzyjających ochronie środowiska. Wykorzystany zostanie tu m.in. instrument elastyczności, którego zastosowanie w znaczący sposób podniesie efektywność i trwałość realizowanych inwestycji.

Aspektem szczególnie istotnym w realizacji Programu są działania wspierające ograniczenie zmian klimatycznych. Ze względu na zakres tematyczny i wymiar finansowy pozytywne oddziaływanie RPO WP na zmiany klimatyczne będzie miało charakter pośredni. Należy oczekiwać, że realizowane przedsięwzięcia – dotyczące m.in. racjonalnego wykorzystania energii, promocji odnawialnych źródeł energii, gospodarki odpadami, a także wsparcia rozwoju transportu przyjaznego środowisku – będą miały swój wkład w redukcję emisji gazów cieplarnianych. Co więcej, w trakcie przygotowania, wyboru i realizacji projektów we wszystkich Osiach Priorytetowych Programu w stosownym zakresie pod uwagę będzie brane kryterium ich potencjalnego wpływu na łagodzenie niekorzystnych zmian klimatycznych.

Projekty współfinansowane w ramach Programu będą w pełni zgodne z postanowieniami dyrektyw OOS, siedliskowej i ptasiej. W fazie wyboru projektów zostaną zastosowane odpowiednie kryteria kwalifikacyjne celem zagwarantowania, że projekty spełniają wymagania nakreślone przez powyżej wymienione dyrektywy. Współfinansowanie projektów, które negatywnie oddziałują na potencjalne

obszary Natura 2000 (tzn. te obszary, które w opinii Komisji Europejskiej powinny zostać wyznaczone 1 maja 2004 roku, ale nie zostały wyznaczone przez Polskę), nie będzie dozwolone.

b) Równość szans i niedyskryminacja

Podstawową zasadą respektowaną horyzontalnie na wszystkich etapach wdrażania RPO WP i we wszystkich Osiach Priorytetowych będzie wsparcie równości mężczyzn i kobiet oraz zwalczanie dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Także promocja dostępności dla osób niepełnosprawnych będzie jednym z elementów, który będzie uwzględniany na poszczególnych etapach wdrażania.

Przestrzeganie równości szans i niedyskryminacji istotne jest nie tylko ze względów prawnych, ale także ze względu na swój pozytywny wpływ na zwiększenie efektywności wykorzystania środków strukturalnych.

W trakcie wdrażania Programu zapewnione zostaną odpowiednie mechanizmy umożliwiające przestrzeganie równości szans i niedyskryminacji, zwłaszcza na etapie oceny, wyboru i realizacji projektów współfinansowanych w ramach RPO WP.

W przypadku każdego projektu współfinansowanego w ramach RPO WP należy określić jego oddziaływanie na sytuację w zakresie przestrzegania równości szans i przeciwdziałania dyskryminacji.

Promowaniu równości szans i niedyskryminacji służyć będzie także wykorzystanie instrumentu elastyczności, dzięki któremu możliwe będzie uzupełnienie przedsięwzięć infrastrukturalnych o elementy ukierunkowane na rozwój zasobów ludzkich.

Na etapie monitorowania i sprawozdawczości oraz oceny, o ile pozwalać na to będzie charakter pomocy, dane będą przedstawiane w podziale na płeć. Instytucja Zarządzająca stale będzie monitorować postępy osiągane w tym zakresie zarówno na poziomie Programu, jak też poszczególnych Osi Priorytetowych i projektów, przekazując stosowne informacje Pomorskiemu Komitetowi Monitorującemu.

Instytucja Zarządzająca, ustalając skład Pomorskiego Komitetu Monitorującego, będzie kierować się m.in. zasadą przestrzegania równości szans i przeciwdziałania dyskryminacji.

9.2. Partnerstwo

Art. 11 rozporządzenia Rady nr 1083/2006 nakłada obowiązek przestrzegania zasady partnerstwa na każdym etapie zarządzania programem operacyjnym, począwszy od jego przygotowania, poprzez realizację, monitorowanie i ocenę.

W ramach RPO WP partnerstwo realizowane jest poprzez włączenie, na każdym etapie, następujących podmiotów:

- jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa (w tym gminy, powiaty, miasta) oraz inne podmioty sektora administracji publicznej (w tym instytucje działające w obszarze ochrony środowiska);
- partnerzy społeczni i gospodarczy;
- inne odpowiednie podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, partnerów zajmujących się zagadnieniami z zakresu ochrony środowiska naturalnego, organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za wspieranie równości mężczyzn i kobiet.

Szeroki udział przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, partnerów społecznych i gospodarczych z terenu województwa, a także przedstawicieli Ministerstwa Rozwoju Regionalnego

i innych właściwych ministerstw został zapewniony podczas **przygotowania** projektu RPO WP, m.in. poprzez konsultacje społeczne, których przebieg został opisany w Załączniku II do Programu.

Na etapie **realizacji** Programu podstawowym przejawem partnerstwa będzie powołanie i funkcjonowanie Pomorskiego Komitetu Monitorującego, w którego skład wejdą przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa, partnerów społecznych i gospodarczych, a także przedstawiciele Ministra Rozwoju Regionalnego, innych ministerstw oraz Komisji Europejskiej. Ponadto przedstawiciele Pomorskiego Komitetu Monitorującego oraz jednostek samorządu terytorialnego zostaną włączeni w proces oceny projektów zgłoszonych do dofinansowania⁹⁷.

Zaangażowanie partnerów w **monitorowanie** RPO WP na poziomie regionu będzie zapewnione poprzez działalność Pomorskiego Komitetu Monitorującego, natomiast współpraca pomiędzy Instytucją Zarządzającą i Komisją Europejską odbywać się będzie głównie poprzez dokonywanie corocznej analizy postępów osiągniętych w realizacji Programu.

Ewaluacja RPO WP przeprowadzana będzie w trakcie wdrażania RPO WP (ocena *on-going*) oraz po jego zakończeniu (ocena *ex-post*). Wyniki wszystkich badań ewaluacyjnych będą publicznie dostępne oraz dyskutowane i analizowane przy udziale wszystkich zainteresowanych partnerów.

9.3. Instrument elastyczności

W RPO WP przewiduje się zastosowanie instrumentu elastyczności zgodnie z art. 34 ust. 2 rozporządzenia Rady nr 1083/2006. Pozwoli to – w granicach określonych pułapów finansowych – na wspieranie przedsięwzięć obejmujących elementy typowe dla zakresu interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego. Elementy te będą finansowane pod warunkiem, że okażą się niezbędne dla odpowiedniej realizacji danego projektu. Takie podejście pozytywnie wpłynie na kompleksowość i skalę oddziaływania realizowanych przedsięwzięć.

Dla każdej z Osi Priorytetowych Programu określono, czy przewiduje się możliwość zastosowania instrumentu elastyczności. Istotne także będzie zapewnienie odpowiedniej koordynacji między przedsięwzięciami wykorzystującymi instrument elastyczności a operacjami finansowanymi wyłącznie ze środków EFS w ramach PO Kapitał Ludzki, zwłaszcza w ramach regionalnej puli środków tego Programu.

Podstawowe zasady wykorzystania instrumentu elastyczności określone są w *Rozdziale X RPO WP System wdrażania Programu*. Z kolei szczegółowe ustalenia w zakresie wdrażania tego instrumentu zostaną zawarte w dokumentach wykonawczych do Programu.

9.4. Koordynacja z innymi instrumentami strukturalnymi

RPO WP wpisuje się w szerszą perspektywę polityki spójności UE i wizję strategiczną opisaną w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia. Jest on także powiązany z programami realizowanymi w ramach Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej, a także innymi zewnętrznymi instrumentami finansowymi (np. EBI, Norweski Mechanizm Finansowy).

Dla optymalnego i efektywnego wykorzystania wszystkich dostępnych środków rozwojowych w regionie istotne jest zapewnienie sprawnego, partnerskiego i trwałego mechanizmu koordynacyjnego pomiędzy RPO WP a pozostałymi instrumentami strukturalnymi. Za stworzenie takiego mechanizmu na poziomie regionalnym odpowiada Zarząd Województwa Pomorskiego. Mechanizm ten umożliwi synergiczne powiązanie działań na rzecz realizacji celów i przedsięwzięć wynikających z:

- Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego;

⁹⁷ Opis zasad wyboru projektów został opisany w Rozdziale X. System wdrażania Programu.

- programów operacyjnych realizowanych na terenie województwa pomorskiego w ramach celu *Konwergencja* oraz celu *Europejska Współpraca Terytorialna*;
- programów operacyjnych realizowanych na terenie województwa pomorskiego w ramach Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej.

Jedną z najistotniejszych form koordynacji będzie działalność Pomorskiego Komitetu Monitorującego, którego skład i zadania zostaną rozszerzone w stosunku do tych, które wynikają bezpośrednio z roli komitetu monitorującego określonej w rozporządzeniu Rady nr 1083/2006.

Podstawowe zadania koordynacyjne Pomorskiego Komitetu Monitorującego obejmą:

- monitorowanie postępów realizacji wszystkich ww. programów;
- ocenę zgodności realizacji ww. programów ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego;
- ocenę efektywności interwencji publicznej w ramach realizacji ww. programów;
- ocenę realizacji stopnia realizacji celów Strategii Lizbońskiej i polityk horyzontalnych z wykorzystaniem ww. programów;
- formułowanie rekomendacji dla instytucji zarządzających ww. programami mających na celu poprawę skuteczności, efektywności i spójności interwencji publicznej w regionie;
- współpracę z Komitetem Koordynacyjnym dla Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, m.in. w zakresie ww. zagadnień.

Istotnym mechanizmem koordynacyjnym będzie powiązanie Komitetu Monitorującego RPO WP i Podkomitetu Monitorującego PO Kapitał Ludzki. W skład Komitetu Monitorującego RPO WP powołany zostanie przedstawiciel Podkomitetu Monitorującego PO Kapitał Ludzki, a w składzie Podkomitetu Monitorującego PO Kapitał Ludzki zapewnione zostanie przedstawicielstwo Instytucji Zarządzającej RPO WP.

Jednym z oczekiwanych efektów funkcjonowania mechanizmu koordynacji różnych instrumentów strukturalnych w województwie pomorskim będzie skuteczne uniknięcie podwójnego finansowania projektów, zgodnie z art.54 ust.3 pkt. a) i b) rozporządzenia Rady nr 1083/2006. Zasadniczym punktem odniesienia w tym zakresie będzie dokument pod nazwą *Linia demarkacyjna dla programów w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, Wspólnej Polityki Rybackiej i Polityki Spójności*. Dokument ten będzie zatwierdzany i monitorowany (w zakresie przestrzegania) przez Komitet Koordynacyjny NSRO.

Podsumowując ten aspekt, należy stwierdzić, że Instytucja Zarządzająca RPO WP będzie w stanie w sposób dostateczny zapewnić, że projekty zatwierdzone do dofinansowania w RPO WP uzyskają wsparcie wyłącznie w ramach jednego funduszu, jednego programu operacyjnego i jednego Celu.

Podstawowe zasady i narzędzia praktycznego zapewnienia koordynacji między różnymi instrumentami strukturalnymi (programami operacyjnymi) zostały określone w *Rozdziale X RPO WP System wdrażania Programu*.

9.5. Instrumenty inżynierii finansowej (JEREMIE, JESSICA)

W toku realizacji Programu Instytucja Zarządzająca podjęła decyzję o wprowadzeniu nowego mechanizmu wdrażania RPO WP w poprzez instrumentów inżynierii finansowej w oparciu o art. 44 rozporządzenia Rady nr 1083/2006.

Na ten cel skierowanych zostało prawie **11%** środków EFRR w Programie (tj. około **100 mln euro**), a wsparcie skierowane zostało do instrumentów inżynierii finansowej:

- dla mikro i małych przedsiębiorstw, takich jak fundusze pożyczkowe, poręczeniowe, czy podwyższonego ryzyka (*venture capital*) poprzez Inicjatywę JEREMIE;
- dla funduszy na rzecz rozwoju obszarów miejskich, czyli funduszy inwestujących w partnerstwa publiczno-prywatne i innych projektów ujętych w zintegrowanym planie na rzecz trwałego rozwoju obszaru miejskich poprzez Inicjatywę JESSICA.

Inicjatywa JEREMIE (*Wspólne Europejskie Zasoby dla MŚP*) wdrażana jest w ramach **Osi Priorytetowej 1. Rozwój i innowacje w MŚP**, a funkcja Menadżera Funduszu Powierniczego JEREMIE Województwa Pomorskiego została powierzona Bankowi Gospodarstwa Krajowego. Inicjatywa JEREMIE ma na celu dostarczenie zwrotnego kapitału (w formie różnych produktów finansowych, np. pożyczek, poręczeń, czy instrumentów kapitałowych) na wsparcie rozwoju przedsiębiorstw prowadzących działalność na terenie województwa pomorskiego, które mają utrudniony dostęp do pozyskania finansowania na rynku.

Inicjatywa JESSICA (*Wspólne Europejskie Wsparcie na Rzecz Trwałych Inwestycji w Obszarach Miejskich*) realizowana jest w **Osi Priorytetowej 3. Funkcje miejskie i metropolitalne**, a Funkcja Menadżera Funduszu Powierniczego JESSICA została powierzona Europejskiemu Bankowi Inwestycyjnemu. Pomoc w ramach JESSICA ukierunkowana jest na rozwój funkcji miejskich i metropolitalnych mających na celu zwiększenie potencjału społeczno-gospodarczego miast poprzez inwestowanie w szczególności w rozwój transportu zbiorowego oraz infrastrukturę wpływającą na wzrost atrakcyjności ekonomicznej, kulturalnej i osiedleńczej.

Celem uruchomienia instrumentów inżynierii finansowej w ramach RPO WP jest w szczególności zwiększenie efektywności środków UE poprzez ich odnawialny charakter, zwiększenie skali oddziaływania Programu w zakresie wspierania przedsiębiorców i miast oraz przygotowanie IZ RPO WP do zarządzania zwrotnymi mechanizmami wsparcia w kolejnej perspektywie finansowej UE.

Ryzyka związane z realizacją Programu

Realizacja Programu może napotkać na szereg zagrożeń (ryzyk). Poza zagrożeniami zdefiniowanymi w analizie SWOT i odnoszącymi się głównie do sytuacji całego regionu, można również wskazać zagrożenia związane z wystąpieniem szeregu zjawisk, które w sposób niekorzystny mogą wpłynąć na realizację wyznaczonych celów Programu i efektywność wydatkowanych w jego ramach środków finansowych. Do zagrożeń tych można zaliczyć przede wszystkim:

- a) zagrożenia natury ogólnej – związane m.in. z:
 - zmobilizowaniem odpowiedniego wkładu własnego beneficjentów;
 - pozyskiwaniem wykonawców do realizacji inwestycji, zwłaszcza infrastrukturalnych;
 - wzrostem cen powodującym istotne ograniczenie możliwości inwestycyjnych w Programie;
 - zmiennością przepisów prawa wpływających na funkcjonowanie funduszy strukturalnych w Polsce;
- b) zagrożenia z punktu widzenia sprawności Instytucji Zarządzającej – związane m.in. z:
 - niedoborami kadrowymi oraz odpływem doświadczonych pracowników;
 - wysokim skomplikowaniem i niepełną przejrzystością stosowanych procedur i zasad;
 - konfliktami kompetencyjnymi z administracją rządową;
- c) zagrożenia z punktu widzenia efektów realizacji Programu – związane m.in. z:
 - istotnymi opóźnieniami w rzeczywistym uruchomieniu Programu (chodzi głównie o płatności);
 - brakiem skutecznych mechanizmów wyboru projektów najlepiej wpisujących się w cele Programu;
 - brakiem realnej koordynacji RPO WP z innymi programami operacyjnymi realizowanymi w regionie;

- niepełnym przygotowaniem beneficjentów do skutecznego przygotowania i realizacji projektów.

VI. OSIE PRIORYTETOWE PROGRAMU

OŚ PRIORYTETOWA 1 Rozwój i innowacje w MŚP

Przesłanki realizacji

Społeczeństwo pomorskie cechuje wysoko rozwinięta, na tle kraju, przedsiębiorczość. Sektor małych i średnich przedsiębiorstw przyczynia się do rozwoju regionu zarówno jako czynnik łagodzący problemy na rynku pracy, jak również jako czynnik zwiększający potencjał ekonomiczny. Nadal obserwuje się stosunkowo powolny rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich. Na drodze rozwoju wielu przedsiębiorstw, pojawiają się także liczne problemy natury instytucjonalnej oraz finansowej.

Kluczowym wyzwaniem dla realizacji polityki spójności UE jest poprawa dostępu MŚP do kapitału poprzez finansowe instrumenty wsparcia oraz bezpośrednie wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw. Z punktu widzenia realizacji celów Strategii Lizbońskiej duże znaczenie ma również tworzenie warunków dla powstawania i rozwoju przedsiębiorstw wdrażających innowacje.

Liczne małe i średnie przedsiębiorstwa województwa pomorskiego posiadają potencjał rozwojowy, który jest niewykorzystywany z powodu utrudnionego dostępu do kapitału. Istotne znaczenie ma wzmocnienie ich pozycji konkurencyjnej poprzez wsparcie ukierunkowane na inwestycje. Dotyczy to zwłaszcza mikroprzedsiębiorstw zlokalizowanych na słabiej rozwiniętych obszarach regionu. Jest to istotne tym bardziej, że w regionie występują znaczące dysproporcje zarówno względem poziomu aktywności gospodarczej, jak i koncentracji instytucji otoczenia biznesu.

Inwestycje w innowacje stanowią nadrzędny priorytet polityki spójności UE. Przedsiębiorstwa, zwłaszcza małe i średnie, bardzo często nie wykazują aktywności innowacyjnej, co wiąże się z niską świadomością i determinacją w dążeniu do wprowadzania innowacji w swojej działalności, a także ograniczonymi możliwościami korzystania ze słabo rozwiniętego systemu wdrażania innowacji. Dla podniesienia konkurencyjności pomorskiej gospodarki poprzez innowacje niezbędne są bezpośrednie inwestycje w przedsiębiorstwach polegające na m.in. komercjalizacji efektów prac badawczo-rozwojowych, a także na ciągłym unowocześnianiu oferty produktowej.

Oprócz wsparcia w postaci bezpośrednich dotacji dla firm, istotną rolę odgrywać będą również pozadotacyjne instrumenty wsparcia MŚP. Rozwinięty system funduszy pożyczkowych, poręczeniowych i innych nowoczesnych mechanizmów finansowych, umożliwi rozwój działalności firm, które mają trudności lub nie są w stanie uzyskać zewnętrznego finansowania ze źródeł komercyjnych.

Tworzenie sprzyjających warunków dla podwyższania konkurencyjności regionu poprzez aktywizowanie przedsiębiorczości wymaga rozwiniętej płaszczyzny współpracy przedstawicieli wielu instytucji: organizacji pracodawców, samorządów, instytucji otoczenia biznesu, w tym także organizacji pozarządowych świadczących usługi dla przedsiębiorców. Dlatego niezbędne jest stworzenie przejrzystego mechanizmu dystrybucji usług doradczych i informacyjnych realnie wspierających siłę konkurencyjną i pozycję rynkową pomorskich firm. Usługi powinny być wysokiej jakości, dostępne, rzetelne i dostosowane do rzeczywistych i aktualnych potrzeb sektora MŚP w województwie pomorskim.

Potencjał podmiotów B+R, szczególnie uczelni, jest w województwie pomorskim relatywnie duży. Nie jest on jednak dostatecznie ukierunkowany na zastosowania gospodarcze. Przeszkodą w szerszej współpracy zespołów B+R z firmami regionu jest wąski profil aktywności badawczo-rozwojowej oraz mała elastyczność w dostosowywaniu się do oczekiwań potencjalnych partnerów gospodarczych,

a także słaba zdolność do komercjalizacji osiągnięć naukowych. Działające w województwie MŚP w bardzo ograniczonym stopniu współpracują ze środowiskiem naukowo-badawczym, co nie sprzyja upowszechnianiu zaawansowanych technologii i pokonywaniu barier rozwojowych w zakresie innowacji. Należy, więc stworzyć warunki dla usprawnienia transferu wiedzy i doświadczeń ze sfery badań i rozwoju do przedsiębiorstw. Powinno to wpłynąć na wzrost efektywności współpracy świata nauki z przedsiębiorstwami, co stanowiłoby istotny krok w realizacji Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Pomorskiego (RIS-P).

Niski udział sektora MŚP w eksporcie wygenerowanym przez województwo sprawia, że niezbędnym staje się stworzenie mechanizmów poprawiających aktywność międzynarodową firm. Istotnym czynnikiem dla dalszego rozwoju regionu są także bezpośrednie inwestycje zagraniczne, których poziom i oddziaływanie na sytuację społeczno-gospodarczą są obecnie niewielkie. Poprawa atrakcyjności regionu dla inwestorów wraz ze zwiększeniem międzynarodowej aktywności firm powinno korzystnie wpłynąć na pozycję konkurencyjną województwa, a także na regionalny rynek pracy.

Cel główny Osi Priorytetowej

Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw.

Cele szczegółowe Osi Priorytetowej

Sformułowany wyżej cel główny będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

- Wsparcie dla powstawania i rozwoju MŚP;
- Rozwój przedsiębiorstw innowacyjnych;
- Poprawa dostępu MŚP do kapitału;
- Wzmocnienie systemu wspierającego przedsiębiorczość;
- Tworzenie sprawnych mechanizmów generowania, transferu i komercjalizacji innowacji;
- Wsparcie międzynarodowej aktywności przedsiębiorstw i atrakcyjności inwestycyjnej regionu.

Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego (SRWP) i innymi regionalnymi dokumentami strategicznymi

Oś Priorytetowa jest zgodna z następującymi Priorytetami i celami strategicznymi SRWP:

- Priorytet I. Konkurencyjność
 - Cel strategiczny 1:* Lepsze warunki dla przedsiębiorczości i innowacji
 - Cel strategiczny 2:* Wysoki poziom nauki i edukacji
 - Cel strategiczny 3:* Rozwój gospodarki wykorzystującej specyficzne zasoby regionalne
 - Cel strategiczny 4:* Efektywna sfera publiczna
- Priorytet II. Spójność
 - Cel strategiczny 1:* Wzrost zatrudnienia i mobilności zawodowej
- Priorytet III. Dostępność
 - Cel strategiczny 4:* Zachowanie i poprawa stanu środowiska przyrodniczego

oraz z następującymi regionalnymi dokumentami strategicznymi:

- Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Pomorskiego

Opis Osi Priorytetowej

Oś Priorytetowa będzie ukierunkowana na realizację przedsięwzięć dotyczących:

- mikro, małych i średnich przedsiębiorstw;
- rozwiązań innowacyjnych w MŚP;
- pozadotacyjnych instrumentów finansowych dla MŚP;
- systemowego wspierania przedsiębiorczości;
- regionalnej sieci transferu rozwiązań innowacyjnych;
- promocję gospodarczą regionu.

W ramach Osi Priorytetowej nie przewiduje się wsparcia dla dużych przedsiębiorstw.

Wsparcie **mikro, małych i średnich przedsiębiorstw** dotyczy przede wszystkim przedsięwzięć inwestycyjnych. Projekty powinny być ukierunkowane na rozwój potencjału rynkowego (w tym eksportowego) firm oraz na zwiększenie w nich zatrudnienia.

Realizowane projekty obejmą rozbudowę lub rozszerzenie działalności przedsiębiorstw, a także zmiany procesu produkcyjnego czy też sposobu świadczenia usług. Wsparcie obejmie również przedsięwzięcia prowadzące do poprawy wydajności pracy i jakości zarządzania firmami, np. poprzez racjonalizację logistyki, wprowadzenie nowych systemów informatycznych oraz działania sprzyjające oszczędności surowców i energii, jak też ograniczaniu emisji szkodliwych substancji do środowiska.

Ponadto możliwe jest wsparcie w dostosowaniu firm do standardów / norm krajowych i europejskich, a także finansowanie udziału przedsiębiorstw w krajowych i międzynarodowych imprezach gospodarczych takich jak targi i wystawy.

Wszystkie projekty powinny spełniać kryterium bezpieczeństwa środowiskowego.

Przewiduje się stworzenie odrębnych mechanizmów wsparcia dla:

- a) mikroprzedsiębiorstw,
- b) małych i średnich przedsiębiorstw.

Maksymalna wartość dofinansowania projektu realizowanego przez mikroprzedsiębiorstwo, co do zasady, nie może przekroczyć 50 tys. euro, natomiast maksymalne wsparcie projektu realizowanego przez małe lub średnie przedsiębiorstwo, co do zasady, nie może przekroczyć 200 tys. euro.

W przypadku mikroprzedsiębiorstw, preferowane będą projekty zlokalizowane poza Trójmiastem, w szczególności na obszarach słabych strukturalnie (patrz: Mapa nr 4 w Załączniku graficznym).

Ponadto, preferowane będą projekty przyczyniające się do:

- wprowadzenia na rynek nowych / wysokiej jakości wyrobów i usług;
- wzrostu aktywności eksportowej firm;
- oszczędności surowców i energii oraz ograniczenia emisji szkodliwych substancji do środowiska;
- powstania trwałych miejsc pracy;
- wzrostu aktywności eksportowej firm.

W ramach wsparcia **rozwiązań innowacyjnych w MŚP** realizowane będą projekty związane z badaniami i rozwojem technologicznym, w tym – ze wspólnymi przedsięwzięciami przedsiębiorstw i jednostek naukowych. Wsparcie ukierunkowane będzie również na nowe przedsiębiorstwa oparte na

rozwiązaniach innowacyjnych (w tym *spin-off* i *spin-out*), a także na proinnowacyjne inwestycje w działających już przedsiębiorstwach.

Projekty będą koncentrowały się na wdrażaniu przez MŚP innowacyjnych procesów wytwarzania wyrobów i usług, systemów organizacyjnych i rozwiązań rynkowych, w tym na wdrażaniu wyników prac B+R, platform produktowo-technologicznych oraz komercjalizacji innowacyjnych produktów i usług. Wspierane będzie także nabywanie przez MŚP wyników prac B+R, praw do własności intelektualnej, jak i uzyskiwanie praw wyłącznych (np. patentów) dla własnych rozwiązań technicznych.

Wsparcie będzie dotyczyło również poprawy powiązań kooperacyjnych między firmami, w tym wspólnych inwestycji w innowacyjne rozwiązania.

Wszystkie projekty powinny spełniać kryterium bezpieczeństwa środowiskowego.

Maksymalna wartość dofinansowania projektu, co do zasady, nie może przekroczyć 500 tys. euro.

Preferowane będą projekty:

- wynikające z Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Pomorskiego;
- partnerskie, wynikające ze współpracy kilku podmiotów;
- wprowadzające na rynek innowacyjne wyroby lub usługi;
- przyczyniające się do oszczędności surowców i energii oraz ograniczające emisję szkodliwych substancji do środowiska.

Wsparcie **pozadotacyjnych instrumentów finansowych dla MŚP** przyczyni się do tworzenia nowych i rozwoju istniejących funduszy poręczeń kredytowych, funduszy pożyczkowych oraz innych nowoczesnych instrumentów finansowych dla sektora pomorskich MŚP.

Możliwe jest wsparcie kapitałowe, a także pokrycie kosztów zarządzania, promocji i rozszerzenia sieci dystrybucji ww. instrumentów finansowych. Wsparcie jest ukierunkowane na poprawę dostępu MŚP do kapitału i wysokiej jakości usług finansowych.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 250 tys. Euro.

Preferowane będą projekty:

- o zasięgu regionalnym i ponadlokalnym;
- realizujące długofalową strategię podmiotu zarządzającego instrumentem finansowym (funduszem).

W ramach wsparcia dla pozadotacyjnych instrumentów finansowych dopuszcza się możliwość wykorzystania Inicjatywy JEREMIE.

Przedsięwzięcia w ramach **systemowego wspierania przedsiębiorczości** ukierunkowane są na kompleksowe działania w skali regionalnej poprawiające jakość, zakres i dostępność usług informacyjnych, doradczych i finansowych świadczonych dla przedsiębiorców przez instytucje otoczenia biznesu (IOB). Działania te powinny przyczynić się do tego, by regionalny system usług świadczonych przez IOB stał się powszechnie rozpoznawalny, zrozumiały i dostępny dla przedsiębiorców. System ten będzie funkcjonował w oparciu o zasadę *one-stop-shops*, zapewniając świadczenie wyspecjalizowanych usług, tworzących zróżnicowaną, odzwierciedlającą rzeczywisty popyt i atrakcyjną ofertę dla MŚP.

Wsparcie obejmować będzie przede wszystkim tworzenie / doskonalenie, realizację i promocję nowych usług (sposobów realizacji usług) świadczonych dla przedsiębiorstw przez regionalną sieć

IOB, a także tworzenie i rozbudowę infrastruktury służącej świadczeniu tych usług (np. lokalne punkty konsultacyjne).

Realizowane projekty dotyczyć będą także tworzenia systemów ciągłego podnoszenia praktycznych kwalifikacji doradców biznesowych, a także efektywnego regionalnego systemu oceny jakości usług oferowanych przez IOB.

Wsparcie będzie również skierowane na wzrost zaangażowania IOB w regionalnych, krajowych i międzynarodowych sieciach współpracy, a także na tworzenie instrumentów poręczeniowych i pożyczkowych dla IOB.

Uzupełnieniem dla ww. przedsięwzięć będą całościowe badania i analizy dotyczące pomorskich MŚP.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 50 tys. euro.

Preferowane będą projekty:

- wspólne dla kilku IOB;
- zapewniające kompleksową ofertę usług;
- inicjujące i wzmacniające współpracę sieciową i przyczyniające się do budowy regionalnego systemu wsparcia biznesu;
- zapewniające udział partnerów lokalnych spoza Trójmiasta.

Wsparcie dotyczące **regionalnej sieci transferu rozwiązań innowacyjnych** koncentruje się na realizacji Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Pomorskiego poprzez działania na rzecz infrastruktury dla rozwoju firm innowacyjnych oraz regionalnych procesów proinnowacyjnych.

Wsparcie rozwoju infrastruktury dla rozwoju firm innowacyjnych jest ukierunkowane na inwestycje dotyczące tworzenia bądź rozwijania parków naukowo-technologicznych, centrów zaawansowanych technologii, centrów doskonałości, inkubatorów przedsiębiorczości i innych instytucji o podobnym charakterze, a także na inne inwestycje wzmacniające powiązania kooperacyjne jednostek naukowych i przedsiębiorstw.

Realizowane przedsięwzięcia będą wyraźnie nastawione na zwiększenie zdolności firm do wprowadzania innowacji, a także na wzrost rynkowej aktywności instytucji naukowych.

Regionalne procesy proinnowacyjne będą wspierane poprzez tworzenie i rozwój regionalnych sieci transferu wiedzy z udziałem jednostek naukowych, przedsiębiorstw i innych podmiotów aktywnych w obszarze innowacji. Realizowane przedsięwzięcia mają stymulować współpracę tych podmiotów, prowadząc do pojawiania się na rynku rozwiązań innowacyjnych i zapewniając sprawne funkcjonowanie systemu zbierania, przetwarzania oraz wymiany danych i informacji nt. innowacji.

Wsparcie obejmie m.in. tworzenie i rozwój powiązań kooperacyjnych między firmami, a także między firmami i innymi instytucjami (np. B+R lub ze sfery edukacji), w tym tworzenie i rozwój klastrów o zasięgu lokalnym i regionalnym. Wiąże się to także ze wsparciem udziału w istniejących i tworzenia nowych regionalnych, krajowych i międzynarodowych sieci współpracy w obszarze innowacji, grupujących firmy, organizacje przedsiębiorców, instytucje otoczenia biznesu i jednostki naukowe.

Przewiduje się możliwość finansowania usług (specjalistyczne doradztwo) przy realizacji przedsięwzięć innowacyjnych w MŚP, a także wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości akademickiej.

Realizowane będą również usługi doradcze i szkoleniowe dla podmiotów zarządzających parkami naukowo-technologicznymi, parkami przemysłowymi, inkubatorami przedsiębiorczości czy innymi instytucjami o podobnym charakterze.

Maksymalna wartość projektu, co do zasady, nie może przekroczyć 500 tys. euro.

Preferowane będą projekty:

- wynikające z Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Pomorskiego;
- z finansowym udziałem przedsiębiorstw;
- partnerskie, o zasięgu ponadlokalnym i regionalnym.

Promocja gospodarcza regionu wspierana będzie poprzez promowanie atrakcyjności regionu oraz wspieranie międzynarodowej aktywności pomorskich przedsiębiorstw.

Projekty dotyczące promowania atrakcyjności regionu ukierunkowane będą głównie na zbudowanie spójnego, dostępnego i na bieżąco aktualizowanego systemu regionalnej informacji gospodarczej dla przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów.

Wsparciem zostaną objęte również projekty przygotowujące jednostki samorządu terytorialnego do efektywnej obsługi inwestora w regionie, głównie poprzez szkolenia i doradztwo dla administracji samorządowej, a także poprzez wzmocnienie potencjału organizacyjnego i kompetencyjnego sieci instytucji obsługi inwestora.

Ponadto, możliwa będzie realizacja projektów z zakresu marketingu regionalnego ukierunkowanych na przyciąganie potencjalnych inwestorów oraz na kreowanie dobrego wizerunku regionu i produktów regionalnych w kraju i za granicą. Przewiduje się także wsparcie dla badań i analiz dotyczących potencjału inwestycyjnego regionu.

Wspieranie międzynarodowej aktywności pomorskich przedsiębiorstw realizowane będzie przede wszystkim poprzez ułatwianie nawiązywania oraz utrzymywania zagranicznych kontaktów gospodarczych.

Wspierane projekty obejmą m.in. promowanie postaw proeksportowych w przedsiębiorstwach oraz kompleksowe przygotowanie firm do rozpoczęcia (rozwijania) działalności na rynkach zagranicznych.

Wsparcie ukierunkowane będzie także na organizowanie misji gospodarczych i wizyt studyjnych, tworzenie elektronicznych platform wymiany informacji czy też na pogłębienie międzynarodowej współpracy podmiotów wspierających rozwój przedsiębiorczości w regionie.

Wspierane będą również badania i analizy potencjału eksportowego pomorskich firm prowadzące do lepszego ukierunkowania działań wspierających rozwój eksportu.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 20 tys. euro.

Preferowane będą projekty:

- kompleksowe, partnerskie o zasięgu regionalnym i ponadlokalnym;
- z finansowym udziałem MŚP.

Kategorie Beneficjentów

Beneficjentami mogą być m.in.:

- przedsiębiorcy;
- jst, ich związki i stowarzyszenia;
- instytucje otoczenia biznesu;
- szkoły wyższe;
- jednostki naukowe;

- partnerzy społeczni i gospodarczy;
- organizacje pozarządowe;
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej).

Komplementarność z innymi Osiami Priorytetowymi RPO WP

Oś Priorytetowa jest komplementarna w stosunku do:

- Osi Priorytetowej 2 Społeczeństwo wiedzy;
- Osi Priorytetowej 5 Środowisko i energetyka przyjazna środowisku.

Komplementarność z innymi Programami Operacyjnymi w ramach NSRO 2007-2013

1. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

- badania i rozwój nowoczesnych technologii: wspierane będą projekty badawcze, ukierunkowane na bezpośrednie zastosowanie badań w praktyce (projekty rozwojowe), obejmujące przedsięwzięcia techniczne, technologiczne lub organizacyjne (badania stosowane i prace rozwojowe) realizowane przez przedsiębiorców, ich grupy lub inne podmioty posiadające zdolność do bezpośredniego zastosowania wyników projektu w praktyce (projekty celowe) oraz przedsięwzięcia związane ze wsparciem ochrony własności przemysłowej;
- infrastruktura sfery B+R: wspierane będą ośrodki o wysokim potencjale badawczym, w tym działające na bazie konsorcjów naukowo-przemysłowych, poprzez dofinansowanie rozwoju ich infrastruktury badawczej (m.in. w Centrach Zaawansowanych Technologii oraz laboratoriach świadczących specjalistyczne usługi dla przedsiębiorców, a także w EIT+). Ponadto wspierana będzie infrastruktura w specjalistycznych laboratoriach;
- kapitał dla innowacji: wspierane będą przedsięwzięcia inicjujące działalność innowacyjną poprzez identyfikowanie innowacyjnych pomysłów o dużym potencjale rynkowym oraz wsparcie tworzenia na ich bazie przedsiębiorstw. Ponadto przewidziane jest wsparcie funduszy kapitałowych inwestujących w przedsięwzięcia oparte na innowacyjnych rozwiązaniach;
- inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia: wsparcie przedsięwzięć doradczych i inwestycyjnych niezbędnych do prowadzenia przez przedsiębiorców działalności B+R, w tym prowadzące do uzyskania przez przedsiębiorcę statusu centrum badawczo-rozwojowego. Projekty powinny dotyczyć zastosowania nowych w skali kraju, wysoko innowacyjnych rozwiązań organizacyjnych oraz technologicznych w produkcji i usługach oraz rozwiązań o dużym znaczeniu dla gospodarki z uwagi na wielkość inwestycji i liczbę nowotworzonych miejsc pracy. Pomoc obejmować będzie także dofinansowanie Funduszu Kredytu Technologicznego;
- dyfuzja innowacji: wsparcie działań inwestycyjnych i doradczych związanych z rozwojem powiązań kooperacyjnych o znaczeniu ponadregionalnym, w tym klastrów oraz kompleksowe wsparcie ośrodków innowacyjności (m.in. parków naukowo-technologicznych, inkubatorów technologicznych, centrów transferu technologii). Istotne jest również wspieranie budowy i rozwoju sieci otoczenia biznesu o znaczeniu ponadregionalnym oraz instytucji otoczenia biznesu o zasięgu ogólnokrajowym świadczących usługi w zakresie działalności innowacyjnej przedsiębiorców;
- Polska gospodarka na rynku międzynarodowym: obejmuje kompleksowe wsparcie dla przedsiębiorców zainteresowanych nawiązaniem kontaktów handlowych z partnerami zagranicznymi, obejmujące w szczególności doradztwo i szkolenia w zakresie promocji sprzedaży za granicą JRE i promocji eksportu, badania rynków zagranicznych. Wsparcie udziału w imprezach targowo-wystawienniczych. Planuje się także wsparcie przedsięwzięć z zakresu rozwijania sieci centrów obsługi inwestorów i przygotowania dużych terenów inwestycyjnych;

- Budowa i rozwój społeczeństwa informacyjnego: wsparcie obejmujące budowę współpracujących elektronicznych platform usług publicznych, na których dostępne będą eUsługi dla przedsiębiorstw m.in.: podatki, zamówienia publiczne, rejestracja działalności gospodarczej, rejestry sądowe oraz możliwe będzie wspieranie eUsług między przedsiębiorstwami (B2B).
2. Program Operacyjny **Kapitał Ludzki**
- Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących: wsparcie obejmuje działania sprzyjające rozwojowi i poprawie funkcjonowania systemowego wsparcia adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw, wpływające na rozwój wykwalifikowanej i zdolnej do adaptacji siły roboczej oraz sprzyjające poprawie funkcjonowania systemu przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą;
 - Dobre rządzenie: w szczególności w ramach działań mających na celu poprawę jakości usług oraz polityk związanych z rejestracją działalności gospodarczej i funkcjonowaniem przedsiębiorstw;
 - Rynek pracy otwarty dla wszystkich: wsparcie projektów związanych ze zwiększeniem poziomu zatrudnienia wśród osób młodych, zmniejszaniem bezrobocia wśród osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy oraz zwiększeniem poziomu zatrudnienia wśród osób starszych;
 - Regionalne kadry gospodarki: wsparcie projektów sprzyjających rozwojowi wykwalifikowanej i zdolnej do adaptacji siły roboczej oraz sprzyjających poprawie funkcjonowania systemu przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą.
3. Program Operacyjny **Infrastruktura i Środowisko**
- Pomoc dla przedsiębiorstw: wspierane będą projekty dużych przedsiębiorstw redukujące ilość zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery, odprowadzanych ze ściekami oraz redukujące ilość wytwarzanych odpadów i zwiększające udział odpadów poddawanych procesom odzysku, w szczególności recyklingu. Wspierane będą również projekty z zakresu systemów zarządzania środowiskowego oraz projekty mające na celu uzyskanie eko-znaków dla produktów.

Spodziewane efekty realizacji

Realizacja Osi Priorytetowej przyniesie w długim horyzoncie czasowym następujące efekty:

- a) Zwiększony dostęp do finansowych instrumentów wsparcia dla firm;
- b) Zwiększona ilość nowoczesnych, konkurencyjnych przedsiębiorstw gwarantujących trwałe miejsca pracy;
- c) Wysoka konkurencyjność i innowacyjność pomorskich przedsiębiorstw;
- d) Wysoka efektywność systemu wsparcia przedsiębiorstw;
- e) Sprawnie funkcjonujący system współpracy między nauką a biznesem;
- f) Wykreowanie wizerunku regionu atrakcyjnego dla inwestycji zagranicznych;
- g) Wzrost udziału MŚP prowadzących działalność eksportową.

Wskaźniki monitorowania Osi Priorytetowej

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość wskaźnika w 2013 r.	Wartość docelowa w 2015 r.	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt						
1.	Liczba projektów (szt):				rocznie	IZ
	z zakresu bezpośredniego wsparcia inwestycyjnego dla MŚP	0	1 100	1 200		
	w tym w zakresie promocji produktów i procesów przyjaznych dla środowiska	0	180	200		
	z zakresu współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a sektorem badawczo-rozwojowym promujących atrakcyjność regionu/wspierających międzynarodową aktywność przedsiębiorstw	0	45	50		
		0	28	30		
2.	Liczba wspartych przedsiębiorstw (szt), w tym:				rocznie	IZ
	mikro	0	915	1 000		
	małe	0	140	150		
	średnie	0	45	50		
3.	Liczba utworzonych / dokapitalizowanych funduszy pożyczkowych i poręczeniowych (szt)	0	4	4	rocznie	IZ
4.	Liczba MŚP otrzymujących wsparcie finansowe na przedsięwzięcia innowacyjne (szt)	0	90	100	rocznie	IZ
Rezultat						
1.	Liczba MŚP korzystających z funduszy pożyczkowych i poręczeniowych (szt)	374	1800	2000	rocznie	Beneficjenci
2.	Wartość dodatkowych inwestycji wykreowanych dzięki wsparciu (euro)	0	50 000 000	70 000 000	rocznie	Beneficjenci
3.	Liczba udzielonych pożyczek i poręczeń (szt)	0	1 500	2 000	rocznie	Beneficjenci
4.	Liczba utworzonych miejsc pracy (szt)	0	1 900	2 100	rocznie	Beneficjenci
	kobiety	0	950	1 050		
	mężczyźni	0	950	1 050		
5.	Liczba przedsiębiorstw obsługiwanych przez wsparte IOB (szt)	0	2 000	2 500	rocznie	Beneficjenci
Oddziaływanie						
1.	Udział MŚP korzystających z regionalnych instrumentów finansowych wśród MŚP ogółem (%)	0,2	1,6	2,0	raz - na koniec Programu	badanie
2.	Liczba przedsiębiorstw korzystających ze wsparcia i pomocy regionalnych instytucji (szt)	4 000	8 800	10 000	raz - na koniec Programu	badanie
3.	Odsetek MŚP prowadzących działalność eksportową (%)	16 ^a	24 ^a	26 ^a	raz - na koniec Programu	badanie / GUS

^a Bez firm jednoosobowych i samozatrudnionych.

Podstawowe źródła finansowania i zaangażowanie środków UE

Oś Priorytetowa będzie finansowana ze środków EFRR, krajowych środków publicznych oraz krajowych środków prywatnych.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

03	Transfer technologii i udoskonalanie sieci współpracy między MŚP, między MŚP a innymi przedsiębiorstwami, uczelniami, wszelkiego rodzaju instytucjami na poziomie szkolnictwa pomaturalnego, władzami regionalnymi, ośrodkami badawczymi oraz biegunami naukowymi i technologicznymi (<i>parkami naukowymi i technologicznymi, technopoliami, itd.</i>)
05	Usługi w zakresie zaawansowanego wsparcia dla przedsiębiorstw i grup przedsiębiorstw
06	Wsparcie na rzecz mśp w zakresie promocji produktów i procesów przyjaznych dla środowiska (<i>wdrożenie efektywnych systemów zarządzania środowiskiem, wdrożenie i stosowanie/ użytkowanie technologii zapobiegania zanieczyszczeniom, wdrożenie czystych technologii do działalności produkcyjnej przedsiębiorstw</i>)
07	Inwestycje w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji (<i>innowacyjne technologie, tworzenie przedsiębiorstw przez uczelnie, istniejące ośrodki B+RT i przedsiębiorstwa, itp.</i>)
08	Inne inwestycje w przedsiębiorstwa
09	Inne działania mające na celu pobudzenie badań, innowacji i przedsiębiorczości w MŚP

Instrument elastyczności

W ramach Osi Priorytetowej przewiduje się możliwość zastosowania instrumentu elastyczności⁹⁸, tzn. finansowanie, w sposób komplementarny i z zastrzeżeniem pułapu 10% finansowania wspólnotowego, działań objętych zakresem pomocy Europejskiego Funduszu Społecznego, pod warunkiem, że są one konieczne do odpowiedniej realizacji projektu i są z nim bezpośrednio powiązane.

⁹⁸Zgodnie z art. 34 ust. 2. rozporządzenia Rady nr 1083/2006.

OŚ PRIORYTETOWA 2

Społeczeństwo wiedzy

Przesłanki realizacji

W województwie pomorskim w ostatnich latach gwałtownie wzrosła liczba studentów, jednak nie towarzyszy temu poprawa warunków kształcenia i jakości wyposażenia bazy dydaktycznej i naukowo-dydaktycznej. Problem stanowi również przestrzennie zróżnicowany dostęp do edukacji na poziomie wyższym, zwłaszcza pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi.

Kształtowanie podstaw rozwoju społeczeństwa informacyjnego w dużej mierze zależy od stopnia komputeryzacji oraz dostępności sieci internetowej. W województwie pomorskim występują znaczne zróżnicowania pod względem dostępności do sieci szerokopasmowej. Dotyczy to także elektronicznych usług publicznych świadczonych na rzecz mieszkańców, turystów i inwestorów.

Jednym z celów polityki spójności UE jest zapewnienie powszechnego dostępu do infrastruktury i usług społeczeństwa wiedzy. Istotne jest zarówno wspieranie kształcenia specjalistów w dziedzinach ważnych z punktu widzenia rozwoju regionu, m.in. poprzez inwestycje w infrastrukturę naukową i dydaktyczną, jak również zapewnienie dostępności infrastruktury społeczeństwa informacyjnego oraz rozwój aplikacji informatycznych stanowiących alternatywę dla tradycyjnych sposobów świadczenia usług dla przedsiębiorców i obywateli.

Podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia stanowi również cel główny Strategii Rozwoju Edukacji na lata 2007-2013. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację działań w zakresie edukacji, szkolnictwa wyższego oraz kształcenia ustawicznego.

Niezbędne jest zatem zapewnienie odpowiedniej jakości infrastruktury dydaktycznej oraz naukowo-dydaktycznej w szkołach wyższych. Będzie to sprzyjać poprawie jakości kształcenia i poziomu wykształcenia mieszkańców regionu, a także poprawie ich dostępu do edukacji. Wpłynie to również na upowszechnienie różnych form kształcenia ustawicznego związanego z nabywaniem i doskonaleniem kwalifikacji zawodowych, realizowanego przez szkoły wyższe w województwie pomorskim.

Szczególnym wyzwaniem jest rozbudowa i rozwój infrastruktury teleinformatycznej, stanowiącej podstawę dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Należy podjąć działania zmierzające do wyrównania dysproporcji w zakresie dostępu i wykorzystania Internetu. Ważne jest upowszechnienie wykorzystania technologii społeczeństwa informacyjnego w pracy instytucji publicznych oraz rozwój elektronicznych usług dla ludności i biznesu.

Cel główny Osi Priorytetowej

Tworzenie warunków sprzyjających budowaniu społeczeństwa wiedzy.

Cele szczegółowe Osi Priorytetowej

Sformułowany wyżej cel główny będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

- Poprawa jakości i dostępności infrastruktury dydaktycznej i naukowo-dydaktycznej szkół wyższych;
- Tworzenie podstaw rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego (SRWP) i innymi regionalnymi dokumentami strategicznymi

Oś Priorytetowa jest zgodna z następującymi Priorytetami i celami strategicznymi SRWP:

– Priorytet I. Konkurencyjność

Cel strategiczny 2: Wysoki poziom edukacji i nauki

Cel strategiczny 4: Efektywna sfera publiczna

Cel strategiczny 5: Silna pozycja i powiązania Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta w układzie ponadregionalnym, głównie bałtyckim

– Priorytet II. Spójność

Cel strategiczny 1: Wzrost zatrudnienia i mobilności zawodowej

Cel strategiczny 2: Silne i zintegrowane społeczeństwo

– Priorytet III. Dostępność

Cel strategiczny 2: Poprawa funkcjonowania systemów infrastruktury technicznej i teleinformatycznej

Cel strategiczny 3: Lepszy dostęp do infrastruktury społecznej, zwłaszcza na obszarach słabych strukturalnie

oraz z następującymi regionalnymi dokumentami strategicznymi:

– Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Pomorskiego.

Opis Osi Priorytetowej

Oś Priorytetowa będzie ukierunkowana na realizację przedsięwzięć w zakresie:

- infrastruktury edukacyjnej i naukowo-dydaktycznej;
- infrastruktury i usług tworzących podstawy społeczeństwa informacyjnego.

Wsparcie w zakresie **infrastruktury edukacyjnej i naukowo-dydaktycznej** dotyczy przedsięwzięć przyczyniających się do poprawy dostępności oraz jakości usług edukacyjnych na poziomie wyższym. Realizowane projekty powinny odzwierciedlać potrzeby regionu wynikające z tendencji na rynku pracy, jak też z wyzwań stojących przed sferą naukowo-dydaktyczną w województwie.

Wspierane będą projekty polegające na budowie, rozbudowie i modernizacji obiektów dydaktycznych i naukowo-dydaktycznych. W ramach tych projektów dopuszcza się realizację przedsięwzięć o charakterze uzupełniającym, związanych z rozwojem zaplecza społeczno-edukacyjnego w szkołach wyższych (np. budowa kampusów, infrastruktury dla studentów itp.).

Ponadto możliwe będą również przedsięwzięcia dotyczące wyposażenia obiektów dydaktycznych, naukowo-dydaktycznych i społeczno-edukacyjnych (w tym m.in. zakup oprogramowania i sprzętu komputerowego).

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 500 tys. euro.

Preferowane będą projekty:

- partnerskie, realizowane przez kilka uczelni lub we współpracy uczelni i jednostek samorządu terytorialnego i / lub podmiotów prywatnych;
- wynikające z zapisów Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Pomorskiego oraz potrzeb rozwoju proinnowacyjnego;
- zlokalizowane poza Trójmiastem.

Wsparcie w zakresie **infrastruktury i usług tworzących podstawy społeczeństwa informacyjnego** realizowane będzie poprzez przedsięwzięcia w zakresie rozwoju infrastruktury społeczeństwa informacyjnego oraz rozwoju usług społeczeństwa informacyjnego.

Wsparcie w zakresie rozwoju infrastruktury społeczeństwa informacyjnego koncentruje się na przedsięwzięciach, które przyczynią się do rozwoju infrastruktury teleinformatycznej tworzącej lepsze warunki dla funkcjonowania konkurencyjnego rynku operatorów internetowych.

Realizowane projekty będą polegać głównie na budowie, rozbudowie i modernizacji infrastruktury regionalnych (łączyjących miasta powiatowe i miejscowości gminne) oraz miejskich sieci szkieletowych, a także lokalnych sieci dostępowych (zwłaszcza w oparciu o technologię bezprzewodową).

Projekty mogą także dotyczyć rozwoju kanałów alternatywnych zapewniających publiczny, szerokopasmowy dostęp do usług elektronicznych i Internetu.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 500 tys. euro.

Preferowane będą projekty:

- o charakterze regionalnym, doprowadzające publiczną, informatyczną sieć szkieletową do miast powiatowych i miejscowości gminnych;
- kompleksowe, ukierunkowane na rozbudowę publicznej sieci szkieletowej, poprawiającej dostępność do Internetu na obszarach wiejskich i w małych miastach.

Wsparcie w zakresie rozwoju usług społeczeństwa informacyjnego umożliwi wdrożenie zintegrowanych i interaktywnych publicznych usług elektronicznych dla mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów oraz turystów (m.in. e-Administracja, e-Edukacja, e-Kultura, e-Turystyka, e-Zdrowie).

Projekty będą realizowane w sposób zapewniający bezpieczeństwo świadczonych usług, a także integrację i standaryzację istniejących oraz nowotworzonych systemów informatycznych.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 250 tys. euro.

Preferowane będą projekty dotyczące usług elektronicznych świadczonych dla jak najszerszego kręgu mieszkańców oraz przedsiębiorców.

Wszystkie przedsięwzięcia dotyczące rozwoju infrastruktury i usług społeczeństwa informacyjnego będą zgodne z obowiązującymi standardami technicznymi i tendencjami występującymi na rynku ICT.

Kategorie beneficjentów

Beneficjentami mogą być m.in.:

- jst, ich związki i stowarzyszenia;
- szkoły wyższe;
- jednostki naukowe;
- administracja rządowa;
- organizacje pozarządowe;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- partnerzy społeczni i gospodarczy;
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- przedsiębiorcy⁹⁹.

⁹⁹ Dotyczy wyłącznie podmiotów działających w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym.

Komplementarność z innymi Ośmioma Priorytetowymi RPO WP

Oś Priorytetowa jest komplementarna w stosunku do:

- Osi Priorytetowej 1 Rozwój i innowacje w MŚP;
- Osi Priorytetowej 8 Lokalna infrastruktura podstawowa;
- Osi Priorytetowej 9 Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie.

Komplementarność z innymi Programami Operacyjnymi w ramach NSRO 2007-2013

1. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

- szkoły wyższe: wsparcie uzyskują projekty infrastrukturalne uczelni oferujących wykształcenie w strategicznych z punktu widzenia kraju kierunkach, które będą decydowały o konkurencyjności gospodarki, przede wszystkim w zakresie nauk ścisłych. W ograniczonym zakresie wsparcie uzyskują inne kierunki kształcenia oraz infrastruktura towarzysząca (np. sportowo-rekreacyjna) wykorzystywana przez studentów. Ponadto wsparcie uzyskują kompleksowe projekty infrastrukturalne w zakresie rozwoju technologii informacyjnych i komunikacyjnych, które wykorzystywane będą do celów dydaktycznych w szkolnictwie wyższym;

2. Program Operacyjny Kapitał Ludzki

- szkolnictwo wyższe i nauka: wsparcie uzyskują projekty mające na celu dostosowanie kształcenia na poziomie wyższym do potrzeb gospodarki i rynku pracy, poprawę jakości oferty edukacyjnej szkół wyższych, podnoszenie atrakcyjności kształcenia w obszarze nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych na poziomie wyższym, podnoszenie kwalifikacji kadr systemu B+R w zakresie zarządzania badaniami naukowymi i komercjalizacji wyników prac badawczo-rozwojowych;
- dobrze rządzenie: wspierane będą działania sprzyjające modernizacji procesów zarządzania w administracji publicznej i wymiarze sprawiedliwości;
- rozwój wykształcenia i kompetencji: wsparcie uzyskują projekty sprzyjające zmniejszeniu nierówności w upowszechnieniu edukacji i jakości usług edukacyjnych, szczególnie pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi, a także podniesieniu atrakcyjności i jakości kształcenia zawodowego.

3. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

- infrastruktura sfery B+R: wspierane będą projekty mające na celu rozwój infrastruktury w specjalistycznych laboratoriach, tworzenie wspólnej infrastruktury badawczej jednostek naukowych oraz rozwoju zasobów informatycznych nauki w postaci cyfrowej (w tym zaawansowane aplikacje i usługi społeczeństwa informacyjnego dla środowiska naukowego);
- rozwój społeczeństwa informacyjnego: wsparcie uzyskują projekty w zakresie budowy elektronicznych platform usług publicznych, rozwoju systemów informacji publicznej oraz zapewnienia dostępu do szerokopasmowego Internetu z zachowaniem konkurencyjności rynkowej i neutralności technologicznej.

Spodziewane efekty realizacji

Realizacja Osi Priorytetowej przyniesie w długim horyzoncie czasowym następujące efekty:

- Zwiększenie liczby studentów oraz podniesienie krajowej i międzynarodowej rangi pomorskich uczelni;
- Wzrost liczby mieszkańców i podmiotów gospodarczych posiadających szerokopasmowy dostęp do Internetu;
- Wzrost liczby usług publicznych dostępnych *on-line*.

Wskaźniki monitorowania Osi Priorytetowej

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość wskaźnika w 2013 r.	Wartość docelowa w 2015 r.	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt						
1.	Liczba projektów z zakresu infrastruktury edukacyjnej i naukowo-dydaktycznej (szt)	0	18	20	rocznie	IZ
2.	Liczba projektów z zakresu społeczeństwa informacyjnego (szt) w tym z zakresu usług społeczeństwa informacyjnego	0	14	16	rocznie	IZ
		0	9	12		
Rezultat						
1.	Liczba studentów korzystających z infrastruktury wspartej w wyniku realizacji projektów (osoby)	0	18 000	20 000	rocznie	Beneficjenci
2.	Liczba osób, które uzyskały możliwość dostępu do szerokopasmowego Internetu (osób) w tym na obszarach wiejskich (osoby)	0	240 000	250 000	rocznie	Beneficjenci
		0	80 000	85 000		
3.	Liczba procedur publicznych <i>on-line</i> (szt)	0	220 (miasta) 90 (gminy)	250 (miasta) 100 (gminy)	rocznie	Beneficjenci
4.	Liczba korzystających z usług publicznych <i>on-line</i> (załatwionych spraw) w ciągu roku (szt)	0	800 000	1 000 000	rocznie	Beneficjenci
Oddziaływanie						
1.	Odsetek ludności z wykształceniem wyższym (%)	14,5 ^a	18,0	20,0	raz - na koniec Programu	badanie / GUS
2.	Odsetek – gospodarstw domowych – MŚP posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w liczbie użytkowników ogółem (%)	27	65	75	raz - na koniec Programu	GUS
		40	70	75		
3.	Odsetek jednostek samorządowych prowadzących usługi <i>on-line</i> (%)	5 - 10	80	100	raz - na koniec Programu	badanie

^a wg BAEL

Podstawowe źródła finansowania i zaangażowania środków UE

Oś Priorytetowa będzie finansowana ze środków EFRR, krajowych środków publicznych oraz środków prywatnych.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

10	Infrastruktura telekomunikacyjna (<i>w tym sieci szerokopasmowe</i>)
13	Usługi i aplikacje dla obywateli (<i>e-Zdrowie, e-Administracja, e-Edukacja, e-Integracja itp.</i>)
14	Usługi i aplikacje dla MŚP (<i>e-Handel, kształcenie i szkolenie, tworzenie sieci itp.</i>)
75	Infrastruktura systemu oświaty

Instrument elastyczności

W ramach Osi Priorytetowej przewiduje się możliwość zastosowania instrumentu elastyczności¹⁰⁰, tzn. finansowanie, w sposób komplementarny i z zastrzeżeniem pułapu 10% finansowania wspólnotowego, działań objętych zakresem pomocy Europejskiego Funduszu Społecznego, pod warunkiem, że są one konieczne do odpowiedniej realizacji projektu i są z nim bezpośrednio powiązane.

¹⁰⁰ Zgodnie z art. 34 ust. 2. rozporządzenia Rady nr 1083/2006.

OŚ PRIORYTETOWA 3

Funkcje miejskie i metropolitalne

Przesłanki realizacji

Jednym z problemów rozwojowych w skali województwa, zwłaszcza w dużych miastach, jest postępująca degradacja zarówno fizyczna, jak i społeczna. Poprawa dostępności do najważniejszych ośrodków miejskich oraz transportu zbiorowego wewnątrz nich, wzrost bezpieczeństwa oraz lepsza jakość przestrzeni miejskiej i kreowanie pozytywnych postaw społecznych, wpływających bezpośrednio na poziom aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców, to najistotniejsze działania mające na celu podniesienie atrakcyjności terenów miejskich.

Polityka spójności UE przyczynić się będzie do promowania zarówno wewnętrznej spójności w obszarach miejskich, jak również rozwoju sieci regionalnych biegunów wzrostu. Duże znaczenie będą miały działania zmierzające do regeneracji przestrzeni publicznych oraz terenów przemysłowych. Ponadto polityka spójności UE wspierać będzie zintegrowane strategie promocji ekologicznego transportu zbiorowego, których głównym celem jest zrównoważony podział na poszczególne rodzaje środków transportu.

Stymulatorem rozwoju funkcji miejskich i metropolitalnych powinien być sprawny system transportu zbiorowego w miastach i ich otoczeniu funkcjonalnym. W szczególności zaś istotna jest poprawa powiązań komunikacyjnych Obszaru Metropolitalnego. Wpływie to na wzrost mobilności mieszkańców, poprawę bezpieczeństwa ruchu, zmniejszenie negatywnych oddziaływań środowiskowych transportu oraz na zwiększenie konkurencyjności i atrakcyjności inwestycyjnej, osiedleńczej i turystycznej miast.

Dla współczesnych obszarów metropolitalnych i miast istotne jest kreowanie ich dobrego wizerunku, jako miejsc przyjaznych mieszkańcom, turystom i inwestorom. Wpływają na to działania ukierunkowane na rewitalizację zdegradowanych dzielnic, a także inicjatywy wiążące się z kształtowaniem przestrzeni w centrach miast, przestrzeni o charakterystycznej zabudowie, jak również odpowiednim zagospodarowaniu stref administracyjno-biznesowych, gospodarczych i rekreacyjnych. Realizowane przedsięwzięcia powinny przyczynić się do stworzenia warunków sprzyjających ożywieniu społecznemu i gospodarstwu zdegradowanych obszarów miejskich.

Wsparcie w zakresie rozwoju funkcji miejskich i metropolitalnych, poza formą dotacyjną, będzie miało również formę zwrotnych instrumentów finansowych realizowanych w ramach Inicjatywy JESSICA¹⁰¹.

Cel główny Osi Priorytetowej

Rozwój funkcji miejskich i metropolitalnych w głównych ośrodkach rozwojowych.

Cele szczegółowe Osi Priorytetowej

Sformułowany wyżej cel główny będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

- Rozwój i integracja efektywnych i przyjaznych środowisku miejskich systemów transportu zbiorowego;
- Aktywizacja społeczna i gospodarcza zdegradowanych obszarów miejskich i podnoszenie atrakcyjności stref rozwojowych w miastach.

¹⁰¹ *Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas* (Wspólne Europejskie Wsparcie na rzecz Zrównoważonych Inwestycji w Obszarach Miejskich).

Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego (SRWP) i innymi regionalnymi dokumentami strategicznymi

Oś Priorytetowa jest zgodna z następującymi Priorytetami i celami strategicznymi SRWP:

- Priorytet I. Konkurencyjność
 - Cel strategiczny 1:* Lepsze warunki dla przedsiębiorczości i innowacji
 - Cel strategiczny 2:* Wysoki poziom nauki i edukacji
 - Cel strategiczny 4:* Efektywna sfera publiczna
 - Cel strategiczny 5:* Silna pozycja i powiązania Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta w układzie ponadregionalnym, głównie bałtyckim
- Priorytet II. Spójność
 - Cel strategiczny 2:* Silne i zintegrowane społeczeństwo
 - Cel strategiczny 4:* Kształtowanie procesów społecznych i przestrzennych dla poprawy jakości życia
 - Cel strategiczny 5:* Wzmacnianie subregionalnych ośrodków rozwojowych
- Priorytet III. Dostępność
 - Cel strategiczny 1:* Efektywny i bezpieczny system transportowy
 - Cel strategiczny 4:* Zachowanie i poprawa stanu środowiska

oraz z następującymi regionalnymi dokumentami strategicznymi:

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego;
- Regionalna Strategia Rozwoju Transportu w Województwie Pomorskim na lata 2007-2020¹⁰².

Opis Osi Priorytetowej

Oś Priorytetowa będzie ukierunkowana na realizację przedsięwzięć w zakresie:

- rozwoju i integracji systemów transportu zbiorowego;
- zwiększania atrakcyjności przestrzeni miejskiej.

Wsparcie w zakresie **rozwój i integracji systemów transportu zbiorowego** dotyczy kompleksowej modernizacji istniejących i budowy nowych elementów liniowej i węzłowej infrastruktury transportu zbiorowego, a także zakupu nowego lub modernizacji istniejącego taboru na potrzeby miejskiego oraz metropolitalnego transportu zbiorowego (w tym trolejbusowego, szynowego, autobusowego). Realizowane przedsięwzięcia powinny zmierzać do podnoszenia efektywności i poziomu bezpieczeństwa transportu zbiorowego oraz do jego lepszej integracji z innymi środkami transportu, przyczyniając się do poprawy wewnętrznej spójności obszarów miejskich, a także do usprawnienia połączeń z krajowymi i międzynarodowymi węzłami ruchu pasażerskiego. Wpłynie to m.in. na zmniejszenie negatywnego oddziaływania transportu na środowisko.

Przewiduje się również realizację projektów dotyczących budowy zintegrowanych systemów zarządzania ruchem obejmujących m.in. sterowanie ruchem ulicznym, zarządzanie transportem zbiorowym oraz przebudowę skrzyżowań. Możliwa będzie także realizacja przedsięwzięć służących rozwojowi zbiorowego transportu wodnego, jak i budowa dróg rowerowych o charakterze transportowym stanowiących powiązania do przystanków i urządzeń typu „bike&ride”.

¹⁰² Dokument jest w trakcie opracowania i powstanie w 2007 roku.

Przedsięwzięcia mogą być realizowane na obszarze miast na prawach powiatu oraz miast-stolic powiatów, obejmując także gminy z ich otoczenia funkcjonalnego, które obejmuje obszar gmin obsługiwanych przez transport zbiorowy funkcjonujący w miastach uprawnionych do wsparcia. Projektodawcą w tym przypadku może być miasto na prawach powiatu lub miasto-stolica powiatu.

W przypadku inwestycji dotyczących Gdańska, Sopotu i Gdyni realizowane będą przedsięwzięcia nieobjęte wsparciem w krajowych programach operacyjnych w ramach PO Infrastruktura i Środowisko.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 2 mln euro.

Preferowane będą projekty:

- dotyczące obszarów miast pow. 35 tys. mieszkańców wraz z ich funkcjonalnym otoczeniem (patrz: Mapa nr 1. zamieszczona w Załączniku graficznym);
- wpisujące się w zintegrowane plany rozwoju transportu miejskiego;
- w przypadku projektów dotyczących Aglomeracji Trójmiasta – wpisujące się w postanowienia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego.

Wsparcie w zakresie **zwiększania atrakcyjności przestrzeni miejskiej** obejmuje kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne oraz inwestycje zwiększające potencjał rozwojowy miast.

Wsparcie uruchamiane w ramach kompleksowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych dotyczy wyłącznie inwestycji wynikających z programów rewitalizacji opracowanych dla zdegradowanych obszarów miejskich (m.in. poprzemysłowych, powojkowych, pokolejowych, portowych i przyportowych, mieszkaniowych, usługowych). Wiąże się to m.in. z kreowaniem nowych i modernizacją istniejących stref inwestycyjnych, jak też z tworzeniem wysokiej jakości stref publicznych w miastach.

Realizowane w ujęciu kompleksowym przedsięwzięcia obejmowały będą m.in.: rewaloryzację, modernizację i adaptację zabudowy historycznej, jak również budowę lub przebudowę publicznej infrastruktury o funkcjach gospodarczych, społecznych lub rekreacyjnych, a także regenerację i zagospodarowanie przestrzeni publicznych na terenach śródmiejskich oraz wzdłuż frontów wodnych czy głównych tras komunikacyjnych. Ponadto, w ramach realizacji szerszych projektów, wsparcie może być skierowane na budowę systemów poprawy bezpieczeństwa publicznego oraz realizację programów walki z przestępczością i patologiami społecznymi.

Realizowane przedsięwzięcia powinny być ukierunkowane na rozwój społeczno-gospodarczy i podniesienie jakości życia społeczności lokalnych. Wszystkie projekty realizowane będą w sposób partnerski. Partnerami w projektach koordynowanych przez samorząd miejski będą m.in. organizacje pozarządowe, instytucje kultury, kościoły, policja, wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe oraz inne podmioty, których udział jest istotny dla realizacji programu rewitalizacji.

Wsparcie w zakresie inwestycji zwiększających potencjał rozwojowy miast dotyczy punktowych przedsięwzięć w zakresie infrastruktury związanej z rozwojem funkcji o charakterze metropolitalnym lub ponadlokalnym. Przedsięwzięcia te obejmą m.in. budowę, rozbudowę i wyposażenie obiektów sportowych, kongresowych, kulturalnych, wystawienniczych i targowych, a także parków naukowo-technologicznych, centrów zaawansowanych technologii, centrów doskonałości oraz inkubatorów przedsiębiorczości.

Możliwa będzie także realizacja projektów polegających na kompleksowym uzbrojeniu terenów pod nowe inwestycje (głównie gospodarcze) oraz na rekultywacji terenów zdegradowanych (w związku z ich przeznaczeniem na nowe funkcje), wraz z zapewnieniem bezpośredniej dostępności transportowej do tych terenów.

Przedsięwzięcia mogą być realizowane w miastach pełniących rolę subregionalnych i regionalnych ośrodków rozwojowych, do których zalicza się miasta o minimalnej liczbie mieszkańców wynoszącej 35 tys., tj. Gdańsk, Gdynię, Słupsk, Tczew, Starogard Gdański, Wejherowo, Rumie, Sopot, Chojnice, Malbork, Kwidzyn i Lębork (patrz: Mapa nr 2. zamieszczona w Załączniku graficznym)¹⁰³.

W uzasadnionych przypadkach – w zakresie inwestycji zwiększających potencjał rozwojowy miast – dopuszcza się realizację przedsięwzięć (w szczególności dotyczących uzbrojenia terenów pod inwestycje oraz rekultywacji terenów zdegradowanych) zlokalizowanych częściowo lub całkowicie na terenach gmin sąsiadujących, czyli posiadających granicę administracyjną z miastem uprawnionym do wsparcia, pod warunkiem partnerskiego udziału w projekcie władz miasta uprawnionego.

Minimalna wartość projektu w zakresie kompleksowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, co do zasady, nie może być niższa niż 2 mln euro. Natomiast w przypadku inwestycji zwiększających potencjał rozwojowy miast wartość ta, co do zasady, nie może być niższa niż 500 tys. euro.

Preferowane będą projekty:

- wpisujące się w programy rewitalizacji;
- wykorzystujące wyniki inicjatyw i konsultacji społecznych, a także realizowane z zaangażowaniem społeczności lokalnych;
- dotyczące obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską i/lub uwzględnionych w gminnych programach opieki nad zabytkami;
- w przypadku projektów dotyczących Aglomeracji Trójmiasta – wpisujące się w postanowienia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego;
- o minimalnej wartości 5 mln euro (dotyczy wyłącznie Gdańska, Gdyni i Słupska w zakresie kompleksowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych).

Oprócz wyżej opisanych przedsięwzięć dotyczących rozwoju i integracji systemów transportu zbiorowego oraz zwiększania atrakcyjności przestrzeni miejskiej, **wsparcie pozadotacyjne** dotyczyć będzie także inwestycji w zakresie zwiększania efektywności energetycznej oraz rozwoju energetyki opartej na źródłach odnawialnych.

Przedsięwzięcia w zakresie wsparcia pozadotacyjnego mogą być realizowane zarówno w miastach – stolicach powiatów oraz w uprawnionych miastach powyżej 35 tys. mieszkańców, przy czym w uzasadnionych przypadkach możliwa jest realizacja przedsięwzięć także w innych miastach województwa.

Inwestycje finansowane w sposób zwrotny muszą wpisywać się w Zintegrowane Plany Zrównoważonego Rozwoju Obszarów Miejskich¹⁰⁴ wspierając m.in. projekty realizowane w partnerstwie publiczno-prywatnym.

Kategorie beneficjentów

Beneficjentami mogą być m.in.:

- jst, ich związki i stowarzyszenia;
- szkoły wyższe i jednostki naukowe;
- administracja rządowa;
- organizacje pozarządowe;

¹⁰³ Lista miast uprawnionych została opracowana na podstawie danych dotyczących liczby ludności pochodzących z oficjalnej statystyki publicznej, dostępnych wg stanu na koniec 2005 r. Lista ta nie będzie ulegała zmianom w trakcie realizacji Programu.

¹⁰⁴ Zgodnie z art. 43 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006. W województwie pomorskim funkcję tych Planów będą pełnić Lokalne Programy/Plany Rewitalizacji, Programy Rozwoju Miast, Zintegrowane Plany Rozwoju Transportu Miejskiego lub inne równoważne dokumenty.

- instytucje kultury;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- partnerzy społeczni i gospodarczy;
- instytucje otoczenia biznesu;
- przedsiębiorcy;
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym.

Komplementarność z innymi Osiami Priorytetowymi RPO WP

Oś Priorytetowa jest komplementarna w stosunku do:

- Osi Priorytetowej 1 Rozwój i innowacje w MŚP
- Osi Priorytetowej 4 Regionalny system transportowy
- Osi Priorytetowej 5 Środowisko i energetyka przyjazna środowisku
- Osi Priorytetowej 6 Atrakcyjność turystyczna
- Osi Priorytetowej 8 Lokalna infrastruktura podstawowa
- Osi Priorytetowej 9 Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie

Komplementarność z innymi Programami Operacyjnymi w ramach NSRO 2007-2013

1. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

- transport zbiorowy: wspierane będą projekty rozbudowy sieci szynowych (szybkiej kolei miejskiej, linii tramwajowych, metra) i trolejbusowych wraz z zakupem taboru, budową i rozbudową stacji i węzłów przesiadkowych oraz systemów teleinformatycznych poprawiających funkcjonowanie transportu publicznego;
- rekultywacja terenów zdegradowanych: wspierane będą działania związane z przywróceniem naturalnego kształtowania terenu i/lub osiągnięcia przez glebę lub ziemię zawartości substancji zgodnych z wymaganymi standardami. Realizowane będą wyłącznie projekty wielkoobszarowe o wartości pow. 5 mln euro na terenach niezurbanizowanych i jedynie w sytuacji, gdy obecny właściciel gruntu nie jest odpowiedzialny za powstanie zanieczyszczenia lub degradację środowiska;
- energetyka: wsparcie uzyskają działania obejmujące obniżenie energochłonności oraz zwiększenie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.

2. Program Operacyjny Kapitał Ludzki

- zatrudnienie i integracja społeczna: wspierane będą działania sprzyjające wzmocnieniu instytucji pomocy społecznej i budowie partnerstwa na rzecz integracji społecznej, a także dotyczące poprawy dostępu do rynku pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wzmocniające i poszerzające zakres działań sektora ekonomii społecznej;
- dobre rządzenie: wsparcie uzyskają projekty wspomagające budowę potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych, ukierunkowane na wzmocnienie ich aktywnego uczestnictwa w procesie realizacji Strategii Lizbońskiej;
- rynek pracy otwarty dla wszystkich: wsparcie uzyskają projekty w ramach działań sprzyjających zmniejszaniu się bezrobocia wśród osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.

3. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

- infrastruktura sfery B+R: wspierane będą ośrodki o wysokim potencjale badawczym poprzez dofinansowanie rozwoju ich infrastruktury badawczej (m.in. w centrach zaawansowanych technologii);
- dyfuzja innowacji: kompleksowe wsparcie ośrodków innowacyjności (m.in. parków naukowo-technologicznych, inkubatorów technologicznych, centrów transferu technologii) oraz inwestycji związanych z rozwojem powiązań kooperacyjnych o znaczeniu ponadregionalnym.

Spodziewane efekty realizacji

Realizacja Osi Priorytetowej przyniesie w długim horyzoncie czasowym następujące efekty:

- a) Wzrost spójności komunikacyjnej w Obszarze Metropolitalnym oraz upowszechnienie korzystania z transportu zbiorowego;
- b) Zwiększenie efektywności zarządzania transportem zbiorowym wraz z poprawą bezpieczeństwa transportu zbiorowego;
- c) Rozwój i przywrócenie utraconych funkcji społeczno-gospodarczych w miastach, w szczególności na terenach zdegradowanych, a także zwiększenie podaży atrakcyjnych terenów inwestycyjnych i rekreacyjnych oraz przestrzeni publicznych na obszarach miejskich.

Wskaźniki monitorowania Osi Priorytetowej

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość wskaźnika w 2013 r.	Wartość docelowa w 2015 r.	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt						
1.	Liczba projektów z zakresu transportu zbiorowego (szt)	0	13	15	rocznie	IZ
2.	Liczba utworzonych węzłów integracyjnych transportu pasażerskiego (szt)	0	4	5	rocznie	IZ
3.	Długość zmodernizowanych ciągów komunikacyjnych (km)	0	45	50	rocznie	IZ
4.	Liczba projektów z zakresu zwiększania atrakcyjności miast (szt) w tym liczba kompleksowych projektów rewitalizacyjnych (szt)	0	8	9	rocznie	IZ
		0	4	5		
Rezultat						
1.	Skrócenie czasu dostępności miejskim transportem zbiorowym do centrum obszaru metropolitalnego (min.)	0	20 ^a	20 ^a	rocznie	Beneficjenci
2.	Korzyści monetarne ze skrócenia czasu podróży (euro/rok)	0	12 000 000	20 000 000	rocznie	Beneficjenci
3.	Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów miast (ha)	0	190	200	rocznie	Beneficjenci
Oddziaływanie						
1.	Liczba ludności w obszarze o dostępności 300m do przystanków miejskiego transportu zbiorowego (osoby)	800 000	940 000	960 000	raz - na koniec Programu	Badanie
2.	Liczba pasażerów obsługiwanych przez miejski transport zbiorowy (średnioroczna) (osoby)	180 000 000	185 000 000	185 000 000	raz - na koniec Programu	Badanie
3.	Liczba nowych przedsiębiorstw powstałych na obszarze objętym rewitalizacją (szt)	-	130	150	raz - na koniec Programu	Badanie

^a Założono 20% oszczędność czasu (obecny czas dostępności – 100 min.).

Podstawowe źródła finansowania i zaangażowania środków UE

Oś Priorytetowa będzie finansowana ze środków EFRR, krajowych środków publicznych oraz środków prywatnych.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

03	Transfer technologii i udoskonalanie sieci współpracy między MŚP, między MŚP a innymi przedsiębiorstwami, uczelniami, wszelkiego rodzaju instytucjami na poziomie szkolnictwa pomaturalnego, władzami regionalnymi, ośrodkami badawczymi oraz biegunami naukowymi i technologicznymi (<i>parkami naukowymi i technologicznymi, technopoliami, itd.</i>)
16	Kolej
18	Tabor kolejowy
25	Transport miejski
28	Inteligentne systemy transportu
40	Energia odnawialna: słoneczna
41	Energia odnawialna: biomasa
42	Energia odnawialna: hydroelektryczna, geotermiczna i pozostałe
43	Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona (kogeneracja), zarządzanie energią
52	Promocja czystej komunikacji miejskiej
61	Zintegrowane projekty na rzecz rewitalizacji obszarów miejskich i wiejskich
78	Infrastruktura mieszkalnictwa

Instrument elastyczności

W ramach Osi Priorytetowej przewiduje się możliwość zastosowania instrumentu elastyczności¹⁰⁵, tzn. finansowanie, w sposób komplementarny i z zastrzeżeniem pułapu 10% finansowania wspólnotowego, działań objętych zakresem pomocy Europejskiego Funduszu Społecznego, pod warunkiem, że są one konieczne do odpowiedniej realizacji projektu i są z nim bezpośrednio powiązane.

¹⁰⁵ Zgodnie z art. 34 ust. 2. rozporządzenia Rady nr 1083/2006.

OŚ PRIORYTETOWA 4

Regionalny system transportowy

Przesłanki realizacji

Jednym z celów polityki spójności UE jest zwiększenie atrakcyjności Europy i jej regionów pod względem inwestycji i zatrudnienia. Warunkiem koniecznym dla wzrostu i zatrudnienia jest m.in. zapewnienie dostępności niezbędnej infrastruktury transportowej dla podmiotów gospodarczych. Wpływa ona w sposób znaczący na osiągane przez przedsiębiorstwa wyniki, ponieważ, ułatwiając przepływ ludzi i towarów, przyczynia się do zwiększenia wydajności, a także do zwiększenia atrakcyjności gospodarczej i społecznej regionów.

W związku z niskim poziomem jakości infrastruktury transportowej w województwie pomorskim, niezbędne jest podjęcie zdecydowanych kroków na rzecz usuwania barier przestrzennych w przepływie ludzi i towarów. Wieloletnie zaniedbania w zakresie utrzymania infrastruktury transportowej sprawiają, że równoległe do budowy nowych obiektów transportowych konieczne jest prowadzenie działań w zakresie modernizacji połączeń już istniejących. Kluczowe dla poprawy dostępności i spójności transportowej regionu jest podejmowanie działań na rzecz poprawy jakości sieci drogowej i kolejowej, co w efekcie podniesie sprawność i bezpieczeństwo transportu przy jednoczesnym spełnieniu wymogów ograniczenia uciążliwości dla środowiska. Sprawne funkcjonowanie systemu transportowego uwarunkowane jest również wzajemnym uzupełnianiem się regionalnej sieci drogowej i kolejowej. Budowa oraz modernizacja infrastruktury kolejowej powinna zatem następować w powiązaniu z rozwojem infrastruktury drogowej.

Poprawa warunków ruchu na drogach i jakości połączeń transportem kolejowym wpłynie korzystnie na szybkość przemieszczania się wewnątrz województwa i poprawę dostępności ośrodków rozwoju gospodarczego w regionie, a tym samym na poprawę dostępności do rynku pracy, edukacji, opieki zdrowotnej, kultury. Sprawniejsze połączenia transportowe będą stanowiły również zachętę dla inwestorów. Podniesienie standardów połączeń drogowych i kolejowych przyczyni się więc do zwiększenia mobilności mieszkańców oraz wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej, co pozwoli na pełniejsze wykorzystanie potencjału rozwojowego województwa.

Ze względu na swoje położenie (dostęp do morza) województwo pomorskie dysponuje dobrymi warunkami dla rozwoju węzłów transportowych i transportu multimodalnego. W celu poprawy wykorzystania węzłowej infrastruktury transportu, niezbędna jest rozbudowa i modernizacja infrastruktury dostępu do węzłów (m.in. porty morskie).

Inwestycje w zakresie infrastruktury węzłowej przyczynią się do podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej regionu oraz wzrostu jego znaczenia jako istotnego komponentu sieci transportowej w Polsce.

Cel główny Osi Priorytetowej

Poprawa spójności i efektywności regionalnego systemu transportowego oraz jego sprawne powiązanie z systemem krajowym i transeuropejskim.

Cele szczegółowe Osi Priorytetowej

Sformułowany wyżej cel główny będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

- Usprawnienie powiązań transportowych między najważniejszymi ośrodkami aktywności gospodarczej (w tym turystycznej) i koncentracji ludności w regionie¹⁰⁶;
- Podniesienie konkurencyjności regionalnych węzłów transportowych.

¹⁰⁶ Dotyczy przede wszystkim subregionalnych i regionalnych ośrodków rozwojowych zdefiniowanych w Strategii Programu.

Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego (SRWP) i innymi regionalnymi dokumentami strategicznymi

Oś Priorytetowa jest zgodna z następującymi Priorytetami i celami strategicznymi SRWP:

- Priorytet I. Konkurencyjność
Cel strategiczny 5: Silna pozycja i powiązania Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta w układzie ponadregionalnym, głównie bałtyckim
- Priorytet II. Spójność
Cel strategiczny 5: Wzmacnianie subregionalnych ośrodków rozwojowych
- Priorytet III. Dostępność
Cel strategiczny 1: Efektywny i bezpieczny system transportowy

oraz z następującymi regionalnymi dokumentami strategicznymi:

- Regionalna Strategia Rozwoju Transportu w Województwie Pomorskim na lata 2007-2020¹⁰⁷;
- Wojewódzki Program Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego - Gambit Pomorski;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego.

Opis Osi Priorytetowej

Oś Priorytetowa będzie ukierunkowana na realizację przedsięwzięć w zakresie:

- regionalnej infrastruktury drogowej;
- regionalnej infrastruktury kolejowej;
- rozwoju i poprawy dostępności węzłów transportowych.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego nie przewiduje się wsparcia dla infrastruktury transportowej stanowiącej element sieci TEN-T - wsparcie w tym zakresie realizowane będzie w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Wsparcie w zakresie **regionalnej infrastruktury drogowej** dotyczy rozbudowy i modernizacji infrastruktury drogowej o znaczeniu ponadlokalnym i regionalnym, istotnej z punktu widzenia kreowania rozwoju społeczno-gospodarczego województwa pomorskiego. Realizowane będą przede wszystkim przedsięwzięcia dotyczące usprawnienia ważnych dla województwa połączeń drogowych wiążących regionalny system transportowy z siecią dróg krajowych i z transeuropejską siecią transportową przebiegającą przez obszar województwa. Istotne będzie m.in.:

- zapewnienie dowiązań dróg regionalnych do autostrady A1 (poprzez inwestycje na drogach wojewódzkich, m.in. droga wojewódzka nr 226, 224 oraz 222 i 229),
- poprawa dostępności do najważniejszych ośrodków miejskich w regionie, w tym poprawa powiązań ośrodków miejskich ze stolicą regionu i Obszarem Metropolitalnym (m.in. droga wojewódzka nr 211),
- poprawa dostępności do stref inwestycyjnych, a także do obszarów atrakcyjnych turystycznie (m.in. droga wojewódzka nr 214),
- zapewnienie odpowiedniej jakości powiązań regionalnych w relacjach województwo pomorskie - regiony sąsiednie.

¹⁰⁷ Dokument jest w trakcie opracowania i powstanie w 2007 roku.

Wspierana będzie m.in. budowa, przebudowa i rozbudowa dróg wraz z wyposażeniem technicznym (w tym urządzenia odwodnienia, urządzenia oświetlenia, urządzenia obsługi uczestników ruchu oraz urządzenia techniczne, np. bariery ochronne, osłony przeciwolśnieniowe, ekrany akustyczne, zieleń izolacyjna) oraz infrastrukturą towarzyszącą w zakresie ochrony środowiska i społeczeństwa informacyjnego (w tym m.in. kanalizacja teletechniczna i przepusty dla zwierząt). Realizowane będą również obiekty inżynierskie, np. mosty, wiadukty, estakady, tunele drogowe, kładki dla pieszych, przejścia podziemne.

Oczekiwane są projekty rozwiązujące problemy komunikacyjne miast przez budowę obwodnic, a także projekty związane z zastosowaniem kompleksowych rozwiązań technicznych poprawiających organizację i bezpieczeństwo ruchu drogowego oraz sprawność sieci drogowej. Wspierane będą również przedsięwzięcia zmierzające do ograniczenia generowanych przez transport drogowy uciążliwości związanych z hałasem i zanieczyszczeniem powietrza wzdłuż ciągów komunikacyjnych w obszarach zamieszkałych.

Realizowane przedsięwzięcia służyć będą poprawie jakości sieci drogowej poprzez dostosowanie połączeń drogowych do właściwych standardów technicznych. W szczególności realizowane projekty powinny prowadzić do zapewnienia wyższych niż obecnie parametrów użytkowych dróg oraz zwiększenia ich przepustowości zgodnie z bieżącym i prognozowanym natężeniem ruchu.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 2 mln euro.

Preferowane będą projekty wynikające z:

- Strategii Rozwoju Transportu w Województwie Pomorskim na lata 2007-2020¹⁰⁸ oraz programu rozwoju dróg wojewódzkich,
- Wojewódzkiego Programu Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego – Gambit Pomorski.

Preferowane będą inwestycje:

- na drogach stanowiących powiązania z sieciami wyższego rzędu;
- poprawiające dostępność do obszarów koncentracji ludności i aktywności gospodarczej (w tym turystycznej), a także do rynku pracy i usług edukacyjnych;
- odciażające od ruchu tranzytowego obszary intensywnie zamieszkałe;
- zmniejszające uciążliwość ruchu drogowego dla środowiska;
- na drogach o niezadowalającym poziomie bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Wsparcie w zakresie **regionalnej infrastruktury kolejowej** dotyczy usprawnienia najważniejszych regionalnych połączeń kolejowych, położonych poza podstawową siecią połączeń krajowych i transeuropejskich, jednak istotnych z punktu widzenia przewozów pasażerskich. Pozwoli to m.in. na integrację obszarów najslabiej skomunikowanych poprzez zapewnienie im lepszej dostępności do najważniejszych ośrodków rozwoju i koncentracji ludności w województwie.

Realizowane przedsięwzięcia będą polegać głównie na odtworzeniu i modernizacji liniowej infrastruktury kolejowej, która w sposób efektywny służyć będzie funkcjonowaniu lub przywróceniu przewozów pasażerskich. Finansowane będą projekty z zakresu budowy, rozbudowy i przebudowy regionalnych szlaków kolejowych, prowadzące m.in. do likwidacji „wąskich gardeł” czy też usprawniające połączenia z węzłami ruchu pasażerskiego o znaczeniu regionalnym (np. z terminalami lotniczymi).

W ramach kompleksowych projektów dotyczących liniowej infrastruktury kolejowej wsparcie uzyskują także inwestycje w zakresie budowy, rozbudowy i przebudowy infrastruktury przystankowej

¹⁰⁸ Dokument jest w trakcie opracowania i powstanie w 2007 roku.

i stacyjnej. Możliwa będzie również rozbudowa i przebudowa infrastruktury dworcowej. Realizowane będą także przedsięwzięcia związane z przebudową przejazdów kolejowych i budową przejazdów bezkolizyjnych oraz projekty z zakresu modernizacji urządzeń sterowania ruchem kolejowym.

Realizowane projekty powinny uwzględniać bieżący i prognozowany popyt na usługi kolejowe. Efektem realizacji ww. przedsięwzięć będzie m.in. poprawa parametrów technicznych regionalnych linii kolejowych, co wpłynie na poprawę jakości usług kolejowych.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 2 mln euro.

Preferowane będą projekty wynikające ze Strategii Rozwoju Transportu w Województwie Pomorskim na lata 2007-2020¹⁰⁹ oraz inwestycje na liniach kolejowych ważnych dla regionu ze względu na ich przewidywany pozytywny wpływ na:

- poprawę dostępności do obszarów koncentracji ludności i aktywności gospodarczej, a także do rynku pracy i usług edukacyjnych;
- poprawę dostępności do obszarów atrakcyjnych turystycznie, a zwłaszcza cennych przyrodniczo;
- zmniejszenie natężenia ruchu na przeciążonych odcinkach sieci drogowej.

Wsparcie w zakresie **rozwoju i poprawy dostępności węzłów transportowych** dotyczyć będzie przedsięwzięć wpływających na poprawę wykorzystania oraz rozwój węzłowej infrastruktury transportu o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym.

Realizowane będą przede wszystkim inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury zapewniającej bezpośredni dostęp do węzłów transportowych. Wsparcie mogą uzyskać także projekty związane z poprawą istniejącej i budową nowej infrastruktury węzłów transportowych (z wyjątkiem lotnisk). W zakres realizowanych projektów wejdzie również budowa, rozbudowa i przebudowa obiektów obsługi centrów logistycznych o znaczeniu regionalnym i ponadlokalnym.

W wyniku podejmowanych przedsięwzięć węzłowa infrastruktura transportowa zyska większą zdolność do obsługi rosnących potrzeb przewozowych. Będzie to sprzyjać integracji różnych gałęzi transportu, a także rozwojowi i wzrostowi znaczenia transportu multimodalnego, wpływając na pobudzenie aktywności gospodarczej związanej m.in. z logistyką.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 2 mln euro.

Preferowane będą projekty wynikające ze Strategii Rozwoju Transportu w Województwie Pomorskim na lata 2007-2020¹¹⁰ oraz wpisujące się w programy rozwoju transportu drogowego, kolejowego, lotniczego, wodnego.

Kategorie beneficjentów

Beneficjentami mogą być m.in.:

- jst, ich związki i stowarzyszenia;
- administracja rządowa;
- przedsiębiorcy¹¹¹.

¹⁰⁹ Dokument jest w trakcie opracowania i powstanie w 2007 roku.

¹¹⁰ Dokument jest w trakcie opracowania i powstanie w 2007 roku.

¹¹¹ Dotyczy wyłącznie podmiotów zarządzających regionalną infrastrukturą kolejową, portami morskimi i śródlądowymi oraz centrami logistycznymi lub podmiotów działających w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym.

Komplementarność z innymi Osiami Priorytetowymi RPO WP

Oś Priorytetowa jest komplementarna w stosunku do:

- Osi Priorytetowej 3. Funkcje miejskie i metropolitalne;
- Osi Priorytetowej 8. Lokalna infrastruktura podstawowa.

Komplementarność z innymi Programami Operacyjnymi w ramach NSRO 2007-2013

1. Program Operacyjny **Infrastruktura i Środowisko:**

- infrastruktura drogowa: realizowane będą projekty budowy odcinków autostrad, budowy odcinków dróg ekspresowych pomiędzy największymi aglomeracjami, budowy obwodnic oraz przebudowy odcinków innych dróg krajowych znajdujących się w sieci TEN-T, w tym odcinków w miastach na prawach powiatu;
- infrastruktura kolejowa: realizowane będą przede wszystkim projekty modernizacji linii kolejowych znajdujących się w sieci TEN-T wraz z zakupem nowoczesnego taboru;
- transport morski: wsparciem objęte będą cztery porty o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Gdańsk, Gdynia, Szczecin i Świnoujście), wchodzące w skład sieci TEN-T, oraz cztery porty znajdujące się poza tą siecią (Police, Elbląg, Darłowo, Kołobrzeg);
- transport lotniczy: realizowane będą działania, które obejmą rozbudowę infrastruktury portów lotniczych znajdujących się w sieci TEN-T, w tym terminali pasażerskich.

Spodziewane efekty realizacji

Realizacja celów Osi Priorytetowej przyniesie w długim horyzoncie czasowym następujące efekty:

- a) Skrócenie czasu przejazdu między głównymi ośrodkami miejskimi¹¹² oraz zredukowanie kosztów podróży i transportu;
- b) Zwiększenie dostępności do terenów atrakcyjnych turystycznie oraz stref inwestycyjnych;
- c) Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa w transporcie;
- d) Zwiększenie zdolności przewozowych regionalnego transportu kolejowego;
- e) Wzrost zdolności węzłowej infrastruktury transportowej do obsługi rosnących potrzeb przewozowych.

Wskaźniki monitorowania Osi Priorytetowej

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość wskaźnika w 2013 r.	Wartość docelowa w 2015 r.	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt						
1.	Liczba projektów objętych wsparciem w ramach Osi Priorytetowej (szt) w tym z zakresu infrastruktury drogowej z zakresu infrastruktury kolejowej z zakresu poprawy dostępności do węzłów transportowych	0	27	30	rocznie	IZ
		0	8	10		
		0	5	5		
2.	Długość wybudowanych/przebudowanych dróg (km)	0	145	160	rocznie	IZ

¹¹² Dotyczy przede wszystkim subregionalnych i regionalnych ośrodków rozwojowych zdefiniowanych w Strategii Programu.

3.	Długość wybudowanych/przebudowanych linii kolejowych (km)	0	140	170	rocznie	IZ
Rezultat						
1.	Korzyści monetarne ze skrócenia czasu podróży na nowych i zmodernizowanych drogach (euro/rok)	0	85 000 000	90 000 000	rocznie	Beneficjenci
2.	Korzyści monetarne ze skrócenia czasu podróży na nowych i zmodernizowanych liniach kolejowych w przewozach pasażerskich i towarowych (euro/rok)	0	0	7 000 000	rocznie	Beneficjenci
Oddziaływanie						
1.	Liczba mieszkańców województwa w obszarze leżącym w zasięgu izochrony 60 minutowej dojazdu do Trójmiasta transportem drogowym (osoby)	1 319 400	1 784 000	1 900 000	raz - na koniec Programu	Badanie
2.	Liczba stolic powiatów (miejskich i ziemskich) zlokalizowanych w zasięgu dostępności 60 minut do Gdańska transportem drogowym (szt)	5	11	12	raz - na koniec Programu	Badanie
3.	Liczba pasażerów obsługiwanych w regionalnym transporcie kolejowym (bez kolejowego transportu metropolitalnego) (osoby)	13 000 000	14 500 000	15 000 000	raz - na koniec Programu	Badanie

Podstawowe źródła finansowania

Oś Priorytetowa będzie finansowana ze środków EFRR, krajowych środków publicznych oraz środków prywatnych.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

16	Kolej
23	Drogi regionalne/lokalne
26	Transport multimodalny

Instrument elastyczności

W ramach Osi Priorytetowej nie przewiduje się możliwości zastosowania instrumentu elastyczności¹¹³.

¹¹³ Zgodnie z art. 34 ust. 2. rozporządzenia Rady nr 1083/2006.

OŚ PRIORYTETOWA 5

Środowisko i energetyka przyjazna środowisku

Przesłanki realizacji

Walory środowiska naturalnego województwa pomorskiego stanowią jego ważny atut rozwojowy. Pomimo stopniowej poprawy stanu środowiska w regionie, nadal konieczne jest podejmowanie szeregu przedsięwzięć, zwłaszcza w kontekście eliminacji zapóźnień infrastrukturalnych oraz spełnienia standardów ekologicznych wynikających z Traktatu Akcesyjnego Polski do Unii Europejskiej. Wiąże się to przede wszystkim ze zmniejszeniem obciążenia środowiska odpadami oraz poprawą efektywności wykorzystania energii i wzrostem udziału produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Zgodnie z potrzebami wskazanymi w diagnozie Oś Priorytetowa ma przyczynić się m.in. do ograniczenia ładunku zanieczyszczeń obciążających środowisko poprzez uporządkowanie gospodarki odpadami, w szczególności poprzez tworzenie kompleksowych systemów odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, w tym prowadzenia kampanii edukacyjnych i informacyjnych dla mieszkańców. Ważne jest również wspieranie innych działań zmierzających do likwidacji zagrożeń wynikających z obecnej gospodarki odpadami, jak np. rozwiązanie problemu odpadów niebezpiecznych, w tym medycznych. Unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych oraz bezpieczne składowanie pozostałych odpadów stanowi niezbędny warunek dla zapewnienia bezpieczeństwa istniejących zasobów środowiska.

Ze względu na niewystarczający dotychczasowy zakres działań związanych z ochroną przeciwpowodziową konieczne jest podejmowanie przedsięwzięć mających na celu budowę, rozbudowę lub przebudowę infrastruktury ochrony przed powodzią, a także przedsięwzięć gwarantujących bezpieczeństwo oraz sprawność urządzeń i obiektów ograniczających zagrożenie powodziowe¹¹⁴. Istotna jest również regulacja cieków wodnych w sposób uwzględniający potrzeby ochrony przyrody oraz podjęcie działań w kierunku renaturalizacji cieków zniszczonych niewłaściwymi regulacjami. Część obszaru województwa zagrożona jest suszą, dlatego konieczna jest poprawa stosunków wodnych, zwłaszcza w środkowej i wschodniej części regionu.

Do zwiększenia bezpieczeństwa powodziowego oraz poprawy stosunków wodnych i minimalizacji skutków suszy przyczyni się m.in. realizacja przedsięwzięć wynikających z Programu Małej Retencji Województwa Pomorskiego do roku 2015¹¹⁵. Program ten będzie realizowany w zlewniach kilkunastu rzek na terenie województwa pomorskiego i uwzględni w głównej mierze wykorzystanie zbiorników naturalnych (jezior) dla poprawy retencyjności.

Ważny problem stanowi kwestia podczyszczania i bezpiecznego dla środowiska odprowadzania wód opadowych i roztopowych, zwłaszcza na terenach zurbanizowanych. Stąd w ramach Osi Priorytetowej możliwa będzie realizacja przedsięwzięć w tym zakresie.

Dla zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców regionu niezbędne jest wzmocnienie wybranych elementów systemu zarządzania środowiskiem. Ważne jest zwłaszcza podejmowanie działań w zakresie monitoringu środowiska (w tym monitoringu stanu zagrożenia powodziowego), będącego źródłem obiektywnej i wiarygodnej informacji o jego stanie i stanowiącego wsparcie dla procesów zarządzania w ochronie środowiska.

Jednym z priorytetowych obszarów wsparcia wskazanych w Strategicznych Wytocznych Wspólnoty w dziedzinie spójności jest redukcja uzależnienia od tradycyjnych źródeł energii, co można osiągnąć poprzez zwiększenie efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

¹¹⁴ Ochrona przeciwpowodziowa Żuław będzie realizowana w ramach Programu Operacyjnego *Infrastruktura i Środowisko*.

¹¹⁵ Dokument przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Pomorskiego nr 356/XXIV/04 z dnia 14 czerwca 2004 r. Program podlega procedurze aktualizacji, uwzględniającej wymogi i procedury w zakresie oddziaływania na środowisko obowiązujące po 1 maja 2004 r.

W województwie pomorskim, posiadającym duże zasoby energii odnawialnej, podjęcie przedsięwzięć mających na celu wzrost wykorzystania i promocję tzw. zielonej energii przyniesie korzyści w postaci dywersyfikacji źródeł energii, zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego oraz zmniejszenia negatywnego oddziaływania produkcji energii na środowisko.

W kontekście obniżenia negatywnego wpływu na środowisko konwencjonalnych procesów energetycznych, konieczne są również działania prowadzące do zwiększenia sprawności istniejących instalacji i urządzeń. Istotne jest wsparcie rozwoju i modernizacji systemów wytwarzania i dystrybucji energii, a ponadto preferowanie – zgodnie z Dyrektywą 2004/8/EC w sprawie wspierania kogeneracji - rozwiązań w zakresie wytwarzania energii w układzie skojarzonym, a także zmiana struktury zużywanych paliw.

Duże znaczenie, zwłaszcza dla rozwoju obszarów wiejskich ma jakość istniejącej infrastruktury elektroenergetycznej, zapewniającej niezawodność dostaw energii elektrycznej. Zwraca to uwagę na konieczność podjęcia działań w zakresie rozbudowy i modernizacji linii elektroenergetycznych niskiego i średniego napięcia na obszarach słabych strukturalnie¹¹⁶, gdzie niedostateczny poziom bezpieczeństwa energetycznego może stanowić istotną barierę dla nowych inwestycji.

Inwestycje realizowane w ramach Osi Priorytetowej pozwolą na poprawę sytuacji ekologicznej, podniosą jakość życia mieszkańców, a także poprawią możliwości lokowania nowych inwestycji w regionie.

Cel główny Osi Priorytetowej

Poprawa stanu środowiska naturalnego i ograniczenie zagrożeń ekologicznych.

Cele szczegółowe Osi Priorytetowej

Sformułowany wyżej cel główny będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

- Poprawa funkcjonowania regionalnego systemu gospodarki odpadami;
- Poprawa jakości infrastruktury gospodarki wodnej;
- Usprawnienie systemu informacji o środowisku i zagrożeniach ekologicznych;
- Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych;
- Poprawa efektywności systemów wytwarzania i przesyłu energii.

Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego (SRWP) i innymi regionalnymi dokumentami strategicznymi

Oś Priorytetowa jest zgodna z następującymi Priorytetami i celami strategicznymi SRWP:

- Priorytet I. Konkurencyjność
Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarki wykorzystującej specyficzne zasoby regionalne
- Priorytet III. Dostępność
Cel strategiczny 2: Poprawa funkcjonowania systemów infrastruktury technicznej i teleinformatycznej
Cel strategiczny 4: Zachowanie i poprawa stanu środowiska

¹¹⁶ Obszary słabe strukturalnie określono na poziomie gmin (NTS V) i zdefiniowano jako charakteryzujące się niekorzystnymi wskaźnikami w zakresie: dochodów własnych, bezrobocia oraz odsetka osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w stosunku do średniej dla wszystkich gmin wiejskich, wiejsko-miejskich i miast do 35 tys. mieszkańców w województwie pomorskim. Listę obszarów słabych strukturalnie ustalono wg danych pochodzących ze statystyki publicznej, dostępnych na początek roku 2007. Będzie ona obowiązywać do czasu jej aktualizacji, kiedy to zostanie uzupełniona o gminy, które spełnią wyznaczone kryteria kwalifikacyjna na podstawie zaktualizowanych danych.

oraz z następującymi regionalnymi dokumentami strategicznymi:

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego
- Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami
- Program Małej Retencji Województwa Pomorskiego do roku 2015¹¹⁷
- Regionalna strategia energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych

Opis Osi Priorytetowej

Oś Priorytetowa będzie ukierunkowana na realizację przedsięwzięć w zakresie:

- gospodarki odpadami;
- gospodarki wodnej;
- zarządzania informacją o środowisku;
- rozwoju energetyki opartej na źródłach odnawialnych;
- infrastruktury energetycznej i poszanowania energii.

Przedsięwzięcia uzupełniające w zakresie infrastruktury ochrony środowiska, zwłaszcza w zakresie gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracjach od 2 do 15 tys. RLM realizowane będą w ramach Osi Priorytetowej 8. *Lokalna infrastruktura podstawowa*.

Wsparcie w zakresie **gospodarki odpadami** dotyczy infrastruktury gospodarki odpadami o charakterze ponadlokalnym. Realizowane przedsięwzięcia przyczynią się do wdrożenia efektywnych ekonomicznie i ekologicznie, kompleksowych systemów gospodarki odpadami oraz likwidacji zagrożeń wynikających ze składowania odpadów. Tym samym realizowane będą zobowiązania wynikające z Traktatu Akcesyjnego Polski do Unii Europejskiej w zakresie gospodarki odpadami.

Realizowane będą projekty zgodne z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami. Wspierana będzie budowa i rozbudowa regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów komunalnych obsługujących do 150 tys. mieszkańców, w tym instalacji do odzysku i recyklingu lub unieszkodliwiania odpadów komunalnych w procesach innych niż składowanie.

Wspierane będzie także tworzenie systemów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w tym odpadów niebezpiecznych wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych, a także rekultywacja nieczynnych składowisk odpadów.

Istotna będzie również realizacja przedsięwzięć w zakresie instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów medycznych, odpadów weterynaryjnych, a także odpadów niebezpiecznych wydzielonych z odpadów komunalnych, jak również odpadów zawierających azbest.

W ramach kompleksowych projektów z zakresu uporządkowania gospodarki odpadami, oczekiwane są także kampanie informacyjne i edukacyjne, związane np. z selektywną zbiórką odpadów.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 2 mln euro.

W ramach Osi Priorytetowej 8. *Lokalna infrastruktura podstawowa* realizowane będą komplementarne przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami o charakterze lokalnym i mniejszym wymiarze finansowym.

¹¹⁷ Dokument przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Pomorskiego nr 356/XXIV/04 z dnia 14 czerwca 2004 r. Program podlega procedurze aktualizacji, uwzględniającej wymogi i procedury w zakresie oddziaływania na środowisko obowiązujące po 1 maja 2004 r.

Preferowane będą projekty:

- obejmujące budowę zakładów zagospodarowania odpadów wraz z systemami selektywnej zbiórki wynikające z Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami;
- wynikające z Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego.

Wsparcie w zakresie **gospodarki wodnej** dotyczy przede wszystkim przedsięwzięć przyczyniających się do zwiększenia retencji i minimalizacji skutków ekstremalnych zjawisk klimatycznych, takich jak powódź czy susza.

W zakresie zarządzania powodziowego projekty będą opierały się na interdyscyplinarnym planowaniu dla całego obszaru zlewni. Priorytetowo będą traktowane przedsięwzięcia mające na celu naturalne spowolnienie spływu wód i podniesienie poziomu ich retencji (np. poprzez przywracanie obszarów zalewowych i obszarów podmokłych) oraz modernizację istniejącej infrastruktury. Nowe działania w zakresie przeciwdziałania powodziom mogą być planowane wyłącznie wtedy, gdy mimo wprowadzenia ww. zabiegów, nadal istnieje ryzyko powodziowe i pod warunkiem, że spełnione zostaną odpowiednie wymagania, zwłaszcza te zawarte w Artykule 4(7) Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Realizowane będą przedsięwzięcia ukierunkowane m.in. zwiększanie naturalnej retencji wód oraz renaturalizacji zniszczonych niewłaściwymi regulacjami cieków wodnych. Wspierane będą również projekty z zakresu budowy nowych lub przebudowy istniejących urządzeń wodnych, w tym urządzeń małej retencji, stacji pomp i stopni wodnych. Wsparciem objęte będą także projekty polegające na przebudowie istniejących wałów przeciwpowodziowych oraz regulacji i utrzymaniu cieków wodnych w sposób uwzględniający potrzeby ochrony przyrody.

W ramach przedsięwzięć z zakresu gospodarki wodnej realizowane mogą być również projekty polegające na budowie, rozbudowie lub przebudowie systemów odbioru, odprowadzania i oczyszczania wód opadowych i roztopowych.

Podejmowane inwestycje, w tym w szczególności stworzone możliwości retencyjne, powinny w istotny sposób przyczynić się do zwiększenia stopnia bezpieczeństwa powodziowego oraz zapobiegać skutkom przejściowych okresów suszy.

W odniesieniu do projektów z zakresu ochrony przed powodzią wsparcie obejmuje obszar całego województwa z wyłączeniem Gdańska, Gdyni i Sopotu oraz gmin położonych na Żuławach (patrz: Mapa nr 3. zamieszczona w Załączniku graficznym).

W odniesieniu do projektów z zakresu systemów odbioru, odprowadzania i oczyszczania wód opadowych i roztopowych uprawniony będzie obszar całego województwa, z wyłączeniem Gdańska, Gdyni i Sopotu (patrz: Mapa nr 3 zamieszczona w Załączniku graficznym).

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 500 tys. euro.

Preferowane będą projekty:

- wynikające z Programu Małej Retencji Województwa Pomorskiego do roku 2015¹¹⁸;
- przyczyniające się do poprawy bilansu wodnego, wykorzystujące lub zwiększające naturalne zdolności retencyjne zlewni.

¹¹⁸ Dokument przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Pomorskiego nr 356/XXIV/04 z dnia 14 czerwca 2004 r. Program podlega procedurze aktualizacji, uwzględniającej wymogi i procedury w zakresie oddziaływania na środowisko obowiązujące po 1 maja 2004 r.

Wsparcie w zakresie **zarządzania informacją o środowisku** dotyczy przedsięwzięć ukierunkowanych na poprawę dostępu do lepszej jakości informacji o środowisku i zagrożeniach ekologicznych. Wspierane będą przedsięwzięcia nie objęte wsparciem w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013.

Realizowane będą projekty dotyczące tworzenia, rozbudowy oraz wdrażania spójnych i kompleksowych systemów monitorowania i kontroli stanu środowiska.

W szczególności wsparcie powinno koncentrować się na przedsięwzięciach związanych z tworzeniem systemów informowania, prognozowania, ostrzegania i reagowania na zagrożenia. Dotyczyć to może np. systemów informacji meteorologicznej, systemów pomiaru zanieczyszczeń powietrza w miastach, czy też systemów monitorowaniem stanu zagrożenia powodziowego.

Wsparcie ukierunkowane będzie także na wdrażanie nowych narzędzi lub metod obserwacji stanu środowiska.

Realizowane będą również projekty z zakresu tworzenia i rozwoju regionalnych systemów informacji przestrzennej wykorzystujących aplikacje GIS.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 100 tys. euro oraz wyższa niż 1 mln euro.

Preferowane będą projekty:

- kompleksowe, integrujące działania kilku instytucji (partnerów);
- z zakresu gospodarki wodnej, w szczególności zaś związane z monitorowaniem zagrożenia powodziowego;
- połączone z akcjami informacyjnymi i edukacyjnymi.

Wsparcie w zakresie **rozwoju energetyki opartej na źródłach odnawialnych** dotyczy przede wszystkim tworzenia warunków dla upowszechniania produkcji i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. Realizowane projekty powinny przyczynić się do realizacji zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego Polski do Unii Europejskiej w zakresie udziału energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych.

Przedsięwzięcia będą ukierunkowane na wykorzystanie źródeł odnawialnych (wiatr, biomasa, energia słoneczna, geotermalna, energia wody płynącej) do produkcji energii elektrycznej i/lub ciepła. Powinny one koncentrować się na budowie, rozbudowie lub przebudowie infrastruktury oraz zakupie urządzeń niezbędnych do produkcji energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych. W ramach tego typu przedsięwzięć możliwa będzie również budowa lub rozbudowa infrastruktury przyłączeniowej niezbędnej do odbioru i przesyłu energii.

Pozwoli to na dywersyfikację źródeł energii w regionie oraz na pełniejsze wykorzystanie lokalnych zasobów energii odnawialnej, przyczyniając się jednocześnie do poprawy jakości powietrza.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 250 tys. euro.

Preferowane będą projekty:

- wynikające z zapisów Regionalnej strategii energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych;
- zgodne z zapisami gminnych założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe;
- kompleksowe, obejmujące obszar całej gminy lub jej istotną część;

- w odniesieniu do energetyki wodnej: połączone z działaniami na rzecz bezpieczeństwa powodziowego i retencjonowania wód.

Wsparcie w zakresie **infrastruktury energetycznej i poszanowania energii** koncentruje się na inwestycjach mających na celu zwiększenie efektywności wytwarzania energii oraz na zmniejszeniu strat przy jej dystrybucji. Będzie ono ukierunkowane również na ograniczenie emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych związanych z wytwarzaniem energii cieplnej, zwłaszcza na obszarach objętych naprawczymi programami ochrony powietrza.

Realizowane będą projekty obejmujące rozwój i modernizację systemów infrastruktury cieplnej (źródła, węzły i sieci), także w połączeniu ze zmianą nośników energii z kopalnych paliw stałych na paliwa przyjazne środowisku.

Wspierana będzie także budowa źródeł wytwarzania energii elektrycznej w skojarzeniu z energią ciepłą.

Umożliwiona będzie również kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.

Ponadto możliwa będzie wymiana, rozbudowa i budowa nowych sieci elektroenergetycznych niskiego i średniego napięcia, jednak wyłącznie na obszarach słabych strukturalnie¹¹⁹ oraz z zastrzeżeniem finansowego udziału środków właściwego samorządu gminnego (patrz: Mapa nr 4. zamieszczona w Załączniku graficznym).

Wsparcie projektów z zakresu sieci elektroenergetycznych i niezawodności dostaw prądu może wystąpić tylko w przypadku stwierdzenia nieefektywności mechanizmów rynkowych oraz z zastrzeżeniem nienaruszalności zasad liberalizacji rynku.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 250 tys. euro.

Preferowane będą projekty:

- realizowane w strefach objętych naprawczymi programami ochrony powietrza;
- wynikające z zapisów Regionalnej strategii energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych;
- wynikające z zapisów gminnych założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe;
- kompleksowe, obejmujące obszar gminy lub istotny jej fragment;
- przyczyniające się do obniżenia wielkości emisji do powietrza substancji zanieczyszczających, zwłaszcza na obszarach o dużej gęstości zaludnienia (w miastach) oraz na obszarach cennych przyrodniczo;
- związane z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

Ponadto w zakresie projektów dotyczących termomodernizacji preferowane będą projekty dotyczące obiektów związanych z ochroną zdrowia i edukacją.

¹¹⁹ Obszary słabe strukturalnie określono na poziomie gmin (NTS V) i zdefiniowano jako charakteryzujące się niekorzystnymi wskaźnikami w zakresie: dochodów własnych, bezrobocia oraz odsetka osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w stosunku do średniej dla wszystkich gmin wiejskich, wiejsko-miejskich i miast do 35 tys. mieszkańców w województwie pomorskim. Listę obszarów słabych strukturalnie ustalono wg danych pochodzących ze statystyki publicznej, dostępnych na początek roku 2007. Będzie ona obowiązywać do czasu jej aktualizacji, kiedy to zostanie uzupełniona o gminy, które spełnią wyznaczone kryteria kwalifikacyjne na podstawie zaktualizowanych danych.

Kategorie beneficjentów

Beneficjentami mogą być m.in.:

- jst, ich związki i stowarzyszenia;
- administracja rządowa;
- organizacje pozarządowe;
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne;
- szkoły wyższe;
- jednostki naukowe;
- spółki wodne;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- przedsiębiorcy¹²⁰.

Komplementarność z innymi Osiami Priorytetowymi RPO WP

Oś Priorytetowa jest komplementarna w stosunku do:

- Osi Priorytetowej 6. Atrakcyjność turystyczna
- Osi Priorytetowej 8. Lokalna infrastruktura podstawowa

Komplementarność z innymi Programami Operacyjnymi w ramach NSRO 2007-2013

1. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko:

- gospodarka odpadami: wspierane będą duże, kompleksowe projekty obejmujące swym zasięgiem co najmniej 150 000 mieszkańców;
- gospodarka wodna: wspierane będą duże projekty mające na celu zwiększenie ilości zasobów dyspozycyjnych niezbędnych dla ludności i gospodarki kraju oraz stopnia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i przeciwdziałania skutkom suszy; wspierane będą również przedsięwzięcia zwiększające naturalną retencję dolin rzecznych z zachowaniem ich dobrego stanu ekologicznego oraz projekty dotyczące infrastruktury służącej oczyszczaniu i odprowadzaniu wód opadowych i roztopowych do akwenów morskich;
- zarządzanie środowiskiem: wspierane będą projekty usprawniające system monitoringu środowiska oraz wzmacniające wybrane elementy systemu zarządzania środowiskiem;
- energetyka: wsparcie uzyskają działania obejmujące zwiększenie stopnia wykorzystania energii pierwotnej w sektorze energetycznym, obniżenie energochłonności sektora publicznego oraz zwiększenie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, w tym biopaliw.

Spodziewane efekty realizacji

Realizacja celów Osi Priorytetowej przyniesie w długim horyzoncie czasowym następujące efekty:

- a) Zwiększenie odsetka odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi, w tym recyklingowi;

¹²⁰ Dotyczy wyłącznie podmiotów wykonujących zadania jst/związku komunalnego lub podmiotów działających w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym.

- b) Zwiększenie ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych (przede wszystkim powodzi i suszy), a tym samym zmniejszenie kosztów ekonomicznych i społecznych będących następstwem tych zagrożeń;
- c) Usprawnienie procesów decyzyjnych w zarządzaniu środowiskiem;
- d) Zwiększenie liczby nowoczesnych, przyjaznych środowisku urządzeń i instalacji służących do produkcji energii (w tym energii odnawialnej) oraz będące tego efektem zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Wskaźniki monitorowania Osi Priorytetowej

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość wskaźnika w 2013 r.	Wartość docelowa w 2015 r.	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt						
1.	Liczba projektów z zakresu gospodarki odpadami (szt)	0	5	6	rocznie	IZ
2.	Liczba projektów z zakresu gospodarki wodnej (szt) w tym liczba projektów z zakresu zwiększenia retencyjności (szt)	0 0	11 3	12 3	rocznie	IZ
3.	Liczba projektów z zakresu energetyki odnawialnej (szt)	0	36	45	rocznie	IZ
4.	Liczba projektów z zakresu poszanowania energii (szt)	0	13	15	rocznie	IZ
Rezultat						
1.	Odpady komunalne trafiające do regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów wspartych w ramach Programu (%)	0	11,5	14	rocznie	Wojewódzki System Odpadowy
2.	Liczba osób zabezpieczonych przed powodzią w wyniku realizacji projektów (osoby)	0	40 000	44 000	rocznie	Beneficjenci
3.	Moc zainstalowana energii w oparciu o odnawialne źródła energii (MW)	0	17,0	21,2	rocznie	Beneficjenci
4.	Ilość zaoszczędzonej energii w wyniku realizacji projektów termomodernizacyjnych (MWh/rok)	0	40 000	45 000	rocznie	Beneficjenci
Oddziaływanie						
1.	Odsetek odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi w zakładach zagospodarowania odpadów wspartych w ramach Programu (%)	-	25,0	30	raz - na koniec Programu	Wojewódzki System Odpadowy
2.	Udział odnawialnych źródeł energii w ogólnej produkcji energii cieplnej/elektrycznej w regionie (%)	5,4 / 4,0	7,3/4,2	7,8 / 4,2	raz - na koniec Programu	GUS

Podstawowe źródła finansowania

Oś Priorytetowa będzie finansowana ze środków EFRR, krajowych środków publicznych oraz środków prywatnych.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

39	Energia odnawialna: wiatrowa
40	Energia odnawialna: słoneczna
41	Energia odnawialna: biomasa
42	Energia odnawialna: hydroelektryczna, geotermiczna i pozostałe
43	Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona (kogeneracja), zarządzanie energią
44	Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi
53	Zapobieganie zagrożeniom (w tym opracowanie i wdrażanie planów i instrumentów zapobiegania i zarządzania zagrożeniami naturalnym i technologicznym)
54	Inne działania na rzecz ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom

Instrument elastyczności

W ramach Osi Priorytetowej przewiduje się możliwość zastosowania instrumentu elastyczności¹²¹, tzn. finansowanie, w sposób komplementarny i z zastrzeżeniem pułapu 10% finansowania wspólnotowego, działań objętych zakresem pomocy Europejskiego Funduszu Społecznego, pod warunkiem, że są one konieczne do odpowiedniej realizacji projektu i są z nim bezpośrednio powiązane.

¹²¹ Zgodnie z art. 34 ust. 2. rozporządzenia Rady nr 1083/2006.

OŚ PRIORYTETOWA 6

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Przesłanki realizacji

Jednym z najważniejszych czynników konkurencyjności województwa pomorskiego, które wyróżnia je na tle pozostałych regionów, jest duże zróżnicowanie i wyjątkowe bogactwo środowiska przyrodniczego oraz kulturowego. Czynniki te decydują m.in. o wielkości potencjału turystycznego i mają kluczowe znaczenie dla atrakcyjności województwa.

Turystyka oraz inwestowanie w kulturę stanowią w zasadniczy sposób o konkurencyjności regionu. Znajdują się one w bezpośrednim obszarze zainteresowania Polityki Spójności UE, która wskazuje walory przyrodnicze i kulturowe jako potencjał dla zrównoważonego rozwoju turystyki.

Warunkiem efektywnego wykorzystania potencjału turystycznego regionu, obok zachowania i ochrony zasobów naturalnych i dziedzictwa kulturowego, są inwestycje w publiczną infrastrukturę turystyczną oraz podnoszenie jakości obsługi ruchu turystycznego. Inwestycje w publiczną infrastrukturę turystyczną poprawiają dostępność turystyczną regionu, pozwalając jednocześnie na rozwój nowych form turystyki. Przyczynią się one do wydłużenia sezonu turystycznego, a odpowiednio kierując ruch turystyczny, ograniczą istniejące i potencjalne konflikty przestrzenne i środowiskowe charakterystyczne dla turystyki masowej.

Istotnym uzupełnieniem powyższych przedsięwzięć powinna być budowa spójnego systemu informacji turystycznej i skuteczna promocja produktów turystycznych. Wpłyną one na rozwój konkurencyjnej gospodarki turystycznej, tworzenie miejsc pracy i kreowanie atrakcyjnego wizerunku regionu.

Ważnym czynnikiem wzrostu atrakcyjności turystycznej województwa jest także dążenie do zachowania i efektywnego wykorzystania dziedzictwa kulturowego, będącego świadectwem bogatych tradycji i tożsamości regionalnej. Zasoby dziedzictwa kulturowego tworzą znaczące i ciągle jeszcze nie w pełni wykorzystane możliwości rozwojowe regionu. Podjęte w tym zakresie przedsięwzięcia pozwolą na dywersyfikację oraz poprawę jakości oferty turystycznej i kulturalnej, a także przyczynią się do wzrostu roli turystyki i kultury jako czynników stymulujących rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Mając na względzie walory przyrodnicze regionu decydujące o jakości życia mieszkańców i o jego potencjale turystycznym, należy podjąć także działania ukierunkowane na zachowanie i racjonalne wykorzystanie tych zasobów zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Szczególna uwaga w tym zakresie powinna zostać zwrócona na przedsięwzięcia podejmowane na obszarach cennych przyrodniczo oraz atrakcyjnych turystycznie takich jak np. obszary sieci Natura 2000, parki narodowe, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu.

Cel główny Osi Priorytetowej

Efektywne i zrównoważone wykorzystanie potencjału przyrodniczego i kulturowego dla rozwoju turystyki.

Cele szczegółowe Osi Priorytetowej

Sformułowany wyżej cel główny będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

- Podniesienie jakości publicznej infrastruktury turystycznej;
- Rozwijanie systemu informacji turystycznej i kulturalnej oraz promocja sieciowych produktów turystycznych;
- Poprawa atrakcyjności turystycznej miejsc o wysokich walorach kulturowych;
- Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych regionu w rozwoju turystyki.

Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego (SRWP) i innymi regionalnymi dokumentami strategicznymi

Oś Priorytetowa jest zgodna z następującymi Priorytetami i celami strategicznymi SRWP:

– Priorytet I. Konkurencyjność

Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarki wykorzystującej specyficzne zasoby regionalne

Cel strategiczny 4: Efektywna sfera publiczna

Cel strategiczny 5: Silna pozycja i powiązania Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta w układzie ponadregionalnym, głównie bałtyckim

– Priorytet II. Spójność

Cel strategiczny 3: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

– Priorytet III. Dostępność

Cel strategiczny 4: Zachowanie i poprawa stanu środowiska

oraz z następującymi regionalnymi dokumentami strategicznymi:

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego
- Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Pomorskim na lata 2004-2013
- Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2007-2010
- Program Rozwoju Produktów Turystycznych Województwa Pomorskiego
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Województwa Pomorskiego na lata 2005-2013
- Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego

Opis Osi Priorytetowej

Oś Priorytetowa będzie ukierunkowana na realizację przedsięwzięć w zakresie:

- infrastruktury wzmacniającej potencjał turystyczny
- promocji i informacji turystycznej
- regionalnego dziedzictwa kulturowego o potencjale turystycznym
- wspierania i zachowania przyrodniczych walorów turystycznych

Wsparcie w zakresie **infrastruktury wzmacniającej potencjał turystyczny** dotyczyć będzie budowy, rozbudowy i modernizacji publicznej infrastruktury turystycznej o znaczeniu regionalnym lub ponadregionalnym (np. trasy rowerowe, porty), w tym także infrastruktury służącej rozwojowi specyficznych form turystyki (np. turystyki zimowej) oraz urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego (np. tężnie, rehabilitacyjne baseny uzdrowiskowe).

Wspierane będą przedsięwzięcia ukierunkowane na zrównoważone wykorzystanie potencjału turystycznego regionu poprzez tworzenie warunków dla poprawy jakości, dywersyfikacji i zwiększenia dostępności usług turystycznych i okołoturystycznych.

W ramach uzupełnienia realizowanych przedsięwzięć przewiduje się również inwestycje związane z poprawą dostępu do obiektów i atrakcji turystycznych.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 1 mln euro.

Preferowane będą projekty:

- realizowane w partnerstwie, kompleksowe, o charakterze sieciowym, mające zasięg ponadlokalny;
- wynikające ze Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Pomorskim na lata 2004-2013 oraz Programu Rozwoju Produktów Turystycznych Województwa Pomorskiego;
- wspierające zrównoważony rozwój obszarów wchodzących w skład sieci Natura 2000, parków narodowych, parków krajobrazowych i gmin uzdrowiskowych;
- realizowane na obszarach strukturalnie słabych¹²².

Wsparcie w zakresie **promocji i informacji turystycznej** ukierunkowane jest na wykreowanie i promocję regionalnych produktów turystycznych, kulturowych i tradycyjnych.

Realizowane będą przedsięwzięcia nastawione na rozwój regionalnego systemu informacji turystycznej, a także na rozwój systemu monitoringu rynku turystycznego.

Projekty dotyczyć będą także realizacji krajowych i zagranicznych kampanii promocyjnych regionu, jak też organizacji lub finansowania udziału w ważnych wydarzeniach umożliwiających promocję walorów turystycznych województwa.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 100 tys. euro.

Preferowane będą projekty:

- realizowane w partnerstwie, kompleksowe, mające zasięg ponadlokalny;
- wynikające ze Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Pomorskim na lata 2004-2013 oraz Programu Rozwoju Produktów Turystycznych Województwa Pomorskiego;
- wdrażające nowe produkty turystyczne, kulturowe i tradycyjne, wykorzystujące elementy regionalnego i lokalnego dziedzictwa kulturowego.

Wsparcie w zakresie **regionalnego dziedzictwa kulturowego o potencjale turystycznym** będzie ukierunkowane na wzbogacenie i podniesienie jakości oferty turystycznej województwa poprzez pełniejsze wykorzystanie potencjału obiektów dziedzictwa kulturowego o znaczeniu regionalnym. Wspierane projekty powinny wykazywać wyraźne, pozytywne oddziaływanie na rozwój gospodarczy.

Realizowane przedsięwzięcia dotyczyć będą głównie renowacji obiektów dziedzictwa kulturowego (m.in. zespołów fortyfikacyjnych i pałacowo-parkowych, budynków sakralnych, zabytków sztuki inżynierskiej, obiektów archeologicznych), a także ich adaptacji do nowych funkcji (m.in. turystycznych, kulturowych).

Wspierane będą także przedsięwzięcia mające na celu zabezpieczenie najcenniejszych obiektów o znaczeniu historycznym przed zniszczeniem lub kradzieżą, jak też przedsięwzięcia poprawiające dostęp do obiektów zabytkowych oraz umożliwiające kompleksowe zagospodarowanie ich otoczenia.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 1 mln euro.

¹²² Obszary słabe strukturalnie określono na poziomie gmin (NTS V) i zdefiniowano jako charakteryzujące się niekorzystnymi wskaźnikami w zakresie: dochodów własnych, bezrobocia oraz odsetka osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w stosunku do średniej dla wszystkich gmin wiejskich, wiejsko-miejskich i miast do 35 tys. mieszkańców w województwie pomorskim. Listę obszarów słabych strukturalnie ustalono wg danych pochodzących ze statystyki publicznej, dostępnych na początek roku 2007. Będzie ona obowiązywać do czasu jej aktualizacji, kiedy to zostanie uzupełniona o gminy, które spełnią wyznaczone kryteria kwalifikacyjne na podstawie zaktualizowanych danych.

Preferowane będą projekty:

- wynikające z Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2007-2010;
- wynikające ze Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Pomorskim na lata 2004-2013 oraz Programu Rozwoju Produktów Turystycznych Województwa Pomorskiego;
- wynikające z zapisów gminnych programów opieki nad zabytkami;
- dotyczące obiektów objętych formami ochrony zabytków zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

W zakresie **wspierania i zachowania walorów przyrodniczych** realizowane będą przedsięwzięcia ukierunkowane na zrównoważone wykorzystanie obszarów cennych przyrodniczo i atrakcyjnych turystycznie (m.in. obszary sieci Natura 2000, parki narodowe, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu).

Wsparcie uzyskają m.in. kompleksowe projekty z zakresu ochrony, rewaloryzacji i udostępniania obszarów cennych przyrodniczo, obejmujące także budowę, rozbudowę lub modernizację małej infrastruktury kierunkującej ruch turystyczny (np. ścieżki dydaktyczne, pomosty komunikacyjne, platformy widokowe).

Możliwa będzie również realizacja przedsięwzięć prowadzących do przywrócenia lub zachowania różnorodności biologicznej w zagrożonych i cennych przyrodniczo ekosystemach.

W ramach uzupełnienia realizowanych projektów przewiduje się także działania promocyjne i edukacyjne.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 50 tys. euro.

Preferowane będą projekty:

- partnerskie, kompleksowe, o oddziaływaniu ponadlokalnym;
- wynikające ze Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Pomorskim na lata 2004-2013, Programu Rozwoju Produktów Turystycznych Województwa Pomorskiego oraz Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego.

Kategorie beneficjentów

Beneficjentami mogą być m.in.:

- jst, ich związki i stowarzyszenia;
- administracja rządowa;
- organizacje pozarządowe;
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne;
- szkoły wyższe;
- jednostki naukowe;
- instytucje kultury;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;

- partnerzy społeczni i gospodarczy;
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- przedsiębiorcy¹²³.

Komplementarność z innymi Osiami Priorytetowymi RPO WP

Oś Priorytetowa jest komplementarna w stosunku do:

- Osi Priorytetowej 3 Funkcje miejskie i metropolitalne;
- Osi Priorytetowej 5 Środowisko i energetyka przyjazna środowisku;
- Osi Priorytetowej 8 Lokalna infrastruktura podstawowa;
- Osi Priorytetowej 9 Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie.

Komplementarność z innymi Programami Operacyjnymi w ramach NSRO 2007- 2013

1. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

- dziedzictwo kulturowe: realizowane będą projekty mające na celu ochronę, zachowanie i efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym.
- ochrona przyrody i edukacja ekologiczna: wspierane będą projekty z zakresu różnorodności gatunkowej i ochrony siedlisk, w tym budowa lub modernizacja małej infrastruktury służącej udostępnianiu dla turystów obszarów chronionych (budowa ścieżek dydaktycznych, ścieżek rowerowych, szlaków, parkingów, punktów widokowych, wież widokowych, zadaszeń itp.). Ponadto wsparcie uzyskują działania z zakresu edukacji ekologicznej.

2. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013

- promocja turystyczna: wsparcie uzyskują projekty mające na celu kompleksową promocję walorów turystycznych, z uwzględnieniem m.in. badań ruchu turystycznego oraz badań marketingowych rynku turystycznego, a także tworzenie i obsługiwanie systemu informacji turystycznej.
- produkty turystyczne: realizowane będą projekty ukierunkowane na wsparcie procesu tworzenia, rozwijania i promocji produktów turystycznych, a także tworzenie systemów identyfikacji wizualnej. Działania marketingowe w tym zakresie będą związane z organizacją kampanii produktowych.

Spodziewane efekty realizacji

Realizacja Osi Priorytetowej przyniesie w długim horyzoncie czasowym następujące efekty:

- a) Wydłużenie sezonu turystycznego, a w konsekwencji wzrost liczby turystów (krajowych i zagranicznych);
- b) Podniesienie poziomu dochodów z turystyki w skali regionu;
- c) Wykreowanie silnych, regionalnych marek produktów kulturalnych, turystycznych i tradycyjnych;
- d) Lepsze wykorzystanie unikalnych walorów przyrodniczych województwa pomorskiego dla zwiększenia jego atrakcyjności.

¹²³ Dotyczy wyłącznie podmiotów wykonujących zadania jst/związku komunalnego lub podmiotów działających w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym.

Wskaźniki monitorowania Osi Priorytetowej

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość wskaźnika w 2013 r.	Wartość docelowa w 2015 r.	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt						
1.	Liczba wspartych projektów z zakresu turystyki (szt) w tym: – liczba projektów dotyczących budowy i modernizacji obiektów turystycznych – liczba projektów dotyczących promocji turystycznej	0	25	30	rocznie	IZ
2.	Liczba projektów dotyczących wsparcia obiektów dziedzictwa kulturowego (szt)	0	10	12	rocznie	IZ
3.	Liczba projektów wspierających zrównoważony rozwój obszarów cennych przyrodniczo (szt)	0	17	20	rocznie	IZ
Rezultat						
1.	Liczba utworzonych/rozwinętych produktów turystycznych ^a (szt)	0	9	10	co 3 lata	Beneficjenci
2.	Liczba osób korzystających z systemu informacji turystycznej w wyniku realizacji projektów (osoby w ciągu roku)	0	2 600 000	3 000 000	rocznie	Beneficjenci
Oddziaływanie						
1.	Liczba osób odwiedzających muzea i inne obiekty dziedzictwa kulturowego (osoby w ciągu roku)	1 800 000	2 100 000	2 300 000	raz - na koniec Programu	Badanie /IZ
2.	Liczba turystów korzystających z bazy noclegowej poza sezonem – wrzesień – maj (osoby)	403 000	720 000	850 000	raz - na koniec Programu	GUS

^a Produkt turystyczny to kompleksowa spójna oferta atrakcji i usług na danym obszarze, która może być sprzedawana w pakietach i obejmuje wspólne działania marketingowe, w tym promocyjne.

Podstawowe źródła finansowania i zaangażowanie środków UE

Oś Priorytetowa będzie finansowana ze środków EFRR, krajowych środków publicznych oraz środków prywatnych.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

55	Promowanie walorów przyrodniczych
56	Ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego
57	Inne wsparcie na rzecz wzmocnienia usług turystycznych
58	Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego

Instrument elastyczności

W ramach Osi Priorytetowej przewiduje się możliwość zastosowania instrumentu elastyczności¹²⁴, tzn. finansowanie, w sposób komplementarny i z zastrzeżeniem pułapu 10% finansowania wspólnotowego, działań objętych zakresem pomocy Europejskiego Funduszu Społecznego, pod warunkiem, że są one konieczne do odpowiedniej realizacji projektu i są z nim bezpośrednio powiązane.

¹²⁴ Zgodnie z art. 34 ust. 2. rozporządzenia Rady nr 1083/2006.

OŚ PRIORYTETOWA 7

Ochrona zdrowia i system ratownictwa

Przesłanki realizacji

Spółeczność województwa pomorskiego charakteryzuje się gorszym stanem zdrowia niż przeciętny w kraju. Sytuacja zdrowotna mieszkańców województwa pomorskiego przedstawia się niekorzystnie na tle kraju, zwłaszcza pod względem zachorowalności i umieralności na choroby nowotworowe, choroby układu sercowo-naczyniowego oraz cukrzyce.

Wysoka zachorowalność na choroby układu sercowo-naczyniowego oraz wysoka liczba zgonów młodzieży i osób w wieku produkcyjnym spowodowanych czynnikami zewnętrznymi (wypadkami) są przyczyną wzmożonej ilości interwencji służb ratowniczych. Ponadto na terenie województwa zlokalizowane są zakłady dużego ryzyka, a także występuje znaczne zagrożenie katastrofami ekologicznymi.

Polityka spójności UE będzie przyczyniać się przede wszystkim do poprawy jakości świadczeń zdrowotnych, m.in. poprzez inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia oraz promowanie świadczenia wysokiej jakości usług medycznych. Działania te mają na celu utrzymanie dobrego poziomu zdrowia pracowników, wydłużenie życia zawodowego oraz zwiększenie wydajności pracy.

Istotne jest zatem podjęcie działań zmierzających do polepszenia dostępności i jakości usług w placówkach ochrony zdrowia, ważnych z punktu widzenia regionu. Profilaktyka, diagnostyka oraz leczenie chorób możliwa jest jedynie w dobrze wyposażonych, specjalistycznych placówkach posiadających sprzęt medyczny, spełniający najwyższe standardy.

Dużym wyzwaniem jest także tworzenie warunków dla rozwoju zintegrowanego regionalnego systemu ratownictwa, którego głównym celem jest ochrona życia i zdrowia ludzi oraz zapobieganie zagrożeniom dla środowiska (np. zagrożenie powodzią).

Cel główny Osi Priorytetowej

Poprawa jakości i dostępności specjalistycznych usług medycznych oraz poprawa efektywności systemu ratownictwa.

Cele szczegółowe Osi Priorytetowej

Sformułowany wyżej cel główny będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

- Rozwój specjalistycznych usług medycznych w zakresie chorób nowotworowych, chorób układu sercowo-naczyniowego i cukrzycy;
- Tworzenie podstaw funkcjonowania zintegrowanego regionalnego systemu ratownictwa.

Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego (SRWP) i innymi regionalnymi dokumentami strategicznymi

Oś Priorytetowa jest zgodna z następującymi Priorytetami i celami strategicznymi SRWP:

- Priorytet II. Spójność
Cel strategiczny 2: Silne i zintegrowane społeczeństwo
- Priorytet III. Dostępność
Cel strategiczny 3: Lepszy dostęp do infrastruktury społecznej, zwłaszcza na obszarach słabych strukturalnie

oraz z następującymi regionalnymi dokumentami strategicznymi:

– Program „Zdrowie dla Pomorzan 2005-2013”¹²⁵

Opis Osi Priorytetowej

Oś Priorytetowa będzie ukierunkowana na realizację przedsięwzięć w zakresie:

- infrastruktury ochrony zdrowia;
- zintegrowanego systemu ratownictwa.

Wsparcie w zakresie **infrastruktury ochrony zdrowia** dotyczy wzmocnienia funkcjonowania regionalnych ośrodków diagnostycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych funkcjonujących w publicznym systemie ubezpieczeń zdrowotnych i zapewniających specjalistyczną opiekę medyczną (ambulatoryjną i stacjonarną) w zakresie chorób nowotworowych, chorób układu sercowo-naczyniowego i cukrzycy.

Realizowane będą wyłącznie przedsięwzięcia wynikające z Programu „Zdrowie dla Pomorzan 2005-2013” (dokumentu powiązanego ze wstępnym ramowym projektem Narodowego Programu Zdrowia 2006-2015). Wspierane będą projekty dotyczące przebudowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury obiektów ochrony zdrowia, a także zakupu i modernizacji specjalistycznej aparatury medycznej, sprzętu medycznego oraz innego wyposażenia obiektów ochrony zdrowia.

Jako element szerszych projektów inwestycyjnych, realizowane mogą być także programy diagnostyczne i profilaktyczne o zasięgu regionalnym dotyczące ww. chorób.

Minimalna wartość projektu w zakresie infrastruktury i wyposażenia, co do zasady, nie może być niższa niż 500 tys. euro.

Preferowane będą projekty uwzględniające realizację programów diagnostycznych i profilaktycznych.

Warunkiem realizacji przedsięwzięć w zakresie **zintegrowanego systemu ratownictwa** będzie opracowanie *konceptji funkcjonowania regionalnego zintegrowanego systemu ratownictwa*, obejmującej wszystkie aspekty i podmioty takiego systemu¹²⁶.

Na podstawie ww. *konceptji* realizowane będą przedsięwzięcia polegające m.in. na modernizacji organizacyjnej i technologicznej systemu przyjmowania informacji o zagrożeniach oraz dysponowania odpowiednich służb.

Dla potrzeb zintegrowanego systemu ratownictwa w regionie przewiduje się również wsparcie przedsięwzięć w zakresie adaptacji i wyposażenia zakładów opieki zdrowotnej, jak też budowy, modernizacji i wyposażenia innych jednostek ratownictwa.

W zakresie ratownictwa medycznego wspierane będą przedsięwzięcia nieobjęte wsparciem w ramach PO Infrastruktura i Środowisko.

Możliwa będzie także realizacja szkoleń z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej, jednak wyłącznie w ramach kompleksowych projektów infrastrukturalno-wyposażeniowych.

¹²⁵Dokument jest w trakcie opracowania i powstanie do końca 2007 r. Zarys *Programu Zdrowie dla Pomorzan 2005-2013* został określony w uchwale nr 745/XL/05 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 14 listopada 2005 r.

¹²⁶We wrześniu 2006 r. zostało podpisane porozumienie między Marszałkiem Województwa Pomorskiego, Wojewodą Pomorskim i przedstawicielami służb ratowniczych (m.in. Państwowej Straży Pożarnej, Policji, Morskiej Służby Poszukiwania i Ratownictwa SAR, Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Ochotniczej Straży Pożarnej, jednostek służby zdrowia) dotyczące współpracy przy opracowaniu koncepcji funkcjonowania regionalnego systemu ratownictwa. Elementem koncepcji, zatwierdzonej przez wszystkich zainteresowanych partnerów, będzie kompleksowa analiza rozmieszczenia i wyposażenia podmiotów, stanowiących element zintegrowanego systemu ratownictwa w województwie, z uwzględnieniem parametrów gęstości zaludnienia, statystyki zdarzeń oraz czasu dojazdu zespołów interwencyjnych. W oparciu o wnioski z tej analizy zidentyfikowane zostaną kluczowe elementy zintegrowanego systemu ratownictwa w regionie wymagające wsparcia środkami publicznymi.

Minimalna wartość projektu, co do zasady, nie może być niższa niż 250 tys. euro.

Kategorie beneficjentów

Beneficjentami mogą być m.in.:

- jst, ich związki i stowarzyszenia;
- zakłady opieki zdrowotnej funkcjonujące w publicznym systemie ochrony zdrowia;
- administracja rządowa;
- organizacje pozarządowe;
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- przedsiębiorcy¹²⁷.

Komplementarność z innymi Osiami Priorytetowymi RPO WP

Oś Priorytetowa jest komplementarna w stosunku do:

- Osi Priorytetowej 2 Społeczeństwo wiedzy;
- Osi Priorytetowej 3 Funkcje miejskie i metropolitalne;
- Osi Priorytetowej 9 Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie.

Komplementarność z innymi Programami Operacyjnymi w ramach NSRO 2007-2013

1. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

- ochrona zdrowia: wsparcie uzyskują projekty infrastruktury ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym realizowane w celu zapewnienia specjalistycznych i wysokospecjalistycznych świadczeń zdrowotnych. Wsparcie ukierunkowane również będzie na rozwój zintegrowanego systemu ratownictwa medycznego.

2. Program Operacyjny Kapitał Ludzki

- poprawa stanu zdrowia osób pracujących: wspierane będą projekty zmierzające do poprawy stanu zdrowia osób pracujących poprzez opracowywanie programów profilaktycznych oraz programów wspierających powrót do pracy, a także sprzyjające podnoszeniu kwalifikacji i umiejętności personelu medycznego oraz jakości w jednostkach służby zdrowia.

Spodziewane efekty realizacji

Realizacja Osi Priorytetowej przyniesie w długim horyzoncie czasowym następujące efekty:

- a) Podniesienie standardu obiektów ochrony zdrowia o znaczeniu regionalnym oraz unowocześnienie ich wyposażenia;
- b) Zmniejszenie wskaźnika umieralności mieszkańców województwa (zwłaszcza na choroby nowotworowe, układu sercowo-naczyniowego i cukrzycę);
- c) Obniżenie wskaźnika śmiertelności w wyniku wypadków i innych stanów nagłego zagrożenia zdrowia i życia.

¹²⁷ Dotyczy wyłącznie podmiotów działających w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym.

Wskaźniki monitorowania Osi Priorytetowej

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość wskaźnika w 2013 r.	Wartość docelowa w 2015 r.	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt						
1.	Liczba projektów z zakresu ochrony zdrowia (szt)	0	8	10	rocznie	IZ
2.	Liczba projektów z zakresu zintegrowanego systemu ratownictwa (szt)	0	8	9	rocznie	IZ
Rezultat						
1.	Liczba ludności objętej programami profilaktycznymi z zakresu chorób nowotworowych, układu sercowo-naczyniowego oraz cukrzycy (osoby)	0	30 000	30 000	rocznie	IZ / NFZ Pomorski Oddział Wojewódzki
2.	Liczba pacjentów korzystających z infrastruktury instytucji ochrony zdrowia objętych wsparciem (osoby)	0	210 000	210 000	rocznie	Beneficjenci
3.	Obszar województwa pomorskiego objętego ścieżką życia – 8 minut ^a (% powierzchni województwa)	15	20	25	rocznie	Ewaluacja IZ
Oddziaływanie¹²⁸						
1.	Wskaźnik umieralności na choroby nowotworowe, układu sercowo-naczyniowego i powikłania cukrzycy (%)	100	80	75	raz – na koniec Programu	Pomorskie Centrum Zdrowia Publicznego
2.	Śmiertelność ofiar zdarzeń nagłych w ścieżce życia ^a (%)	100	80	75	raz – na koniec Programu	Badanie/ stacje pogotowia ratunkowego

^a Ścieżka życia – pojęcie uwzględniające wszystkie czynniki mające wpływ na ocalenie życia człowieka, od momentu, w którym uległ nagłemu urazowi bezpośrednio zagrażającemu jego życiu w wyniku działania czynnika wewnętrznego (samoistnego chorobotwórczego) lub zewnętrznego.

Podstawowe źródła finansowania i zaangażowania środków UE

Oś Priorytetowa będzie finansowana ze środków EFRR, krajowych środków publicznych oraz środków prywatnych.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

53	Zapobieganie zagrożeniom (w tym opracowanie i wdrażanie planów i instrumentów zapobiegania i zarządzania zagrożeniami naturalnym i technologicznym)
76	Infrastruktura ochrony zdrowia
79	Pozostała infrastruktura społeczna

Instrument elastyczności

W ramach Osi Priorytetowej przewiduje się możliwość zastosowania instrumentu elastyczności¹²⁹, tzn. finansowanie, w sposób komplementarny i z zastrzeżeniem pułapu 10% finansowania wspólnotowego,

¹²⁸ Wskaźniki dynamiczne. Wartość bazowa = 100.

działań objętych zakresem pomocy Europejskiego Funduszu Społecznego, pod warunkiem, że są one konieczne do odpowiedniej realizacji projektu i są z nim bezpośrednio powiązane.

OŚ PRIORYTETOWA 8

Lokalna infrastruktura podstawowa

Przesłanki realizacji

Budowanie silnej pozycji gospodarczej oraz zwiększenie spójności terytorialnej i społecznej województwa pomorskiego wymaga intensywnych działań zmierzających do niwelowania przestrzennych dysproporcji w rozwoju wybranych kategorii lokalnej infrastruktury podstawowej. Konieczne jest kontynuowanie działań zmierzających do redukcji dysproporcji, a także poprawy powiązań w układzie Aglomeracja Trójmiejska – obszary pozametropolitalne oraz miasto - wieś, głównie poprzez rozwój i poprawę stanu dróg lokalnych, innej infrastruktury wspierającej lokalny rozwój gospodarczy (w tym m.in. turystycznej) oraz inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska.

Zgodnie z wytycznymi polityki spójności UE, inwestycje w sieci transportowe o drugorzędym znaczeniu mają charakter uzupełniający wobec regionalnego układu transportowego, integrując obszary miejskie i wiejskie. Podejmowane działania powinny koncentrować się także na rozwoju infrastruktury powiązanej z rozwojem turystyki oraz zwiększaniem atrakcyjności terenów inwestycyjnych. Polityka spójności może wnieść istotny wkład w proces gospodarczej regeneracji obszarów wiejskich, w tym małych miast, uzupełniając działania wspierane w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Ponadto, instrumenty polityki spójności powinny być wykorzystane w celu realizacji inwestycji związanych zwłaszcza z przesyłem i oczyszczaniem ścieków oraz gospodarką odpadami, niezbędnych dla wdrożenia prawodawstwa wspólnotowego i wypełnienia zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego Polski do Unii Europejskiej.

Oś Priorytetowa realizowana będzie na obszarze gmin wiejskich, wiejsko-miejskich oraz miast liczących do 35 tys. mieszkańców (patrz: Mapa nr 2, zamieszczona w Załączniku graficznym).

Niektóre obszary województwa pomorskiego charakteryzują się słabością strukturalną. Przyczyną tego stanu rzeczy jest między innymi niski poziom wyposażenia w podstawową infrastrukturę wspierającą rozwój gospodarczy, w tym transportową, turystyczną oraz ochrony środowiska. W związku z tym, realizacja Osi Priorytetowej w wymienionych dziedzinach powinna koncentrować się przede wszystkim na obszarach słabych strukturalnie (patrz: Mapa nr 4, zamieszczona w Załączniku graficznym)¹³⁰.

Rozwój lokalnej infrastruktury i poprawa jej stanu, szczególnie na obszarach słabych strukturalnie, ograniczy bariery w rozwoju gospodarczym i przyczyni się do zwiększenia poziomu inwestycji. Tym samym, wzrosną możliwości dywersyfikacji działalności gospodarczej i zatrudnienia oraz poprawy jakości życia ich mieszkańców.

Realizacja Osi Priorytetowej przyczyni się również do zmniejszenia regionalnych dysproporcji rozwojowych w zakresie wyposażenia w systemy odbioru i oczyszczania ścieków z jednej strony, a sieci wodociągowe – z drugiej, a także redukcji zanieczyszczeń przedostających się do środowiska

¹²⁹ Zgodnie z art. 34 ust. 2. rozporządzenia Rady nr 1083/2006.

¹³⁰ Obszary słabe strukturalnie określono na poziomie gmin (NTS V) i zdefiniowano jako charakteryzujące się niekorzystnymi wskaźnikami w zakresie: dochodów własnych, bezrobocia oraz odsetka osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w stosunku do średniej dla wszystkich gmin wiejskich, wiejsko-miejskich i miast do 35 tys. mieszkańców w województwie pomorskim. Listę obszarów słabych strukturalnie ustalono wg danych pochodzących ze statystyki publicznej, dostępnych na początek roku 2007. Będzie ona obowiązywać do czasu jej aktualizacji, kiedy to zostanie uzupełniona o gminy, które spełnią wyznaczone kryteria kwalifikacyjne na podstawie zaktualizowanych danych.

wodnego oraz poprawy jakości wód. Możliwa będzie także poprawa funkcjonowania systemu gospodarki odpadami w wymiarze lokalnym.

Przedsięwzięcia realizowane na obszarach wiejskich, powinny wpisywać się w ustalenia wynikające z zapisów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Województwa Pomorskiego na lata 2005 - 2013.

Cel główny Osi Priorytetowej

Wzmocnienie potencjału rozwojowego na obszarach poza dużymi miastami.

Cele szczegółowe Osi Priorytetowej

Sformułowany powyżej cel główny będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

- Zwiększenie lokalnej atrakcyjności inwestycyjnej, osiedleńczej i turystycznej;
- Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w zakresie wyposażenia w infrastrukturę gospodarki wodno-ściekowej.

Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego (SRWP) i innymi regionalnymi dokumentami strategicznymi

Oś Priorytetowa jest zgodna z następującymi Priorytetami i celami strategicznymi SRWP:

- Priorytet II. Spójność

Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarki wykorzystującej specyficzne zasoby regionalne

Cel strategiczny 4: Kształtowanie procesów społecznych i przestrzennych dla poprawy jakości życia

- Priorytet III. Dostępność

Cel strategiczny 2: Poprawa funkcjonowania infrastruktury technicznej i teleinformatycznej

Cel strategiczny 4: Zachowanie i poprawa stanu środowiska

oraz z następującymi regionalnymi dokumentami strategicznymi:

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Województwa Pomorskiego na lata 2005-2013
- Regionalna Strategia Rozwoju Transportu w Województwie Pomorskim na lata 2007-2020¹³¹
- Wojewódzki Program Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego - Gambit Pomorski
- Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Pomorskim na lata 2004-2013
- Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2007-2010
- Program Rozwoju Produktów Turystycznych Województwa Pomorskiego
- Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami

Opis Osi Priorytetowej

Oś Priorytetowa będzie ukierunkowana na realizację przedsięwzięć w zakresie:

- lokalnego potencjału rozwojowego;
- lokalnej infrastruktury ochrony środowiska.

¹³¹ Dokument jest w trakcie opracowania i powstanie w 2007 roku.

Wsparcie w zakresie **lokalnego potencjału rozwojowego** realizowane będzie poprzez przedsięwzięcia dotyczące lokalnej infrastruktury drogowej oraz lokalnej infrastruktury wspierającej rozwój gospodarczy.

W zakresie lokalnej infrastruktury drogowej realizowane będą projekty służące poprawie jakości lokalnej sieci drogowej oraz usprawnieniu jej powiązań z regionalnym i krajowym układem drogowym. Wspierana będzie budowa, przebudowa i rozbudowa dróg oraz obiektów inżynierskich, wraz z wyposażeniem technicznym i infrastrukturą towarzyszącą. Projekty powinny koncentrować się na poprawie dostępności ośrodków stanowiących lokalne bieguny wzrostu gospodarczego na obszarze uprawnionym. Ponadto, wspierane przedsięwzięcia powinny przyczyniać się do poprawy jakości lokalnych sieci drogowych poprzez dostosowanie infrastruktury drogowej do właściwych standardów technicznych. W szczególności realizowane projekty powinny prowadzić do zapewnienia wyższych niż obecnie parametrów użytkowych dróg oraz dostosowania ich przepustowości do bieżącego i prognozowanego natężenia ruchu.

Przedsięwzięcia w zakresie lokalnej infrastruktury wspierającej rozwój gospodarczy powinny przyczyniać się do zwiększenia i efektywnego wykorzystania potencjału rozwojowego obszarów poza głównymi miastami regionu.

Realizowane będą m.in. projekty dotyczące budowy i rozbudowy lokalnej, ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej (np. tras kajakowych, szlaków turystycznych, małych portów i przystani), a także tworzenia i rozwijania podregionalnych systemów promocji i informacji turystycznej. Możliwa jest również budowa, przebudowa i modernizacja turystycznych linii kolejowych. Wsparcie w zakresie rozwoju lokalnej infrastruktury turystycznej będzie miało charakter uzupełniający i komplementarny wobec wsparcia dla projektów o zasięgu ponadlokalnym, przewidzianego w ramach Osi Priorytetowej 6.

Wspierana będzie renowacja, rewaloryzacja, konserwacja, modernizacja i adaptacja budynków o znaczeniu historycznym, także pod kątem nadania im nowych funkcji.

Realizowane będą również projekty polegające na kompleksowym uzbrojeniu terenów pod inwestycje gospodarcze, związane z doprowadzeniem do tych terenów podstawowej infrastruktury liniowej: wodociągów, kanalizacji sanitarnej i deszczowej, sieci teleinformatycznej, sieci ciepłowniczej, elektrycznej, gazowej oraz dróg wewnętrznych. Projekty te będą służyć zwiększeniu dostępności atrakcyjnych ofert inwestycyjnych na obszarach uprawnionych. Wykluczone będą projekty dotyczące sieci przesyłowych.

Możliwa będzie także realizacja przedsięwzięć o charakterze rewitalizacyjnym, obejmujących m.in. budowę lub przebudowę publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji gospodarczych, a także regenerację, rehabilitację i zagospodarowanie przestrzeni publicznych oraz tworzenie stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości.

Minimalna wartość projektów, co do zasady, nie może być niższa niż 100 tys. euro.

Maksymalna wartość projektów w zakresie infrastruktury turystycznej i kulturowej, co do zasady, nie może być wyższa niż 1 mln euro.

W przypadku wszystkich typów przedsięwzięć, preferowane będą projekty:

- realizowane na obszarach strukturalnie słabych (patrz: Mapa nr 4 w Załączniku graficznym);
- posiadające zadeklarowane wsparcie finansowe zainteresowanych podmiotów gospodarczych i znaczące poparcie społeczności lokalnych.

W zakresie infrastruktury drogowej preferowane będą projekty:

- łączące w sobie rozbudowę infrastruktury drogowej z uzbrojeniem terenów inwestycyjnych;
- wynikające z Wojewódzkiego Programu Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego - Gambit Pomorski;
- realizujące co najmniej jeden z poniższych celów:
 - otwieranie dostępu do nowych terenów inwestycyjnych;
 - usprawnianie komunikacji pomiędzy stolicami powiatów lub pomiędzy ośrodkami powiatowymi a stolicami gmin.

W zakresie infrastruktury turystycznej i dziedzictwa kulturowego preferowane będą projekty:

- wynikające ze Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Pomorskim na lata 2004-2013 oraz Programu Rozwoju Produktów Turystycznych Województwa Pomorskiego;
- wynikające z zapisów lokalnych programów opieki nad zabytkami;
- polegające na nadaniu obiektom o znaczeniu historycznym nowych funkcji (np. turystycznych, kulturalnych, edukacyjnych) w wyniku renowacji, rewaloryzacji, konserwacji czy modernizacji.

Wsparcie w zakresie **lokalnej infrastruktury ochrony środowiska** dotyczy przedsięwzięć ukierunkowanych na niwelowanie deficytów regionalnych w zakresie wyposażenia w infrastrukturę odbioru i oczyszczania ścieków oraz na poprawę funkcjonowania gospodarki odpadami w wymiarze lokalnym.

Wsparane będą przede wszystkim przedsięwzięcia dotyczące budowy, rozbudowy lub przebudowy sieci kanalizacji zbiorczych oraz oczyszczalni ścieków. Będą one służyć poprawie jakości wód powierzchniowych i zapobieganiu zanieczyszczeniu wód podziemnych. Tam, gdzie jest to uzasadnione ekonomicznie, realizowane projekty powinny wiązać się z dążeniem do efektywnego wykorzystania potencjału istniejącej infrastruktury (np. oczyszczalnie ścieków).

Przedsięwzięcia z zakresu gospodarki ściekowej będą realizowane, co do zasady, w aglomeracjach od 2 do 15 tys. RLM wskazanych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów słabych strukturalnie. Oczekuje się, że dostępne wsparcie pozwoli na wykonanie do 60% zobowiązań akcesyjnych w obszarze gospodarki ściekowej, w odniesieniu do aglomeracji od 2 do 15 tys. RLM.

Możliwa będzie także budowa, rozbudowa lub przebudowa sieci wodociągowych, jednak wyłącznie wraz z budową, rozbudową lub przebudową sieci kanalizacyjnych obejmujących tych samych odbiorców usług. Wsparcie może dotyczyć również budowy, rozbudowy lub przebudowy innych niż sieci urządzeń wodociągowych, jednak tylko w przypadku jednoczesnej poprawy jakości wody u odbiorcy usług i zmniejszenia kosztów eksploatacyjnych systemu wodociągowego.

Wykluczone będą projekty dotyczące remontów urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych.

Wsparcie uzyskają także projekty m.in. w zakresie rekultywacji nieczynnych składowisk odpadów (w tym składowisk odpadów niebezpiecznych), oraz likwidacji „dzikich” wysypisk odpadów. Wspierana będzie również budowa i rozbudowa punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, a także budowa, rozbudowa lub przebudowa kompostowni odpadów oraz likwidacja mogilników. Wsparcie dotyczy lokalnych systemów gospodarki odpadami i będzie miało charakter komplementarny wobec wsparcia dla projektów o zasięgu ponadlokalnym, przewidzianego w ramach Osi Priorytetowej 5. Środowisko i energia przyjazna środowisku.

Minimalna wartość projektów w zakresie odbioru i oczyszczania ścieków oraz zaopatrzenia w wodę, co do zasady, nie powinna być niższa niż 500 tys. euro, natomiast w zakresie gospodarki odpadami - nie powinna być niższa niż 100 tys. euro.

Maksymalna wartość projektów w zakresie gospodarki odpadami, co do zasady, nie może być wyższa niż 2 mln euro.

Preferowane będą projekty:

- realizowane na obszarach strukturalnie słabych (patrz: Mapy nr 4 i 5 w Załączniku graficznym);
- realizowane na obszarach cennych przyrodniczo (patrz: Mapa nr 6 w Załączniku graficznym);
- wynikające z zapisów Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska;
- w zakresie inwestycji wodociągowo-kanalizacyjnych: kompleksowe, rozwiązujące w całości problem zaopatrzenia w wodę oraz odbioru i oczyszczania ścieków na terenie aglomeracji;
- wynikające z zapisów Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami;
- kompleksowe i ponadgminne (partnerskie).

Kategorie Beneficjentów

Beneficjentami mogą być m.in.:

- jst, ich związki i stowarzyszenia;
- spółki wodne;
- instytucje kultury;
- administracja rządowa;
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne;
- organizacje pozarządowe;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- przedsiębiorcy¹³².

Komplementarność z innymi Osiami Priorytetowymi RPO WP

Oś Priorytetowa jest komplementarna w stosunku do:

- Osi Priorytetowej 3. Funkcje miejskie i metropolitalne;
- Osi Priorytetowej 4. Regionalny system transportowy;
- Osi Priorytetowej 5. Środowisko i energetyka przyjazna środowisku
- Osi Priorytetowej 6. Atrakcyjność turystyczna;
- Osi Priorytetowej 9. Lokalna infrastruktura społeczna.

Komplementarność z innymi Programami Operacyjnymi w ramach NSRO 2007-2013

1. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

- infrastruktura drogowa: wspierane będą projekty budowy autostrad, dróg ekspresowych, dróg krajowych oraz obwodnic znajdujących się w sieci TEN-T, w tym odcinków w miastach na prawach powiatu;
- gospodarka ściekowa i wodociągi: realizowane będą projekty w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM uwzględnionych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych, a w ramach kompleksowych przedsięwzięć dopuszcza się również do realizacji działania w aglomeracjach od 2 do 15 tys. RLM;
- gospodarka odpadami: wspierane będą duże, kompleksowe projekty obejmujące swym zasięgiem co najmniej 150 tys. mieszkańców;
- dziedzictwo kulturowe: wspierane będą projekty mające na celu ochronę, zachowanie i efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym.

¹³²Dotyczy wyłącznie podmiotów wykonujących zadania jst/związku komunalnego lub podmiotów działających w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym.

2. Program Operacyjny **Innowacyjna Gospodarka**

- promocja turystyczna: wsparcie będzie udzielane w szczególności pod kątem kompleksowej promocji walorów turystycznych, z uwzględnieniem m.in. badań ruchu turystycznego oraz badań marketingowych rynku turystycznego, a także tworzenia i obsługi systemu informacji turystycznej;
- produkty turystyczne: wspierany będzie proces ich tworzenia, rozwijania i promocji, jak również tworzenie systemów identyfikacji wizualnej.

Spodziewane efekty realizacji

Realizacja Osi Priorytetowej przyniesie w długim horyzoncie czasowym następujące efekty:

- a) Poprawa jakości lokalnej sieci drogowej;
- b) Zwiększenie powierzchni terenów uzbrojonych przeznaczonych pod inwestycje;
- c) Podniesienie jakości życia mieszkańców, m.in. dzięki zwiększeniu dostępu do kanalizacji, a także dobrej jakości wody;
- d) Pozytywne zmiany społeczno-gospodarcze, głównie na obszarach wiejskich, prowadzące m.in. do wzrostu dynamiki powstawania nowych podmiotów gospodarczych oraz do poprawy wskaźnika zatrudnienia na obszarach objętych wsparciem;
- e) Wzrost wielkości ruchu turystycznego na obszarach objętych wsparciem.

Wskaźniki monitorowania Osi Priorytetowej

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość wskaźnika w 2013 r.	Wartość docelowa w 2015 r.	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt						
1.	Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych (szt.):	0	110	125	rocznie	IZ
	w tym					
	z zakresu infrastruktury drogowej	0	16	20		
	z zakresu uzbrojenia terenów pod inwestycje	0	4	5		
	z zakresu turystyki	0	45	50		
	z zakresu infrastruktury ochrony środowiska w tym dotyczących budowy/rozbudowy kanalizacji sanitarnej	0	32	35		
2.	Długość wybudowanych/przebudowanych dróg (km)	0	36	45	rocznie	IZ
Rezultat						
1.	Powierzchnia uzbrojonych terenów inwestycyjnych na obszarach wiejskich i w miastach do 35 tys. mieszkańców (ha)	0	40	50	rocznie	Beneficjenci
2.	Liczba osób przyłączonych do kanalizacji w wyniku realizacji projektów (osoby)	0	70 000	70 000	rocznie	Beneficjenci
Oddziaływanie						
1.	Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich (%)	33,3	45	45	raz - na koniec Programu	WUS
2.	Liczba podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich na 1000 mieszkańców (szt)	63	77	80	raz - na koniec Programu	GUS
3.	Liczba turystów na obszarach wiejskich (osoby w ciągu roku)	1 500 000	2 000 000	2 500 000	raz - na koniec Programu	Institut Turystyki

Podstawowe źródła finansowania i zaangażowania środków UE

Oś Priorytetowa będzie finansowana ze środków EFRR, krajowych środków publicznych oraz krajowych środków prywatnych.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

23	Drogi regionalne/lokalne
44	Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi
45	Gospodarka i zaopatrzenie w wodę pitną
46	Oczyszczanie ścieków
55	Promowanie walorów przyrodniczych
57	Inne wsparcie na rzecz wzmocnienia usług turystycznych
58	Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego
59	Rozwój infrastruktury kulturalnej
61	Zintegrowane projekty na rzecz rewitalizacji obszarów miejskich i wiejskich

Instrument elastyczności

W ramach Osi Priorytetowej przewiduje się możliwość zastosowania instrumentu elastyczności¹³³, tzn. finansowanie, w sposób komplementarny i z zastrzeżeniem pułapu 10% finansowania wspólnotowego, działań objętych zakresem pomocy Europejskiego Funduszu Społecznego, pod warunkiem, że są one konieczne do odpowiedniej realizacji projektu i są z nim bezpośrednio powiązane.

¹³³ Zgodnie z art. 34 ust. 2. rozporządzenia Rady nr 1083/2006.

OŚ PRIORYTETOWA 9**Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie****Przesłanki realizacji**

Budowanie silnej pozycji społeczno-gospodarczej województwa pomorskiego wymaga podjęcia działań zwiększających jego wewnętrzną spójność. Region charakteryzuje się bowiem silnym zróżnicowaniem cech i predyspozycji rozwojowych. Część obszarów województwa jest silniej dotknięta problemami strukturalnymi, które wpływają na ich relatywnie niską atrakcyjność osiedleńczą i niższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego. Wynika to między innymi z niedostatecznego wyposażenia w obiekty lokalnej infrastruktury społecznej, co skutkuje niską dostępnością usług społecznych. Niektóre obszary województwa, w szczególności tereny wiejskie i małe miasta, charakteryzują się słabością strukturalną, która wynika nie tylko z ograniczonej dostępności infrastruktury, ale również niskiej aktywności mieszkańców.

Zgodnie z wytycznymi polityki spójności UE, wzmocnienie spójności terytorialnej powinno być częścią działań zmierzających do zapewnienia całemu terytorium Europy możliwości uczestnictwa we wzroście i zatrudnieniu. Takie podejście wymaga uwzględnienia specyficznych problemów i szans obszarów miejskich i wiejskich, a także innych terenów o szczególnych cechach. Polityka spójności może odgrywać istotną rolę we wsparciu społeczno-gospodarczej regeneracji obszarów wiejskich, uzupełniając działania wspierane w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Wytyczne wskazują również na konieczność poprawy dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych.

Dla podniesienia spójności regionu konieczna jest redukcja narastających dysproporcji w układzie Aglomeracja Trójmiejska – obszary pozametropolitalne oraz miasto – wieś, w zakresie dostępności infrastruktury społecznej oraz poziomu aktywności mieszkańców.

Z zastrzeżeniem specyficznych zasad wdrażania wsparcia dla lokalnych inicjatyw obywatelskich, Oś Priorytetowa realizowana będzie na obszarze gmin wiejskich, wiejsko-miejskich oraz miast liczących do 35 tys. mieszkańców (patrz: Mapa nr 2, zamieszczona w Załączniku graficznym). Jej wdrażanie powinno koncentrować się szczególnie na obszarach słabych strukturalnie (patrz: Mapa nr 4, zamieszczona w Załączniku graficznym)¹³⁴.

Środkiem zmierzającym do poprawy spójności regionu będą inwestycje w rozwój lokalnej infrastruktury społecznej w tym: edukacyjnej, sportowej i kultury, stwarzające możliwość poprawy jakości życia mieszkańców obszarów uprawnionych. Wsparcie w obszarze lokalnej infrastruktury edukacyjnej może przyczyniać się do realizacji celów i priorytetów wyznaczonych we właściwych regionalnych i krajowych dokumentach strategicznych, w tym w Strategii Rozwoju Edukacji na lata 2007-2013.

Ponadto, realizacja Osi Priorytetowej powinna przyczyniać się do poprawy dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych, poprzez inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia oraz promowanie wysokiej jakości usług medycznych.

Konieczne jest również podjęcie działań zmierzających do redukcji dysproporcji w zakresie aktywności gospodarczej i społecznej mieszkańców. Przewyciężaniu stagnacji społeczno-gospodarczej na terenach wiejskich i małych miast powinno sprzyjać tworzenie warunków dla

¹³⁴Obszary słabe strukturalnie określono na poziomie gmin (NTS V) i zdefiniowano jako charakteryzujące się niekorzystnymi wskaźnikami w zakresie: dochodów własnych, bezrobocia oraz odsetka osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w stosunku do średniej dla wszystkich gmin wiejskich, wiejsko-miejskich i miast do 35 tys. mieszkańców w województwie pomorskim. Listę obszarów słabych strukturalnie ustalono wg danych pochodzących ze statystyki publicznej, dostępnych na początek roku 2007. Będzie ona obowiązywać do czasu jej aktualizacji, kiedy to zostanie uzupełniona o gminy, które spełnią wyznaczone kryteria kwalifikacyjne na podstawie zaktualizowanych danych.

pobudzenia i wspierania lokalnych inicjatyw społecznych oraz rozwijania partnerstwa przy realizacji działań rozwojowych. Istotnym motorem w zwiększaniu aktywności społeczności lokalnych powinien stać się sektor pozarządowy. Ważne jest więc wzmocnienie jego potencjału oraz tworzenie warunków dla efektywnej współpracy pomiędzy sektorem publicznym a pozarządowym.

Przedsięwzięcia realizowane na obszarach wiejskich, powinny wpisywać się w ustalenia wynikające z zapisów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Województwa Pomorskiego na lata 2005-2013.

Cel główny Osi Priorytetowej

Poprawa dostępności lokalnej infrastruktury społecznej dla wzmocnienia struktur społecznych na obszarach poza dużymi miastami.

Cele szczegółowe Osi Priorytetowej

Sformułowany powyżej cel główny będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

- Poprawa dostępu do lepszej jakości oferty edukacyjnej na poziomie przedszkolnym, podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym oraz oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej;
- Poprawa dostępu do lepszej jakości podstawowych usług medycznych;
- Aktywizacja i integracja społeczności lokalnych na obszarach wiejskich.

Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego (SRWP) i innymi regionalnymi dokumentami strategicznymi

Oś Priorytetowa jest zgodna z następującymi Priorytetami i celami strategicznymi SRWP:

- Priorytet II. Spójność
 - Cel strategiczny 2:* Silne i zintegrowane społeczeństwo
 - Cel strategiczny 3:* Rozwój społeczeństwa obywatelskiego
 - Cel strategiczny 4:* Kształtowanie procesów społecznych i przestrzennych dla poprawy jakości życia
- Priorytet III. Dostępność
 - Cel strategiczny 3:* Lepszy dostęp do infrastruktury społecznej, zwłaszcza na obszarach słabych strukturalnie

oraz z następującymi regionalnymi dokumentami strategicznymi:

- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Województwa Pomorskiego na lata 2005-2013
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Pomorskiego do 2013 roku
- Program „Zdrowie dla Pomorzan 2005-2013”¹³⁵

Opis Osi Priorytetowej

Oś Priorytetowa będzie ukierunkowana na realizację przedsięwzięć w zakresie:

- lokalnej infrastruktury edukacyjnej, sportowej i kultury;
- lokalnej infrastruktury ochrony zdrowia;

¹³⁵Dokument jest w trakcie opracowania i powstanie do końca 2007 r. Założenia Programu Zdrowie dla Pomorzan 2005-2013 zostały określone w uchwale nr 745/XL/05 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 14 listopada 2005 r.

- lokalnych inicjatyw obywatelskich.

Wsparcie w zakresie **lokalnej infrastruktury edukacyjnej, sportowej i kultury** dotyczy przedsięwzięć zmierzających do poprawy jakości, zakresu i dostępności usług świadczonych za pośrednictwem lokalnej infrastruktury społecznej, przede wszystkim poprzez jej modernizację i podniesienie poziomu wyposażenia.

Wspierane będą przedsięwzięcia takie, jak: budowa, przebudowa, rozbudowa i wyposażenie obiektów edukacyjnych (m.in. budynków szkolnych, laboratoriów dydaktycznych i sal do praktycznej nauki zawodu); obiektów infrastruktury społeczno-edukacyjnej (m.in. internatów, stołówek); obiektów infrastruktury kulturalnej (m.in. ośrodków kultury, bibliotek, amfiteatrów, sal koncertowych) oraz obiektów sportowych (m.in. sal/hal sportowych, basenów/pływalni, boisk sportowych).

Wspierana będzie także przebudowa, rozbudowa i wyposażenie obiektów infrastruktury edukacyjnej lub placówek kultury w związku z rozszerzeniem ich funkcji o edukację przedszkolną.

Minimalna wartość projektów, co do zasady, nie może być niższa niż 100 tys. euro.

W przypadku wszystkich typów przedsięwzięć, preferowane będą projekty:

- realizowane na obszarach słabych strukturalnie (patrz: Mapa nr 4, zamieszczona w Załączniku graficznym);
- kompleksowe, o wartości powyżej 500 tys. euro;
- sieciowe, realizowane przy współudziale partnerów społecznych, w tym, w przypadku projektów z zakresu infrastruktury sportowej i rekreacyjnej - stowarzyszeń i klubów sportowych.

W zakresie infrastruktury edukacyjnej preferowane będą projekty:

- realizowane na obszarze gmin, w których odsetek dzieci w wieku 0-6 lat jest wyższy niż średni dla wszystkich gmin wiejskich, wiejsko-miejskich i miast do 35 tys. mieszkańców;
- kładące nacisk na podwyższanie jakości kształcenia (związane np. z wyposażeniem sal i laboratoriów);
- dotyczące obiektów szkolnych, które poza funkcją podstawową, po godzinach zajęć szkolnych, pełnią funkcje uzupełniające np. w zakresie kultury lub sportu.

W zakresie infrastruktury sportowej preferowane będą projekty:

- dotyczące obiektów sportowych o charakterze wielofunkcyjnym, dających możliwość wypełniania funkcji dodatkowych.

Wsparcie w zakresie **lokalnej infrastruktury ochrony zdrowia** dotyczy przedsięwzięć, których przedmiotem jest poprawa zarządzania, podniesienie standardów technicznych i jakości wyposażenia w lokalnych ośrodkach ochrony zdrowia, co wiąże się z poprawą dostępu do podstawowych świadczeń na poziomie lokalnym, realizowanych w publicznym systemie ubezpieczeń zdrowotnych. Projekty powinny koncentrować się na upowszechnianiu dostępu do diagnostyki zdrowotnej oraz wzmacnianiu znaczenia profilaktyki na obszarach poza głównymi ośrodkami miejskimi regionu.

Wspierane będą m.in. przedsięwzięcia dotyczące zarówno rozbudowy i przebudowy obiektów infrastruktury ochrony zdrowia, jak też modernizacji i zakupu urządzeń medycznych, innego wyposażenia obiektów ochrony zdrowia oraz specjalistycznego wyposażenia dla mobilnej diagnostyki. Wyżej wskazane przedsięwzięcia mogą obejmować także dostosowanie obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Minimalna wartość projektów, co do zasady, nie może być niższa niż 25 tys. euro.

Preferowane będą projekty:

- wynikające z zapisów Programu „Zdrowie dla Pomorzan na lata 2005-2013”;
- realizowane na obszarach słabych strukturalnie (patrz: Mapa nr 4, zamieszczona w Załączniku do Programu);
- podnoszące zdolność jednostek ochrony zdrowia w zakresie profilaktyki i diagnostyki;
- kompleksowe, mieszczące się w ramach działań restrukturyzacyjnych i organizacyjnych w instytucjach zdrowia, podnoszące efektywność usług ochrony zdrowia na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego;
- gwarantujące spełnienie wymaganych przez Narodowy Fundusz Zdrowia standardów w zakresie sprzętu medycznego (w przypadku wyposażenia specjalistycznego).

Wsparcie w zakresie **lokalnych inicjatyw obywatelskich** dotyczy realizacji przedsięwzięć zlokalizowanych wyłącznie na obszarach wiejskich, obejmujących gminy wiejskie, wiejsko-miejskie oraz miasta do 5 tys. mieszkańców. Dostępne wsparcie powinno koncentrować się na obszarach słabych strukturalnie.

Realizowane projekty powinny służyć aktywizacji i integracji wspólnot lokalnych oraz przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu poprzez realizację działań zidentyfikowanych w wyniku oddolnej inicjatywy mieszkańców. Przedsięwzięcia powinny być wdrażane w oparciu o lokalne partnerstwa obejmujące organizacje pozarządowe, a także inne organizacje, związki społeczne i gospodarcze oraz lokalne władze publiczne. Oczekuje się, że realizacja projektów wpłynie na wzmacnianie lokalnych struktur społecznych, rozwój i konsolidację sektora pozarządowego oraz umocnienie współpracy między sektorem publicznym a pozarządowym na obszarach wiejskich.

Projekty winny łączyć w sobie element małej inwestycji infrastrukturalnej z rozwojem współpracy np. w zakresie trwałego wykorzystania obiektów infrastruktury publicznej lub realizacji bardziej kompleksowych lokalnych planów rozwoju.

Wspierane będą m.in. przedsięwzięcia dotyczące budowy, adaptacji, remontu i wyposażenia obiektów publicznych pełniących funkcje kulturalne (np. świetlice) lub inne funkcje społeczne (np. centra integracji społecznej), a także obiektów małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.

Realizowane projekty mogą dotyczyć również prac konserwatorskich w obiektach zabytkowych o znaczeniu lokalnym, a także zagospodarowania terenu (urządzanie placów zabaw, kształtowanie przestrzeni publicznych w centrach wsi, tworzenia terenów rekreacyjnych). Możliwe jest również uzyskanie wsparcia na organizację i wypromowanie wydarzeń kulturalnych związanych z zachowaniem dziedzictwa kulturowego wsi i wykorzystaniem specyficznych zasobów lokalnych, w tym zwłaszcza walorów środowiskowych i kulturowych.

Stwarza się również możliwość sfinansowania działań służących opracowaniu lokalnych programów rozwoju miejscowości, tworzących długofalowe ramy dla wyżej wymienionych typów przedsięwzięć.

Minimalna wartość projektów, co do zasady, nie może być niższa niż 5 tys. euro. Maksymalna wartość projektów, co do zasady, nie może być wyższa niż 100 tys. euro.

Preferowane będą projekty:

- realizowane na obszarach słabych strukturalnie (patrz: Mapa nr 4, zamieszczona w Załączniku graficznym);
- w których jako wnioskodawca występuje lokalna organizacja pozarządowa;
- realizowane wspólnie przez samorząd gminny i lokalną organizację pozarządową, zwłaszcza, gdy organizacja ta jest odpowiedzialna za wykonanie projektu, a samorząd gminny zapewnia wsparcie organizacyjne i finansowe.

Kategorie Beneficjentów

Beneficjentami mogą być m.in.:

- jst, ich związki i stowarzyszenia;
- instytucje kultury;
- zakłady opieki zdrowotnej działające w publicznym systemie ochrony zdrowia;
- organizacje pozarządowe;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej);
- przedsiębiorcy¹³⁶.

Komplementarność z innymi Osiami Priorytetowymi RPO WP

Oś Priorytetowa jest komplementarna w stosunku do:

- Osi Priorytetowej 1. Rozwój i innowacje w przedsiębiorstwach;
- Osi Priorytetowej 3. Funkcje miejskie i metropolitalne;
- Osi Priorytetowej 6. Turystyka i dziedzictwo kulturowe;
- Osi Priorytetowej 7. Ochrona zdrowia i system ratownictwa;
- Osi Priorytetowej 8. Lokalna infrastruktura podstawowa.

Komplementarność z innymi Programami Operacyjnymi w ramach NSRO 2007-2013

1. Program Operacyjny **Infrastruktura i Środowisko**

- ochrona zdrowia: wsparcie uzyskują projekty infrastruktury ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym realizowane w celu zapewnienia specjalistycznych i wysokospecjalistycznych świadczeń zdrowotnych, jak również wsparcie ukierunkowane również będzie na rozwój zintegrowanego systemu ratownictwa medycznego;
- kultura: wspierane będą projekty mające na celu poprawę stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym.

2. Program Operacyjny **Kapitał Ludzki**

- zatrudnienie i integracja społeczna: wspierane będą m.in. działania sprzyjające wzmocnieniu instytucji pomocy społecznej i budowie partnerstwa na rzecz integracji społecznej;
- rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących: realizowane będą m.in. działania zmierzające do poprawy stanu zdrowia osób pracujących poprzez opracowywanie programów profilaktycznych oraz programów wspierających powrót do pracy; sprzyjające podnoszeniu kwalifikacji i umiejętności personelu medycznego; podnoszeniu jakości w jednostkach służby zdrowia;
- dobre rządzenie: wspierane będą m.in. działania wspomagające budowę potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych ukierunkowane na wzmocnienie ich aktywnego uczestnictwa w procesie realizacji Strategii Lizbońskiej;
- rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach: realizowane będą m.in. działania sprzyjające zmniejszeniu nierówności w upowszechnieniu edukacji i jakości usług edukacyjnych, szczególnie pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi oraz podniesieniu atrakcyjności i jakości kształcenia zawodowego;

¹³⁶Dotyczy wyłącznie podmiotów wykonujących zadania jst/związku komunalnego lub działających w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym.

- promocja integracji społecznej: wspierane będą m.in. działania dotyczące poprawy dostępu do rynku pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wzmocnienia i poszerzenia zakresu działań sektora ekonomii społecznej.
2. Program Operacyjny **Innowacyjna Gospodarka**
- promocja turystyczna: wsparcie będzie udzielane w szczególności pod kątem kompleksowej promocji walorów turystycznych, z uwzględnieniem m.in. badań ruchu turystycznego oraz badań marketingowych rynku turystycznego, a także tworzenia i obsługi systemu informacji turystycznej;
 - produkty turystyczne: wspierany będzie proces ich tworzenia, rozwijania i promocji, jak również tworzenie systemów identyfikacji wizualnej.

Spodziewane efekty realizacji

Realizacja Osi Priorytetowej przyniesie w długim horyzoncie czasowym następujące efekty:

- a) Poprawa jakości kształcenia na obszarach poza głównymi ośrodkami miejskimi regionu;
- b) Poprawa stanu zdrowia mieszkańców oraz podniesienie poziomu organizacji, dostępności i jakości usług medycznych na obszarach poza głównymi ośrodkami miejskimi regionu;
- c) Zwiększenia uczestnictwa społeczności lokalnych – zwłaszcza dzieci i młodzieży - w kulturze i sporcie, wzrost liczby kół zainteresowań, stowarzyszeń i klubów sportowych;
- d) Wzrost liczby aktywnych organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich.

Wskaźniki monitorowania Osi Priorytetowej

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość wskaźnika w 2013 r.	Wartość docelowa w 2015 r.	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt						
1.	Liczba projektów z zakresu infrastruktury edukacyjnej, sportowej i kulturalnej (szt)	0	27	30	rocznie	IZ
2.	Liczba projektów z zakresu infrastruktury ochrony zdrowia (szt)	0	40	50	rocznie	IZ
3.	Liczba projektów zrealizowanych w oparciu o lokalne partnerstwa (szt)	0	100	100	rocznie	IZ
Rezultat						
1.	Liczba uczniów korzystających z infrastruktury edukacyjnej wspartej w wyniku realizacji projektów (osoby)	0	4 500	5 000	rocznie	Beneficjenci
2.	Liczba osób korzystających z infrastruktury sportowej wspartej w wyniku realizacji projektów (osoby)	0	9000	10 000	rocznie	Beneficjenci
3.	Liczba placówek wyposażonych w sprzęt medyczny w wyniku realizacji projektu (szt)	0	35	40	rocznie	Beneficjenci
Oddziaływanie						
1.	Odsetek ludności z wykształceniem średnim na obszarach wiejskich (%)	51,8	62,4	65,0	raz - na koniec Programu	GUS
2.	Wskaźnik umieralności na choroby układu sercowo-naczyniowego i choroby nowotworowe na obszarach wiejskich w stosunku do zgonów na wsi ogółem (%)	46,4/26,6 (2004 r.)	41,3/20,5	40/19	raz - na koniec Programu	Pomorskie Centrum Zdrowia Publicznego
3.	Liczba aktywnych organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich na 1000 mieszkańców (szt)	0,5	0,9	1,0	raz - na koniec Programu	badanie/IZ

Podstawowe źródła finansowania i zaangażowanie środków UE

Oś Priorytetowa będzie finansowana ze środków EFRR, krajowych środków publicznych oraz krajowych środków prywatnych.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

43	Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona (kogeneracja), zarządzanie energią
59	Rozwój infrastruktury kulturalnej
61	Zintegrowane projekty na rzecz rewitalizacji obszarów miejskich i wiejskich
75	Infrastruktura systemu oświaty
76	Infrastruktura ochrony zdrowia
79	Pozostała infrastruktura społeczna

Instrument elastyczności

W ramach Osi Priorytetowej przewiduje się możliwość zastosowania instrumentu elastyczności¹³⁷, tzn. finansowanie, w sposób komplementarny i z zastrzeżeniem pułapu 10% finansowania wspólnotowego, działań objętych zakresem pomocy Europejskiego Funduszu Społecznego, pod warunkiem, że są one konieczne do odpowiedniej realizacji projektu i są z nim bezpośrednio powiązane.

¹³⁷ Zgodnie z art. 34 ust. 2. rozporządzenia Rady nr 1083/2006.

OŚ PRIORYTETOWA 10
Pomoc techniczna**Przesłanki realizacji**

Sprawne, efektywne i prawidłowe wydatkowanie środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach RPO WP wymaga zorganizowania odpowiedniego systemu wdrażania i wzmocnienia potencjału administracyjnego wszystkich instytucji zaangażowanych w ten proces, od momentu naboru i oceny wniosków, poprzez zarządzanie finansowe, kontrolę, monitoring i ewaluację. Kluczowe znaczenie w tym procesie ma przygotowanie odpowiedniej kadry wysokokwalifikowanych, wyspecjalizowanych pracowników, znających procedury wdrażania środków strukturalnych i właściwie wykonujących powierzone im funkcje. Niezbędne jest więc wsparcie w zakresie zatrudnienia pracowników do obsługi Programu, ciągłego podnoszenia ich kwalifikacji i umiejętności oraz zapewnienia im odpowiedniego standardu pracy i wyposażenia w sprzęt.

Stałe podnoszenie kwalifikacji pracowników, stworzenie im możliwości rozwoju zawodowego oraz zapewnienie wysokiej jakości środowiska pracy nie tylko przyczyni się do usprawnienia systemu zarządzania RPO WP, ale również do ograniczenia rotacji wyspecjalizowanej kadry w instytucjach zaangażowanych we wdrażanie RPO WP.

Jednym z kluczowych etapów w procesie zarządzania RPO WP jest m.in. nabór i ocena projektów. Jego prawidłowe przeprowadzenie będzie miało decydujący wpływ na efektywność całego Programu i osiągnięcie założonych celów. Konieczne jest więc wsparcie i odpowiednia organizacja tego procesu, w tym także obsługa gremiów biorących udział w ocenie projektów.

Prawidłowe zarządzanie RPO WP wiąże się również z zapewnieniem systemu ciągłego monitorowania realizacji Programu oraz poszczególnych Osi Priorytetowych, w tym także pełnym uczestnictwem jednolitym systemie monitoringu, analizowaniem postępów w ich realizacji, a także badaniem oddziaływania zaangażowanych środków (wpływu EFRR na strukturę społeczno-gospodarczą województwa) oraz oceną stopnia realizacji przyjętych w RPO WP celów. Służyć temu będą badania ewaluacyjne przeprowadzane, zgodnie z przyjętym planem ewaluacji RPO WP, w trakcie realizacji oraz po zakończeniu Programu.

Sprawne i efektywne wykorzystanie środków w ramach RPO WP uwarunkowane jest w dużej mierze przygotowaniem i wdrożeniem planu komunikacji, który będzie podstawą do efektywnego i skutecznego rozpowszechniania informacji o możliwościach uzyskania wsparcia wśród potencjalnych beneficjentów oraz informowania opinii publicznej województwa o interwencji środków UE na terenie regionu. Nie tylko wpłynie to pozytywnie na przygotowanie dobrej jakości projektów realizujących założone cele RPO WP, ale przede wszystkim przyczyni się do propagowania idei integracji europejskiej wśród mieszkańców województwa.

Istotne znaczenie dla prawidłowego wdrożenia RPO WP ma przygotowanie, zgłoszenie i wdrożenie dobrych i spójnych przedsięwzięć przez beneficjentów znających procedury udzielania zamówień publicznych i zarządzania projektami. Wsparcie wybranych projektów i beneficjentów w zakresie opracowania niezbędnej dokumentacji projektowej przyczyni się do realizacji kluczowych i priorytetowych dla regionu przedsięwzięć.

Cel główny

Sprawna i efektywna realizacja RPO WP.

Cele szczegółowe

Sformułowany wyżej cel główny będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

– Zapewnienie wysokiej jakości systemu zarządzania RPO WP;

- Powszechny dostęp do informacji o możliwościach uzyskania wsparcia i promocja interwencji środków EFRR w województwie;
- Przygotowanie dobrych projektów w ramach RPO WP.

Zgodność z Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego (SRWP) i innymi regionalnymi dokumentami strategicznymi

Oś Priorytetowa jest zgodna z następującymi Priorytetami i celami strategicznymi SRWP:

- Priorytet I. Konkurencyjność

Cel strategiczny 4: Efektywna sfera publiczna

Opis Osi Priorytetowej

Oś Priorytetowa będzie ukierunkowana na realizację przedsięwzięć w zakresie:

- wsparcia procesu zarządzania i wdrażania RPO WP;
- informacji i komunikacji;
- wsparcia procesu przygotowania i wdrażania projektów.

Wsparcie **procesu zarządzania i wdrażania RPO WP** ukierunkowane jest na realizację przedsięwzięć zapewniających wysoki potencjał administracyjny Instytucji Zarządzającej oraz Instytucji Pośredniczącej, zaangażowanych w proces zarządzania i wdrażania RPO WP¹³⁸. Finansowane będzie przede wszystkim zatrudnienie pracowników¹³⁹ oraz ciągle podnoszenie poziomu ich kwalifikacji i umiejętności zawodowych (szkolenia, studia podyplomowe, staże, kursy językowe, itp.), a także zapewnienie odpowiedniego standardu środowiska ich pracy (powierzchnie biurowe, niezbędne wyposażenie i sprzęt). W celu ograniczenia fluktuacji kadr zaangażowanych w proces zarządzania RPO WP, Instytucja Zarządzająca zapewni odpowiedni system motywacji pracowników obejmujący m.in. instrumenty finansowe i organizacyjne.

Realizowane będą także przedsięwzięcia związane z organizacją i funkcjonowaniem sprawnego systemu naboru, oceny i selekcji projektów (np. koszty ekspertów uczestniczących w procesie wyboru projektów, szkolenia ekspertów i innych osób zaangażowanych w proces selekcji projektów) oraz pozostałych elementów systemu zarządzania RPO WP, w tym m.in. kontrola RPO WP (systemowa, kontrola na miejscu, itp.), obsługa finansowa Programu i monitoring jego realizacji (w tym obsługa prac Pomorskiego Komitetu Monitorującego). Prawidłowe funkcjonowanie systemu monitorowania Programu zostanie zapewnione m.in. poprzez wdrożenie jednolitego systemu monitoringu i elektronicznej wymiany danych z Komisją Europejską.

W zakres realizowanych projektów wejdą również przedsięwzięcia związane z ewaluacją *on-going* i *ex-post*, wynikające z przygotowanego dla RPO WP planu ewaluacji.

Do przedsięwzięć, które uzyskają wsparcie należą również działania ukierunkowane na przestrzeganie, wdrażanie i promowanie polityk horyzontalnych, zwłaszcza zasady zrównoważonego rozwoju (w tym uwzględnianie aspektów związanych z ochroną środowiska i przestrzeganiem obowiązującego w tym zakresie prawodawstwa na wczesnych etapach przygotowania projektów).

Przy budowie skutecznego i efektywnego systemu wdrażania Programu mogą również zostać wykorzystane instrumenty umożliwiające innowacyjne i eksperymentalne podejście do wykorzystania środków Programu, a także wymiana doświadczeń i współpraca w ramach inicjatywy „Regions for economic change”.

¹³⁸ Funkcjonowanie pozostałych instytucji zaangażowanych w proces wdrażania RPO WP, tj. Instytucji Certyfikującej, Instytucji Pośredniczącej w certyfikacji oraz Instytucji Audytorowej będzie finansowane ze środków PO Pomoc Techniczna.

¹³⁹ Docelowo, do obsługi realizacji RPO WP, przewiduje się łączne zatrudnienie w Instytucji Zarządzającej oraz Instytucji Pośredniczącej około 150 osób.

Przewidziane jest również finansowanie zamknięcia pomocy udzielanej w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006, jak również podjęcie działań zmierzających do opracowania dokumentów programowych na potrzeby kolejnego okresu programowania.

Wsparcie w zakresie **informacji i komunikacji** koncentruje się na zorganizowaniu i wdrożeniu planu komunikacji, który określi system rozpowszechniania informacji o możliwościach uzyskania dofinansowania ze środków EFRR w ramach RPO WP, a także zapewnieniu informowania społeczności regionu o zaangażowaniu środków EFRR w województwie.

Finansowane będą głównie przedsięwzięcia związane z realizacją planu komunikacji, tj. upowszechnianie informacji o możliwościach uzyskania wsparcia ze środków EFRR (np. stworzenie, wyposażenie i utrzymanie punktów kontaktowych zlokalizowanych w Instytucji Zarządzającej /Instytucji Pośredniczącej, przygotowanie i administrowanie stronami internetowymi poświęconymi tematyce RPO WP i funduszy strukturalnych), kampanie promocyjne ukierunkowane na społeczność regionu, informujące o zaangażowaniu środków pomocowych UE w rozwój województwa i promujące przez to ideę integracji europejskiej (kampanie medialne, imprezy promocyjne, konkursy, współpraca z mediami), a także badania ewaluacyjne działań promocyjnych i informacyjnych oraz ekspertyzy, studia i analizy związane z tą tematyką.

Wsparcie procesu przygotowania i wdrażania projektów ukierunkowane będzie przede wszystkim na pomoc ekspercką dla wybranych i istotnych dla województwa projektów i beneficjentów w zakresie spełnienia wymogów związanych z przygotowaniem niezbędnej dokumentacji projektowej załączanej do wniosku aplikacyjnego. Wsparcie to polegać będzie m.in. na weryfikacji i doskonaleniu opracowywanych wniosków, co przełoży się na podniesienie ich jakości.

Dofinansowaniem zostanie objęty również system szkoleń i działań doradczych dla beneficjentów obejmujący m.in. prawidłowe zarządzanie, rozliczanie i monitorowanie projektów w ramach RPO WP, a także rozpowszechnianie wiedzy w zakresie zamówień publicznych. Działania te przyczynią się do podniesienia sprawności i umiejętności projektodawców w zakresie wdrażania przedsięwzięć uzyskujących wsparcie w ramach Programu.

Kategorie beneficjentów

Beneficjentami mogą być m.in.:

- Instytucja Zarządzająca;
- Instytucja Pośrednicząca.

Komplementarność z innymi Osiami Priorytetowymi RPO WP

Nie dotyczy.

Komplementarność z innymi Programami Operacyjnymi w ramach NSRO 2007-2013

1. Program Operacyjny Pomoc Techniczna:

- wsparcie zasobów ludzkich: realizowane będą projekty związane z zatrudnieniem i podnoszeniem kwalifikacji pracowników pozostałych (poza Instytucją Zarządzającą i Instytucją Pośredniczącą II stopnia) instytucji zaangażowanych w proces realizacji RPO WP, tj. Instytucji Certyfikującej, Instytucji Audytowej, Instytucji Koordynującej RPO oraz realizacja programów szkoleniowych dla użytkowników krajowego systemu informatycznego wspierającego realizację NSRO;

- wsparcie informatyczne realizacji NSRO: wsparcie uzyska budowa, rozwój i utrzymanie systemów informatycznych oraz infrastruktury służących obsłudze procesów zarządzania, wdrażania, monitorowania, kontroli i oceny realizacji NSRO;
- wsparcie realizacji operacji: przewiduje się finansowanie działań związanych z funkcjonowaniem instytucji zaangażowanych w realizację NSRO oraz systemem monitorowania przygotowania i realizacji indywidualnych projektów kluczowych. Wsparcie uzyskają również przedsięwzięcia związane z ocenami horyzontalnymi prowadzonymi w ramach NSRO, a także działania koordynujące politykę spójności Wspólnoty z innymi politykami krajowymi, sektorowymi i regionalnymi;
- komunikacja i promocja: przewiduje się wsparcie procesu komunikacji, informacji i promocji NSRO oraz wymiany doświadczeń i przepływu informacji pomiędzy uczestnikami procesu realizacji NSRO.

Spodziewane efekty realizacji

Realizacja Osi Priorytetowej przyniesie w długim horyzoncie czasowym następujące efekty:

- a) Osiągnięcie wysokiego poziomu sprawności wdrażania RPO WP i efektywności wykorzystania środków;
- b) Upowszechnienie wiedzy wśród potencjalnych beneficjentów na temat możliwości pozyskiwania środków z EFRR w województwie i zwiększenie znajomości procedur rozliczania dotacji;
- c) Wzrost odsetka prawidłowo zgłoszonych i rozliczonych projektów w stosunku do okresu programowania na lata 2004-2006.

Wskaźniki monitorowania Osi Priorytetowej

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość wskaźnika w 2013 r.	Wartość docelowa w 2015 r.	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Produkt						
1.	Liczba etatów współfinansowanych z RPO WP (w tym IP) (osoby)	0	150	150	rocznie	IZ
2.	Liczba zorganizowanych szkoleń i wydarzeń informacyjno-promocyjnych (szt)	0	220	270	rocznie	IZ
3.	Liczba wspartych projektów (szt)	0	120	120	rocznie	IZ
Rezultat						
1.	Liczba osób uczestniczących w szkoleniach dla beneficjentów współfinansowanych z pomocy technicznej (osoby)	0	5000	6300	rocznie	IZ
2.	Projekty, które przeszły pozytywnie ocenę formalną w % wszystkich złożonych projektów (%)	0	85	85	rocznie	IZ
Oddziaływanie¹⁴⁰						
1.	Odsetek projektów pozytywnie ocenionych pod względem formalnym w relacji do Polski = 100	-	110	110	raz – na koniec Programu	IZ
2.	Odsetek projektów RPO prawidłowo wdrożonych i rozliczonych w relacji do Polski = 100	-	110	110	raz – na koniec Programu	IZ

¹⁴⁰ Wskaźniki dynamiczne.

Podstawowe źródła finansowania i zaangażowanie środków UE

Oś Priorytetowa będzie finansowana ze środków EFRR.

Kategorie interwencji funduszy strukturalnych

85	Przygotowanie, realizacja, monitorowanie i kontrola
86	Ocena, badania/ ekspertyzy, informacja i komunikacja

Instrument elastyczności

W ramach Osi Priorytetowej nie przewiduje się możliwości zastosowania instrumentu elastyczności¹⁴¹.

¹⁴¹ Zgodnie z art. 34 ust. 2. rozporządzenia Rady nr 1083/2006.

VII. KOMPLEMENTARNOŚĆ Z DZIAŁANAMI FINANSOWANYMI W RAMACH EUROPEJSKIEJ WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ ORAZ EUROPEJSKIEGO INSTRUMENTU SĄSIEDZTWA I PARTNERSTWA

Oprócz środków EFRR uruchamianych w ramach RPO WP rozwój społeczno-gospodarczy i cywilizacyjny w regionie będzie stymulowany poprzez realizację przedsięwzięć o charakterze międzynarodowym.

W okresie programowania 2007-2013 współpraca międzynarodowa, o charakterze transgranicznym, transnarodowym lub międzyregionalnym, będzie uzyskiwała wsparcie ze środków EFRR uruchamianych w ramach Europejskiej Współpracy terytorialnej, stanowiącej nowy Cel 3 polityki spójności.

Ponadto, przedsięwzięcia o charakterze transgranicznym, realizowane na granicy zewnętrznej Unii Europejskiej, będą uzyskiwały współfinansowanie w ramach programów Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa.

Beneficjenci z obszaru województwa pomorskiego uprawnieni będą do ubiegania się o wsparcie z kilku programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej. W ramach współpracy transgranicznej będzie to Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk. W ramach współpracy transnarodowej będą to: Program Operacyjny Regionu Morza Bałtyckiego (BSR) oraz Program Operacyjny Obszaru Europy Środkowej (CES). W ramach współpracy międzyregionalnej będzie to Program Współpracy Międzyregionalnej INTERREG IV C.

Natomiast wsparcie dla udziału beneficjentów z obszaru województwa pomorskiego we współpracy transgranicznej w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa będzie realizowane poprzez Program Współpracy Polska – Litwa – Federacja Rosyjska.

Projekty kwalifikujące się do wsparcia w ramach ww. programów muszą wyróżniać się międzynarodowym charakterem, udowodnianym m.in. poprzez rzeczywisty udział partnerów z więcej niż jednego kraju uprawnionego oraz transgraniczne, transnarodowe lub międzyregionalne oddziaływanie realizowanych działań i uzyskiwanych rezultatów.

Niemniej jednak, szczególnie istotnym zagadnieniem staje się zapewnienie odpowiedniej koordynacji i komplementarności wsparcia finansowanego z tych programów oraz przewidywanego w ramach RPO WP, zarówno w celu unikania podwójnego finansowania tych samych przedsięwzięć, jak i dla uzyskania maksymalnego efektu synergicznego pomiędzy różnymi instrumentami finansowymi.

Wsparcie realizowane w ramach RPO WP charakteryzuje się komplementarnością wobec następujących obszarów interwencji przewidywanych w programach współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej:

- wspieranie przedsiębiorczości i ułatwianie międzynarodowej współpracy przedsiębiorstw oraz instytucji otoczenia biznesu;
- tworzenie międzynarodowych sieci współpracy na rzecz rozwoju i upowszechniania innowacji oraz transferu wiedzy, poprzez m.in. wspieranie rozwoju ponadnarodowych klastrów, wzmacnianie powiązań z udziałem instytucji kapitałowych, tworzenie i wspieranie instytucji odpowiedzialnych za transfer technologii;
- wzmacnianie współpracy instytucji edukacyjnych oraz poprawa funkcjonowania systemów kształcenia w szkolnictwie wyższym i kształceniu ustawicznym;
- rozwój społeczeństwa informacyjnego, w tym tworzenie usług publicznych w oparciu o nowoczesne technologie;

- rozwój zrównoważonego transportu, w tym multimodalnego, m.in. poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii informatyczno-komunikacyjnych;
- wzmocnianie współpracy i rozwoju regionów metropolitalnych, miast i obszarów miejskich jako siły napędowej rozwoju gospodarczego, w zakresie m.in. miejskiego transportu zbiorowego, rewitalizacji i rekultywacji obszarów zdegradowanych, poprawy stanu środowiska;
- działania na rzecz wysokiej jakości środowiska poprzez współpracę w zakresie zarządzania zasobami naturalnymi i dziedzictwem przyrodniczym (w tym promowanie bioróżnorodności), także w kontekście zarządzania obszarami pełnomorskimi i zrównoważonego wykorzystania zasobów morskich;
- współpraca w zakresie redukcji ryzyka i przeciwdziałania zagrożeniom naturalnym i technologicznym, w tym zwiększanie bezpieczeństwa na morzu;
- wspieranie wykorzystania źródeł energii odnawialnej i zwiększanie efektywności energetycznej;
- rozwijanie przyjaznych dla środowiska technologii i działań (np. w gospodarce wodnej i zagospodarowaniu odpadów), z uwzględnieniem wyzwań związanych z intensyfikacją rozwoju gospodarczego oraz zmianami klimatycznymi;
- zachowanie i gospodarcze wykorzystanie (kapitalizacja) zasobów kulturowych;
- rozwój zrównoważonych form turystyki oraz międzynarodowych produktów turystycznych;
- pobudzanie aktywności i wspieranie międzynarodowej współpracy społeczności lokalnych.

VIII. KOMPLEMENTARNOŚĆ Z DZIAŁANAMI FINANSOWANYMI Z EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU ROLNEGO ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH ORAZ EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU RYBACKIEGO

Środki EFRR uruchamiane w ramach RPO WP nie będą jedynym instrumentem finansowym, dzięki któremu realizowane będą projekty wzmacniające procesy rozwoju społeczno-gospodarczego województwa pomorskiego w kolejnym okresie programowania. Równie ważnym źródłem finansowania będą środki EFRR, EFS oraz Funduszu Spójności alokowane na realizację Krajowych Programów Operacyjnych w ramach NSRO, jak również środki udostępnione Polsce w ramach Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej.

Szczególnie istotnym zagadnieniem staje się zapewnienie odpowiedniej koordynacji i komplementarności wsparcia finansowanego w RPO WP z interwencją *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW)*¹⁴², obejmującego środki Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz Programu Operacyjnego *Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i przybrzeżnych obszarów rybackich na lata 2007-2013 (PO Ryby)*, obejmującego środki Europejskiego Funduszy Rybackiego (EFR)¹⁴³.

Komplementarność ze wsparciem przewidzianym w PROW występuje w następujących Osiach priorytetowych RPO WP:

Oś Priorytetowa 1. Rozwój i innowacje w MŚP. Wsparcie przewidziane w ramach Osi jest komplementarne wobec wsparcia udzielanego poprzez PROW w zakresie:

- inwestycji w przedsiębiorstwach, niezależnie od miejsca lokalizacji, których działalność jest związana z produkcją, przetwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu produktów wymienionych w załączniku I do Traktatu Ustanawiającego WE (Dz. Urz. WE C 235 z 24.12.2002), polegających na modernizacji lub budowie zakładów przetwórstwa produktów rolnych oraz infrastruktury handlu hurtowego produktami rolnymi (Oś 1 *Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego*, Działanie *Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej*);
- podejmowania lub rozwijania przez rolników, domowników i małżonków rolników, działalności nierolniczej lub związanej z rolnictwem w celu tworzenia pozarolniczych źródeł dochodów i promocji zatrudnienia poza rolnictwem na obszarach wiejskich (Oś 3 *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej*, Działanie *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej*; Oś 4 *Leader*, Działanie *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju*);
- inwestycji w istniejących i nowopowstających mikroprzedsiębiorstwach w gminach wiejskich, gminach wiejsko-miejskich, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców oraz w miastach do 5 tys. mieszkańców gmin wiejskich (Oś 3 *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej*, Działanie *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*; Oś 4 *Leader*, Działanie *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju*);

Oś Priorytetowa 2. Społeczeństwo wiedzy. Wsparcie przewidziane w ramach Osi jest komplementarne wobec wsparcia udzielonego poprzez PROW w zakresie:

- inwestycji związanych z zakupem oprogramowania, urządzeń i sprzętu komputerowego oraz ich udostępnienia na potrzeby społeczności wiejskiej (Oś 4 *Leader*, Działanie *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju*).

¹⁴² Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, projekt z czerwca 2007 r.

¹⁴³ Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, projekt z listopada 2006 r.

Oś Priorytetowa 3. Funkcje miejskie i metropolitalne. Wsparcie przewidziane w ramach Osi jest komplementarne wobec wsparcia udzielanego poprzez PROW w zakresie:

- inwestycji realizowanych w gminach wiejskich, gminach wiejsko-miejskich, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców oraz w miastach do 5 tys. mieszkańców gmin wiejskich, dotyczących publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych i społeczno-kulturalnych, obiektów dziedzictwa kulturowego oraz obiektów służących promocji obszarów wiejskich (Oś 3 *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej*, Działanie *Odnowa i rozwój wsi*; Oś 4 *Leader*, Działanie *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju*).

Oś Priorytetowa 5. Środowisko i energetyka przyjazna środowisku. Wsparcie przewidziane w ramach Osi jest komplementarne wobec wsparcia udzielanego poprzez PROW w zakresie:

- tworzenia systemu zbioru, segregacji i wywozu odpadów komunalnych w gminach wiejskich, gminach wiejsko-miejskich, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców (Oś 3 *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej*, Działanie *Podstawowe usługi dla gospodarki ludności wiejskiej*);
- inwestycji związanych z gospodarowaniem zasobami wodnymi, obejmujących działania w obszarze małej retencji, w tym urządzenia melioracji wodnych podstawowych oraz szczegółowych, w związku z poprawą korzystania z wód dla potrzeb rolnictwa i ochroną przeciwpowodziową użytków rolnych (Oś 1 *Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego*, Działanie *Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa*);
- projektów dotyczących wytwarzania, dystrybucji i przesyłu energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy (Oś 3 *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej*, Działanie *Podstawowe usługi dla gospodarki ludności wiejskiej*);
- inwestycji w przedsiębiorstwach, niezależnie od miejsca lokalizacji, których działalność jest związana z produkcją, przetwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu produktów wymienionych w załączniku I do Traktatu Ustanawiającego WE (Dz. Urz. WE C 235 z 24.12.2002), polegających na modernizacji zakładów przetwórstwa produktów rolnych oraz infrastruktury handlu hurtowego produktami rolnymi, między innymi w celu poprawy warunków ochrony środowiska (Oś 1 *Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego*, Działanie *Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej*).

Oś Priorytetowa 6. Turystyka i dziedzictwo kulturowe. Wsparcie przewidziane w ramach Osi jest komplementarne wobec wsparcia udzielanego poprzez PROW w zakresie:

- **inwestycji realizowanych** w gminach wiejskich, gminach wiejsko-miejskich, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców oraz w miastach do 5 tys. mieszkańców gmin wiejskich, dotyczących publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych i społeczno-kulturalnych, obiektów dziedzictwa kulturowego, oraz obiektów służących promocji obszarów wiejskich (Oś 3 *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej*, Działanie *Odnowa i rozwój wsi*; Oś 4 *Leader*, Działanie *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju*).

Oś Priorytetowa 8. Lokalna infrastruktura podstawowa. Wsparcie przewidziane w ramach Osi jest komplementarne wobec wsparcia udzielanego poprzez PROW w zakresie:

- dróg gminnych, dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych, wydzielanych w ramach projektów scalania gruntów (Oś 1 *Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego*, Działanie

Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa);

- inwestycji realizowanych w gminach wiejskich, gminach wiejsko-miejskich, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców oraz w miastach do 5 tys. mieszkańców gmin wiejskich, dotyczących publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych i społeczno-kulturalnych, obiektów dziedzictwa kulturowego, oraz obiektów służących promocji obszarów wiejskich (Oś 3 *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej*, Działanie *Odnowa i rozwój wsi*; Oś 4 *Leader*, Działanie *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju*);
- projektów w zakresie gospodarki wodno-ściekowej (odprowadzania i oczyszczania ścieków, w tym systemów kanalizacji sieciowej i kanalizacji zagrodowej) oraz tworzenia systemu zbioru, segregacji i wywozu odpadów komunalnych w gminach wiejskich, gminach wiejsko-miejskich, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców oraz w miastach do 5 tys. mieszkańców gmin wiejskich (Oś 3 *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej*, Działanie *Podstawowe usługi dla gospodarki ludności wiejskiej*).

Oś Priorytetowa 9. Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie. Wsparcie przewidziane w ramach Osi jest komplementarne wobec wsparcia udzielanego poprzez PROW w zakresie:

- **inwestycji realizowanych w** gminach wiejskich, gminach wiejsko-miejskich, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców oraz w miastach do 5 tys. mieszkańców gmin wiejskich, dotyczących publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych i społeczno-kulturalnych, obiektów dziedzictwa kulturowego, oraz obiektów służących promocji obszarów wiejskich (Oś 3 *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej*, Działanie *Odnowa i rozwój wsi*; Oś 4 *Leader*, Działanie *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju*);
- podejmowania lub rozwijania przez rolników, domowników i małżonków rolników, działalności nierolniczej lub związanej z rolnictwem w celu tworzenia pozarolniczych źródeł dochodów i promocji zatrudnienia poza rolnictwem na obszarach wiejskich (Oś 3 *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej*, Działanie *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej*; Oś 4 *Leader*, Działanie *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju*);
- inwestycji w istniejących i nowopowstających mikroprzedsiębiorstwach w gminach wiejskich, gminach wiejsko-miejskich, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców oraz w miastach do 5 tys. mieszkańców gmin wiejskich (Oś 3 *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej*, Działanie *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*; Oś 4 *Leader*, Działanie *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju*);

Z racji nadmorskiego położenia, województwo pomorskie korzystać będzie również ze środków EFR w PO Ryby. Komplementarność ze wsparciem przewidzianym w PO Ryby występuje w następujących Osiach priorytetowych RPO WP:

Oś Priorytetowa 1. Rozwój i innowacje w przedsiębiorstwach. Wsparcie przewidziane w ramach Osi jest komplementarne wobec wsparcia udzielanego poprzez PO Ryby w zakresie:

- poprawy warunków prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej i rybołówstwa śródlądowego oraz poprawy jakości jego produktów, zwiększenia efektywności i konkurencyjności sektora, opracowania oraz wdrożenia nowych technik i technologii połowu;
- inwestycji w obiekty i narzędzia chowu i hodowli ryb oraz innych organizmów wodnych;

- inwestycji w przedsiębiorstwach sektora oraz realizacji projektów szkoleniowych, jak również polegających na wprowadzaniu innowacyjnych i proekologicznych procesów technologicznych oraz rozwiązań technicznych, a także organizacyjnych w zakresie zarządzania jakością i bezpieczeństwem żywności oraz ich certyfikacji;
- prowadzenia regionalnych, krajowych i międzynarodowych kampanii promocyjnych produktów rybołówstwa i akwakultury, w tym udział w targach i wystawach oraz innych kampanii promocyjnych dotyczących sektora.

Oś Priorytetowa 3. Funkcje miejskie i metropolitalne. Wsparcie przewidziane w ramach Osi jest komplementarne wobec wsparcia udzielanego poprzez PO Ryby w zakresie:

- tradycyjnej działalności z zakresu chowu i hodowli ryb, w tym zwiększenia wielofunkcyjności gospodarstw rybackich poprzez rozwój ekoturystyki i wędkarstwa;
- inwestycji w istniejących portach lub przystaniach rybackich służących interesowi rybaków lub hodowców akwakultury, w tym polegających na modernizacji i rozbudowie rybackich przystani plażowych.

Oś Priorytetowa 4. Regionalny system transportu. Wsparcie przewidziane w ramach Osi jest komplementarne wobec wsparcia udzielanego poprzez PO Ryby w zakresie:

- inwestycji w istniejących portach lub przystaniach rybackich służących interesowi rybaków lub hodowców akwakultury, w tym polegających na modernizacji i rozbudowie rybackich przystani plażowych;

Oś Priorytetowa 5. Środowisko i energetyka przyjazna środowisku. Wsparcie przewidziane w ramach Osi jest komplementarne wobec wsparcia udzielanego poprzez PO Ryby w zakresie:

- propagowania form akwakultury obejmującej ochronę i poprawę stanu środowiska, zasobów naturalnych i różnorodności genetycznej, a także kształtowania krajobrazu i tradycyjnych cech obszarów akwakultury;
- propagowania zrównoważonej akwakultury zgodnej ze szczególnymi ograniczeniami związanymi z ochroną środowiska, wynikającymi z wyznaczenia obszarów ochrony w ramach sieci NATURA 2000;
- budowy lub instalacji urządzeń służących do ochrony i wzbogacenia fauny i flory wodnej oraz rekultywacji wód śródlądowych, w tym terenów tarła i tras migracyjnych poprzez przywrócenie drożności wodom śródlądowym.

Oś Priorytetowa 6. Turystyka i dziedzictwo kulturowe. Wsparcie przewidziane w ramach Osi jest komplementarne wobec wsparcia udzielanego poprzez PO Ryby w zakresie:

- tradycyjnej działalności z zakresu chowu i hodowli ryb, w tym zwiększenia wielofunkcyjności gospodarstw rybackich poprzez rozwój ekoturystyki i wędkarstwa;
- inwestycji w istniejących portach lub przystaniach rybackich służących interesowi rybaków lub hodowców akwakultury, w tym polegających na modernizacji i rozbudowie rybackich przystani plażowych;
- na terenach wyznaczonych jako „Obszary zależne od rybactwa” - inwestycji w obiekty bezpośrednio związane z rybactwem i dziedzictwem architektonicznym lub służące utrzymaniu atrakcyjności takich obszarów (np. muzea rybackie, tradycyjne maszoperie, „domy rybaka”, osady rybackie, etc., o ile beneficjentem jest „Grupa Lokalna” dla danego „obszaru zależnego od rybactwa”).

Oś Priorytetowa 8. Lokalna infrastruktura podstawowa. Wsparcie przewidziane w ramach Osi jest komplementarne wobec wsparcia udzielanego poprzez PO Ryby w zakresie:

- tradycyjnej działalności z zakresu chowu i hodowli ryb, w tym zwiększenia wielofunkcyjności gospodarstw rybackich poprzez rozwój ekoturystyki i wędkarstwa;
- inwestycji w istniejących portach lub przystaniach rybackich służących interesowi rybaków lub hodowców akwakultury, w tym polegających na modernizacji i rozbudowie rybackich przystani plażowych;
- inwestycji w drogi na terenie portów rybackich, miejsca wyładunku i przystani lub drogi, jeżeli stanowią jedyną drogę dojazdu do portu rybackiego, miejsca wyładunku lub przystani, za wyjątkiem dróg do portów rybackich wymienionych w PO IS;
- na terenach wyznaczonych jako „Obszary zależne od rybactwa” - inwestycji w obiekty bezpośrednio związane z rybactwem i dziedzictwem architektonicznym lub służące utrzymaniu atrakcyjności takich obszarów (np. muzea rybackie, tradycyjne maszoperie, „domy rybaka”, osady rybackie, etc., o ile beneficjentem jest „Grupa Lokalna” dla danego „obszaru zależnego od rybactwa”;
- propagowania form akwakultury obejmującej ochronę i poprawę stanu środowiska, zasobów naturalnych i różnorodności genetycznej, a także kształtowania krajobrazu i tradycyjnych cech obszarów akwakultury;
- propagowania zrównoważonej akwakultury zgodnej ze szczególnymi ograniczeniami związanymi z ochroną środowiska, wynikającymi z wyznaczenia obszarów ochrony w ramach sieci NATURA 2000;
- budowy lub instalacji urządzeń służących do ochrony i wzbogacenia fauny i flory wodnej oraz rekultywacji wód śródlądowych, w tym terenów tarła i tras migracyjnych poprzez przywrócenie drożności wodom śródlądowym.

Oś Priorytetowa 9. Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie. Wsparcie przewidziane w ramach Osi jest komplementarne wobec wsparcia udzielanego poprzez PO Ryby w zakresie:

- tradycyjnej działalności z zakresu chowu i hodowli ryb, w tym zwiększenia wielofunkcyjności gospodarstw rybackich poprzez rozwój ekoturystyki i wędkarstwa;
- inwestycji w istniejących portach lub przystaniach rybackich służących interesowi rybaków lub hodowców akwakultury, w tym polegających na modernizacji i rozbudowie rybackich przystani plażowych;
- propagowania form akwakultury obejmującej ochronę i poprawę stanu środowiska, zasobów naturalnych i różnorodności genetycznej, a także kształtowania krajobrazu i tradycyjnych cech obszarów akwakultury;
- propagowania zrównoważonej akwakultury zgodnej ze szczególnymi ograniczeniami związanymi z ochroną środowiska, wynikającymi z wyznaczenia obszarów ochrony w ramach sieci NATURA 2000;
- budowy lub instalacji urządzeń służących do ochrony i wzbogacenia fauny i flory wodnej oraz rekultywacji wód śródlądowych, w tym terenów tarła i tras migracyjnych poprzez przywrócenie drożności wodom śródlądowym;
- na terenach wyznaczonych jako „Obszary zależne od rybactwa” - inwestycji w obiekty bezpośrednio związane z rybactwem i dziedzictwem architektonicznym lub służące utrzymaniu atrakcyjności takich obszarów (np. muzea rybackie, tradycyjne maszoperie, „domy rybaka”, osady rybackie, etc., o ile beneficjentem jest „Grupa Lokalna” dla danego „obszaru zależnego od rybactwa”).

IX. PLAN FINANSOWY PROGRAMU

Źródłami finansowania RPO WP będą środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz towarzyszące im współfinansowanie krajowe. Zgodnie z podziałem środków na 16 Regionalnych Programów Operacyjnych, przyjętym w NSRO zaakceptowanych przez Komisję Europejską w dniu 7 maja 2007 r., wartość EFRR przeznaczona na realizację RPO WP wynosi 5,35% całkowitej alokacji tego funduszu w ramach 16 Regionalnych Programów Operacyjnych, tj. 885 065 762 EUR.

Uwzględniając dodatkowe środki EFRR alokowane na realizację RPO WP w 2011 r., pochodzące z Krajowej Rezerwy Wykonania oraz Dostosowania Technicznego w wysokości **53 313 924 EUR**, ogólna wartość środków EFRR w Programie wynosi **938 379 686 EUR**.

Zgodnie z art. 53 ust. 1 lit. a) rozporządzenia Rady nr 1083/2006¹⁴⁴, wkład EFRR we współfinansowanie RPO WP został obliczony w odniesieniu do całkowitej kwoty wydatków kwalifikowanych, w tym wydatków publicznych i prywatnych.

Łączna wartość RPO WP wyniesie około **1 292,4 mln EUR**, z czego wkład krajowy (publiczny i prywatny) stanowić będzie **354,1 mln EUR**. Krajowy wkład publiczny szacowany jest na poziomie około **252,4 mln EUR**, a prywatny – **101,7 mln EUR**.

Środki przeznaczone na realizację celów Strategii Lizbońskiej (*earmarking*) wyniosą łącznie około **626,8 mln EUR**, tj. **48,5%** ogółu środków w RPO WP. Alokacja EFRR przeznaczona na finansowanie *lizbońskich* kategorii interwencji wyniesie około **426,0 mln EUR**, tj. około **45,4%** wartości EFRR.

Poziom współfinansowania poszczególnych Osi Priorytetowych ze środków EFRR jest zróżnicowany i waha się **od 60%** w Osi Priorytetowej 1. *Rozwój i innowacje w MŚP do 100%* w Osi Priorytetowej 10. *Pomoc techniczna*. Współfinansowanie całego RPO WP środkami EFRR wyniesie więc **około 73%**.

Zgodnie z art. 37 ust. 1 lit. d) i e) rozporządzenia Rady nr 1083/2006, w planie finansowym RPO WP zaprezentowane zostały następujące tabele finansowe:

1. Tabela określająca, dla całego okresu programowania i dla każdej Osi Priorytetowej, kwotę całkowitych środków finansowych stanowiących wkład Wspólnoty i wkład krajowy (w podziale na publiczny i prywatny) oraz wskaźnik wkładu EFRR w finansowanie poszczególnych Osi Priorytetowych;
2. Tabela przedstawiająca kwotę całkowitych środków finansowych przewidzianych na wkład EFRR w podziale rocznym¹⁴⁵;
3. Indykatorywny podział środków EFRR na kategorii interwencji.

Ponadto, w planie finansowym przedstawiono tabelę zawierającą zestawienie środków przeznaczonych na realizację celów Strategii Lizbońskiej w układzie kategorii interwencji.

¹⁴⁴Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz.Urz. UE L 210 z 31.07.2006, str. 25).

¹⁴⁵Podział środków EFRR na zobowiązania w latach 2007-2013 został dokonany na podstawie NSRO zaakceptowanych przez KE w dniu 07.05.2007 r.

Tabela 4 Szacunkowa tabela finansowa w podziale na Osie Priorytetowe oraz źródła finansowania dla Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013 (EUR)

Lp.	Oś Priorytetowa	Wkład Wspólnoty (a)	Wkład krajowy (b)=(c)+(d)	Indykatorywny podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem (e)=(a)+(b)	Poziom współfinansowania (f)=(a)/(e)	Dla celów informacyjnych	
				Krajowe środki publiczne (c)	Krajowe środki prywatne (d)			Wkład EBI	Inne źródła finansowania
1.	Rozwój i innowacje w MŚP	179 195 202	119 463 468	35 839 040	83 624 428	298 658 670	60,00%	0	0
2.	Społeczeństwo wiedzy	51 524 282	17 174 761	13 487 031	3 687 730	68 699 043	75,00%	0	0
3.	Funkcje miejskie i metropolitalne	163 295 176	69 831 321	62 848 190	6 983 131	233 126 497	70,05%	0	0
4.	Regionalny system transportowy	222 224 998	74 074 999	74 074 999	0	296 299 997	75,00%	0	0
5.	Środowisko i energetyka przyjazna środowisku	56 620 300	18 873 433	16 986 090	1 887 343	75 493 733	75,00%	0	0
6.	Turystyka i dziedzictwo kulturowe	44 253 288	14 751 096	11 948 388	2 802 708	59 004 384	75,00%	0	0
7.	Ochrona zdrowia i system ratownictwa	35 402 630	11 800 877	10 809 603	991 274	47 203 507	75,00%	0	0
8.	Lokalna infrastruktura podstawowa	123 909 207	21 866 331	21 137 453	728 878	145 775 538	85,00%	0	0
9.	Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie	35 402 630	6 247 523	5 247 919	999 604	41 650 153	85,00%	0	0
10.	Pomoc techniczna	26 551 973	0	0	0	26 551 973	100,00%	0	0
	Wartość Programu ogółem	938 379 686	354 083 809	252 378 713	101 705 096	1 292 463 495	72,60%	0	0

Tabela 5 Kwota całkowitych środków finansowych przewidzianych na wkład EFRR w podziale rocznym (EUR)

rok	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	Fundusz Spójności	Ogółem
	1	2	3=1+2
2007	124 074 542	-	124 074 542
2008	126 979 983	-	126 979 983
2009	129 866 293	-	129 866 293
2010	128 172 149	-	128 172 149
2011	137 510 767	-	137 510 767
2012	144 252 713	-	144 252 713
2013	147 523 239	-	147 523 239
2007-2013	938 379 686	-	938 379 686

Tabela 6 Indykatywny podział środków EFRR na kategorie interwencji (EUR)

Priorytetowy obszar tematyczny¹⁴⁶	
Kod	Kwota
03	93 667 445
05	7 428 287
06	1 987 163
07	22 470 340
08	46 792 643
09	56 011 620
10	10 000 000
13	16 108 196
14	0
16	66 263 633
18	0
23	172 732 679
25	5 884 314
26	19 562 910
28	20 626 045
39	0
40	8 058 188
41	2 839 931
42	372 218
43	19 919 229
44	13 779 465
45	3 314 269
46	51 641 881
52	33 916 529
53	19 626 955
54	1 642 050
55	4 066 247
56	2 035 008
57	30 274 966
58	22 447 394
59	2 405 869
61	76 671 299
75	32 373 760
76	35 298 174
78	0
79	11 609 006
85	21 241 579
86	5 310 394
Ogółem	938 379 686

Forma finansowania¹⁴⁷	
Kod	Kwota
01	837 620 542
02	100 759 144
Ogółem	938 379 686

Obszar¹⁴⁸	
Kod	Kwota
01	564 962 503
05	346 865 210
00	26 551 973
Ogółem	938 379 686

¹⁴⁶Objaśnienie poszczególnych kodów interwencji zostało podane przy opisie Osi Priorytetowych RPO WP.

¹⁴⁷Kod 01 oznacza pomoc bezwrotną, 02 – pomoc (pożyczka, dotacja na spłatę oprocentowania, gwarancje).

¹⁴⁸Kod 01 oznacza obszar miejski, 05 – obszary wiejskie, 00 – nie dotyczy.

Tabela 7 Indykatorywny podział środków EFRR na kategorie interwencji oraz zestawienie wydatków na realizację celów Strategii Lizbońskiej w RPO WP (EUR)

Kategorie interwencji	Kategoria realizująca cele Strategii Lizbońskiej (Tak/Nie)	Alokacja EFRR	Wartość środków ogółem
03	Tak	93 667 445	109 205 996
05	Tak	7 428 287	9 904 383
06	Tak	1 987 163	4 415 918
07	Tak	22 470 340	49 934 090
08	Tak	46 792 643	103 983 650
09	Tak	56 011 620	74 682 160
10	Tak	10 000 000	13 333 333
13	Tak	16 108 196	21 477 595
14	Tak	0	0
16	Tak	66 263 633	88 351 511
18	Nie	0	0
23	Nie	172 732 679	230 310 239
25	Nie	5 884 314	8 253 836
26	Tak	19 562 910	26 083 880
28	Tak	20 626 045	29 465 779
39	Tak	0	0
40	Tak	8 058 188	10 072 735
41	Tak	2 839 931	3 786 575
42	Tak	372 218	496 291
43	Tak	19 919 229	33 198 715
44	Nie	13 779 465	18 372 620
45	Nie	3 314 269	3 899 140
46	Nie	51 641 881	71 837 359
52	Tak	33 916 529	48 452 184
53	Nie	19 626 955	26 169 273
54	Nie	1 642 050	2 189 400
55	Nie	4 066 247	5 082 809
56	Nie	2 035 008	2 713 345
57	Nie	30 274 966	40 366 620
58	Nie	22 447 394	29 929 859
59	Nie	2 405 869	2 830 435
61	Nie	76 671 299	117 955 845
75	Nie	32 373 760	43 165 013
76	Nie	35 298 174	47 064 232
78	Nie	0	0
79	Nie	11 609 006	15 478 675
85	Nie	21 241 579	0
86	Nie	5 310 394	0
Wartość RPO WP ogółem		938 379 686	1 292 463 495
Wydatki na realizację Strategii Lizbońskiej		426 024 377	626 844 795
		45,4%	48,5%

X. SYSTEM WDRAŻANIA PROGRAMU

1. WPROWADZENIE

Opis systemu wdrażania RPO WP został przygotowany w oparciu o:

1. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz.Urz. UE L 210 z 31.07.2006, str. 25);
2. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 9 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Dz.Urz. UE L 371 z 27.11.2006, str. 1);
3. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie (zaakceptowane przez Komisję Europejską w dniu 7 maja 2007 r.).

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013 (RPO WP) jest jednym z 16 Regionalnych Programów Operacyjnych wdrażanych na poziomie każdego województwa, wpisuje się również w system programów operacyjnych służących realizacji celów zawartych w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia 2007-2013 wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie.

Za przygotowanie i wdrożenie RPO WP odpowiedzialna jest Instytucja Zarządzająca, której funkcję pełni Zarząd Województwa Pomorskiego.

Niniejszy rozdział zawiera ustalenia dotyczące systemu zarządzania RPO WP zgodnie z wymogami art. 37 ust. 1 lit. g rozporządzenia Rady nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r.

System zarządzania i kontroli RPO WP, zgodnie z art. 58 lit. b rozporządzenia Rady 1083/2006, uwzględnia zasadę rozdzielenia funkcji pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w realizację Programu i w ich obrębie.

W Załączniku nr VII do Programu przedstawione zostały schematy przedstawiające system instytucjonalny realizacji RPO WP:

- Schemat 1. Rozmieszczenie Instytucji Zarządzającej RPO WP, Instytucji Koordynującej RPO, Instytucji Certyfikującej i Instytucji Audytowej oraz Instytucji odpowiedzialnej za otrzymywanie płatności z KE
- Schemat 2. Schemat instytucjonalny RPO WP
- Schemat 3. Przepływy finansowe i certyfikacja w RPO WP
- Schemat 4. Architektura Krajowego Systemu Informatycznego

Szczegółowy opis systemów zarządzania i kontroli zostanie przygotowany zgodnie z art. 71 ust. 1 rozporządzenia Rady nr 1083/2006 oraz w oparciu o wymogi art. 21-23 i Załącznika XII *Opis systemów zarządzania i kontroli* rozporządzenia Komisji nr 1828/2006.

W niniejszym rozdziale przedstawiono również założenia do systemu wyboru projektów, Planu ewaluacji oraz Planu komunikacji RPO WP. Szczegółowe opisy dotyczące tych kwestii zostaną zawarte w dokumentach wykonawczych do Programu.

2. KOMPETENCJE INSTYTUCJI ZAANGAŻOWANYCH W ZARZĄDZANIE RPO WP

2.1. Koordynacja

2.1.1. Koordynacja na poziomie NSRO

Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego prowadzi nadzór nad prawidłowym funkcjonowaniem systemu realizacji NSRO, a także odpowiada za prowadzenie badań ewaluacyjnych na poziomie NSRO, w tym badań horyzontalnych oraz badań uzupełniających i badań *ad hoc*, wynikających z monitorowania realizacji NSRO.

2.1.2. Koordynacja 16 regionalnych programów operacyjnych

Funkcję Instytucji Koordynującej Regionalne Programy Operacyjne, w tym RPO WP, pełni będzie **minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego**.

Instytucja Koordynująca RPO odpowiedzialna jest w szczególności za:

- weryfikację Regionalnych Programów Operacyjnych pod względem ich zgodności z NSRO;
- negocjowanie Regionalnych Programów Operacyjnych z KE we współpracy z Instytucjami Zarządzającymi RPO;
- zapewnienie spójności stosowanych wytycznych;
- monitorowanie efektów wdrażania RPO w regionach (analizy porównawcze).

2.2. Zarządzanie RPO WP

2.2.1. Instytucja Zarządzająca

Funkcję Instytucji Zarządzającej RPO WP, zgodnie z art. 25 ust. 2 pkt 2 ustawy o zasadach wspierania polityki rozwoju pełni **Zarząd Województwa Pomorskiego**, który jest odpowiedzialny m.in. za:

- przygotowanie projektu RPO WP;
- udział w negocjowaniu z Komisją Europejską treści RPO WP;
- zarządzanie i wdrażanie RPO WP.

Instytucja Zarządzająca wykonuje swoje zadania przy pomocy wyodrębnionych komórek organizacyjnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego. Podstawą prawną wykonywania określonych funkcji Instytucji Zarządzającej przez wyznaczone komórki organizacyjne Urzędu Marszałkowskiego jest Regulamin Organizacyjny Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego. Obecnie zadania Instytucji Zarządzającej RPO WP wypełnia Departament Programów Regionalnych w zakresie wdrażania Programu oraz Departament Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego w zakresie programowania i ewaluacji.

Instytucja Zarządzająca, zgodnie z art. 60 rozporządzenia Rady nr 1083/2006, jest odpowiedzialna za zarządzanie RPO WP i jego realizację zgodnie z zasadą należytego zarządzania finansami, w szczególności za:

- zapewnienie, że projekty są wybierane do finansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie do RPO WP, oraz że spełniają one mające zastosowanie zasady wspólnotowe i krajowe przez cały okres ich realizacji;
- weryfikację, że współfinansowane towary i usługi są dostarczone, oraz że wydatki zadeklarowane przez beneficjentów zostały rzeczywiście poniesione i są zgodne z zasadami wspólnotowymi i krajowymi;

- zapewnienie istnienia informatycznego systemu rejestracji i przechowywania zapisów księgowych dla każdego projektu w ramach RPO WP oraz zapewnienie, że dane na temat realizacji, niezbędne do celów zarządzania finansowego, monitorowania, weryfikacji, audytu i oceny są gromadzone;
- zapewnienie utrzymywania przez beneficjentów i inne podmioty uczestniczące w realizacji projektu - wyodrębnionych analitycznie w systemie księgowym wszystkich transakcji związanych z projektem, bez uszczerbku dla krajowych zasad księgowych;
- zapewnienie, że ocena RPO WP, o której mowa w art. 48 ust. 3 rozporządzenia Rady nr 1083/2006, jest prowadzona zgodnie z art. 47 ww. rozporządzenia;
- ustanowienie procedur dla zapewnienia, że wszystkie dokumenty dotyczące wydatków i audytów, wymagane do przeprowadzenia właściwej ścieżki audytu, są przechowywane zgodnie z wymogami art. 90 rozporządzenia Rady nr 1083/2006;
- zapewnienie otrzymywania przez Instytucję Certyfikującą wszystkich niezbędnych informacji o procedurach i weryfikacjach prowadzonych w odniesieniu do wydatków na potrzeby poświadczania;
- kierowanie pracą Pomorskiego Komitetu Monitorującego i dostarczanie mu dokumentacji wymaganej w celu umożliwienia monitorowania jakościowego realizacji RPO WP w świetle jego szczegółowych celów;
- opracowanie i przedkładanie Komisji rocznych i końcowych sprawozdań z realizacji, po ich uprzednim zatwierdzeniu przez Pomorski Komitet Monitorujący;
- zapewnianie przestrzegania wymogów w zakresie informacji i promocji ustanowionych w art. 69 rozporządzenia Rady nr 1083/2006;
- dostarczanie Komisji Europejskiej informacji umożliwiających jej dokonanie oceny dużych projektów.

2.2.2. Instytucje Pośredniczące

Instytucja Zarządzająca RPO WP może zlecić wykonywanie części swoich zadań o charakterze zarządczym lub operacyjnym innym podmiotom – **Instytucjom Pośredniczącym**. Instytucje te muszą przedstawić m.in. gwarancje wypłacalności i wykazać kompetencje w zakresie zarządzania administracyjnego i finansowego.

Dokonując delegacji, Instytucja Zarządzająca RPO WP, zachowuje jednak całkowitą odpowiedzialność za całość realizacji Programu.

W ramach RPO WP przewiduje się wyznaczenie Instytucji Pośredniczącej II stopnia, której powierzona zostanie część zadań związanych z realizacją Osi Priorytetowej 1. *Rozwój i innowacje w MŚP*. Wybór Instytucji Pośredniczącej nastąpi w drodze przejrzystej procedury określonej przez Instytucję Zarządzającą.

Szczegółowy zakres obowiązków i podział zadań między Instytucją Zarządzającą RPO WP a Instytucją Pośredniczącą zostanie określony w umowie zawartej pomiędzy tymi instytucjami.

Instytucja Pośrednicząca odpowiada w szczególności za:

- przygotowanie, w uzgodnieniu z Instytucją Zarządzającą, wzorów wniosków aplikacyjnych, umów i sprawozdań otrzymywanych od beneficjentów i przekazanie ich Instytucji Zarządzającej do zatwierdzenia;
- przeprowadzenie procesu naboru oraz oceny formalnej projektów, zgodnie z procedurami oceny projektów zatwierdzonymi przez Instytucję Zarządzającą;
- zapewnienie, że wybór projektów do finansowania następuje zgodnie z kryteriami stosowanymi dla wdrażanych Osi Priorytetowych, w zakresie w jakim oceny dokonuje Instytucja

Pośrednicząca, i że projekty te, przez cały okres ich realizacji, są zgodne z odpowiednimi zasadami wspólnotowymi i krajowymi;

- podpisywanie umów z beneficjentami;
- weryfikację dostarczenia współfinansowanych towarów i usług oraz tego, że wydatki zadeklarowane przez beneficjentów zostały faktycznie poniesione i są zgodne z odpowiednimi zasadami wspólnotowymi i krajowymi;
- zapewnienie stosowania przez beneficjentów wyodrębnionych analitycznie w systemie księgowym wszystkich transakcji związanych z projektem;
- prowadzenie systemu rejestrowania i przechowywania w formie elektronicznej szczegółowych rejestrów księgowych dla każdego projektu w ramach wdrażanych Osi Priorytetowych oraz gromadzenia danych niezbędnych dla zarządzania finansowego, monitoringu, weryfikacji, audytów i oceny;
- prowadzenie elektronicznego systemu monitorowania realizacji wdrażanych Osi Priorytetowych;
- rozliczanie umów z beneficjentami zgodnie z przyjętymi procedurami i dokonywanie płatności, w tym przygotowywanie zbiorczych wniosków o płatność i przekazywanie ich do Instytucji Zarządzającej;
- przekazywanie Instytucji Zarządzającej wszystkich niezbędnych informacji o procedurach i weryfikacjach prowadzonych w związku z wydatkami, dla potrzeb certyfikacji;
- monitorowanie postępów w realizacji umów;
- prowadzenie kontroli projektów realizowanych w ramach wdrażanych Osi Priorytetowych przekazywanie wyników tej kontroli do Instytucji Zarządzającej;
- opracowanie rocznej prognozy wydatków w ramach wdrażanych Osi Priorytetowych i przekazanie jej do Instytucji Zarządzającej;
- przygotowanie sprawozdań z realizacji wdrażanych Osi Priorytetowych i przekazanie ich do Instytucji Zarządzającej;
- prowadzenie, w porozumieniu z Instytucją Zarządzającą, oceny wdrażanych Osi Priorytetowych, zgodnie z procedurami określonymi przez Instytucję Zarządzającą;
- odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych beneficjentom;
- prowadzenie działań promocyjnych i komunikacyjnych w ramach wdrażanych Osi Priorytetowych;
- zapewnienie zgodności realizacji wdrażanych Osi Priorytetowych z wymogami informacji promocyjnej.

2.2.3. Instytucja Certyfikująca

Zgodnie z art. 35 ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, **minister właściwy ds. rozwoju regionalnego** certyfikuje Komisji Europejskiej prawidłowość poniesienia wydatków w ramach programów operacyjnych. Instytucja Certyfikująca (IC), to komórka organizacyjna utworzona zarządzeniem ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego w sprawie ustalenia regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, odpowiedzialna za certyfikację wydatków ponoszonych w ramach EFRR, EFS i FS. IC w zakresie realizowanych zadań jest komórką niezależną od komórek wykonujących funkcje instytucji zarządzających poszczególnymi programami operacyjnymi, wchodzących w skład odrębnych pionów podległych innym Członkom Kierownictwa Ministerstwa. Członek Kierownictwa MRR nadzorujący Instytucję

Certyfikującą podlega bezpośrednio Ministrowi Rozwoju Regionalnego i podejmuje w sposób niezależny decyzje w zakresie dokonywania oraz wstrzymywania procesu poświadczania deklaracji wydatków oraz wniosków o płatność do Komisji Europejskiej. Obsługę Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie zadań Instytucji Certyfikującej zapewnia Departament Instytucji Certyfikującej. Instytucja Certyfikująca odpowiada w szczególności za:

- opracowanie i przedłożenie Komisji Europejskiej poświadczonych deklaracji wydatków i wniosków o płatność;
- poświadczanie, że deklaracja wydatków jest dokładna, wynika z wiarygodnych systemów księgowych i jest oparta na weryfikowalnej dokumentacji uzupełniającej;
- poświadczanie, że zadeklarowane wydatki są zgodne z mającymi zastosowanie zasadami wspólnotowymi i krajowymi;
- zapewnianie, do celów poświadczania wydatków, że otrzymała od Instytucji Zarządzającej odpowiednie informacje na temat procedur i weryfikacji prowadzonych w związku z wydatkami zawartymi w deklaracjach wydatków;
- uwzględnianie, do celów poświadczania wydatków, wyników kontroli/audytów wykorzystania środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oraz krajowego współfinansowania, prowadzonych przez uprawnione instytucje;
- utrzymywanie w formie elektronicznej zapisów księgowych dotyczących wydatków zadeklarowanych do Komisji Europejskiej;
- prowadzenie ewidencji kwot podlegających procedurze odzyskiwania i kwot wycofanych po anulowaniu całości lub części wkładu dla operacji oraz przesyłanie do Komisji Europejskiej rocznej deklaracji w tym zakresie;
- uwzględnianie, do celów poświadczania wydatków, informacji o wykrytych nieprawidłowościach w programie operacyjnym;
- analizowanie, do celów poświadczania wydatków, procedur Instytucji Zarządzających;
- przeprowadzanie kontroli w Instytucjach Zarządzających lub w instytucjach do których IZ delegowała swoje zadania oraz w szczególnych przypadkach przeprowadzanie czynności kontrolnych u beneficjentów;
- monitorowanie zasady n+3/n+2 na podstawie danych otrzymywanych od Instytucji Zarządzającej.

Zgodnie z art. 35 ust. 9 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju zadania ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, wynikające z art. 35 ust. 2 pkt 7 ww. ustawy, mogą zostać przekazane Wojewodzie, w zakresie i na zasadach określonych w odrębnym porozumieniu. Instytucja Certyfikująca w MRR deleguje Wojewodom część swoich zadań w zakresie certyfikacji, przy zachowaniu odpowiedzialności za delegowane zadania zgodnie z art. 59 ust. 2 rozporządzenia Rady nr 1083/2006.

Powierzenie Wojewodom wykonywania części zadań Instytucji Certyfikującej następuje, zgodnie z art. 12 rozporządzenia Rady nr 1828/2006 oraz art. 35 ust. 9 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, poprzez zawarcie przez Ministra Rozwoju Regionalnego porozumień z poszczególnymi Wojewodami. Wojewodowie, do których delegowane są zadania Instytucji Certyfikującej, pełnią funkcję Instytucji Pośredniczących w Certyfikacji. Komórki organizacyjne w urzędach wojewódzkich, które obsługują Wojewodę w zakresie delegowanych zadań, są funkcjonalnie niezależne od komórek, które wykonują zadania delegowane przez Instytucję Zarządzającą.

Instytucja Certyfikująca deleguje Wojewodzie jako Instytucji Pośredniczącej w Certyfikacji w szczególności następujące zadania:

- weryfikację pod względem formalnym i rachunkowym otrzymywanego od Instytucji Zarządzającej poświadczenia wydatków oraz wniosku o płatność dla Regionalnego Programu Operacyjnego;
- poświadczanie przed IC, że deklaracja wydatków jest dokładna, wynika z wiarygodnych systemów księgowych i jest oparta na weryfikowalnej dokumentacji uzupełniającej;
- poświadczanie przed IC, że zadeklarowane wydatki są zgodne z mającymi zastosowanie zasadami wspólnotowymi i krajowymi;
- zapewnianie, do celów poświadczania wydatków, że otrzymała od Instytucji Zarządzającej RPO odpowiednie informacje na temat procedur i weryfikacji prowadzonych w związku z wydatkami zawartymi w deklaracjach wydatków;
- uwzględnianie, do celów poświadczania wydatków, wyników kontroli/audytów wykorzystania środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oraz krajowego współfinansowania, prowadzonych przez uprawnione instytucje;
- przeprowadzanie kontroli w Instytucji Zarządzającej RPO lub w instytucjach do których IZ delegowała swoje zadania oraz w szczególnych przypadkach przeprowadzanie czynności kontrolnych u beneficjentów;
- analizowanie, do celów poświadczania wydatków, procedur Instytucji Zarządzającej RPO;
- uwzględnianie, do celów poświadczania wydatków, informacji o stwierdzonych nieprawidłowościach w ramach RPO;
- analizowanie elektronicznej ewidencji kwot podlegających procedurze odzyskiwania i kwot wycofanych po anulowaniu całości lub części wkładu dla danego projektu, prowadzonej przez Instytucję Zarządzającą lub instytucje, do których IZ delegowała swoje zadania.

2.2.4. Instytucja Audytowa

Określone w rozporządzeniu Rady nr 1083/2006 zadania Instytucji Audytowej wykonuje **Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej**, którego funkcję pełni sekretarz lub podsekretarz stanu w strukturze ministra właściwego do spraw finansów publicznych (obecnie w Ministerstwie Finansów), w oparciu o przepisy ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej¹⁴⁹.

Instytucja Audytowa jest niezależna od Instytucji Zarządzającej RPO WP, Instytucji Pośredniczącej II stopnia oraz Instytucji Certyfikującej.

Zadania Instytucji Audytowej wykonywane są za pośrednictwem jednostek organizacyjnych kontroli skarbowej podległych Generalnemu Inspektorowi Kontroli Skarbowej, tj. wyodrębnionej komórki organizacyjnej w Ministerstwie Finansów (obecnie Departament Certyfikacji i Poświadczeń Środków z Unii Europejskiej) oraz Urzędu Kontroli Skarbowej w Gdańsku, w którym została utworzona wyodrębniona komórka organizacyjna odpowiedzialna za kontrolę środków pochodzących z Unii Europejskiej.

Instytucja Audytowa odpowiedzialna jest za ogół prac związanych z wydaniem zapewnienia, że system zarządzania i kontroli RPO WP spełnia wymogi rozporządzenia Rady nr 1083/2006, w tym za przygotowanie, przed złożeniem pierwszego wniosku o płatność okresową, lub nie później niż w terminie 12 miesięcy od zatwierdzenia RPO WP, sprawozdania zawierającego wyniki oceny utworzenia systemów i opinii na temat zgodności systemów zarządzania i kontroli RPO WP z art. 58-62 ww. rozporządzenia.

¹⁴⁹ Dz. U. z 2004 r., nr 8, poz. 65 ze zm.

Prace w ramach audytu zgodności przeprowadzane są przez Departament Certyfikacji i Poświadczeń Środków z Unii Europejskiej oraz Urząd Kontroli Skarbowej w Gdańsku, a opinię podpisuje Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej.

Institucja Audytowa zapewnia, iż czynności audytowe uwzględniają uznane w skali międzynarodowej standardy audytu.

Institucja Audytowa realizuje zadania określone w art. 62 oraz art. 71 ust. 2 rozporządzenia Rady nr 1083/2006. Zadania te obejmują przede wszystkim:

- zapewnienie prowadzenia audytów w celu weryfikacji skutecznego funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli RPO WP;
- zapewnienie prowadzenia audytów projektów na podstawie stosownej próby w celu weryfikacji zadeklarowanych wydatków;
- przedstawianie Komisji, w terminie dziewięciu miesięcy od zatwierdzenia RPO WP, strategii audytu obejmującej podmioty, które będą przeprowadzać audyty, metodologię, która zostanie zastosowana, metody doboru próbek danych dla potrzeb audytu projektów oraz indykatywne rozplanowanie audytów w celu zapewnienia przeprowadzenia audytu głównych podmiotów oraz równomiernego rozkładu audytów w całym okresie programowania;
- do dnia 31 grudnia każdego roku w latach 2008-2015:
 - przedłożenie Komisji rocznego sprawozdania audytowego, przedstawiającego wyniki audytów przeprowadzonych w okresie poprzednich 12 miesięcy, zakończonym dnia 30 czerwca danego roku, zgodnie ze strategią audytu dla RPO WP oraz informującego o wszelkich brakach wykrytych w systemach zarządzania i kontroli Programu. Pierwsze sprawozdanie, które należy złożyć do dnia 31 grudnia 2008 r., obejmuje okres od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 30 czerwca 2008 r. Informacje dotyczące audytów przeprowadzonych po dniu 1 lipca 2015 r. zostają włączone do końcowego sprawozdania audytowego, stanowiącego uzupełnienie deklaracji zamknięcia;
 - wydawanie opinii, na podstawie kontroli i audytów przeprowadzonych na jej odpowiedzialność, w kwestii tego, czy system zarządzania i kontroli funkcjonuje skutecznie, tak aby dawać racjonalne zapewnienie, że deklaracje wydatków przedstawione Komisji są prawidłowe, oraz aby dawać tym samym racjonalne zapewnienie, że transakcje będące ich podstawą są zgodne z prawem i prawidłowe;
 - przedkładanie, w stosownych przypadkach, zgodnie z art. 88 rozporządzenia Rady nr 1083/2006, deklaracji częściowego zamknięcia, zawierającej ocenę zgodności z prawem i prawidłowości danych wydatków;
- przedłożenie Komisji, nie później niż do dnia 31 marca 2017 r., deklaracji zamknięcia, zawierającej ocenę zasadności wniosku o wypłatę salda końcowego oraz zgodności z prawem i prawidłowości transakcji będących podstawą wydatków objętych końcową deklaracją wydatków, do której dołącza się końcowe sprawozdanie audytowe.

W ramach wyżej opisanych prac Departament Certyfikacji i Poświadczeń Środków z Unii Europejskiej nadzoruje, koordynuje i zapewnia odpowiednią jakość pracy Urzędu Kontroli Skarbowej w Gdańsku.

Celem zapewnienia jakości prac wykonywanych przez urzędy kontroli skarbowej, Departament ten zapewnia stosowanie odpowiednich mechanizmów kontroli. Polegają one w szczególności na:

- wprowadzeniu systemu zarządzania dokumentacją (w tym określenie kryteriów jej sporządzania, weryfikacji i akceptacji, standaryzacja oraz informatyzacja dokumentacji);

- nadzorze nad wykonywaniem prac (przypisanie pracownikom odpowiedzialności za wykonanie zadania i weryfikacja jego wykonania);
- przeprowadzaniu corocznie kontroli mających na celu sprawdzenie jakości wykonanych prac (w ramach tzw. *re-performance audits* oraz audytów mających na celu weryfikację poprawności stosowania przez urzędy kontroli skarbowej metodologii).

2.2.5. Instytucja właściwa do otrzymywania płatności pochodzących z Komisji Europejskiej

Instytucją odpowiedzialną za otrzymywanie płatności dokonywanych przez KE jest **minister właściwy do spraw finansów publicznych** (obecnie minister finansów). Zgodnie z regulaminem pracy Ministerstwa Finansów obsługą rachunków bankowych, na które będą dokonywane płatności ze środków wspólnotowych zajmuje się obecnie Departament Instytucji Płatniczej.

2.2.6. Instytucja odpowiedzialna za dokonywanie płatności na rzecz beneficjentów

Za otrzymywanie i dokonywanie płatności na rzecz beneficjentów realizujących projekty w ramach RPO WP odpowiedzialna jest **Instytucja Zarządzająca** lub **Instytucja Pośrednicząca II stopnia** (zgodnie z przyjętym systemem realizacji RPO WP). Płatności odpowiadające wkładowi UE dokonywane są za pośrednictwem Płatnika – Banku Gospodarstwa Krajowego.

3. PRZEPLYWY FINANSOWE W RPO WP

Przepływy finansowe między KE a krajem członkowskim

Komisja Europejska przekazuje środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego / Europejskiego Funduszu Społecznego / Funduszu Spójności na finansowanie programu w formie płatności zaliczkowych, płatności okresowych i płatności salda końcowego. Powyższe środki wpływają na wyodrębniony rachunek bankowy, prowadzony w euro i zarządzany przez Ministra Finansów.

Finansowanie programu¹⁵⁰

Na potrzeby finansowania programu w ramach budżetu państwa wyodrębniono budżet środków europejskich, z którego przekazywane są środki odpowiadające wkładowi UE w formie płatności. Współfinansowanie krajowe z budżetu państwa przekazywane jest przez właściwego dysponenta części budżetowej w formie dotacji celowej.

Środki odpowiadające wkładowi UE są przekazywane do beneficjentów za pośrednictwem Banku Gospodarstwa Krajowego (Płatnik), który wypłaca je na podstawie zleceń wypłaty środków wystawianych przez instytucję podpisującą umowę o dofinansowanie (IZ/IP/IPII) z beneficjentem.

Środki w ramach współfinansowania krajowego z budżetu państwa są wypłacane beneficjentom przez IZ/IP/IPII.

Wypłata na rzecz beneficjenta zarówno w części środków UE, jak i współfinansowania z budżetu państwa może mieć formę płatności zaliczkowych bądź zwrotu poniesionych przez beneficjenta wydatków.

Środki na rzecz beneficjentów są przekazywane na podstawie umowy o dofinansowanie¹⁵¹ oraz wniosku beneficjenta o płatność, z uwzględnieniem wcześniejszych wypłat.

¹⁵⁰ Nie dotyczy pomocy technicznej. Projekty pomocy technicznej finansowane są ze środków właściwego dysponenta części budżetowej lub w przypadku instytucji niebędących dysponentem ze środków dotacji celowej.

¹⁵¹ W przypadku projektów własnych Instytucji Zarządzającej środki będą przekazywana na podstawie uchwały Zarządu Województwa oraz/lub zatwierdzonego wniosku o płatność.

Wydatki beneficjenta wykazywane w składanym przez niego wniosku o płatność, są ujmowane przez IZ w deklaracjach wydatków składanych do IPOC, a następnie do IC, celem certyfikacji wydatków do KE.

W ramach systemu monitorowania przepływów finansowych Instytucja Zarządzająca będzie monitorowała wysokość wydatków kwalifikowanych, w tym wydatków stanowiących współfinansowanie krajowe. Instytucja Zarządzająca będzie dokonywała wyliczenia poziomu dofinansowania ze środków UE na poziomie Osi Priorytetowej w taki sposób, aby wkład funduszy UE nie przekraczał poziomu przyjętego w RPO WP dla danej Osi Priorytetowej

Odsetki narosłe od środków otrzymanych przez poszczególne instytucje biorące udział w finansowaniu RPO WP przeznaczone zostaną na realizację danej Osi Priorytetowej Programu i będą wykazywane w sprawozdaniach z realizacji RPO WP.

Dla obsługi środków otrzymywanych z UE w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 zostanie utrzymany podobny system rachunków bankowych jak dla perspektywy 2004-2006, czyli rachunki I poziomu – funduszowe i rachunki II poziomu – programowe.

Wszystkie rachunki bankowe, zarówno funduszowe, jak i programowe będą oprocentowane, a odsetki będą dopisywane do stanów na rachunkach. Niezwłocznie po naliczeniu odsetek Instytucja przyjmująca środki z KE będzie przekazywała odpowiednie kwoty na rachunek dochodów budżetu państwa i będą one wykorzystane na współfinansowanie krajowe.

4. MONITOROWANIE

Monitorowanie RPO WP służy zapewnieniu odpowiedniej jakości realizacji Programu, a także mierzeniu postępów w jego realizacji oraz poszczególnych Osi Priorytetowych. Jest ono prowadzone przez **Instytucję Zarządzającą/Instytucję Pośredniczącą i Pomorski Komitet Monitorujący**.

Monitoring Programu obejmuje dwa aspekty:

- monitoring finansowy pozwalający na prawidłowe zarządzanie finansowe RPO WP;
- monitoring rzeczowy umożliwiający stwierdzenie postępów w realizacji celów RPO WP.

W przypadku, gdy pozwalać na to będzie charakter pomocy, dane statystyczne będą przedstawiane w podziale na płeć i w podziale na wielkość przedsiębiorstw korzystających z pomocy.

Zgromadzone dane i ich analiza zostaną wykorzystane m.in. do:

- sporządzenia sprawozdań z realizacji RPO WP, zgodnie z wymogami rozporządzenia Rady nr 1083/2006;
- prezentacji stanu realizacji Programu Pomorskiemu Komitetowi Monitorującemu i formułowania ewentualnych postulatów w zakresie korekty Programu;
- oceny efektów realizacji RPO WP;
- upowszechniania informacji na temat rezultatów interwencji środków UE na terenie województwa pomorskiego;
- monitorowania przestrzegania zasad dotyczących instrumentu elastyczności.

Instytucja Zarządzająca ustanowi mechanizm monitorowania przestrzegania obowiązujących limitów, wynikających z zasad zastosowania instrumentu elastyczności. Informacje na ten temat będą przedstawiane w raportach rocznych.

4.1. Pomorski Komitet Monitorujący

Pomorski Komitet Monitorujący RPO WP (PKM) zostanie powołany w ciągu trzech miesięcy od daty przekazania Polsce decyzji o zatwierdzeniu RPO WP przez Komisję Europejską.

W skład Komitetu wejdą m.in. przedstawiciele Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących, ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego jako koordynatora RPO, jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa pomorskiego oraz partnerów społecznych i gospodarczych.

Ustalając skład Komitetu, Instytucja Zarządzająca kierować się będzie zapewnieniem zasady równości szans.

Pomorski Komitet Monitorujący RPO WP bada skuteczność i jakość realizacji Programu i zgodnie z art. 65 rozporządzenia Rady nr 1083/2006 pełni następujące funkcje:

- analizuje i zatwierdza kryteria wyboru projektów w ramach RPO WP w terminie sześciu miesięcy od zatwierdzenia Programu i zatwierdza wszelkie zmiany tych kryteriów zgodnie z potrzebami programowania;
- dokonuje okresowego przeglądu postępów na drodze do osiągnięcia konkretnych celów RPO WP na podstawie dokumentów przedkładanych przez Instytucję Zarządzającą;
- analizuje wyniki wdrażania, w szczególności osiągnięcie celów określonych dla każdej Osi Priorytetowej oraz oceny, o której mowa w art. 48 ust. 3 rozporządzenia Rady nr 1083/2006;
- analizuje i zatwierdza roczne i końcowe sprawozdania z realizacji, o których mowa w art. 67 rozporządzenia Rady nr 1083/2006;
- jest informowany o treści rocznego sprawozdania audytowego lub jego części odnoszącej się do RPO WP i o wszelkich istotnych uwagach, jakie Komisja może przedstawić po przeanalizowaniu tego sprawozdania lub odnoszących się do tej części sprawozdania;
- może występować do Instytucji Zarządzającej z wnioskiem o przeprowadzenie wszelkiego rodzaju przeglądów lub analizy RPO WP mogących przyczynić się do osiągnięcia celów EFRR, lub do usprawnienia zarządzania Programem, w tym zarządzania finansowego;
- analizuje i zatwierdza wszelkie wnioski o zmianę treści decyzji Komisji w sprawie wkładu EFRR.

4.2. Roczne i końcowe sprawozdanie z realizacji RPO WP

Począwszy od roku 2008, w terminie do 30 czerwca każdego roku, Instytucja Zarządzająca będzie przekazywać Komisji Europejskiej sprawozdania roczne, a do 31 marca 2017 r. sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WP.

Sprawozdania, zgodnie z art. 67 ust. 1 rozporządzenia Rady nr 1083/2006 będą zawierać w szczególności następujące informacje:

- postęp osiągnięty w realizacji RPO WP i poszczególnych Osi Priorytetowych w odniesieniu do konkretnych, weryfikowalnych celów, z podaniem danych ilościowych wszędzie tam, gdzie jest to możliwe, i z wykorzystaniem wskaźników określonych w RPO WP dla poszczególnych Osi Priorytetowych;
- informacje o wykonaniu finansowym RPO WP, z wyszczególnieniem dla każdej Osi Priorytetowej:
 - wydatków poniesionych przez beneficjentów, w tym wydatków w ramach instrumentu elastyczności, zawartych we wnioskach o płatność przesłanych Instytucji Zarządzającej i odnośnego wkładu publicznego;

- całkowitej kwoty płatności otrzymanych od Komisji i danych ilościowych dotyczących wskaźników finansowych przyjętych dla RPO WP;
- wydatków poniesionych przez podmiot odpowiedzialny za dokonywanie płatności na rzecz beneficjentów;
- wyłącznie do celów informacyjnych, indykatorywny podział alokacji EFRR według kategorii, zgodnie z załącznikiem II rozporządzenia Komisji nr 1828/2006;
- działania podjęte przez Instytucję Zarządzającą lub Pomorski Komitet Monitorujący w celu zapewnienia jakości i skuteczności realizacji, w szczególności:
 - działania w zakresie monitorowania i oceny, w tym sposoby gromadzenia danych;
 - zestawienie wszelkich istotnych problemów napotkanych w trakcie realizacji RPO WP oraz wszelkich podjętych środków (w tym w stosownych przypadkach ustosunkowanie się do uwag Komisji wynikających z analizy rocznej RPO WP);
 - wykorzystanie pomocy technicznej;
- środki podjęte w zakresie przekazywania informacji o RPO WP i jego promocji;
- informacje o znaczących problemach z przestrzeganiem prawa wspólnotowego napotkanych podczas realizacji RPO WP oraz podjęte środki zaradcze;
- w stosownych przypadkach, postęp i finansowanie dużych projektów;
- wykorzystanie pomocy uwolnionej w wyniku anulowania części lub całości wkładu publicznego w ramach RPO WP w związku z pojedynczymi lub systemowymi nieprawidłowościami stwierdzonymi w projektach lub Programie;
- informacje na temat przypadków wykrycia zasadniczych modyfikacji projektów na podstawie art. 57.

5. OCENA I ZAŁOŻENIA PLANU EWALUACJI

Zgodnie z rozporządzeniem Rady nr 1083/2006 oceny programu operacyjnego prowadzone są przed, w trakcie i po zakończeniu okresu programowania. Ewaluacja jest istotnym elementem zarządzania Programem i ma na celu poprawę jakości, skuteczności i spójności wsparcia udzielanego w trakcie realizacji RPO WP w odniesieniu do problemów strukturalnych zidentyfikowanych na poziomie regionu. Ewaluacja jest procesem, na który składa się szereg działań mających na celu:

- ciągłą ocenę stanu zaawansowania realizacji RPO WP,
- analizę zmian zachodzących w uwarunkowaniach zewnętrznych i ich wpływu na osiągnięte rezultaty,
- długotrwałe oddziaływanie Programu,
- podejmowanie, w razie potrzeby, działań zaradczych.

Takie podejście zapewnia wzmocnienie powiązań między ewaluacją i systemem monitoringu Programu oraz między rezultatami ewaluacji a decyzjami podejmowanymi w odniesieniu do Programu.

Za prowadzenie ewaluacji RPO WP odpowiada jednostka ewaluacyjna powołana w strukturze **Instytucji Zarządzającej**. Jej zadania obejmują głównie:

- zapewnienie środków finansowych w ramach pomocy technicznej na prowadzenie oceny oraz pozyskiwanie i gromadzenie danych z systemu monitorowania RPO WP;
- opracowanie planu ewaluacji obejmującego różne fazy realizacji RPO WP;

- zapewnienie przeprowadzenia oceny szacunkowej (*ex-ante*) przed rozpoczęciem realizacji RPO WP¹⁵²;
- zapewnienie przeprowadzenia ocen związanych z monitorowaniem realizacji RPO WP, w szczególności w przypadku, gdy monitorowanie wykazuje znaczące odstępstwa od początkowo określonych celów lub gdy zgłoszone są propozycje zmian w Programie (ocena *on-going*);
- przekazanie wyników ocen związanych z monitorowaniem realizacji RPO WP Pomorskiemu Komitetowi Monitorującemu, Krajowej Jednostce Oceny oraz Komisji Europejskiej;
- upublicznianie wyników przeprowadzonych ocen;
- zapewnienie przeprowadzenia do dnia 30 czerwca 2011 r. oceny stopnia realizacji RPO WP w odniesieniu do wybranych Osi Priorytetowych, której wyniki posłużą do rozdysponowania alokacji krajowej rezerwy wykonania;
- współpracę z Komisją Europejską przy ocenach związanych z monitorowaniem realizacji RPO WP oraz ocenach strategicznych wykonywanych z inicjatywy Komisji;
- współpracę z Komisją Europejską przy ocenie na zakończenie realizacji RPO WP (*ex-post*).

Badania ewaluacyjne przeprowadzać będą eksperci lub instytucje zewnętrzne oraz – w uzasadnionych przypadkach – jednostka ewaluacyjna w Instytucji Zarządzającej. Wszystkie podmioty wykonujące badania ewaluacyjne zachowują niezależność od Instytucji Certyfikującej i Instytucji Audytowej.

Szczególne znaczenie będzie miała ewaluacja *on-going* RPO WP, która pozwoli na bieżącą weryfikację postępów uzyskiwanych w zakresie realizacji celów Programu.

5.1. Założenia planu ewaluacji RPO WP

Narzędziem służącym Instytucji Zarządzającej w organizacji i ukierunkowaniu procesu ewaluacji RPO WP będzie **Plan ewaluacji**. Zostanie on przygotowany przez Instytucję Zarządzającą dla całego okresu programowania, a jego aktualizacja będzie się odbywała corocznie. Dokument określi m.in. planowaną tematykę ocen, harmonogram i budżet.

Plan ewaluacji RPO WP będzie spójny z *Planem ewaluacji NSRO*.

Odpowiednie środki na realizację zadań w nim przewidzianych zostaną zapewnione w budżecie Osi Priorytetowej 10. Pomoc techniczna.

W związku z art. 48 ust. 3 rozporządzenia Rady nr 1083/2006, ewaluacje przeprowadzane będą w szczególności w sytuacji, gdy system monitoringu Programu ujawni znaczące odchylenia od założonych pierwotnie celów lub gdy zgłoszony zostanie wniosek o dokonanie przeglądu Programu.

Ewaluacje będą przeprowadzane w związku ze znaczącymi zmianami Programu o charakterze:

- **finansowym** (np. realokacja środków pomiędzy Osiami Priorytetowymi);
- **programowym** (np. rewizja celów na poziomie Programu lub Osi Priorytetowych);
- **implementacyjnym** (np. znacząca zmiana procesów w systemie wdrażania).

Kluczowymi elementami podlegającym ocenie w trakcie realizacji RPO WP będą:

- **adekwatność i użyteczność wsparcia strukturalnego** przede wszystkim w odniesieniu do celów Programu, jak też w odniesieniu do zmian społeczno-gospodarczych i środowiskowych zachodzących w trakcie okresu programowania;

¹⁵² Ocena szacunkowa (*ex-ante*) RPO WP została wykonana przez firmę WYG International Sp. z o.o. na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

- **spójność wsparcia strukturalnego** zwłaszcza w aspekcie powiązania poszczególnych Osi Priorytetowych Programu i ich wkładu w osiąganie celów Programu, jak też w aspekcie synergicznych powiązań polityki spójności z innymi politykami wspólnotowymi;
- **skuteczność i trwałość wsparcia strukturalnego** określana w oparciu o analizę stopnia realizacji celów Programu;
- **efektywność wsparcia strukturalnego** obejmująca ocenę osiągniętych efektów realizacji Programu w odniesieniu do wielkości zaangażowanych zasobów.

Badania ewaluacyjne realizowane w ramach *Planu ewaluacji RPO WP* będą miały charakter:

- **strategiczny**, tzn. odnoszący się do:
 - celów społeczno-gospodarczych (m.in. wpływ na: osiąganie celów Strategii Lizbońskiej, podniesienie innowacyjności, modernizację regionalnej struktury gospodarczej, rynek pracy, rozwój społeczeństwa wiedzy, poziom zróżnicowań wewnątrzregionalnych, kluczowe obszary problemowe);
 - stopnia realizacji polityk horyzontalnych (m.in. zrównoważony rozwój i przeciwdziałanie dyskryminacji);
- **operacyjny**, tzn. odnoszący się do:
 - efektywnego wykorzystania (przetwarzania, analizowania i interpretowania) informacji pochodzących z systemu monitoringu Programu dla potrzeb oceny stopnia realizacji celów RPO WP przez pryzmat rzeczowego i finansowego postępu realizowanych przedsięwzięć;
 - poziomu potencjału instytucjonalnego i sprawności systemu implementacyjnego.

6. KONTROLA

Za kontrolę RPO WP odpowiada **Instytucja Zarządzająca**. Podstawową funkcją kontrolną Instytucji Zarządzającej jest weryfikacja wydatków, polegająca, zgodnie z art. 60 lit. b) rozporządzenia Rady nr 1083/2006, na sprawdzeniu dostarczenia towarów i usług współfinansowanych w ramach projektów, faktu poniesienia wydatków oraz ich zgodności z zasadami wspólnotowymi i krajowymi. Weryfikacje na miejscu poszczególnych projektów mogą być dokonywane na podstawie badania próby.

W przypadku delegowania przez Instytucję Zarządzającą części funkcji związanych z wrażaniem RPO WP do Instytucji Pośredniczącej (w tym również zadania z zakresu weryfikacji wydatków), Instytucja Zarządzająca przeprowadza kontrolę systemową Instytucji Pośredniczącej, w celu zapewnienia, że delegowane funkcje wynikające z art. 60 rozporządzenia Rady nr 1083/2006 są realizowane w odpowiedni sposób.

7. KRAJOWY SYSTEM ELEKTRONICZNY (SIMIK 2007-2013)

Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego obsługiwany przez Departament Koordynacji i Zarządzania Podstawami Wsparcia Wspólnoty w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego, prowadzi nadzór nad przygotowaniem nowego systemu informatycznego i określa standardy w zakresie gromadzenia danych przez wszystkich uczestników systemu realizacji NSRO. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, obsługiwany przez Departament Rozwoju Systemów Informatycznych w Ministerstwie Finansów, odpowiada za budowę i rozwój systemu informatycznego na podstawie standardów w zakresie gromadzenia danych określonych przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego.

Poszczególne moduły Krajowego Systemu Informatycznego będą gotowe do użytku od lipca br. Pełną zdolność operacyjną w zakresie wszystkich komponentów System osiągnie pod koniec 2007 r.

Zgodnie z artykułem 58 d) oraz artykułem 60 c) rozporządzenia 1083/2006 system zarządzania i kontroli powinien posiadać wiarygodne, skomputeryzowane systemy rachunkowości i księgowości, monitorowania i sprawozdawczości finansowej mające na celu zapewnienie rejestracji i przechowywania zapisów księgowych dla każdej operacji w ramach RPO WP oraz zapewnienie gromadzenia danych na temat realizacji każdej operacji niezbędnych do celów zarządzania finansowego, monitorowania, weryfikacji, audytu i oceny.

Dla celów zarządzania i sprawozdawczości, w Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczącej II stopnia oraz Instytucji Certyfikującej będą wykorzystywane dwa podstawowe systemy informatyczne tj.:

- system finansowo-księgowy spełniający wymogi ustawy o rachunkowości;
- Krajowy System Informatyczny monitoringu i sprawozdawczości.

oraz lokalny system monitoringu i sprawozdawczości na poziomie Instytucji Zarządzającej.

Dostęp do danych gromadzonych w Krajowym Systemie Informatycznym będą miały wszystkie podmioty uczestniczące w procesie wdrażania, tj. Instytucja Zarządzająca, Instytucja Pośrednicząca II stopnia, Instytucja Certyfikująca oraz Instytucja Audytowa, w zakresie niezbędnym dla prawidłowego realizowania zadań.

Krajowy System Informatyczny (system scentralizowany) udostępniony dla potrzeb monitoringu i sprawozdawczości będzie gromadził na poziomie kraju dane niezbędne dla systemu zarządzania i kontroli ustanowionego dla RPO WP.

Zgodnie z przyjętymi założeniami Krajowy System Informatyczny będzie przede wszystkim systemem rejestracyjnym, tzn. będzie gromadził dane, wprowadzane do centralnej bazy danych po wystąpieniu zdarzeń. W szczególności system będzie umożliwiał gromadzenie informacji w następującym zakresie:

- ewidencja danych dotyczących programów operacyjnych,
- obsługa cyklu życia projektu, w tym:
 - ewidencjonowanie wniosków aplikacyjnych spełniających wymogi formalne;
 - ewidencjonowanie dużych projektów w zakresie określonym przez rozporządzenie Komisji nr 1828/2006;
 - ewidencjonowanie umów o dofinansowanie;
 - ewidencjonowanie wniosków o płatność;
 - ewidencjonowanie danych dotyczących kontroli poszczególnych projektów;
 - ewidencja wskaźników postępu rzeczowego, w tym prowadzenie jednolitego słownika wskaźników;
- ewidencja danych dotyczących nieprawidłowości;
- prowadzenie rejestru kwot odzyskanych (w tym rejestru dłużników).

Ponadto Krajowy System Informatyczny będzie umożliwiał tworzenie określonych raportów, w szczególności:

- zestawień wydatków z poziomu instytucji pośredniczącej oraz zestawień wydatków i wniosków o płatność przygotowywanych na wyższych poziomach;
- prognozy wydatków.

System będzie obejmował i dostarczał dane określone w Załączniku III rozporządzenia Komisji nr 1828/2006.

Krajowy System Informatyczny zbudowany jest w oparciu o technologię webową, tzn. dostęp do danych gromadzonych w centralnej bazie danych realizowany jest za pośrednictwem przeglądarki internetowej uruchamianej na komputerze z dostępem do publicznej sieci Internet.

W ramach RPO WP wdrożony zostanie Krajowy System Informatyczny wspierający realizację NSRO, finansowany ze środków PO Pomoc Techniczna.

Jednocześnie przewiduje się budowę odrębnego systemu informatycznego na potrzeby zarządzania i wdrażania RPO WP. System będzie w pełni kompatybilny z Krajowym Systemem Informatycznym, a zakres gromadzonych i przetwarzanych w nim danych będzie zgodny z zakresem danych określonym w Załączniku III do rozporządzenia Komisji nr 1828/2006.

Polityka bezpieczeństwa Krajowego Systemu Informatycznego realizowana jest na wielu płaszczyznach. Wykorzystanie bezpiecznego protokołu https wraz z odpowiednią architekturą dostępowych urządzeń sieciowych w siedzibie operatora systemu, ministra właściwego do spraw finansów publicznych obsługiwane przez Departament Rozwoju Systemów Informatycznych w Ministerstwie Finansów, minimalizuje ryzyko włamania oraz dostępu, a co za tym idzie i modyfikacji danych w systemie przez osoby nieupoważnione. Ponadto uniemożliwia zmianę danych w trakcie transmisji danych na serwer.

Rozbudowana funkcjonalność nadawania uprawnień dla użytkowników (trójwymiarowy model uprawnień: funkcja systemu, poziom wdrażania, region) powoduje, że mają oni dostęp tylko do tych danych, które są niezbędne do realizowania zadań.

Odpowiednia polityka wykonywania kopii bezpieczeństwa gwarantuje, że w przypadku poważnej awarii systemu, której skutkiem jest zniszczenie bazy danych, możliwość odtworzenia danych gromadzonych w systemie maksymalnie na jeden dzień przed wystąpieniem awarii.

8. ELEKTRONICZNA WYMIANA DANYCH Z KOMISJĄ EUROPEJSKĄ

Zasady dostępu do systemu elektronicznej wymiany danych z Komisją Europejską (SFC2007) zostały uregulowane w *Procedurze przyznawania dostępu użytkownikom do systemu elektronicznej wymiany danych z Komisją Europejską SFC2007* opracowanej przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego.

Zgodnie z tą procedurą funkcja MS Liaison dla Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności, wynikająca z obowiązku nałożonego przepisami z art. 41 rozporządzenia Komisji nr 1828/2006, zgodnie z którymi Państwa Członkowskie występują o prawa dostępu do systemu SFC2007 w sposób scentralizowany, została przypisana jednostce organizacyjnej ministra właściwego do rozwoju regionalnego, tj. Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Zgodnie z zasadami ustanowionymi przez Komisję, funkcje MS Liaison oraz MS Liaison Deputy pełni dwóch wyznaczonych i zatwierdzonych przez służby Komisji pracowników ww. jednostki organizacyjnej.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa dostępu do systemu SFC2007 ww. procedura określa zasady na jakich użytkownicy ubiegają się o dostęp. Zgodnie z przyjętym na poziomie krajowym założeniem i strukturą *Node Hierarchy* dostęp do systemu uzyskują (jako tzw. *Key Users*) wyłącznie pracownicy następujących instytucji:

- Instytucji Koordynującej na poziomie krajowym (status *Member State Authority*);
- Instytucji Zarządzającej programem (status *Member State Managing Authority*);

- Instytucji Certyfikującej (status *Certyfying Authority*);
- Instytucji Audytywnej (status *Audit Authority*).

Procedura określa także zasady weryfikacji zgłoszonego kandydata na użytkownika przez MS Liaison i adekwatności wnioskowanego zakresu uprawnień (*Permissions, Role*), a także zasady informowania o wszelkich zmianach dotyczących *Key Users*.

Wykaz *Key Users*, tj. osób posiadających dostęp do systemu SFC2007, jest prowadzony w jednostce organizacyjnej w ramach Ministerstwa Rozwoju Regionalnego pełniącej funkcję MS Liaison, z poszanowaniem przepisów prawnych w zakresie ochrony danych osobowych.

9. KOMUNIKACJA I PROMOCJA, ZAŁOŻENIA PLANU KOMUNIKACJI

Instytucja Zarządzająca RPO WP oraz **Instytucja Pośrednicząca II stopnia** zapewnią odpowiednią informację i promocję dotyczącą RPO WP oraz projektów realizowanych w jego ramach, skierowaną przede wszystkim do mieszkańców województwa pomorskiego, potencjalnych projektodawców oraz beneficjentów realizujących projekty w ramach RPO WP.

Informacja i promocja służyć będzie podkreśleniu roli Wspólnoty oraz zapewni przejrzystość pomocy udzielanej ze środków polityki spójności. Działania informacyjne i promocyjne będą odpowiadać wymogom określonym w rozporządzeniu Komisji nr 1828/2006.

Działania promocyjne i komunikacyjne związane z wykorzystaniem środków strukturalnych w województwie pomorskim będą prowadzone w sposób systemowy i skoordynowany poprzez realizację *Planu komunikacji dla RPO WP*, przygotowanego przez Instytucję Zarządzającą, który zaliczany jest do dokumentów wykonawczych Programu i będzie się wpisywać w szerszą strategię promocji środków wspólnotowych, przygotowaną na poziomie NSRO¹⁵³.

Plan komunikacji określi m.in. cele działań promocyjnych i komunikacyjnych, grupy docelowe, opis planowanych działań, organizację procesu informacji i promocji, ramowy harmonogram, indykatywny budżet, sposób ewaluacji działań oraz zasady sprawozdawczości.

Odpowiednie środki na realizację zadań informacyjnych i promocyjnych wynikających z przyjętego Planu komunikacji będą zarezerwowane w budżecie Osi Priorytetowej 10. Pomoc techniczna.

Celem strategicznym Planu komunikacji jest wsparcie realizacji RPO WP w celu maksymalnego wykorzystania środków unijnych dostępnych dla regionu.

Głównym zadaniem Planu komunikacji jest podniesienie poziomu świadomości i wiedzy wśród mieszkańców Pomorza na temat RPO WP, dostępnej w jego ramach pomocy oraz korzyści płynących z członkostwa w Unii Europejskiej.

Wspólnym celem instytucji uczestniczących w realizacji Planu jest zapewnienie wyczerpującej i łatwej w odbiorze informacji na temat możliwości wykorzystania środków, jak również podniesienie wiedzy i umiejętności beneficjentów w zakresie korzystania z dostępnej pomocy.

Cele szczegółowe służące realizacji Planu komunikacji to:

- promocja funduszy strukturalnych jako stymulatorów rozwoju regionalnego oraz ich komplementarności w stosunku do działań podejmowanych w ramach polityki regionalnej;

¹⁵³ Instytucja Koordynująca NSRO przygotowuje *Strategię Komunikacji Funduszy Europejskich w Polsce na lata 2007-2013*, która określi podstawowe zasady prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych na potrzeby wszystkich programów operacyjnych i NSRO.

- aktywizacja beneficjentów w celu zwiększenia liczby projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w województwie pomorskim, które pozwolą w pełni wykorzystać dostępną pomoc;
- rozwijanie zasady partnerstwa i współpracy na rzecz pełnego wykorzystania dostępnej pomocy ze środków Unii Europejskiej;
- zapewnienie przejrzystości systemu zarządzania środkami Unii Europejskiej, a w szczególności procedur związanych z przygotowaniem, oceną i wyborem projektów, jak również ich realizacją i kontrolą oraz szerokim dostępem do informacji.

Działania podejmowane w ramach Planu komunikacji będą uwzględniały specyficzne potrzeby niżej wymienionych grup docelowych:

- **opinia publiczna** – kluczową rolę we wdrażaniu funduszy Unii Europejskiej pełni skuteczne informowanie opinii publicznej o dostępności pomocy ze strony Wspólnoty, jej wymiarze i przeznaczeniu oraz uświadomienie roli Unii Europejskiej oraz instytucji regionalnych i lokalnych w jej wykorzystaniu. Powszechna wiedza na temat działań związanych z wdrażaniem oraz wykorzystaniem środków Unii Europejskiej służyć będzie prezentacji korzyści płynących z członkostwa we Wspólnocie, budowaniu pozytywnego wizerunku podmiotów zaangażowanych w proces wdrażania pomocy, jak również przyczyni się do poparcia dla inwestycji, których bezpośrednim beneficjentem będą mieszkańcy regionu;
- **beneficjenci** – działania skierowane do tej grupy odbiorców obejmować będą podmioty uprawnione do korzystania z pomocy w ramach RPO WP oraz podmioty, które już korzystają ze środków w ramach Programu (np. jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego, przedsiębiorstwa, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe, szkoły wyższe itp.).

Realizacja działań promocyjnych w ramach Planu komunikacji ma za zadanie m.in.:

- zapewnić powszechny dostęp do informacji o możliwościach uzyskania wsparcia w ramach funduszy strukturalnych dla wszystkich grup docelowych na terenie województwa pomorskiego;
- zapewnić dostęp do materiałów informacyjnych, wniosków aplikacyjnych oraz dokumentów dotyczących wymogów korzystania z pomocy w ramach RPO WP;
- zapewnić czytelną informację o kryteriach oceny i wyboru projektów oraz obowiązujących w tym zakresie procedurach;
- zapewnić bieżące informowanie opinii publicznej o zakresie i wymiarze pomocy wspólnotowej dla poszczególnych projektów i rezultatach działań na poziomie regionu;
- upowszechniać informacje o funduszach, z których finansowane są projekty w ramach RPO WP;
- zapewnić współpracę z instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie Programu w zakresie działań informacyjnych i promocyjnych poprzez wymianę informacji i wspólne przedsięwzięcia;
- inicjować dodatkowe działania promocyjne o zasięgu regionalnym;
- zapewnić informowanie opinii publicznej o pracach związanych z wdrażaniem RPO WP;
- wykorzystywać nowoczesne technologie, takie jak Internet, poczta elektroniczna, elektroniczna archiwizacja dokumentów, w celu usprawnienia komunikacji pomiędzy podmiotami uczestniczącymi we wdrażaniu RPO WP;
- podnoszenie świadomości odbiorców poprzez stworzenie jednolitego systemu wizualizacji.

Realizacja strategii promocji zostanie podzielona na cztery główne tematy, które będą elementem wiodącym na poszczególnych etapach zaawansowania wdrażania programu operacyjnego:

- mobilizacja i wsparcie w składaniu wniosków aplikacyjnych do RPO;
- popularyzacja najlepszych praktyk i doświadczeń z dotychczasowego wdrażania projektów w ramach RRP WP;
- podsumowanie dotychczasowych rezultatów;
- analiza oddziaływania RPO WP na sytuację społeczno-gospodarczą.

W strategii promocji zakłada się również kluczową rolę bliskiego kontaktu z beneficjentem i społeczeństwem – co zrealizowane zostanie szczególnie przez organizację regionalnej sieci punktów informacyjnych. Dostępna w nich będzie informacja nie tylko o RPO WP, ale także o pozostałych zewnętrznych instrumentach finansowych i programach operacyjnych wdrażanych na terenie województwa (punkty te będą funkcjonować na zasadzie *one-stop-shop*).

Szczegółowy opis działań informacyjnych i promocyjnych, które będą prowadzone w ramach Planu komunikacji zostanie przedstawiony w dokumentach wykonawczych Programu. Działania te będą obejmować m.in. punkty informacyjne, szkolenia, seminaria i konsultacje, strony internetowe, broszury, ulotki i publikacje, czy współpracę z mediami.

Skuteczność podejmowanych działań promocyjnych i komunikacyjnych będzie monitorowana m.in. za pomocą ankiet prowadzonych w ramach systemu sprawozdawczości, badań opinii publicznej oraz innych form badań kierowanych do odbiorców podejmowanych przedsięwzięć.

Plan komunikacji RPO WP uwzględniać będzie różne formy monitoringu, które umożliwią weryfikację prowadzonych działań i ich systematyczne dostosowywanie do potrzeb odbiorców.

W województwie pomorskim przygotowana jest również „Strategia działań informacyjnych i promocyjnych w zakresie funduszy UE dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013”, która określi i skoordynuje wspólne działania promocyjne i informacyjne dla programów wdrażanych regionalnie.

10. ZAŁOŻENIA SYSTEMU WYBORU PROJEKTÓW W RAMACH RPO WP

Instytucja Zarządzająca ponosi pełną odpowiedzialność za wybór projektów w ramach RPO WP. Obowiązek ten wynika z artykuł 60 lit. a) rozporządzenia Rady nr 1083/2006, zgodnie z którym Instytucja Zarządzająca odpowiada za zapewnienie, że operacje są wybierane do finansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie do programu operacyjnego oraz, że spełniają one mające zastosowanie zasady wspólnotowe i krajowe przez cały okres ich realizacji.

Projekty będą wybierane do realizacji na podstawie kryteriów wyboru, zatwierdzonych zgodnie z art. 65 lit. a) rozporządzenia Rady nr 1083/2006, przez Pomorski Komitet Monitorujący w terminie sześciu miesięcy od zatwierdzenia RPO WP.

Instytucja Zarządzająca zapewni, że projekty zatwierdzone do dofinansowania zostaną wybrane w drodze przejrzystej i konkurencyjnej procedury oraz będą spełniać przyjęte kryteria wyboru.

Szczegółowy opis systemu wyboru projektów w ramach RPO WP zostanie zawarty w dokumentach wykonawczych do Programu.

Poniżej przedstawiono podstawowe założenia dla systemu wyboru projektów w ramach Programu.

Projekty realizowane w ramach RPO WP wybierane będą w drodze **konkursu**. Przewiduje się zróżnicowane procedury oceny i wyboru projektów dotyczących:

- wsparcia przedsiębiorstw i otoczenia biznesu;
- infrastruktury o znaczeniu regionalnym;
- rozwoju lokalnego.

Procedury wyboru projektów przyjęte przez Instytucję Zarządzającą pozwolą jej na:

- ostateczne kształtowanie decyzji w sprawie projektów wybranych do realizacji;
- pełen nadzór nad poprawnością realizacji procesu wyboru projektów, także w przypadku oddelegowania części kompetencji w tym zakresie do Instytucji Pośredniczącej.

Do głównych założeń systemu oceny i wyboru projektów w ramach RPO WP należą:

- ograniczenie zestawu wymaganej od beneficjentów dokumentacji projektowej na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu;
- przejrzystość i zrozumiałość systemu na każdym jego etapie;
- wieloaspektowa (formalno-prawna, techniczna, finansowa, ekonomiczno-społeczna i strategiczna) ocena wniosków, oparta na jasnych kryteriach;
- logika, kompletność i względna elastyczność procedur dotyczących systemu wyboru projektów.

Procedura wyboru projektów zakłada wszechstronną ocenę projektów we wszystkich istotnych aspektach – zarówno formalnym (wykonywanym przez pracowników Instytucji Zarządzającej), jak i merytorycznym, dokonywanym przez osoby posiadające odpowiednie doświadczenie i kwalifikacje zawodowe oraz przy udziale partnerów społecznych i gospodarczych.

Zasadnicza procedura wyboru projektów będzie przebiegała według poniższego schematu:

- a) ocena kwalifikacyjna – weryfikacja wniosku o dofinansowanie realizacji projektu pod względem kwalifikacyjnym do RPO WP oraz formalno-prawnym, obejmująca ocenę dopuszczalności i ocenę administracyjną, wykonywana przez pracowników Instytucji Zarządzającej;
- b) ocena wykonalności – weryfikacja wniosku pod względem wykonalności technicznej, ekonomicznej i finansowej, dokonywana przez Zespół Ekspertów;
- c) ocena strategiczna – weryfikacja wniosku m.in. pod względem zgodności ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego oraz wpływu na rozwój społeczno-gospodarczy regionu, zakończona sformułowaniem rekomendacji projektów do realizacji dla Zarządu Województwa Pomorskiego, przeprowadzana przez Grupę Strategiczną;
- d) wybór wniosków o dofinansowanie realizacji projektu – Zarząd Województwa Pomorskiego;
- e) podpisanie umowy o dofinansowanie projektu z beneficjentem końcowym – Zarząd Województwa Pomorskiego.

Zaangażowanie partnerów społecznych i gospodarczych w proces wyboru projektów zostanie zapewnione poprzez włączenie ich w prace Grup Strategicznych na etapie oceny strategicznej przedsięwzięć. Skład Grup Strategicznych zostanie dostosowany do charakteru i rodzaju projektów zgłaszanych w ramach poszczególnych Osi Priorytetowych.

Odrębna procedura oceny i wyboru obowiązywać będzie w przypadku dużych projektów w rozumieniu art. 39 rozporządzenia Rady 1083/2006, tj. których całkowity koszt przekracza kwotę 25 mln EUR w odniesieniu do projektów z zakresu środowiska naturalnego i 50 mln EUR w przypadku innych dziedzin. Zgodnie z art. 41 rozporządzenia Rady 1083/2006, Instytucja Zarządzająca projekty te przedłoży Komisji Europejskiej celem dokonania przez nią oceny i podjęcia decyzji w sprawie przyznania dofinansowania.

Istotnym aspektem oceny projektów zgłaszanych do dofinansowania w ramach RPO WP będzie analiza ich wkładu w realizację polityk horyzontalnych, zwłaszcza zrównoważonego rozwoju, równości szans i przeciwdziałania wszelkim formom dyskryminacji.

W celu promowania idei zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska wśród projektodawców Instytucja Zarządzająca przewiduje wprowadzenie funkcji menadżera ds. rozwoju zrównoważonego. Będzie on odpowiedzialny za promocję, szkolenia i informowanie beneficjentów RPO WP nt. zasad zrównoważonego rozwoju, obowiązujących na każdym etapie realizacji Programu.

Ponadto na każdym etapie selekcji projektów: podczas oceny kwalifikacyjnej, wykonalności i strategicznej, przy wsparciu menadżera do spraw rozwoju regionalnego, będzie analizowany wpływ każdego projektu na realizację zasady zrównoważonego rozwoju oraz wpływ przedsięwzięć na obszary NATURA 2000.

Instytucja Zarządzająca przewiduje również wprowadzenie działań doradczych dla beneficjentów w zakresie wymogów dotyczących ujmowania kwestii równości szans i przeciwdziałania dyskryminacji w projekcie. Działania te obejmować będą w szczególności doradztwo na wczesnych etapach przygotowania projektów w zakresie włączania zasady równości szans i niedyskryminacji w projektach oraz przekazywanie informacji i promowanie przykładów najlepszych praktyk w zakresie przestrzegania zasady równości szans i przeciwdziałania dyskryminacji.

Instytucja Zarządzająca ma ponadto obowiązek zapewnić przestrzeganie zasad udzielania pomocy publicznej w ramach RPO WP. Z związku z tym, Instytucja Zarządzająca zapewni zgodność każdej przyznanej pomocy publicznej z proceduralnymi i materialnymi regułami obowiązującymi w chwili jej przyznania.

Instytucja Zarządzająca zapewni, że zamówienia publiczne, w tym udzielone koncesje, związane z projektami finansowanymi z pomocy Funduszy Strukturalnych są zgodne z Dyrektywą 2004/17/WE, 2004/18/WE, rozporządzeniem WE nr 1564/2005 lub stosownymi postanowieniami Traktatu.

Elementem oceny projektów będzie również analiza zasadności i potrzeby wykorzystania instrumentu elastyczności. W celu prawidłowego wdrażania instrumentu elastyczności oraz uzyskania odpowiedniego efektu synergicznego realizowanych projektów, przy ich ocenie będą miały zastosowanie, w szczególności, zasady:

- **kompleksowości** – weryfikująca zasadność wykorzystania instrumentu elastyczności oraz promująca jego zastosowanie w uzasadnionych przypadkach;
- **komplementarności** – promująca wzajemne uzupełnianie się projektów wspieranych z różnych instrumentów i mechanizmów finansowych związanych z wykorzystaniem środków UE, co w szczególności dotyczyć powinno Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego z jednej strony, oraz Europejskiego Funduszu Społecznego – z drugiej.

11. INSTRUMENT ELASTYCZNOŚCI

Potrzeba zastosowania instrumentu elastyczności będzie oceniana na poziomie każdego przedsięwzięcia. Część projektu realizowana w ramach instrumentu elastyczności musi być bezpośrednio powiązana z głównym przedmiotem interwencji współfinansowanym w ramach RPO WP. Ponadto, projekt musi wykazać konieczność wykorzystania instrumentu elastyczności, a wszelkie działania z nim związane muszą zawsze być uzasadnione z punktu widzenia zarządzania finansowego oraz realizowane w sposób komplementarny w stosunku do przedmiotu projektu.

Instrument elastyczności wykorzystywany w ramach EFRR nie może naruszać zasad odnoszących się do tego funduszu. Powinien on uwzględniać kontekst i treść danego projektu, obszar interwencji EFRR oraz cele Programu i poszczególnych Osi Priorytetowych.

Instytucja Zarządzająca będzie przestrzegać zachowania odpowiednich pułapów dla instrumentu elastyczności wynikających z treści rozporządzenia Rady nr 1083/2006 na poziomie Osi Priorytetowych, w których wykorzystanie tego mechanizmu zostało przewidziane. Natomiast faktyczne uzasadnienie i wykorzystanie instrumentu będzie rozpatrywane na poziomie projektu.

Informacje na temat wykorzystania instrumentu elastyczności będą przedstawiane KE w raportach rocznych z realizacji RPO WP.

Na poziomie Instytucji Zarządzającej zostanie również zapewniony mechanizm koordynacji pomiędzy działaniami wykorzystującymi instrumentu elastyczności i przedsięwzięciami finansowanymi w ramach wdrażanych regionalnie Osi Priorytetowych PO Kapitał Ludzki.

W przypadku przekroczenia w RPO WP limitów określonych prawem wspólnotowym związanych z instrumentem elastyczności, wydatki takie zostaną uznane za niekwalifikujące się i objęte korektami finansowymi (w okresie realizacji Programu lub z chwilą jego zamknięcia).

12. KOORDYNACJA RPO WP Z INNYMI INSTRUMENTAMI STRUKTURALNYMI

Komitet Koordynacyjny NSRO powoła Grupę Roboczą, złożoną z przedstawicieli wszystkich Instytucji Zarządzających Programami finansowanymi ze środków EFRR, EFS, EFRROW, EFR. Zadaniem powyższej Grupy Roboczej będzie opracowanie propozycji mechanizmów kontroli krzyżowej dla inwestycji wspieranych w ramach poszczególnych Programów (np. odpowiednie pytania we wnioskach o dofinansowanie, kontrole na próbie projektów, wspólny dostęp do baz danych). Celem ww. działań będzie unikanie podwójnego finansowania projektów i zagwarantowanie przestrzegania ustalonej linii demarkacyjnej.

Na poziomie Instytucji Zarządzającej RPO WP powołane zostało Kolegium Dyrektorów ds. Polityki Strukturalnej, w skład którego wchodzi przedstawiciele wszystkich Departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego biorących udział we wdrażaniu programów operacyjnych na szczeblu regionalnym. Umożliwi to nie tylko zapewnienie odpowiedniej komplementarności pomiędzy programami realizowanymi na poziomie województwa, ale również uzyskanie synergii pomiędzy nimi, zwłaszcza w odniesieniu do RPO WP i wdrażanych regionalnie Osi Priorytetowych PO Kapitał Ludzki.

Instytucja Zarządzająca zapewni także szczególny mechanizm koordynacji, z udziałem jednostek organizacyjnych zaangażowanych we wdrażanie wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego, umożliwiającą krzyżową ocenę projektów wykorzystujących instrument elastyczności. Celem tego mechanizmu będzie zapewnienie komplementarności przedsięwzięć, z jednoczesnym wykluczeniem ich podwójnego finansowania.

Szczególnie staranna koordynacja interwencji będzie prowadzona w odniesieniu do następujących Osi Priorytetowych: 1) Rozwój i innowacje w MŚP, 2) Społeczeństwo wiedzy, 3) Funkcje miejskie i metropolitalne, 7) Ochrona zdrowia i system ratownictwa, 8) Lokalna infrastruktura podstawowa, 9) Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie.

Dodatkowym mechanizmem koordynacyjnym jest powierzenie tej samej komórce organizacyjnej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Pomorskiego wdrażania działania związanego z odnową wsi w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz przedsięwzięć ukierunkowanych na lokalne inicjatywy obywatelskie w RPO WP.

W celu niedopuszczenia do podwójnego finansowania projektów, Zarząd Województwa Pomorskiego jako Instytucja Zarządzająca RPO WP, wypełniając równocześnie funkcje wdrożeniowe powierzone przez Instytucję Zarządzającą PROW, wprowadzi system monitorowania obejmujący również tzw. małe projekty przewidziane do dofinansowania za pośrednictwem Lokalnych Grup Działania. Usprawni i ułatwi to proces krzyżowej weryfikacji projektów i umożliwi uniknięcie ich podwójnego finansowania.

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK I. INDYKATYWNY WYKAZ DUŻYCH PROJEKTÓW

W ramach RPO WP nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu art. 39 Rozporządzenia Rady nr 1083/2006.

W przypadku zgłoszenia dużych projektów w trakcie realizacji RPO WP, będą one podlegać procedurze wyboru zgodnie z art. 40 i 41 Rozporządzenia Rady nr 1083/2006.

ZAŁĄCZNIK II. KONSULTACJE SPOŁECZNE PROGRAMU

1. Tło konsultacji – partnerski proces programowania

Prace nad *Regionalnym Programem Operacyjnym dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013* (RPO WP) zostały zainicjowane przez Zarząd Województwa Pomorskiego w maju 2005 roku. *Wstępny zarys projektu RPO WP* został przyjęty przez Zarząd Województwa w dniu 14.06.2005 roku.

Na przełomie lipca i sierpnia 2005 roku – z inicjatywy Marszałka Województwa Pomorskiego – powstały Powiatowe Zespoły Robocze (PZR), na czele których stanęli starostowie. Powołano 17 PZR, w tym po jednym (wspólnym) zespole odpowiednio dla Gdańska, Gdyni i Sopotu, a także dla Słupska i powiatu otaczającego.

Zadaniem PZR jest przede wszystkim wypracowywanie uzgodnionych stanowisk dotyczących takich aspektów przygotowania i realizacji RPO WP, jak:

- a) ukierunkowanie tematyczne;
- b) podział środków na dziedziny interwencji;
- c) identyfikacja lokalnego potencjału rozwojowego (w tym inwestycyjnego);
- d) identyfikacja partnerskich projektów ponadlokalnych;
- e) mechanizmy wdrażania.

Zespoły składają się z przedstawicieli wszystkich gmin, pracodawców, organizacji pozarządowych i innych środowisk z danego powiatu. Łącznie, w prace PZR w skali całego regionu zaangażowanych jest blisko 280 osób.

Współpraca z PZR odbywa się w formule spotkań, zwanych rundami konsultacyjnymi, w trakcie których omawiane są stanowiska Zespołów w odniesieniu do kwestii poruszanych w formularzach ankietowych przesyłanych przez Marszałka Województwa na ręce Przewodniczących PZR. Współpraca z PZR ma charakter ciągły, a każdy Zespół wyznaczył osobę do bieżących kontaktów.

Dotychczas odbyły się 3 rundy konsultacyjne między przedstawicielami PZR a reprezentantami Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego. Miały one miejsce w terminach:

- a) 3-7 października 2005 roku (I runda);
- b) 23-25 listopada 2005 roku (II runda);
- c) 2-3 marca 2006 roku (III runda).

Wszystkie rundy konsultacyjne miały istotny wpływ na kształtowanie kolejnych wersji *Projektu RPO WP*. Były one wsparte spotkaniami z tzw. Tematycznymi Grupami Ekspertów (TGE) zaproszonymi przez Marszałka Województwa do współpracy przy tworzeniu RPO WP. TGE zajmowały się takimi specyficznymi zagadnieniami RPO WP, jak:

- a) regionalny system transportowy;
- b) wsparcie rozwoju obszarów wiejskich;
- c) wsparcie przedsiębiorczości i innowacji;
- d) sfera edukacji akademickiej, nauki i badań;
- e) ochrona środowiska;
- f) regionalny system ratownictwa.

O postępach prac nad RPO WP informowane są na bieżąco m.in. Sejmik Województwa Pomorskiego, Wojewódzka Komisja Dialogu Społecznego, a także Pomorski Komitet Sterujący ds. Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2004-2006. Można więc jednoznacznie stwierdzić, że proces programowania RPO WP miał od początku szeroką formułę partnerską, otwartą na konstruktywny dialog ze wszystkimi zainteresowanymi osobami i instytucjami.

2. Ramy konsultacji – czasowe i formalne

Trwająca 8 miesięcy współpraca z Powiatowymi Zespołami Roboczymi i Tematycznymi Grupami Ekspertów zaowocowała tym, że w dniu 27 kwietnia 2006 roku Zarząd Województwa Pomorskiego przyjął *Projekt RPO WP*¹⁵⁴, kierując go do regionalnych konsultacji społecznych.

Konsultacje społeczne *Projektu RPO WP* trwały łącznie 10 tygodni (05.05-14.07.2006 r.). Ogłoszenia na temat formuły ich przebiegu zostały opublikowane w prasie regionalnej i krajowej¹⁵⁵, a także na stronach internetowych samorządu województwa pomorskiego www.woj-pomorskie.pl (zakładka *Regionalny Program Operacyjny*). Media lokalne i regionalne odegrały istotną rolę w informowaniu o konsultacjach. Ukazały się m.in. liczne artykuły prasowe (*Dziennik Bałtycki, Pomorskie*) wsparte audycjami radiowymi (*Radio Gdańsk*) nt. przebiegu spotkań konsultacyjnych.

Do wzięcia udziału w konsultacjach *Projektu RPO WP* zaproszone zostały wszystkie zainteresowane osoby i instytucje, a w szczególności przedstawiciele samorządu terytorialnego, partnerów społecznych i gospodarczych, administracji rządowej, organizacji pozarządowych i środowisk akademickich.

Szczegółowy Raport z konsultacji społecznych *Projektu RPO WP* został przyjęty przez Zarząd Województwa Pomorskiego uchwałą nr 731/310/06 z dnia 28 lipca 2006 roku.

3. Cele i zasady konsultacji – nacisk na partnerstwo

Celem konsultacji było uzyskanie możliwie najszerszego spektrum opinii i propozycji środowisk województwa na temat zapisów zawartych w *Projekcie RPO WP*. Istotne w nich było dążenie do wypracowania regionalnego konsensusu co do zakresu, celów i oczekiwanych rezultatów realizacji *RPO WP*, w tym jak najlepsze dopasowanie zapisów Programu do faktycznych potrzeb rozwojowych województwa.

W procesie regionalnych konsultacji społecznych *Projektu RPO WP* dążono do jak najpełniejszego zastosowania następujących zasad:

- **Reprezentatywność i równość** – wszyscy chętni (nie tylko partnerzy instytucjonalni, ale również pojedynczy obywatele) mogą brać udział w konsultacjach na równych prawach;
- **Legalność** – strony procesu legislacyjnego, a w szczególności administracja publiczna, przestrzegają reguł prawnych w zakresie konsultacji;
- **Rzetelność** – przedstawione opinie są przygotowane rzetelnie i starannie, odzwierciedlają prawdziwe poglądy środowisk reprezentowanych przez partnerów społecznych;
- **Przejrzystość i otwartość** – podstawową regułą konsultacji jest ich jawność, dotycząca zarówno celu konsultacji, jak też jej uczestników, zasad, procedur i efektu końcowego;
- **Dokumentowanie** – poszczególne działania, poglądy, spotkania mające miejsce podczas konsultacji są dokumentowane;
- **Ciągłość i sprzężenie zwrotne** – proces konsultacji ma charakter ciągły, planowy i zmierza do osiągnięcia zadeklarowanego celu, nie jest organizowany *ad hoc*; Uczestnicy konsultacji mają prawo spodziewać się publicznej reakcji na zgłaszane opinie, zarówno w trakcie debaty, jak i w czasie jej podsumowania¹⁵⁶.

¹⁵⁴Uchwała nr 377 / 289 / 06 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 27 kwietnia 2006 r. w sprawie przyjęcia *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013* i skierowania go do regionalnych konsultacji społecznych.

¹⁵⁵„Dziennik Bałtycki” oraz „Gazeta Wyborcza”

¹⁵⁶Na podstawie: Długosz D., Wygnański J. J., Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej, W-wa, 2005.

4. Formy konsultacji – różnorodne możliwości

Konsultacje społeczne *Projektu RPO WP* miały **dwie zasadnicze formy**:

- a) **bezpośrednią**, w ramach której zorganizowano szereg spotkań (konferencji, seminariów, posiedzeń);
- b) **pisemną**, w której wykorzystany został m.in. *formularz uczestnika konsultacji społecznych*.

Bezpośrednia forma konsultacji

W 17 konferencjach powiatowych – organizowanych we współpracy z poszczególnymi PZR – wzięło udział łącznie prawie 1100 osób. W konferencji podsumowującej konferencje powiatowe wzięło udział blisko 270 osób.

Oprócz konferencji powiatowych *Projekt RPO WP* był prezentowany na posiedzeniach najważniejszych gremiów w województwie, takich jak: Sejmik Województwa Pomorskiego, Pomorski Komitet Sterujący, Rada Metropolitalna Zatoki Gdańskiej, Wojewódzka Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna, Wojewódzka Rada Zatrudnienia, Pomorska Rada Działalności Pożytku Publicznego, Wojewódzka Komisja Dialogu Społecznego.

Ponadto, odbyło się dziewięć seminariów i konferencji tematycznych (m.in. w zakresie innowacyjności, kultury, współpracy międzywojewódzkiej, prognozy oddziaływania na środowisko), na których *Projekt RPO WP* był również przedstawiany i dyskutowany.

Łącznie we wszystkich 39 spotkaniach w ramach regionalnych konsultacji społecznych *Projektu RPO WP 2007-2013* udział wzięło ponad 1 900 osób.

Pisemna forma konsultacji

W ramach konsultacji społecznych *Projektu RPO WP* stworzona została możliwość pisemnego zgłaszania uwag, propozycji i spostrzeżeń.

Pisemne stanowiska można było przysyłać (w wersji elektronicznej i papierowej) m.in. na specjalnie przygotowanym *formularzu uczestnika konsultacji społecznych*, który:

- a) dawał wszystkim możliwość kompleksowego wypowiedzenia się na temat *Projektu RPO WP*;
- b) ułatwił efektywną analizę zgłaszanych postulatów.

Z możliwości pisemnego wypowiedzenia się na temat *Projektu RPO WP* skorzystało łącznie **78 osób i instytucji**. Ponadto, **37 wypowiedzi** zanotowano na portalu internetowym Forum Pomorze (www.forumpomorze.pl). Zgłoszona została również petycja **1490 osób** dotycząca uwzględnienia termomodernizacji spółdzielczych budynków mieszkaniowych w ramach RPO WP.

Po przeanalizowaniu wszystkich zgłoszonych uwag i propozycji stworzono listę nieco **ponad 200 zagadnień**, które należało rozważyć, odpowiadając na postulaty zgłaszane w trakcie konsultacji społecznych *Projektu RPO WP*.

5. Efekty konsultacji – kierunki zmian w Programie

Poniżej – w formie syntetycznej – przedstawiono **najważniejsze kierunki zmian i przesądzeń** wprowadzonych w *Projekcie RPO WP* w odpowiedzi na postulaty przedstawione w trakcie konsultacji społecznych.

1. Przemodelowano wsparcie dla przedsiębiorczości i innowacji (dotychczasowe Osie Priorytetowe 1 i 2) koncentrując je na dwóch filarach:
 - finansowych instrumentach wsparcia dla MŚP (granty tradycyjne, granty innowacyjne oraz pozadotacyjne instrumenty finansowe);
 - instytucjach otoczenia biznesu, także tych oferujących wsparcie w zakresie procesów innowacyjnych i transferu innowacji.
2. Wsparcie dla infrastruktury edukacyjnej ukierunkowano na infrastrukturę dydaktyczną na poziomie wyższym oraz infrastrukturę naukowo-badawczą (służącą dydaktyce akademickiej), która w sposób istotny przyczyni się do polepszenia jakości kształcenia. Inwestycje dotyczące otoczenia socjalnego uczelni (np. campusy) uzyskają wsparcie jedynie w przypadku, gdy stanowią element szerszego projektu dotyczącego infrastruktury dydaktycznej. Preferowane powinny być projekty partnerskie, realizowane przez kilka uczelni, bądź we współpracy uczelni i jednostek samorządu terytorialnego.
3. Przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury i usług społeczeństwa informacyjnego powinny być ukierunkowane przede wszystkim na rozbudowę publicznej sieci szkieletowej poprawiającej możliwości dostępu do Internetu na obszarach poza dużymi ośrodkami miejskimi.
4. Przedsięwzięcia dotyczące Inteligentnych Systemów Transportowych będą finansowane w ramach tego samego strumienia środków finansowych co projekty dotyczące transportu zbiorowego.
5. Nie wykluczono możliwości realizacji starannie wyselekcjonowanych i możliwych „do udźwignięcia” przez RPO WP inwestycji na drogach krajowych.
6. Uzbrojenie terenów pod inwestycje mieszkaniowe nie zostanie objęte wsparciem.
7. W zakresie projektów termomodernizacyjnych (biorąc pod uwagę dużą skalę potrzeb oraz stosunkowo niewielkie środki przeznaczone na ten obszar tematyczny) nie należy poszerzać kręgu bezpośrednich wnioskodawców o spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe. Jednak podmioty te będą mogły skorzystać ze wsparcia na projekty termomodernizacyjne w ramach programów rewitalizacyjnych, dla których wnioskodawcami będą gminy.
8. Przedsięwzięcia w zakresie wspierania i zachowania walorów przyrodniczych winny pozostać ukierunkowane na zrównoważone wykorzystanie obszarów chronionych, a nie na działania o charakterze czysto ochronnym.
9. W ramach przedsięwzięć dotyczących regionalnej infrastruktury ochrony zdrowia wsparcie będą mogły uzyskać wszystkie podmioty funkcjonujące w publicznym systemie ubezpieczeń zdrowotnych, które świadczą usługi z zakresu specjalistycznej opieki zdrowotnej (ambulatoryjnej i stacjonarnej). Realizowane tu będą jednak wyłącznie projekty wynikające z Programu „Zdrowie dla Pomorza”.
10. Nie należy zmieniać zasady kwalifikacji obszarów uprawnionych do wsparcia w zakresie rozwoju infrastruktury lokalnej (wyłączenie miast powyżej 35 tys. mieszkańców).
11. Preferencje dla lokalnych inwestycji drogowych powinny się skoncentrować na poprawie powiązań między ośrodkami powiatowymi oraz między nimi a ośrodkami gminnymi.

12. Nie należy dopuszczać operatorów infrastruktury energetycznej czy telekomunikacyjnej jako samodzielnych beneficjentów realizowanych przedsięwzięć (np. uzbrojenie terenów pod inwestycje). W grę będzie wchodzić wyłącznie rozwiązanie w formie PPP (np. operator-gmina).
13. Projekty dotyczące systemów odbioru i oczyszczania ścieków będą kluczowe z punktu widzenia realizacji celów w rozwoju lokalnym, co oznacza, że projekty *stricte* wodociągowe będą mogły być realizowane w RPO WP tylko w bardzo ograniczonym zakresie (bez inwestycji w samą sieć).
14. Zmodyfikowano definicję „obszarów strukturalnie słabych” (używaną głównie w aspekcie rozwoju lokalnego), przy zachowaniu dwóch założeń: a) nie powinny one obejmować większej części województwa; b) powinny one odzwierciedlać przede wszystkim potencjał ekonomiczny i społeczny gmin (związany z dochodami własnymi, poziomem bezrobocia, czy skalą udzielanej pomocy społecznej).
15. Uwzględniono inwestycje w infrastrukturę służącą edukacji przedszkolnej, z zastrzeżeniem, że nie wchodzi w grę budowa nowych obiektów, lecz: a) rozbudowa, przebudowa i wyposażenie istniejących obiektów edukacyjnych w celu rozszerzenia ich funkcji o edukację przedszkolną; b) adaptacja i wyposażenie innych obiektów infrastruktury społecznej na cele związane z edukacją przedszkolną.
16. Dla projektów w zakresie infrastruktury edukacyjnej na szczeblu lokalnym wprowadzono dodatkowe preferencje odzwierciedlające procesy demograficzne.
17. Zweryfikowano przestrzenny zasięg realizacji przedsięwzięć w ramach lokalnych inicjatyw obywatelskich, koncentrując wsparcie na obszarach wiejskich.
18. Rozdysponowano 5% rezerwę programową, kierując ją na wzmocnienie regionalnego systemu transportowego (3%) oraz rozwój i innowacje w MŚP (2%).
19. Dokonano również innych przesunięć w tabeli finansowej, redukując środki na pomoc techniczną (-1%), lokalną infrastrukturę społeczną (-1%), środowisko i energetykę (-1%) oraz funkcje miejskie i metropolitalne (-1%), a także podnosząc alokację na rozwój i innowacje w MŚP (+4%).

6. Podsumowanie

Od czasu utworzenia województwa nie przeprowadzano jeszcze procesu konsultacyjnego na tak dużą skalę, jak w przypadku RPO WP. Stało się to jednak niezbędne, ponieważ będzie to największy w historii kompleksowy, skoordynowany, wieloletni i stabilny finansowo program przedsięwzięć rozwojowych w województwie. Poniżej zawarto kilka generalnych spostrzeżeń.

1. Proces konsultacji RPO WP pozwolił na identyfikację ogromnej, wielokrotnie przekraczającej dostępne środki, skali potrzeb inwestycyjnych w regionie. Jednocześnie upowszechniła się świadomość, że RPO WP nie będzie narzędziem rozwiązania wszystkich problemów województwa pomorskiego, a co więcej, musi być powiązany z realizacją Strategii Lizbońskiej.
2. Z tego punktu widzenia jasne stało się, że RPO WP po pierwsze: powinien skupić się na realizacji projektów najważniejszych z punktu widzenia trwałego pobudzenia rozwoju, najpilniejszych, najlepiej przygotowanych oraz przerastających samodzielne możliwości finansowe beneficjentów, a po drugie: dla sukcesu województwa w latach 2007-2013, równie istotne co środki RPO WP, będzie umiejętne wykorzystanie wszystkich innych programów polityki spójności, polityki rozwoju obszarów wiejskich i polityki rybołówstwa.
3. Potrzeba jasno sprecyzowanej koncentracji RPO WP oraz konieczność promowania projektów wspólnych (partnerskich) nie budziły zasadniczych wątpliwości. Mimo to przedstawiono szereg postulatów związanych z uzupełnieniem lub rozszerzeniem zakresu interwencji programu, czy też rozszerzeniem kręgu jego beneficjentów.

4. Z akceptacją spotkały się cel główny i cele szczegółowe RPO WP. Także lista i układ Osi Priorytetowych RPO nie budziły zasadniczych zastrzeżeń.
5. Ze zrozumieniem została przyjęta propozycja ustalenia średniego poziomu współfinansowania projektów z RPO na poziomie 75% kwalifikowanych kosztów przedsięwzięcia, który jest niższy od dopuszczalnego (85%), ale pozwala na zrealizowanie większej liczby ważnych projektów i będzie lepiej wpływać na mobilizację zasobów własnych beneficjentów.
6. Uczestnicy konsultacji pozytywnie odnieśli się do propozycji wprowadzenia mechanizmu preferencji (przestrzennych, przedmiotowych lub podmiotowych), który powinien sprawić, że proces strategicznego wyboru najbardziej efektywnych i najważniejszych dla rozwoju regionu projektów będzie bardziej przejrzysty i obiektywny, nie wykluczając wsparcia dla potencjalnie słabszych beneficjentów. Zgłoszono natomiast szereg szczegółowych i konstruktywnych wniosków zmierzających do udoskonalenia systemu preferencji, poprzez ich modyfikację lub uzupełnienie.
7. W trakcie konsultacji zarysowały się dwie tendencje związane ze strukturą finansową RPO WP. Pierwsza grupa wniosków wskazywała na konieczność wzmocnienia alokacji przeznaczonych na finansowanie infrastruktury lokalnej. Druga natomiast wiązała się z krytycznym postrzeganiem niskiego poziomu wsparcia ukierunkowanego na rozwój przedsiębiorczości. Oprócz tych dwóch głównych wątków, bardzo mocno podkreślano konieczność zwiększenia wysokości środków przeznaczonych na takie dziedziny jak: regionalny system transportowy, ochrona zdrowia i turystyka.
8. Duża część propozycji zgłoszonych w trakcie konsultacji dotyczyła szczegółowych zagadnień związanych z realizacją programu (np. procedury wyboru projektów). Wszystkie zgłoszone w tym zakresie propozycje zostaną przeanalizowane i wykorzystane podczas prac nad dokumentami wykonawczymi RPO WP. Proces przygotowania dokumentów wykonawczych objęty będzie odrębnym mechanizmem konsultacji na szczeblu regionu, w którym istotną rolę do odegrania będą miały Powiatowe Zespoły Robocze.
9. Konsultacje społeczne RPO WP należy uznać za udane. Wysoka frekwencja i aktywność na konferencjach powiatowych, spotkaniach tematycznych oraz na konferencji podsumowującej, a także wiele istotnych głosów przekazanych w formie pisemnej, potwierdzają duże zainteresowanie szeregu osób i instytucji kwestią programowania rozwoju regionu. Stwarza to z pewnością dobrą podstawę dla efektywnego, racjonalnego i pełnego wydatkowania środków dostępnych w ramach RPO WP.

ZAŁĄCZNIK III. OCENA ODDZIAŁYWANIA PROGRAMU NA ŚRODOWISKO

1. Podstawy prawne

Ocena oddziaływania na środowisko *Projektu RPO WP* została przeprowadzona zgodnie z procedurą określoną w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 62. 627 z późn. zm.) oraz Dyrektywie 2001/42/WE w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko, określającej wymagania przeprowadzenia oceny w odniesieniu do programów mogących mieć znaczące oddziaływanie na środowisko, a także Dyrektywie 2003/4/WE w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska.

2. Przebieg postępowania

- a) W dniu 18 października 2005 roku Zarząd Województwa Pomorskiego skierował do Wojewody Pomorskiego oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gdańsku wniosek w sprawie uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w *Prognozie oddziaływania na środowisko dla Projektu RPO WP*. Uzgodniono następujący zakres *Prognozy oddziaływania na środowisko Projektu RPO WP*:
- Cel, zakres, metodyka sporządzanej prognozy;
 - Informacja o zawartości *Projektu RPO WP* oraz jego związkach z innymi dokumentami planowania strategicznego;
 - Zestawienie celów przyjętych w międzynarodowych, krajowych i regionalnych strategiach i programach ochrony środowiska;
 - Ocena zgodności celów określonych w *Projekcie RPO WP* z celami przyjętymi w międzynarodowych, krajowych i regionalnych dokumentach środowiskowych;
 - Ocena kompletności diagnozy oraz analizy SWOT zawartych w *Projekcie RPO WP* w aspekcie zagadnień ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju;
 - Stan i problemy środowiska przyrodniczego województwa pomorskiego;
 - Ocena trafności działań *Projektu RPO WP* w stosunku do zidentyfikowanych problemów środowiska;
 - Oddziaływanie *Projektu RPO WP* na środowisko województwa pomorskiego, w tym na obszary Natura 2000 i zdrowie ludzi;
 - Informacja o możliwym oddziaływaniu transgranicznym;
 - Ocena listy wskaźników do monitorowania realizacji *Projektu RPO WP* w odniesieniu do zagadnień środowiskowych;
 - Skutki zaniechania realizacji *Projektu RPO WP*;
 - Zalecenia z ocen oddziaływania na środowisko Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego;
 - Wnioski końcowe oraz rekomendacje rozwiązań mających na celu zapobieganie i ograniczanie niekorzystnych oddziaływań na środowisko, wynikających z realizacji *Projektu RPO WP*.
- b) W dniu 4 listopada 2005 roku Zarząd Województwa Pomorskiego uchwałą nr 967/242/05 powierzył realizację prac związanych z postępowaniem w sprawie oceny oddziaływania na środowisko dla RPO WP Wojewódzkiemu Biuru Planowania Przestrzennego w Słupsku.

- c) Procedura postępowania z udziałem społeczeństwa w ocenie oddziaływania na środowisko rozpoczęła się w dniu 7 listopada 2005 roku komunikatem Zarządu Województwa Pomorskiego (opublikowanym w prasie regionalnej i na stronie internetowej Województwa Pomorskiego: www.woj-pomorskie.pl) zawiadamiającym o wszczęciu postępowania.
- d) W terminie 7-28 listopada 2005 roku była możliwość składania wniosków i uwag do postępowania w sprawie Prognozy. We wskazanym terminie wniosków i uwag nie zgłoszono.
- e) W dniu 15 grudnia 2005 roku na ww. stronie internetowej udostępniono *Raport Nr 1 z Prognozy oddziaływania na środowisko Wstępnego Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013* przyjętego przez Zarząd Województwa Pomorskiego dnia 4 listopada 2005 roku.
- f) W dniu 27 kwietnia 2006 r. Zarząd Województwa Pomorskiego uchwałą nr 377/289/06, przyjął *Projekt RPO WP*, który skierowany został do regionalnych konsultacji społecznych. Dokument ten stanowił również podstawę do przygotowania *Prognozy oddziaływania na środowisko Projektu RPO WP*.
- g) W dniu 30 maja 2006 r. Zarząd Województwa Pomorskiego uchwałą nr 471/298/06 przyjął dokument *Prognozy* i skierował (wraz z *Projektem RPO WP*) do zaopiniowania przez Wojewodę Pomorskiego i Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gdańsku, a także do konsultacji społecznych.
- h) W dniu 2 czerwca 2006 roku w prasie regionalnej¹⁵⁷ ukazał się komunikat Zarządu Województwa Pomorskiego w sprawie:
- udostępnienia dokumentu *Prognozy* (wraz z *Projektem RPO WP*) do publicznej wiadomości
 - możliwości składania uwag i wniosków w terminie 5-26 czerwca 2006 roku,
 - konferencji otwartej dla społeczeństwa poświęconej dokumentom *Prognozy*.
- i) Wspomniana wyżej konferencja odbyła się w dniu 13 czerwca 2006 roku; uczestniczyło w niej 46 osób spośród zaproszonych 61 instytucji działających w obszarze ochrony środowiska i ochrony przyrody.
- j) Opinie ww. organów państwowych, a także uwagi przedstawione w trakcie procesu konsultacyjnego z udziałem społeczeństwa, zostały uwzględnione w ostatecznej wersji dokumentu *Prognozy*, która została przyjęta przez Zarząd Województwa Pomorskiego Uchwałą nr 748/312/06 z dnia 4 sierpnia 2006 r. Z pełną treścią *Prognozy*, można zapoznać się pod adresem: www.woj-pomorskie.pl w zakładce *Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013*.

3. Kluczowe wnioski dla Programu płynące z dokumentu *Prognozy*

Celem *Prognozy oddziaływania na środowisko Projektu RPO WP* była identyfikacja środowiskowych skutków realizacji postanowień RPO WP, a więc ustalenie, czy przyjęte w dokumencie zapisy gwarantują bezpieczeństwo środowiska przyrodniczego oraz sprzyjają jego ochronie i zrównoważonemu rozwojowi.

Poniżej zaprezentowano **najważniejsze wnioski dla RPO WP płynące z *Prognozy***:

1. Analiza zgodności określonych w Projekcie RPO WP celów z zakresu ochrony środowiska i rozwoju zrównoważonego **nie stwierdziła ich sprzeczności z polityką ekologiczną Polski i Wspólnoty Europejskiej**.
2. **Wiele celów RPO WP będzie mieć pozytywny wpływ** na realizację celów sformułowanych w najważniejszych regionalnych strategiach sektorowych, a także w Programie Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego. **Wpływ największej grupy celów** określono jako **mieszany**. Oznacza to, że poziom ogólności ich zapisu lub szeroki zakres założonych działań nie pozwala –

¹⁵⁷ „Dziennik Bałtycki”.

przynajmniej na etapie *Prognozy* – na jednoznaczną ocenę ich wpływu na realizację nadrzędnych celów środowiskowych.

3. Analiza trafności działań przyjętych w RPO WP, w stosunku do zidentyfikowanych w *Prognozie* 21 najpoważniejszych problemów ekologicznych w województwie wykazała, że większość z nich ma szansę na rozwiązanie lub zminimalizowanie, pozostałe zaś (np. zagrożenie powodzią na Żuławach) mają szansę na rozwiązanie m.in. w ramach innych programów operacyjnych. Analiza wykazała także istnienie w RPO WP działań sprzyjających realizacji VI Programu Działań UE na rzecz środowiska.
4. RPO WP nie przewiduje realizacji przedsięwzięć zaliczanych do szczególnie szkodliwych dla środowiska. Planowany rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, infrastruktury transportowej i ochrony środowiska o znaczeniu regionalnym nie wskazuje na możliwość negatywnego oddziaływania transgranicznego, mogącego objąć terytorium innych państw.
5. Przedsięwzięcia mogące w sposób znaczący oddziaływać na komponenty środowiska najliczniej grupują się w takich obszarach tematycznych RPO WP, jak:
 - rozwój regionalnej infrastruktury drogowej i rozwój węzłowej infrastruktury transportowej;
 - inwestycje i wspieranie wdrażania rozwiązań innowacyjnych w przedsiębiorstwach.
6. Wyraźną presję na środowisko mogą powodować też grupy przedsięwzięć związane z:
 - rozwojem i integracją systemów transportu zbiorowego;
 - gospodarką odpadami i rozwojem infrastruktury energetyki odnawialnej;
 - lokalną infrastrukturą podstawową.
7. Nie można wykluczyć szkodliwego wpływu niektórych planowanych przedsięwzięć na obszary Natura 2000. W przypadku projektowania inwestycji na tych obszarach, należy rozważać nieszkodliwe lub mniej szkodliwe lokalizacje alternatywne, a gdy będą one niemożliwe, kompensację przyrodniczą. Dla części inwestycji realizowanych na obszarach Natura 2000 (np. kanalizacja) negatywne oddziaływanie dotyczyć będzie głównie okresu realizacji inwestycji, zaś ich efekty końcowe, w postaci redukcji ścieków, będą pozytywne dla środowiska.
8. Poprawa stanu środowiska uzyskana w wyniku realizacji RPO WP będzie pozytywnie oddziaływała na zdrowie ludzi i jakość ich życia. Oddziaływanie to będzie miało zwykle charakter pośredni, a jego skutki dla zdrowia uwidoczną się w dłuższej perspektywie czasu. Najsilniejsze pozytywne oddziaływanie na stan środowiska naturalnego, a w rezultacie na podstawy stałej poprawy zdrowotności i jakości życia mieszkańców województwa, będzie miała realizacja przedsięwzięć w zakresie infrastruktury środowiskowej i energetycznej oraz lokalnej infrastruktury podstawowej.
9. Osobną grupę stanowią przedsięwzięcia oddziałujące na organizm ludzki w sposób bezpośredni i szybko odczuwalny. Należą do nich działania związane z rozwojem infrastruktury ochrony zdrowia, lecznictwa uzdrowiskowego, utworzeniem zintegrowanego systemu ratownictwa medycznego, walką z przestępczością i patologiami społecznymi, itp.
10. Wybrane dla generalnej oceny realizacji RPO WP wskaźniki zintegrowanego postępu ekonomicznego pozwalają względnie dobrze monitorować procesy zachodzące w sferze społeczno-gospodarczej. Wskaźniki te wymagają jednak uzupełnienia dla odpowiedniego uwzględnienia zmian środowiskowych w powiązaniu ze zmianami gospodarczo-społecznymi.

4. Kierunki zmian w Programie jako efekt procesu oceny oddziaływania na środowisko

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania Projektu RPO WP na środowisko zaowocowało dokumentem *Prognozy*, który był przedmiotem uzgodnień i opiniowania organów administracji

rządowej, a także przedmiotem **konsultacji społecznych**. W toku całego postępowania pojawił się szereg uwag, wniosków i rekomendacji pod adresem *Projektu RPO WP*. Szczegółowa **informacja** nt:

- a) sposobu **wykorzystania** w Projekcie RPO WP **ustaleń zawartych w Prognozie**;
- b) sposobu **wykorzystania** w Projekcie RPO WP **opinii i uzgodnień Wojewody Pomorskiego oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gdańsku**;
- c) sposobu **wykorzystania** w *Projekcie RPO WP* wyników **udziału społeczeństwa** w postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko;
- d) metod i częstotliwości **przeprowadzania analizy postanowień Projektu RPO WP**,

zawarta jest w Uchwale Zarządu Województwa Pomorskiego nr 749 / 312 / 06 z dnia 4 sierpnia 2006 roku w sprawie przyjęcia *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013* (załączniki 2-5 uchwały).

Poniżej – w formie syntetycznej – przedstawiono **najważniejsze kierunki zmian** w *Projekcie RPO WP* w odpowiedzi na rekomendacje przedstawione w *Prognozie*.

1. W **części diagnostycznej RPO WP** skorygowano informacje dotyczące m.in. przyrodniczych obszarów chronionych, zagospodarowania osadów ściekowych, a także infrastruktury środowiskowej.
2. W **celu strategicznym RPO WP** jednoznacznie nawiązano do **zasady zrównoważonego rozwoju**.
3. Postulat **trwałej poprawy poziomu życia mieszkańców** uwzględniono jako jedną z głównych zasad realizacji RPO WP.
4. **Bezpośrednie wsparcie dla MŚP** ukierunkowano m.in. na inwestycje sprzyjające **oszczędności surowców i energii** oraz ograniczaniu ilości substancji szkodliwych odprowadzanych do środowiska.
5. W zakresie **przedsięwzięć innowacyjnych w MŚP** podkreślono, że wdrażane rozwiązania powinny przyczyniać się do **ograniczenia eksploatacji nieodnawialnych zasobów** środowiska oraz winny bezwzględnie spełniać **kryterium bezpieczeństwa środowiskowego**.
6. Uwzględniono **tereny powojenne** w zakresie **przedsięwzięć rewitalizacyjnych**.
7. W zakresie **inwestycji drogowych** (o randze regionalnej) uwzględniono możliwość realizacji bezpiecznych **przejazdów dla zwierząt** jako elementu infrastruktury towarzyszącej.
8. Wprowadzono zapisy, zgodnie z którymi **inwestycje dotyczące regulacji i utrzymania cieków wodnych** powinny uwzględniać **potrzeby ochrony przyrody**, w tym **różnorodności biologicznej**, co wiąże się m.in. z koniecznością zachowania lub przywrócenia drożności biologicznej rzek.
9. W zakresie **infrastruktury energetycznej** podkreślono preferencje dla projektów przyczyniających się do redukcji ilości zanieczyszczeń atmosferycznych w strefach, dla których określono tzw. **programy ochrony powietrza** w związku z przekroczeniem dopuszczalnych poziomów stężenia pyłu zawieszonego.
10. W uzasadnionych przypadkach umożliwiono poszerzenie zakresu tematycznego realizowanych projektów o zagadnienia związane z **promocją informacji o środowisku oraz edukacją ekologiczną**.
11. W ramach przedsięwzięć dotyczących lokalnej infrastruktury podstawowej umożliwiono **likwidację mogiłek**.
12. Uwzględniono propozycje **modyfikacji niektórych wskaźników monitorowania RPO WP**. Instytucja Zarządzająca zapewni monitorowanie znaczącego wpływu RPO WP na środowisko wykorzystując rekomendacje wynikające z *Prognozy* (z zastrzeżeniem art. 10 Dyrektywy 2001/42/EC w zakresie unikania powielania działań monitoringowych). Propozycje wskazane w *Prognozie* posłużą do sformułowania zestawu wskaźników wymaganych wobec beneficjentów w odniesieniu do realizowanych przez nich projektów wykazujących oddziaływanie środowiskowe.

ZAŁĄCZNIK IV. OCENA EX-ANTE (SZACUNKOWA) PROGRAMU

1. Podstawy prawne Oceny

Ocena została przeprowadzona zgodnie z wymogiem art. 48 ust. 2 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 roku ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999.

2. Zamawiający, Wykonawca i Odbiorca Oceny

Zamawiającym było Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Wykonawcą – firma WYG International sp. z o.o., zaś głównym adresatem – Zarząd Województwa Pomorskiego jako Instytucja Zarządzająca Programem.

Ocena ex-ante była realizowana przez Wykonawcę jednocześnie dla wszystkich 16 regionalnych programów operacyjnych, a także dla Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej.

3. Przedmiot Oceny

Zasadniczo, przedmiotem Oceny był projekt Programu przyjęty przez Zarząd Województwa Pomorskiego w dniu 4 sierpnia 2006 roku (Uchwała nr 749/312/06). Dokument ten odzwierciedlał zarówno wyniki konsultacji społecznych, jak też wyniki postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko.

W ostatecznym *Raporcie ewaluacyjnym* wzięto także pod uwagę kolejną wersję projektu Programu przyjętą przez Zarząd Województwa w dniu 13 października 2006 roku (Uchwała nr 971/329/06).

4. Zakres Oceny

Zakres Oceny objął następujące zadania badawcze:

- 1) Weryfikacja analizy społeczno-ekonomicznej oraz jej jakości w świetle zidentyfikowanych potrzeb rozwoju regionu;
- 2) Ocena uzasadnienia ekonomicznego oraz spójności wewnętrznej części projekcyjnej Programu;
- 3) Ocena spójności zewnętrznej Programu z politykami wspólnotowymi, krajowymi i regionalnymi;
- 4) Ocena oczekiwanego rezultatu i oddziaływania Programu;
- 5) Ocena proponowanego systemu wdrażania Programu.

5. Proces Oceny

- Rozpoczęcie prac nad Oceną ex-ante nastąpiło w dniu 7 sierpnia 2006 roku;
- Przedstawienie *Raportu metodologicznego* przez Wykonawcę nastąpiło w dniu 28 sierpnia 2006 roku;
- I spotkanie przedstawicieli Wykonawcy i Instytucji Zarządzającej odbyło się w dniu 5 października 2006 r.; w jego trakcie omówiono roboczą wersję *Raportu ewaluacyjnego* (zadania 1 i 2);
- II spotkanie między przedstawicielami Wykonawcy i Instytucji Zarządzającej Programem miało miejsce w dniu 16 listopada 2006 r.; jego podstawą była pierwsza pełna wersja *Raportu ewaluacyjnego*;
- Ostateczna wersja *Raportu ewaluacyjnego* została przekazana Instytucji Zarządzającej przez Zamawiającego w dniu 14 grudnia 2006 roku.

6. Kluczowe wnioski i rekomendacje dla Programu wynikające z Oceny

Poniżej przedstawiono – uporządkowane według zadań badawczych – najważniejsze wnioski i rekomendacje ewaluatorów wobec Programu.

Zadanie 1

Weryfikacja analizy społeczno-ekonomicznej w świetle zidentyfikowanych potrzeb rozwoju regionu

Wnioski:

- diagnoza określa charakterystyczne potrzeby województwa pomorskiego, wskazując na obszary problemowe i uwzględniając społeczno-gospodarczą oraz przestrzenną specyfikę regionu;
- jasno sformułowano obecne determinanty rozwoju społeczno-gospodarczego;
- w analizie SWOT poprawnie przyporządkowano strony silne i szanse oraz strony słabe i zagrożenia; na jej podstawie można określić cele rozwojowe województwa.

Rekomendacje:

- uzupełnić najważniejsze uwarunkowania zewnętrzne rozwoju województwa, które dadzą lepszą podstawę do formułowania szans oraz zagrożeń w analizie SWOT i w części projekcyjnej;
- uwzględnić analizy prognostyczne dotyczące zjawisk ważnych dla rozwoju województwa;
- doprecyzować opis źródeł pochodzenia przedstawianych informacji i ocen;
- uzupełnić problematykę obszarów wiejskich i bardziej wyeksponować problemy terenów nadmorskich, a także odnawialnych źródeł energii.

Zadanie 2

Ocena uzasadnienia ekonomicznego oraz spójności wewnętrznej części projekcyjnej Programu

Wnioski:

- Program charakteryzuje się przejrzystością, logicznością i kompletnością;
- spójność diagnozy z projektowanymi Celami i Osiami Priorytetowymi jest satysfakcjonująca;
- oczekiwana efektywność i potencjalna skuteczność realizacji Programu została oceniona wysoko; logika podziału środków odzwierciedla z jednej strony potrzeby regionu, z drugiej zaś uwzględnia inwestycyjny charakter niektórych z Osi Priorytetowych;
- wskaźniki realizacji dla Osi Priorytetowych zostały zdefiniowane poprawnie.

Rekomendacje:

- syntetycznie określić ryzyka związane z realizacją wyznaczonych w Programie celów;
- rozważyć zmianę przynależności niektórych *Obszarów tematycznych* do *Celów szczegółowych*;
- rozważyć poszerzenie zakresu tematycznego dla *Celu szczegółowego 2 (Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi)*.
- wskazać powiązanie między *Obszarami tematycznymi* a *Osiami Priorytetowymi* Programu;
- rozważyć redukcję liczby *Osi Priorytetowych*, eliminując te Osie, których zakres tematyczny jest zbyt szczegółowy, jak na przyjętą w Programie formułę;
- zmodyfikować skomplikowaną strukturę *Osi Priorytetowej 1 (Rozwój i innowacje w MŚP)*.

Zadanie 3*Ocena spójności zewnętrznej Programu z politykami wspólnotowymi, krajowymi i regionalnymi*Wnioski:

Program wykazuje należyłą spójność z politykami wspólnotowymi, krajowymi i regionalnymi; na szczególną uwagę zasługuje spójność dokumentu z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia oraz Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego.

Nie sformułowano rekomendacji w zakresie Zadania 3.

Zadanie 4*Ocena oczekiwanego rezultatu i oddziaływania Programu*Wnioski:

- zawarty w Programie system wskaźników został oceniony bardzo wysoko; zapewnia on właściwe przyporządkowanie i rozróżnienie pomiędzy wskaźnikami produktu, rezultatu i oddziaływania;
- wartości docelowe wskaźników zawartych w Programie oceniono jako realne do osiągnięcia;
- w Programie mogą zostać wyodrębnione wskaźniki realizacji *Celów szczegółowych*.

Rekomendacje:

- rozważyć wprowadzenie niewielkich korekt w zakresie wskaźników dla Programu;
- rozważyć wprowadzenie wskaźników (oddziaływania) dla *Celów szczegółowych* Programu.

Zadanie 5*Ocena proponowanego systemu wdrażania Programu*Wnioski:

Opis systemu wdrażania jest dość ogólny i opiera się głównie na rozporządzeniach WE, Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia i Wytycznych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

Rekomendacje:

- rozważyć przemodelowanie struktury rozdziału opisującego system wdrażania Programu tak, aby lepiej zarysować sposób funkcjonowania i współpracy zaangażowanych instytucji;
- syntetycznie zaprezentować potencjał administracji regionalnej do wdrożenia Programu;
- wskazać i uzasadnić, wdrażanie których *Osi Priorytetowych* zostanie wydzielone poza Instytucję Zarządzającą, określając jednocześnie liczbę planowanych instytucji pośredniczących (wdrażających);
- przedstawić krótki opis jednostki ewaluacyjnej w ramach Instytucji Zarządzającej;
- doprecyzować ogólne zasady systemu wyboru projektów w ramach Programu, a także opis procedur uruchamiania i obiegu płatności oraz opis narzędzi promocji Programu;
- podkreślić, że Komitet Monitorujący Programu (zgodnie z treścią NSRO) będzie koordynował – na poziomie regionalnym – realizację programów operacyjnych Celu 1 i Celu 3 Polityki Spójności oraz programów w ramach Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej;
- doprecyzować opis realizacji zasady partnerstwa na każdym etapie wdrażania Programu;
- opisać instrumenty wymiany doświadczeń i tworzenia sieci współpracy dotyczących funkcjonowania systemu wdrażania.

7. Kierunki zmian w Programie jako efekt procesu Oceny

Poniżej – w formie syntetycznej – przedstawiono **najważniejsze kierunki zmian** w Programie wynikające z rekomendacji przedstawionych w *Raporcie ewaluacyjnym*:

Diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej regionu uzupełniono o:

- opisy najważniejszych uwarunkowań zewnętrznych rozwoju województwa;
- elementy analiz prognostycznych dotyczących zjawisk ważnych dla rozwoju województwa;
- informacje podkreślające specyfikę obszarów wiejskich i obszarów nadmorskich;
- informacje wskazujące wyraźniej na potencjał regionu w zakresie odnawialnych źródeł energii;
- jednoznaczne odwołania do źródeł podawanych danych i informacji.

Zweryfikowano i uporządkowano **analizę SWOT** w oparciu o ww. zmiany w diagnozie.

W rozdziale dotyczącym **Strategii Programu** jednoznacznie określono **powiązanie Obszarów tematycznych i Osi Priorytetowych**.

W **Strategii Programu** wskazano **ryzyka** związane z jego realizacją.

W przypadku kilku **wskaźników monitoringu Osi Priorytetowych** skorygowano poziom (produkt, rezultat, oddziaływanie), na którym będą one mierzone.

Opis systemu wdrażania Programu doprecyzowano w zakresie:

- procedury uruchamiania środków i obiegu płatności;
- realizacji zasady partnerstwa na każdym etapie realizacji Programu;
- działań mających na celu promocję i upowszechnianie informacji na temat Programu.

Z pełną treścią *Raportu ewaluacyjnego*, a także ze **Stanowiskiem Instytucji Zarządzającej RPO WP¹⁵⁸** w sprawie wszystkich rekomendacji płynących z Oceny ex-ante można zapoznać się pod adresem: www.woj-pomorskie.pl w zakładce *Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013*.

8. Podsumowanie

Ocena ex-ante realizowana była równolegle z końcowym etapem prac nad zawartością Programu. Ewaluatorzy mogli więc wykorzystać wnioski płynące z konsultacji społecznych Programu, a także z postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko. Z drugiej strony mieli oni stosunkowo dużo czasu, aby – dzięki swoim konstruktywnym propozycjom – wywrzeć pozytywny wpływ na ostateczny kształt Programu. Ten pozytywny wpływ był wzmocniony dzięki organizacji dwóch bezpośrednich spotkań (oraz wielokrotnej wymianie korespondencji) pomiędzy zespołem ewaluatorów a przedstawicielami Instytucji Zarządzającej. Istotny jest też fakt, że w trakcie procesu Oceny powstała kolejna wersja Programu, która częściowo uwzględniała już wstępne rekomendacje ewaluatorów.

Proces oceny spełnił dwa istotne warunki sukcesu: iteracyjność i interaktywność. Można w związku z tym stwierdzić, że Ocena ex-ante osiągnęła zakładany cel, którym jest przede wszystkim lepsze dopasowanie Programu do potrzeb i uwarunkowań regionu, zwiększenie jego spójności, a także podniesienie efektywności alokowanych w nim środków finansowych.

Wyniki Oceny ex-ante będą jeszcze wykorzystywane w trakcie prac nad systemem realizacji Programu.

¹⁵⁸ Uchwała Zarządu Województwa Pomorskiego nr 55/ 16/ 07 z dnia 24 stycznia 2007 roku.

ZAŁĄCZNIK V. OCENA SKUTKÓW MAKROEKONOMICZNYCH REALIZACJI PROGRAMU

Ocena efektu makroekonomicznego realizacji RPO WP została przeprowadzona:

- a) na zlecenie Zarządu Województwa Pomorskiego przez Wrocławską Agencję Rozwoju Regionalnego w oparciu o regionalny (stworzony dla potrzeb województwa pomorskiego) model HERMIN¹⁵⁹;
- b) na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową w oparciu o model równowagi ogólnej MaMoR2¹⁶⁰.

Zastosowanie takiego podejścia (dwie niezależne opinie) pozwoliło zobiektywizować wyniki oceny.

Z pełną treścią Raportów prezentujących ocenę efektu makroekonomicznego RPO WP można zapoznać się pod adresem: www.woj-pomorskie.pl w zakładce *Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013*.

Oba ww. Raporty zostały wykorzystane przez Wykonawcę Oceny ex-ante Programu.

Ocena wykonana z zastosowaniem modelu HERMIN

Ocenie poddano dwie wersje projektu Programu:

- a) wersję skierowaną do konsultacji społecznych (przyjętą w dniu 27 kwietnia 2006 roku);
- b) **wersję uwzględniającą wyniki konsultacji społecznych oraz wyniki postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko (przyjętą w dniu 4 sierpnia 2006 roku).**

Poniżej przedstawiono podstawowe etapy prac związane z oceną efektu makroekonomicznego RPO WP:

- a) stworzenie modelu gospodarki regionalnej w oparciu o szereg założeń odnośnie warunków wewnętrznych i zewnętrznych;
- b) przeprowadzenie symulacji wyjściowej¹⁶¹ obrazującej ścieżkę rozwojową regionu bez uwzględnienia środków finansowych RPO WP (tzw. scenariusz bazowy);
- c) przeprowadzenie symulacji obrazującej ścieżkę rozwojową regionu uwzględniającą wydatki inwestycyjne w ramach RPO WP¹⁶²;
- d) porównanie wyników tych symulacji, wskazujące potencjalne dodatkowe efekty makroekonomiczne dla gospodarki regionu wynikające z realizacji RPO WP.

Dzięki zastosowaniu modelu HERMIN uzyskano informacje nt. siły oddziaływania RPO WP na takie elementy regionalnej gospodarki, jak: PKB, wielkość zatrudnienia i stopa bezrobocia. Przedstawia je poniższa tabela.

¹⁵⁹Model bazujący na popytowej teorii Keynes'a, rozwinięty przez Instytut Badań Społeczno-Ekonomicznych funkcjonujący przy irlandzkim Ministerstwie Finansów. Ma zastosowanie do prognoz krótko i średniookresowych.

¹⁶⁰Obliczeniowy model równowagi ogólnej (ang. *computable general equilibrium model*) zorientowany na efekty podażowe i mający zastosowanie do prognoz długookresowych.

¹⁶¹Ocena wpływu RPO WP na makroekonomiczny efekt dla gospodarki województwa pomorskiego została przeprowadzona w oparciu o następujące założenia: **1)** wzrost produkcji przemysłowej w Polsce będzie wynosić 7% rocznie do 2010 r. oraz 5% w latach następujących; **2)** dynamika wzrostu produkcji przemysłowej głównych partnerów gospodarczych będzie wynosić 5% rocznie; **3)** inflacja wyniesie 3% rocznie; **4)** stawki podatkowe będą na stałym poziomie; **5)** kurs wymiany zamrożono na obecnym poziomie; **6)** zatrudnienie w sektorze publicznym w regionie będzie wzrastać 2% rocznie.

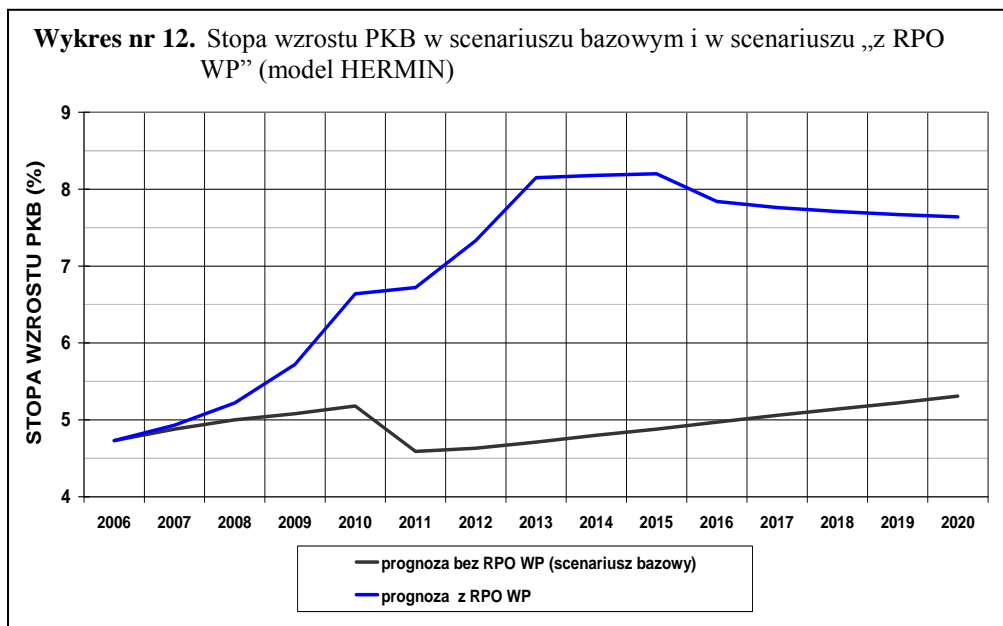
¹⁶²Dla celów obliczeniowych przyjęto założenie, że RPO WP będzie realizowany w okresie 01.01.07-31.12.2015 (zgodnie z zasadą „n+3” obowiązującą w latach 2007-2010 oraz zasadą „n+2” obowiązującą w latach 2011-2013). Przyjęto także założenia odnośnie alokacji środków finansowych RPO WP w latach 2007-2015. Dodatkowo, przyjęto dwa warianty zakładające: standardowe efekty ekonomiczne realizacji RPO WP (przy tzw. średnich elastycznościach) lub wyższe długoterminowe efekty ekonomiczne realizacji RPO (przy tzw. wysokich elastycznościach).

Analiza rozwoju gospodarczego województwa pomorskiego						
Lata	bez RPO WP (scenariusz bazowy)			przy realizacji RPO WP ¹⁶³		
	PKB	Liczba osób zatrudnionych	Stopa bezrobocia	PKB	Liczba osób zatrudnionych	Stopa bezrobocia
	% zmiana w stosunku do roku poprzedniego			% zmiana w stosunku do scenariusza bazowego		
2006	4.73	1.60	17.79	0.00	0.00	0.00
2007	4.88	1.69	16.49	0.05	0.04	-0.03
2008	5.00	1.74	15.40	0.22	0.15	-0.12
2009	5.08	1.77	14.56	0.64	0.34	-0.29
2010	5.18	1.82	13.67	1.46	0.63	-0.55
2011	4.59	1.40	13.13	2.13	0.63	-0.55
2012	4.63	1.41	12.57	2.70	0.68	-0.60
2013	4.71	1.45	11.98	3.44	0.81	-0.71
2014	4.80	1.50	11.34	3.38	0.51	-0.45
2015	4.88	1.54	10.65	3.32	0.35	-0.31
2016	4.97	1.59	9.92	2.87	0.07	-0.07
2017	5.06	1.64	9.15	2.70	0.07	-0.06
2018	5.14	1.69	8.32	2.57	0.08	-0.07
2019	5.22	1.74	7.44	2.45	0.08	-0.08
2020	5.31	1.79	6.50	2.33	0.09	-0.08

Wnioski

Wpływ RPO WP na PKB

Realizacja RPO WP będzie miała pozytywny wpływ na dynamikę PKB w analizowanym okresie. Stopa wzrostu PKB będzie w latach 2007-2013 wyższa w przypadku implementacji Programu, niż przy założeniu braku jego realizacji. W rezultacie spowoduje to wyższy poziom PKB w roku 2013 o ponad 1,6 mld zł¹⁶⁴. Na zmianę wielkości PKB wskutek realizacji RPO największy wpływ mają zmiany Wartości Dodanej Brutto wytworzonej w sektorze przetwórstwa przemysłowego oraz w sektorze usług rynkowych, przy czym realizacja RPO WP będzie miała większy wpływ na drugi z wymienionych sektorów.

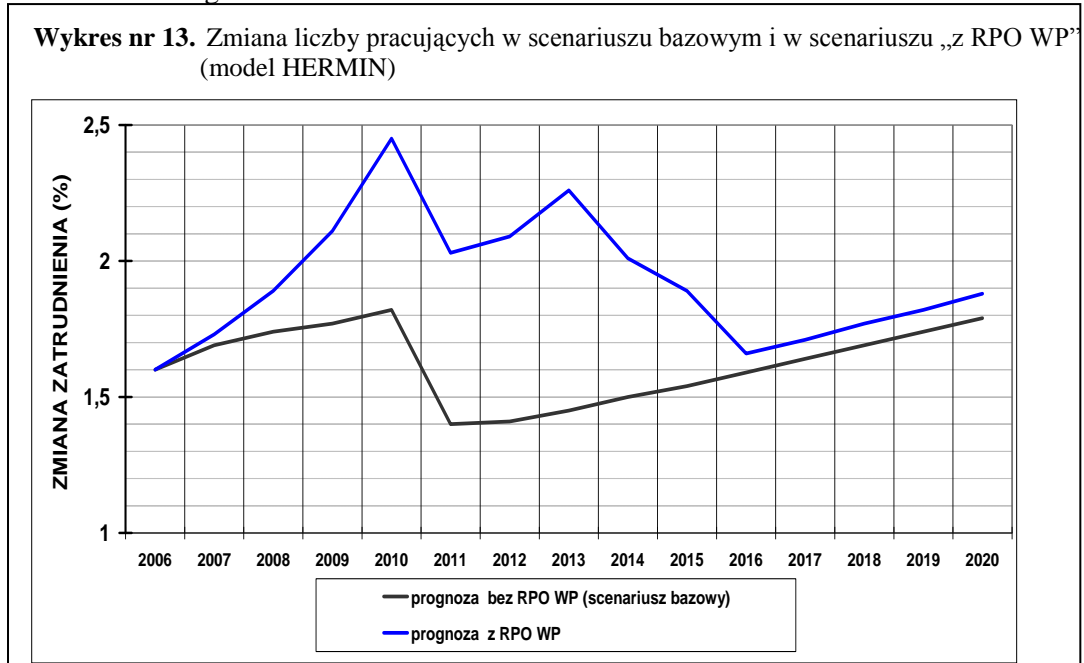

¹⁶³ Przy założeniu średnich elastyczności.

¹⁶⁴ W cenach stałych roku 1995.

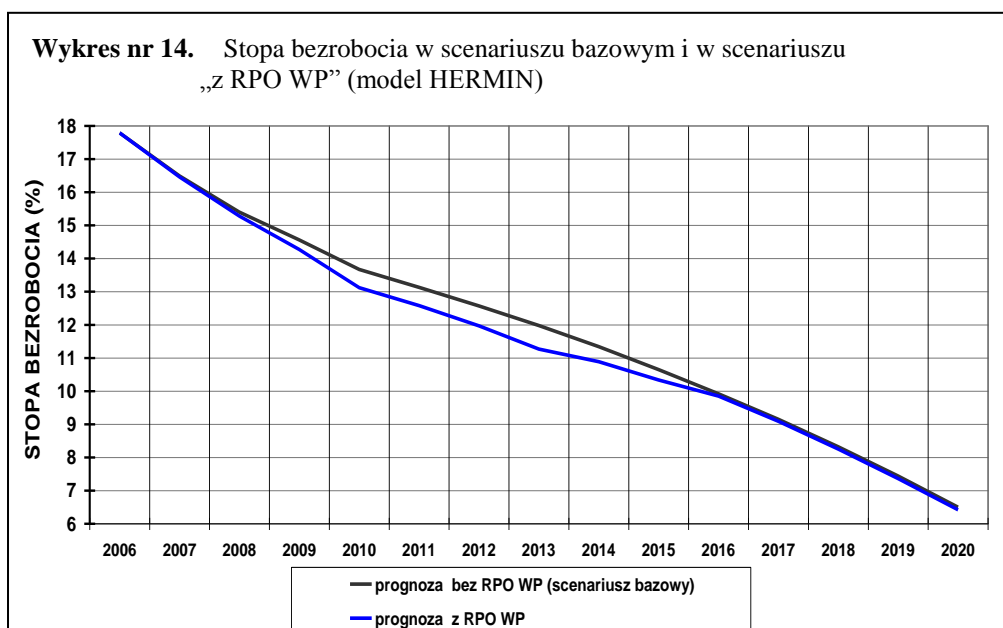
Wpływ RPO WP na wielkość zatrudnienia

Realizacja RPO wpłynie pozytywnie na wielkość zatrudnienia w regionie. Corocznie liczba nowych miejsc pracy będzie się zwiększać w stosunku do scenariusza „bez RPO WP”. Dynamika ta będzie trwała aż do roku 2013, kiedy liczba osób pracujących będzie wyższa o ponad 7 tysięcy w porównaniu do scenariusza bazowego.

Wpływ RPO WP na stopę bezrobocia

Wpływ realizacji Programu na wielkość stopy bezrobocia w województwie pomorskim będzie pozytywny. Największa zmiana stopy bezrobocia wskutek realizacji RPO WP będzie widoczna w latach 2013-2015. Będzie ona wtedy mniejsza od 2 do 2,5 punktów procentowych w porównaniu do scenariusza bazowego. Jednocześnie, w miarę postępu realizacji RPO WP wzrastać będzie wydajność czynników wytwórczych, skutkiem czego będzie malejący wpływ realizacji Programu na stopę bezrobocia.

Ocena wykonana z zastosowaniem modelu równowagi ogólnej MaMoR2

Ocenię poddano wersję projektu Programu uwzględniającą wyniki konsultacji społecznych oraz wyniki postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko (przyjętą w dniu 4 sierpnia 2006 roku).

Podobnie, jak w przypadku analizy za pomocą modelu HERMIN, pracę podzielono na trzy główne etapy:

- a) stworzenie modelu gospodarki regionalnej w oparciu o szereg założeń;
- b) przeprowadzenie symulacji bazowej¹⁶⁵ obrazującej ścieżkę rozwojową regionu bez uwzględnienia środków finansowych RPO WP;
- c) przeprowadzenie symulacji uwzględniającej wydatki inwestycyjne w ramach RPO WP¹⁶⁶.
- d) porównanie wyników tych symulacji, wskazujące potencjalne dodatkowe efekty makroekonomiczne dla gospodarki regionu wynikające z realizacji RPO WP.

Wyniki uzyskane przy użyciu modelu równowagi ogólnej wskazują na pozytywny wpływ realizacji RPO WP na gospodarkę regionu. W latach 2007-2020 prognozuje się wzrost PKB, zatrudnienia, wydajności pracy i dochodów ludności. Jednocześnie realizacja RPO WP wpłynie bezpośrednio na zasoby infrastruktury, kapitału rzeczowego oraz kapitału ludzkiego.

Podsumowanie

Wyniki ocen sporządzonych przy wykorzystaniu obu modeli różnią się między sobą, co wynika przede wszystkim z ich odmiennej budowy oraz zakotwiczenia w różnych teoriach ekonomii.

Warto podkreślić, że wyniki te są jednak w dość dużym stopniu zbieżne, co prowadzi do wniosku, że zaproponowana w RPO WP alokacja środków na poszczególne obszary tematyczne przyniesie rzeczywiście pozytywne skutki makroekonomiczne, zwiększając konkurencyjność regionu.

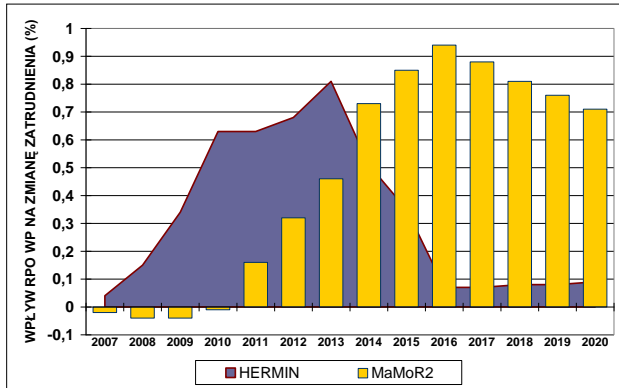
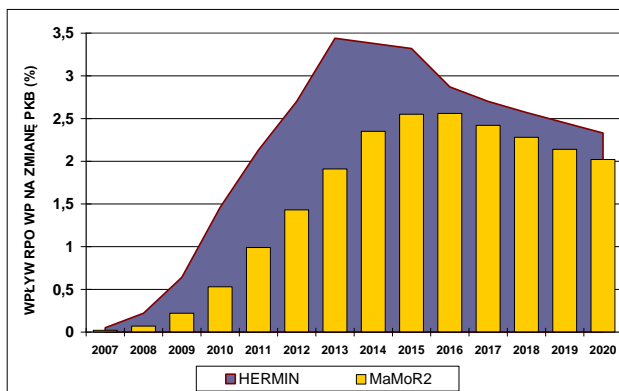
Poniżej – w celach porównawczych – przedstawione zostały wyniki zastosowania obu modeli przy ocenie makroekonomicznego efektu realizacji RPO WP, w odniesieniu do PKB i stopy zatrudnienia.

¹⁶⁵Założenia odnośnie dynamiki cen towarów i usług konsumpcyjnych oparto na celu inflacyjnym ustalonym w aktualnych założeniach polityki pieniężnej NBP i RPP. Kurs walutowy przyjęto na stałym poziomie wynoszącym 3,90 PLN/EUR.

¹⁶⁶Dla celów obliczeniowych przyjęto założenie, że RPO WP będzie realizowany w okresie 01.01.2007-31.12.2015. Przyjęto także założenia odnośnie alokacji środków finansowych RPO WP w latach 2007-2015.

Wyniki uzyskane za pomocą modeli HERMIN i MaMoR2 w ocenie efektów realizacji RPO WP.

ROK	Wpływ na zmianę PKB (%)		Wpływ na zmianę zatrudnienia (%)	
	HERMIN	MaMoR2	HERMIN	MaMoR2
2007	0,05	0,02	0,04	-0,02
2008	0,22	0,07	0,15	-0,04
2009	0,64	0,22	0,34	-0,04
2010	1,46	0,53	0,63	-0,01
2011	2,13	0,99	0,63	0,16
2012	2,7	1,43	0,68	0,32
2013	3,44	1,91	0,81	0,46
2014	3,38	2,35	0,51	0,73
2015	3,32	2,55	0,35	0,85
2016	2,87	2,56	0,07	0,94
2017	2,7	2,42	0,07	0,88
2018	2,57	2,28	0,08	0,81
2019	2,45	2,14	0,08	0,76
2020	2,33	2,02	0,09	0,71

ZALĄCZNIK VI. WSKAŹNIKI KONTEKSTOWE PROGRAMU¹⁶⁷

Lp.	Zmienna/wskaźnik	Jednostka miary	Województwo pomorskie	Polska	UE-27/25	Źródło	Uwagi
Spójność społeczna							
1.	Wskaźnik zatrudnienia (wg BAEL):		43,5	45,2	51,7	GUS – Bank Danych Regionalnych, Eurostat	Kontekst dla wsk. Celu głównego RPO WP
	a) wg grup wieku						
	15-64 lat		51,0	52,8	63,3		
	15-24		24,6	22,5	35,8		
	25-34		69,3	70,8	75,4		
	35-44		69,4	75,9	79,7		
	45-54	%	61,4	63,3	75,2		
	55-64		27,2	27,2	42,2		
	b) ogółem wg płci						
	kobiety		35,4	38,6	44,2		
mężczyźni		52,2	52,4	51,7			
c) ogółem wg miasto/wieś							
miasto		43,4	44,1	•			
wieś		43,5	47,0	•			
2.	Pracujący ogółem	tys. osób	667,0	12576,3	•	GUS, Eurostat	Kontekst dla wsk. Celu głównego RPO WP oraz wsk. Osi Priorytetowej 1
	<i>rok poprzedni =100</i>	%	101,6	101,3	100,9		
	w tym:						
	udział pracujących w sektorze prywatnym	%	72,9	73,4	•		
udział pracujących w sektorze MŚP	%	64,3	58,1	•			
3.	Stopa bezrobocia (wg BAEL)		18,9	17,7	8,7	GUS – Bank Danych Regionalnych, Eurostat	Kontekst dla wsk. Celu głównego RPO WP
	w tym kobiety		21,6	19,1	9,7		
	Stopa bezrobocia rejestrowanego	%	19,2	17,6	•		
	w tym długotrwałego		12,5	11,6	3,8		
4.	Gospodarstwa domowe wyposażone w komputer osobisty z dostępem do Internetu w % ogółu gospodarstw domowych	%	24,8	22,5	48,0	GUS, Eurostat	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 2
5.	Udział szkół wyposażonych w komputery		52,5	55,0	•	GUS	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 2
	w tym:						
	szkoły podstawowe i gimnazja	%	73,3	73,9	•		
	szkoły ponadpodstawowe i ponadgimnazjalne		26,3	27,6	•		
szkoły policealne		16,0	16,0	•			
6.	Liczba uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do internetu	liczby bezwzględne	24,9	23,6	•	GUS	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 2

¹⁶⁷ Dane dla roku 2005.

Lp.	Zmienna/wskaźnik	Jednostka miary	Województwo pomorskie	Polska	UE-27/25	Źródło	Uwagi
	w tym: szkoły podstawowe i gimnazja szkoły ponadpodstawowe i ponadgimnazjalne szkoły policealne		12,8 45,2 26,6	11,3 42,9 42,8	• • •		
7.	Wykształcenie ludności w wieku 15 lat i więcej ¹⁶⁸ : średnie (łącznie z zasadniczym zawodowym i policealnym) wyższe w tym na wsi	%	55,6 10,9 4,2	54,7 9,9 4,2	• • •	GUS	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 2 i 9
8.	Udział osób uczących się i kształcących w liczbie ludności w wieku 2-64 lat	%	5,7	5,2	9,5	GUS – Bank Danych Regionalnych Eurostat	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 2
9.	Wskaźnik umieralności na choroby układu sercowo-naczyniowego i choroby nowotworowe w województwie	%	44,6 / 29,0	37,4/24,3	16,9/13,6 (kobiety) 13,2/24,2 (mężczyźni)	GUS, Eurostat	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 7 i 9
10.	Liczba turystów na 1000 mieszkańców	liczby bezwzględne	1864	1339	•	Instytut Turystyki	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 6 i 8
11.	Udzielone noclegi w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania na 1000 mieszkańców w tym turystom zagranicznym	liczby bezwzględne	2387,1 327,5	1274,2 276,3	1824,4 •	GUS, Eurostat	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 6 i 8
12.	Saldo migracji wewnętrznych: w miastach na wsi Saldo migracji zagranicznych	liczby bezwzględne	2270 -854 3124 -1197	x -32618 32618 -12878	1769050 • • •	GUS, Eurostat	
13.	Liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w tym na obszarach wiejskich	liczby bezwzględne	499	12273	•	GUS	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 9
14.	Liczba ludności na 1 lekarza	liczby bezwzględne	536	502	•	GUS	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 9
15.	Przestępstwa stwierdzone na 10 tys. mieszkańców	liczby bezwzględne	453	362	•	GUS	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 3

¹⁶⁸ Na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

Lp.	Zmienna/wskaźnik	Jednostka miary	Województwo pomorskie	Polska	UE-27/25	Źródło	Uwagi			
Konkurencyjna gospodarka										
16.	Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w PPS ¹⁶⁹ UE 27/25=100	euro %	10658,5 49,6	10908,4 50,7	21502,9 100,0	Eurostat	Kontekst dla wsk. Celu głównego RPO WP			
17.	Zróżnicowanie poziomu PKB na 1 mieszkańca w podregionach (województwo = 100) śląski gdański Gdańsk-Gdynia-Sopot	%	76,6 74,6 147,1	x x x	x x x	GUS	Kontekst dla wsk. Celu głównego RPO WP			
18.	Realna stopa wzrostu PKB w cenach rynkowych (rok poprzedni = 100) ¹⁷⁰	%	5,3	4,6	•	Eurostat	Kontekst dla wsk. Celu głównego RPO WP			
19.	Wartość dodana brutto na 1 pracującego - ogółem <i>Polska=100</i>	zł %	67 755 106,6	63 561 100,0	• •	GUS – Bank Danych Regionalnych	Kontekst dla wsk. Celu głównego RPO WP			
	wg sektorów ekonomicznych:									
	rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybołówstwo <i>Polska=100</i>	zł %	23 778 132,8	17 901 100,0	• •					
	przemysł <i>Polska=100</i>	zł %	66 303 95,7	69 297 100,0	• •					
	w tym przetwórstwo przemysłowe <i>Polska=100</i>	zł %	64 220 100,4	63 958 100,0	• •					
	budownictwo <i>Polska=100</i>	zł %	68 659 102,6	66 928 100,0	• •					
	usługi rynkowe <i>Polska=100</i>	zł %	84507 97,8	86 444 100,0	• •					
	usługi nierynkowe <i>Polska=100</i>	zł %	55 118 102,3	53 882 100,0	• •					
	20.	Struktura pracujących wg sektorów ekonomicznych: rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo, rybołówstwo <i>rok poprzedni =100</i>	%	9,3 99,6 24,6	17,0 99,9 23,0			6,1 • 19,8	GUS – Bank Danych Regionalnych, Eurostat	Kontekst dla wsk. Celu głównego RPO WP
	przemysł <i>rok poprzedni =100</i>	100,9 22,8		99,0 19,8	• •					
w tym przetwórstwo przemysłowe <i>rok poprzedni =100</i>	101,0 5,4	99,3 5,0		• 7,8						
budownictwo <i>rok poprzedni =100</i>	108,7	105,7		•						

¹⁶⁹ Dane dla 2004 r.¹⁷⁰ Dane dla 2004 r.

Lp.	Zmienna/wskaźnik	Jednostka miary	Województwo pomorskie	Polska	UE-27/25	Źródło	Uwagi
	usługi rynkowe <i>rok poprzedni =100</i>		41,0	36,8	44,3		
	usługi nierynkowe <i>rok poprzedni =100</i>		102,0	102,8	•		
			19,6	18,2	22		
			101,1	101,5	•		
21.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w tym udział MSP	liczby bezwzględne %	1030 99,9	948 99,9	• •	GUS	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 1 i 8
22.	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w tym udział sektora prywatnego	tys. zł %	3,4 68,4	3,4 65,1	• •	GUS	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 1
23.	Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (Polska =100)	%	2,2	100	•	PAliIZ	
24.	Spółki z udziałem kapitału zagranicznego na 1000 podmiotów gospodarczych	liczby bezwzględne	15,4	15,0	•	GUS	
25.	Kapitał zagraniczny w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego na 1 mieszkańca	tys. zł	1,3	2,9	•	GUS	
26.	Nakłady na działalność badawczo-rozwojową (ceny bieżące) w relacji do PKB w tym nakłady finansowane przez podmioty gospodarcze	%	0,56 ¹⁷¹ 0,1	0,6 0,1	1,84 1,01	GUS, Eurostat	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 1
27.	Udział przedsiębiorstw, które prowadziły działalność innowacyjną w przemyśle	%	40,4	38,2	•	GUS	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 1
28.	Udział produkcji wyrobów nowych i zmodernizowanych w produkcji sprzedanej w przemyśle	%	25,8	•	•	GUS	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 1
29.	Zgłoszone patenty/ 1 mln mieszkańców	liczby bezwzględne	47,2	53,1	128,0 ¹⁷²	GUS, Eurostat	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 1
Dostępność przestrzenna							
30.	Długość dróg publicznych (o twardej nawierzchni) ogółem na 100 km ² w tym wojewódzkich powiatowych	km	11 499 62,9 1 834 5 616	253 781 81,2 28 406 114 447	• • x x x	GUS	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 4 i 8

¹⁷¹ Dane dla 2004 roku.¹⁷² Dane dla 2003 roku.

Lp.	Zmienna/wskaźnik	Jednostka miary	Województwo pomorskie	Polska	UE-27/25	Źródło	Uwagi
	gminnych		3 229	92 674			
31.	Udział dróg wojewódzkich w stanie dobrym	%	20,5%	•	x	ZDW w Gdańsku	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 4
32.	Linie kolejowe eksploatowane na 100 km ²	km	14,5	15,4	5,0	GUS Eurostat	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 4
33.	Liczba wypadków drogowych na 100 tys. ludności	liczby bezwzględne	139,3	125,7	•	GUS	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 4 i 8
34.	Ofiary śmiertelne wypadków drogowych na 100 tys. ludności na 100 tys. zarejestrowanych pojazdów samochodowych rok poprzedni = 100	liczby bezwzględne	266	5444	44900	GUS, Eurostat	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 4 i 8
			12,1	14,3	9,1		
			28,0	32,0	•		
		%	86,6	95,3	•		
35.	Obroty ładunkowe w portach morskich	tys. t	36478,4	59479	•	GUS	
36.	Ruch pasażerów w portach lotniczych na 100 000 mieszkańców	liczby bezwzględne	667 893 30373	11 514 071 30175	705 000 000 143614	Port Lotniczy w Gdańsku, Eurostat	
Środowisko							
37.	Całkowita emisja zanieczyszczeń powietrza: pyłowych: rok poprzedni = 100 gazowych (bez dwutlenku węgla) rok poprzedni = 100 w tym: dwutlenek siarki tlenki azotu:	t	3599	110454	•	GUS – Bank Danych Regionalnych	
		%	83,7	89,7	•		
		t	41655	2 007 300	•		
		%	100,4	101,4	•		
		t	25169	855493	•		
		%	9084	351113	•		
38.	Emisja CO ₂ ogółem na 1 mieszkańca	tys. t/rok t	6 324,3 2,9	211 698,0 5,5	• 8,5	GUS – Bank Danych Regionalnych	
39.	Ludność korzystająca z kanalizacji w % ludności ogółem w tym na wsi	%	73,1	59,2	•	GUS – Bank Danych Regionalnych	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 8
			33,3	19,0	•		
40.	Ludność korzystająca z wodociągów w % ludności ogółem w tym na wsi	%	91,8	86,1	•	GUS – Bank Danych Regionalnych	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 8
			80,3	72,1	•		
41.	Ludność obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków w % ogólnej liczby ludności	%	78,4	60,2	•	GUS – Bank Danych Regionalnych	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 4 i 8
			36,0	20,4	•		

Lp.	Zmienna/wskaźnik	Jednostka miary	Województwo pomorskie	Polska	UE-27/25	Źródło	Uwagi
	w tym na wsi						
42.	Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane na 1 km ² powierzchni w % ścieków wymagających oczyszczenia	m ³ /km ² %	7,1 92,3	6,2 91,2	• •	GUS – Bank Danych Regionalnych	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 8
43.	Udział odpadów poddanych odzyskowi w ogólnej ilości odpadów wytworzonych (z wyłączeniem komunalnych)	%	76,3	79,2	•	GUS	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 5
44.	Odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca	kg	267,0	245,0	518,0	GUS, Eurostat	
45.	Energia pochodząca z odnawialnych źródeł (moc zainstalowana)	MW	36,4	1 128,9	165 000	Agencja Rynku Energii Eurostat	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 5
46.	Udział produkcji energii z OZE w produkcji energii cieplnej/elektrycznej ogółem	%	5,4 / 4,0	5,0/0,3	9,8/36	GUS, Eurostat	Kontekst dla wsk. Osi Priorytetowej 5
47.	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w % powierzchni ogólnej	%	32,6	32,5	•	GUS	
48.	Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji do ogólnej powierzchni	%	0,1	0,2	•	GUS	
49.	Powierzchnia zrehabilitowanych i zagospodarowanych terenów przemysłowych i innych zdegradowanych do powierzchni wymagającej rekultywacji ogółem	%	1,8	4,6	•	GUS	

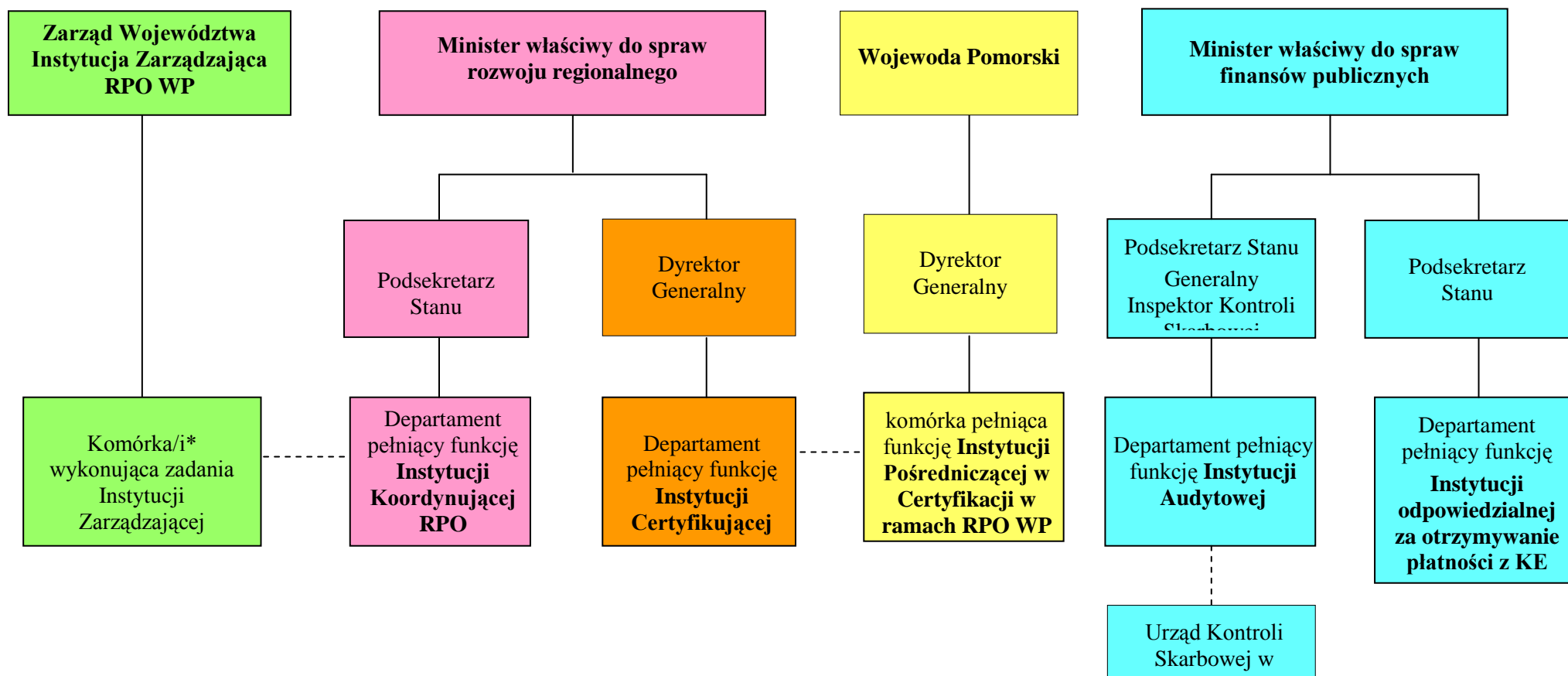
ZAŁĄCZNIK VII. SCHEMATY PRZEDSTAWIAJĄCE SYSTEM INSTYTUCJONALNY REALIZACJI RPO WP

- Schemat 1. Rozmieszczenie Instytucji Zarządzającej RPO WP, Instytucji Koordynującej RPO, Instytucji Certyfikującej i Instytucji Audytowej oraz Instytucji odpowiedzialnej za otrzymywanie płatności z KE
- Schemat 2. Schemat instytucjonalny RPO WP
- Schemat 3. Przepływy finansowe i certyfikacja w RPO WP
- Schemat 4. Architektura Krajowego Systemu Informatycznego

Szczegółowy opis relacji pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w systemie realizacji RPO WP zostanie zawarty w dokumencie Opis systemów zarządzania i kontroli RPO WP, który Instytucja Zarządzająca przygotowuje zgodnie z wymogami rozporządzenia Rady nr 1083/2006 oraz rozporządzenia komisji nr 1828/2006.

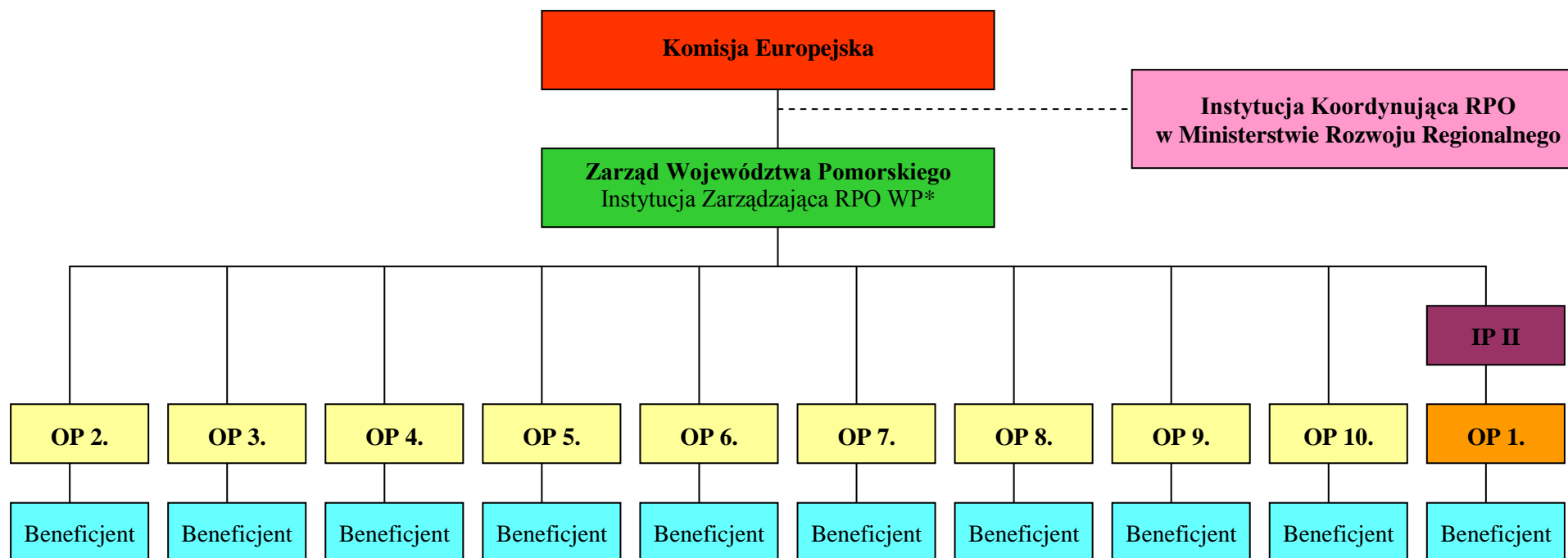
Ewentualna zmiana nazewnictwa komórek organizacyjnych przedstawionych na schematach nie powoduje konieczności zmiany RPO WP.

Schemat 1. Rozmieszczenie Instytucji Zarządzającej RPO WP, Instytucji Koordynującej RPO, Instytucji Certyfikującej i Instytucji Audytowej oraz Instytucji odpowiedzialnej za otrzymywanie płatności z KE

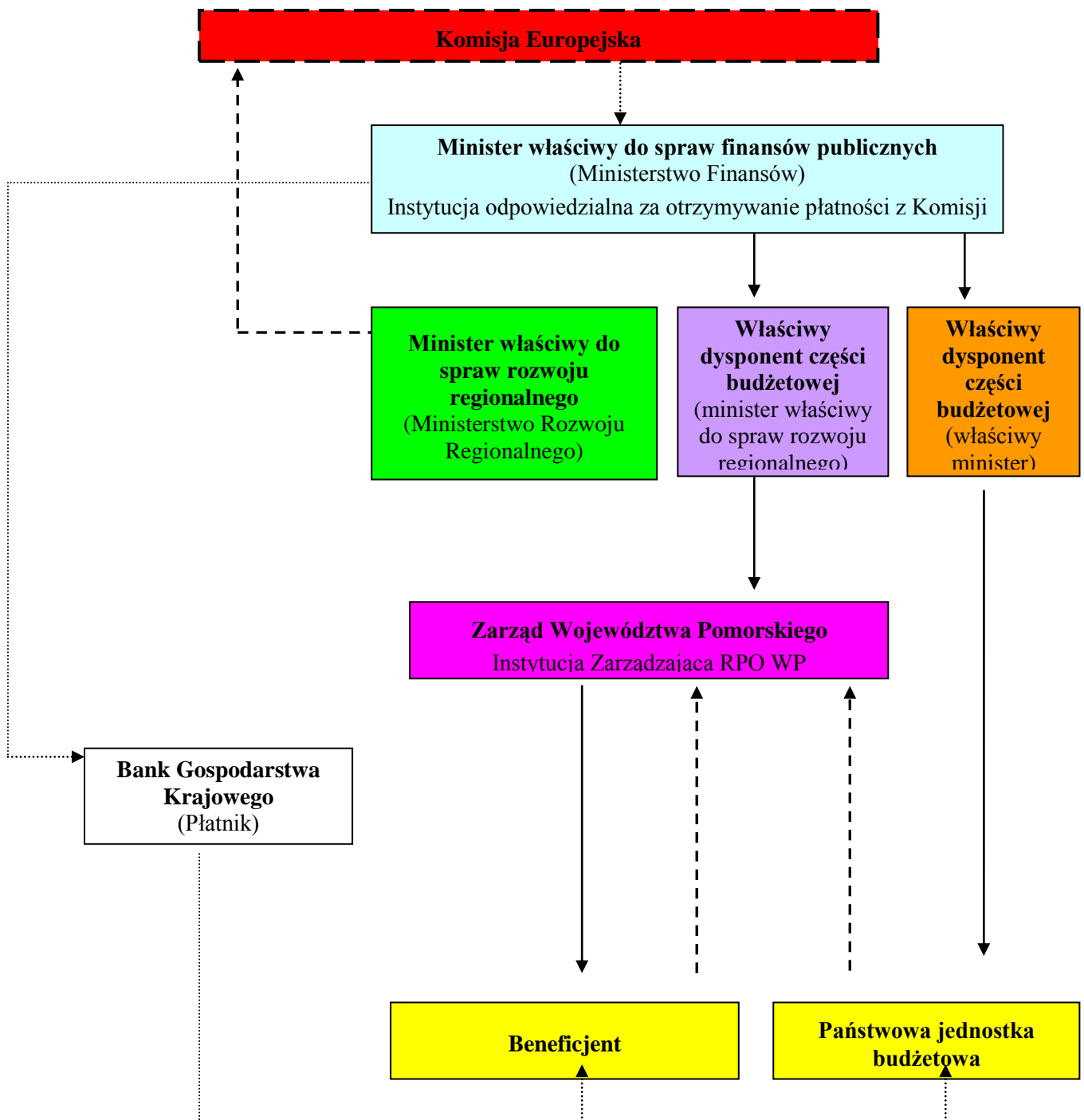
* zgodnie z Regulaminem organizacyjnym Urzędu Marszałkowskiego Województwa

Schemat 2. Schemat instytucjonalny RPO WP

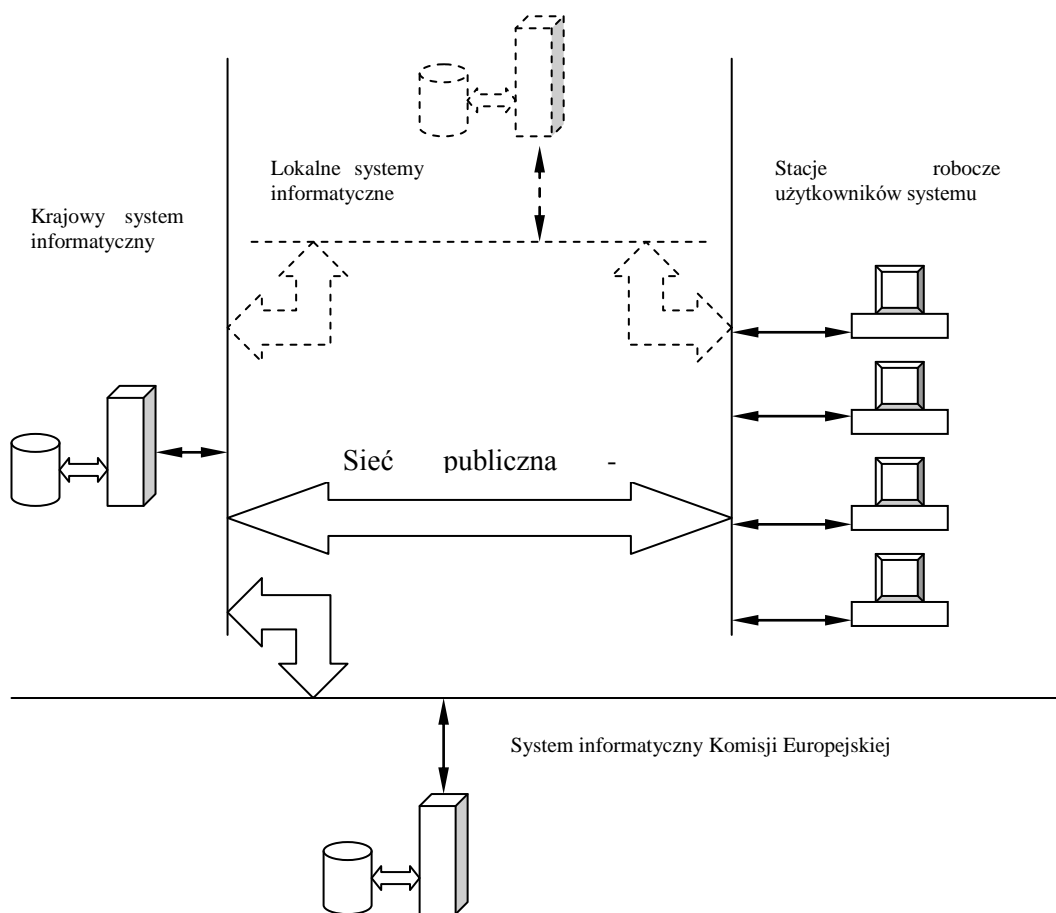
* Komórka/-i wykonująca/-e zadania Instytucji Zarządzającej zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego

Schemat 3. Przepływy finansowe i certyfikacja w RPO WP

-► Przeływy finansowe (środki UE)
- Przeływy finansowe (środki)
- - - -► Wniosek o refundację/płatność

Schemat 4. Architektura Krajowego Systemu Informatycznego

ZAŁĄCZNIK VIII. PRZEGLĄD ŚRÓDOKRESOWY RPO WP

1. Podstawy formalne i prawne zmiany RPO WP

RPO WP został zatwierdzony decyzją nr K(2007)4209 z dnia 5 września 2007 r.

W związku z podjęciem przez IZ RPO WP decyzji o realizacji w ramach Programu Inicjatywy JESSICA, w 2010 r. został przeprowadzony proces jego zmiany. Zmiana RPO WP została zaakceptowana przez KE decyzją nr K(2010)6061 z dnia 3 września 2010 r.

W 2011 r. IZ RPO WP przystąpiła do przeglądu śródokresowego RPO WP. Jego zakończenie spodziewane jest do końca 2011 r. Wynika on przede wszystkim z dwóch kluczowych uwarunkowań:

- 1) przyjęcia do RPO WP dodatkowej alokacji środków EFRR pochodzących z Krajowej Rezerwy Wykonania i Dostosowania Technicznego (KRW/DT);
- 2) oceny stopnia realizacji celów Programu.

Zmiany wprowadzone do RPO WP wynikają z przesłanek określonych w przepisach art. 33 ust. 1 lit. b, c i d oraz art. 50 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r.

Podstawę zmiany RPO WP na gruncie prawa polskiego stanowią w szczególności przepisy art. 18 pkt 2 w zw. z art. 17 ust. 2 oraz art. 26 ust. 1 pkt. 13 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju¹⁷³, określające kompetencje zarządu województwa, pełniącego funkcję instytucji zarządzającej oraz innych organów w odniesieniu do inicjowania i przeprowadzania zmian w regionalnym programie operacyjnym.

Ponadto, zgodnie z art. 46 pkt 2 w związku z art. 50 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko¹⁷⁴, projekt zmiany RPO WP podlega procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Propozycje zmian w RPO WP, w zakresie w jakim wynikają one z potrzeby dostosowania Programu do przyjęcia alokacji z Krajowej Rezerwy Wykonania i Dostosowania Technicznego, zostały przygotowane m.in. z uwzględnieniem rekomendacji zawartych w dokumencie roboczym pt. *Ukierunkowanie środków wspólnotowych w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych (guidance paper). Doświadczenia z wdrażania NSRO w świetle badań i analiz – wnioski na przyszłość*, przygotowanym w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego i ogłoszonym w lipcu 2010 r.

Proces zmiany Programu został także poprzedzony analizami merytorycznymi, identyfikującymi potrzebę oraz kierunki takich zmian, dokonany w formie ewaluacji wewnętrznych przez Jednostkę Ewaluacyjną RPO WP. Analizy te dotyczyły:

- wstępnej identyfikacji obszarów interwencji wymagających wzmocnienia dodatkowymi środkami, w oparciu o rekomendacje i oczekiwania MRR i Komisji Europejskiej, której rezultatem jest *Wstępny Raport nt. ukierunkowania środków Krajowej Rezerwy Wykonania i Dostosowania Technicznego w ramach RPO WP*, wskazujący potencjalne i priorytetowe obszary interwencji KRW/DT w ramach RPO WP;
- oceny postępu realizacji celów Programu, której rezultatem jest *Raport na temat postępów realizacji celów Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013, wg stanu na 31 grudnia 2010 r.*, zawierający rekomendacje dotyczące zmian

¹⁷³ Dz.U. 2009 Nr 84 poz. 712 z późn. zm.

¹⁷⁴ Dz.U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.

w zakresie wskaźników produktu i rezultatu na poziomie Programu i poszczególnych Osi Priorytetowych.

2. Zakres zmiany RPO WP

Zmiana RPO WP dokonana została w następujących obszarach:

- 1) Dostosowanie treści Programu do alokacji środków KRW/DT;
- 2) Weryfikacja efektów realizacji RPO WP;
- 3) Uwzględnienie spójności RPO WP ze Strategią Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUERMB);
- 4) Uwzględnienie w strategii Programu instrumentów inżynierii finansowej;
- 5) Rozszerzenie katalogu miast uprawnionych do wsparcia w ramach Inicjatywy JESSICA w Osi Priorytetowej 3. *Funkcje miejskie i metropolitalne*;
- 6) Zmiana poziomu współfinansowania Osi Priorytetowej 10. *Pomoc techniczna*;
- 7) Weryfikacja Planu finansowego RPO WP;
- 8) Opis zadań Instytucji Certyfikującej;
- 9) Zmiany o charakterze technicznym.

1) Dostosowanie treści Programu do alokacji środków KRW/DT

Wraz z przyznaniem przez MRR w lutym 2011 r.¹⁷⁵ dodatkowych środków z KRW/DT w wysokości 53 313 924 EUR (w tym 45 294 900 EUR z KRW i 8 019 024 z DT) na realizację RPO WP, pojawiła się konieczność alokowania udostępnionych środków na wybrane obszary interwencji Programu. Propozycje IZ RPO WP w zakresie podziału środków KRW/DT są zgodne z uchwałą Komitetu Koordynacyjnego NSRO nr 53 z dnia 9 lutego 2011 r. w sprawie alokacji dodatkowych środków wspólnotowych oraz realokacji w ramach regionalnych programów operacyjnych. Podział środków KRW/DT pomiędzy Osi Priorytetowe RPO WP przedstawia się następująco:

Oś Priorytetowa	Środki KRW/DT (EUR)	Środki KRW/DT (%)	Priorytetowe obszary tematyczne
OP 1. Rozwój i innowacje w MŚP	5 331 392	10%	03, 07
OP 2. Społeczeństwo wiedzy	3 731 975	7%	75
OP 3. Funkcje miejskie i metropolitalne	22 924 988	43%	52
OP 4. Regionalny system transportowy	18 659 873	35%	23
OP 5. Środowisko i energetyka przyjazna środowisku	2 665 696	5%	39, 40, 41, 42, 43
Razem	53 313 924	100%	

¹⁷⁵ Po uprzednim zatwierdzeniu przez Komitet Koordynacyjny NSRO (uchwała nr 53 z dnia 9 lutego 2011 r.).

Ukierunkowanie dodatkowych środków w ramach RPO WP przyczyni się do osiągnięcia trzech priorytetów *Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu EUROPA 2020*, tj.:

- **rozwoju inteligentnego**: rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- **rozwoju zrównoważonego**: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- **rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu**: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Znacząca część środków KRW/DT, tj. około 58% zostanie alokowana na kategorie interwencji realizujące cele Strategii Lizbońskiej, co umożliwi utrzymanie odsetka środków EFRR przeznaczonych w Programie na „lizbońskie” kategorie interwencji na dotychczasowym poziomie.

2) Weryfikacja efektów realizacji RPO WP

W oparciu o rekomendacje wynikające z przeprowadzonej przez Jednostkę Ewaluacyjną RPO WP oceny postępu realizacji celów Programu wprowadzono szereg zmian dotyczących systemu wskaźników.

W odniesieniu do wskaźników produktu i rezultatu na poziomie Programu oraz poszczególnych Osi Priorytetowych zaproponowano zmiany polegające na:

- dodaniu nowych wskaźników odpowiadających rzeczywistemu zakresowi udzielonego wsparcia,
- usunięciu wskaźników nieistotnych z punktu widzenia celów Osi,
- zastąpieniu wskaźnikami bardziej adekwatnymi z punktu widzenia zakresu udzielonego wsparcia,
- zmianach definicji wskaźników,
- urealnieniu wartości docelowych w oparciu o przeprowadzone analizy.

3) Uwzględnienie spójności RPO WP z SUERMB

W związku z przyjęciem w dniu 26 października 2009 r. przez Radę Europejską SUERMB, uwzględniono w treści RPO WP wkład Programu w proces wdrażania Strategii i komplementarności jego interwencji z celami SUERMB.

4) Uwzględnienie w strategii Programu instrumentów inżynierii finansowej

W toku realizacji Programu Instytucja Zarządzająca RPO WP podjęła decyzję o wprowadzeniu nowego mechanizmu wdrażania RPO WP poprzez instrumenty inżynierii finansowej w oparciu o art. 44 rozporządzenia Rady nr 1083/2006, tj. Inicjatywy JEREMIE (w OP 1. *Rozwój i innowacje w MŚP*) i JESSICA (w OP3. *Funkcje miejskie i metropolitalne*). Ponieważ na ten cel skierowanych zostało prawie 11% środków EFRR w Programie (tj. około 100 mln EUR) zasadne było wprowadzenie opisu ww. instrumentów do strategii Programu, jako istotnego uwarunkowania jego realizacji.

5) Rozszerzenie katalogu miast uprawnionych do wsparcia w ramach Inicjatywy JESSICA w Osi Priorytetowej 3. *Funkcje miejskie i metropolitalne*

W związku z realizacją w ramach RPO WP Inicjatywy JESSICA oraz mając na uwadze zapewnienie równości w dostępie do nowych innowacyjnych instrumentów finansowania projektów miejskich w systemie pozadotacyjnym, IZ RPO WP podjęła decyzję o rozszerzeniu katalogu miast uprawnionych do wsparcia w ramach Inicjatywy JESSICA. Dotyczy to szczególnie uzasadnionych ekonomicznie i społecznie przypadków pod warunkiem spełnienia wszelkich wymogów wynikających z unijnych rozporządzeń i wytycznych IZ RPO WP dotyczących kwalifikowania przedsięwzięć do realizacji w ramach Inicjatywy JESSICA (w tym wpisywania się projektów w Zintegrowane Plany

Zrównoważonego Rozwoju Obszarów Miejskich). Działanie to będzie ponadto użytecznym pilotażem wykorzystania instrumentów zwrotnych, umożliwiającym skuteczne przygotowanie potencjalnych beneficjentów do nowej perspektywy finansowej po 2013 roku.

6) **Zmiana poziomu współfinansowania Osi Priorytetowej 10. Pomoc techniczna**

Na obecnym, zaawansowanym etapie realizacji RPO WP, istnieje wysokie prawdopodobieństwo niepełnego wykorzystania dostępnej puli środków EFRR w perspektywie 2013 r. W związku z tym, IZ RPO postanowiła ograniczyć całkowitą alokację środków na realizację OP 10 z jednoczesnym zwiększeniem poziomu współfinansowania środkami EFRR do 100% wydatków kwalifikowalnych.

7) **Weryfikacja Planu finansowego RPO WP**

W związku z przyjęciem środków KRW/DT oraz zaawansowanym stanem realizacji Programu wystąpiła konieczność weryfikacji podziału środków EFRR na kategorie interwencji wg priorytetowego obszaru tematycznego, formy finansowania oraz obszaru geograficznego.

8) **Opis zadań Instytucji Certyfikującej**

Instytucja Certyfikująca zaproponowała ujednoczenie opisu zadań Instytucji Certyfikującej we wszystkich programach operacyjnych w ramach NSRO. Zmiana opisu jest zmianą horyzontalną i dotyczy zarówno Krajowych Programów Operacyjnych, jak i RPO.

9) **Zmiany o charakterze technicznym**

Konsekwencją wprowadzenia zmian merytorycznych w treści RPO WP (opisanych powyżej), jest potrzeba horyzontalnego dostosowania treści Programu do wprowadzonych zmian.

3. Podsumowanie wyników przeprowadzonych ewaluacji

Przegląd śródkresowy RPO WP został poprzedzony w IV kwartale 2010 r. i I kwartale 2011 r. procesem ewaluacji wewnętrznej przeprowadzonej przez Jednostkę Ewaluacyjną RPO WP w dwóch etapach. W pierwszym etapie nastąpiła wstępna identyfikacja obszarów interwencji wymagających wzmocnienia dodatkowymi środkami (przygotowany został *Raport nt. ukierunkowania środków Krajowej Rezerwy Wykonania i Dostosowania Technicznego w ramach RPO WP*). Zostały one następnie zweryfikowane w procesie oceny postępu realizacji celów RPO WP, na bazie wniosków i rekomendacji z *Raportu na temat postępów realizacji celów Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013, wg stanu na 31 grudnia 2010 r.* Należy podkreślić, że ocena postępów realizacji celów RPO WP ma charakter ciągły. W związku z tym *Raport nt. postępów realizacji celów RPO WP* jest przygotowywany przez Jednostkę Ewaluacyjną RPO WP wg stanu na 31 grudnia każdego roku (począwszy od 2009 r.).

W oparciu o wnioski z obu *Raportów* sformułowane zostały ostateczne rekomendacje dotyczące weryfikacji wskaźników produktu i rezultatu w poszczególnych Osiach Priorytetowych RPO WP oraz kluczowych obszarów interwencji KRW/DT.

Pozostałe zmiany Programu mają charakter techniczny i nie wymagają przeprowadzenia stosownych ewaluacji.

A. Najważniejsze wnioski

Wnioski ze wstępnej identyfikacji potencjalnych obszarów wsparcia z KRW/DT wskazały na możliwość (pod pewnymi warunkami) alokowania środków do:

- OP 1. *Rozwój i innowacje w MŚP* (Działanie 1.4, 1.5 i 1.6),

- OP 2. *Spoleczeństwo wiedzy* (Działanie 2.1 i 2.2.2),
- OP 3. *Funkcje miejskie i metropolitalne* (Działanie 3.1 i 3.2.1),
- OP 4. *Regionalny system transportowy* (Działanie 4.1 i 4.2),
- OP 5. *Środowisko i energetyka przyjazna środowisku* (Działanie 5.4 i 5.5),
- OP 6. *Turystyka i dziedzictwo kulturowe* (Działanie 6.1),
- OP 7. *Ochrona zdrowia i system ratownictwa* (Działanie 7.2);
- OP 8. *Lokalna infrastruktura podstawowa* (Działanie 8.1.2).

Środki EFRR zaprogramowane w ramach RPO WP zostały niemal całkowicie wykorzystane. W rozstrzygniętych do tej pory 77 konkursach Zarząd Województwa wybrał do dofinansowania 1 355 projektów o całkowitej wartości przekraczającej 6,2 mld PLN. Wartość dofinansowania tych projektów konsumuje 97% środków EFRR dostępnych w Programie.

Mimo niezrealizowania celów ilościowych w niektórych Osiach Priorytetowych stopień realizacji celów RPO WP jest zadowalający. Zasadniczym problemem uniemożliwiającym osiągnięcie wartości docelowych wskaźników stanowi wyczerpanie puli dostępnych środków finansowych. Dotyczy to przede wszystkim:

- Osi Priorytetowej 3. *Funkcje miejskie i metropolitalne* wz. infrastruktury transportu zbiorowego;
- Osi Priorytetowej 4. *Regionalny system transportowy* wz. infrastruktury drogowej;
- Osi Priorytetowej 5. *Środowisko i energetyka przyjazna środowisku* wz. energetyki.

W RPO WP skutecznie uruchomiono efekt dźwigni, dzięki któremu środki UE przyciągnęły stosunkowo dużo środków krajowych. Udział EFRR w dofinansowaniu projektów wynosi 60,7% i jest znacznie niższy od zakładanego w Programie (72%).

Szacuje się, że w oparciu o już uruchomione środki RPO WP powstanie ok. 3 800 miejsc pracy, co jest wartością zdecydowanie niższą od wstępnie określonej w Programie (11 000). Ze względu na znaczny postęp finansowy, w tym zaawansowanie generującej najwięcej miejsc pracy Osi Priorytetowej 1. *Rozwój i innowacje w MŚP* (ok. 99%) prawdopodobieństwo istotnego zwiększenia wartości tego wskaźnika jest minimalne. Na sytuację tą mają wpływ przede wszystkim dwa czynniki: negatywne skutki spowolnienia gospodarczego, które w Polsce ujawniło się w 2009 r. oraz przyjęcie zbyt wysokiej wartości wskaźnika na etapie przygotowania Programu.

Poziom wydatków związanych z celami Strategii Lizbońskiej jest niższy od zakładanego w Programie i wynosi 41,5% alokacji EFRR oraz 39,9% całkowitej wartości środków uruchomionych w ramach RPO WP (zakładany poziom wynosił odpowiednio: 45,4% środków EFRR oraz 48,5% ogółu wydatków kwalifikowanych). W związku z tym należy oczekiwać, że środki EFRR umożliwią zrealizowanie „lizbońskiego” celu RPO WP w około 91,1%, a realny odsetek środków UE ukierunkowanych na cele Strategii Lizbońskiej wyniesie około 41,4%¹⁷⁶.

Proporcja środków EFRR przeznaczonych na projekty zlokalizowane na obszarach wiejskich i w miastach jest zgodna z zapisami RPO WP i wynosi odpowiednio: 35% na obszary wiejskie oraz 63,2% na obszary miejskie. Jednocześnie, na obszary słabe strukturalnie zdefiniowane w RPO WP skierowano 10,6% dotychczas uruchomionych środków EFRR. Obszary te skupiają ok. 15% ogółu mieszkańców województwa.

B. Zasadnicze rekomendacje

¹⁷⁶ Bez uwzględnienia dodatkowych środków KRW/DT

W oparciu o przeprowadzone analizy sformułowano rekomendacje odnoszące się do weryfikacji wskaźnika dotyczącego liczby miejsc pracy utworzonych w wyniku realizacji Programu. Ponadto sformułowano rekomendacje dotyczące zmian wskaźników produktu i rezultatu na poziomie Osi Priorytetowych. Chodzi tu zarówno propozycje dodania / usunięcia / zastąpienia wskaźników, jak też o ich definicje czy też wartości docelowe. Proponowane w tym zakresie zmiany dotyczą następujących Osi:

- OP 1. *Rozwój i innowacje w MŚP*;
- OP 2. *Spółczesność wiedzy*;
- OP 3. *Funkcje miejskie i metropolitalne*;
- OP 4. *Regionalny system transportowy*;
- OP 5. *Środowisko i energetyka przyjazna środowisku*;
- OP 7. *Ochrona zdrowia i system ratownictwa*;
- OP 8. *Lokalna infrastruktura podstawowa*;
- OP 9. *Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie*;
- OP 10. *Pomoc techniczna*.

W oparciu o potencjalne możliwości wykorzystania środków KRW/DT oraz stopień realizacji celów, zidentyfikowano Osi Priorytetowe wraz ze wskazaniem obszaru wsparcia, które powinny zostać wzmocnione dodatkowymi środkami. Są to:

- OP 3. *Funkcje miejskie i metropolitalne* w zakresie infrastruktury transportu zbiorowego;
- OP 4. *Regionalny system transportowy* w zakresie regionalnej infrastruktury drogowej i kolejowej;
- OP 5. *Środowisko i energetyka przyjazna środowisku* w zakresie energetyki.

ZAŁĄCZNIK IX. WYKAZ SKRÓTÓW

AGC	Umowa o głównych międzynarodowych liniach kolejowych
AGTC	Umowa o ważnych międzynarodowych liniach transportu kombinowanego i obiektach towarzyszących
ARiMR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
B+R	Badania i rozwój
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
Biura TT	Biura Transferu Technologii
BRT	Badania i Rozwój Technologiczny
CTT	Centrum Transferu Technologii
DT	Środki z Dostosowania Technicznego
EBI	Europejski Bank Inwestycyjny
EFR	Europejski Fundusz Rybacki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EPC	Ekwiwalent pełnego czasu pracy
EQUAL	Inicjatywa Wspólnoty wspierająca działania na rzecz stworzenia większej liczby miejsc pracy i zapewnienia dostępu do niej w Unii Europejskiej
Ocena <i>ex-ante</i>	Ocena przed rozpoczęciem realizacji Programu
Ocena <i>ex-post</i>	Ocena po zakończeniu realizacji Programu
Ocena <i>on-going</i>	Ocena w trakcie realizacji Programu
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IC	Instytucja Certyfikująca
ICT	Technologie Informacyjne i Komunikacyjne (ang. <i>Information and Communication Technology</i>)
INTERREG	Inicjatywa Wspólnoty wspierająca współpracę transregionalną, międzynarodową i międzyregionalną w Unii Europejskiej
IOB	Instytucje Otoczenia Biznesu
ISPA	Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej (ang. <i>Instrument for Structural Policies for Pre-Accession</i>)
ITS	Inteligentne Systemy Transportu
IZ	Instytucja Zarządzająca
IZ PWW	Instytucja Zarządzająca Podstawami Wsparcia Wspólnoty
JEREMIE	Wspólne Europejskie Zasoby dla MŚP (ang. <i>Joint European Resources for Micro-to-Medium Enterprises</i>)
JESSICA	Wspólne Europejskie Wsparcie na Rzecz Trwałych Inwestycji w Obszarach Miejskich (ang. <i>Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas</i>)
Jst	Jednostka samorządu terytorialnego
KE	Komisja Europejska

KRW	Krajowa Rezerwa Wykonania
KWP	Komenda Wojewódzka Policji
MaMoR2	Model równowagi ogólnej (ang. <i>computable general equilibrium model</i> , CGE)
MGiP	Ministerstwo Gospodarki i Pracy
MRR	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
MŚP	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NSRO	Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia
NUTS / NTS	Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (ang. <i>Nomenclature of Territorial Units for Statistics</i>)
PAIiIZ	Polska Agencja Inicjatyw i Inwestycji Zagranicznych
PAN	Polska Akademia Nauk
PGL	Państwowe Gospodarstwo Leśne
Phare	Program Pomocy Polsce i Węgrom w Restrukturyzacji Gospodarki (ang. <i>Poland-Hungary Assistance for Restructuring of their Economies</i>)
Phare CBC	Program Współpracy Przygranicznej Phare (ang. <i>Phare Crossborder Cooperation</i>)
Phare SSG	Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza (ang. <i>Phare Social and Economic Cohesion</i>)
PKB <i>per capita</i>	Produkt Krajowy Brutto na mieszkańca
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
PKM	Pomorski Komitet Monitorujący
PO	Program Operacyjny
PPS	Parytet siły nabywczej (ang. <i>purchasing-power parity</i>)
PWW	Podstawy Wsparcia Wspólnoty
RIS-P	Regionalna Strategia Innowacyjna dla Województwa Pomorskiego
RLM	Równoważna Liczba Mieszkańców
RP	Rzeczpospolita Polska
RPO	Regionalny Program Operacyjny
RPO WP	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013
SAPARD	Program pomocy przedakcesyjnej dla rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich (ang. <i>Pre-Accession Assistance for Agriculture and Rural Development</i>)
SKM	Szybka Kolej Miejska
<i>Spin-off, spin-out</i>	Nowoutworzone przedsiębiorstwo oparte na wiedzy
SPO	Sektorowy Program Operacyjny
SPO RZL	Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006
SPO Transport	Sektorowy Program Operacyjny Transport 2004-2006
SPO WKP	Sektorowy Program Operacyjny Wzrost konkurencyjności Przedsiębiorstw 2004-2006
SPO-Rolny	Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004-2006
SPO-Ryby	Sektorowy Program Operacyjny Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb 2004-2006
SRWP	Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020
SUERMB	Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego

SWOT	Analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń rozwoju (ang. <i>Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats</i>)
SWW	Strategiczne Wytyczne Wspólnoty dla spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej na lata 2007-2013
TEN-T	Transeuropejskie Sieci Transportowe
UE	Unia Europejska
Usługi <i>on-line</i>	Usługi świadczone przez Internet
WDB	Wartość Dodana Brutto
WE	Wspólnota Europejska
WUS	Wojewódzki Urząd Statystyczny
ZDW	Zarząd Dróg Wojewódzkich
ZMiUW	Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
ZPORR	Zintegrowany Program Rozwoju Regionalnego 2004-2006

ZALĄCZNIK X. SŁOWNIK POJĘĆ

Analiza SWOT	Metoda będąca elementem analizy strategicznej, pozwalająca przeanalizować atuty i słabości regionu wobec szans i zagrożeń stwarzanych przez otoczenie. Skrót SWOT pochodzi od pierwszych liter angielskich słów: <i>Strengths</i> (mocne strony), <i>Weaknesses</i> (słabe strony), <i>Opportunities</i> (szanse), <i>Threats</i> (zagrożenia).
Beneficjent	Osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, realizująca projekty finansowane z budżetu państwa lub ze źródeł zagranicznych na podstawie umowy o dofinansowanie projektu.
Bioróżnorodność	Różnaitość form życia wraz z całą ich zmiennością na poziomie genów, gatunków i ekosystemów, w skali Ziemi lub bliższych jednostek biogeograficznych. Według definicji przyjętej oficjalnie przez <i>Konwencję o różnorodności biologicznej</i> , różnorodność gatunkowa oznacza zróżnicowanie wszystkich żywych organizmów występujących na Ziemi, m.in. w ekosystemach lądowych, morskich i innych wodnych, jak też w zespołach ekologicznych, których organizmy te są częścią. Dotyczy to różnorodności wewnątrzgatunkowej i różnorodności na poziomie ekosystemów.
Cel „Konwergencja”	Cel ukierunkowany na przyspieszenie konwergencji najsłabiej rozwiniętych państw członkowskich i regionów. Finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności.
Cele polityki strukturalnej w latach 2007-2013	Cele służące osiągnięciu spójności społeczno-gospodarczej Unii Europejskiej w latach 2007-2013, w oparciu o które wydatkowane są środki z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności; są to: cel „Konwergencja”, cel „Konkurencyjność regionalna i zatrudnienie” i cel „Europejska współpraca terytorialna”.
Coaching	Proces doskonalenia kompetencji w obszarze, który chce rozwijać klient poprzez zaangażowanie trenera.
Dostosowanie Techniczne	Środki Dostosowania Technicznego przyznane zostały Polsce przez KE w związku z niedoszacowaniem wyników gospodarczych niektórych państw członkowskich UE (Polski, Czech i Słowacji) przy określaniu kopert narodowych na lata 2007-2013. W ramach budżetu UE środki na zwiększenie alokacji będą pochodzić z dwóch źródeł oszczędności w dziale 1B (Spójność dla wzrostu i zatrudnienia) poczynionych w latach 2007-2010. Według obliczeń KE powyższe oszczędności składają się na kwotę 1 007 149 488 EUR, z czego 632 392 153 EUR przypada dla Polski. Alokacja zostanie proporcjonalnie rozłożona na lata 2011, 2012 i 2013.
Duży projekt	W rozumieniu art. 39 rozporządzenia Rady 1083/2006, projekt, którego całkowity koszt przekracza kwotę 25 mln EUR (w dziedzinie środowiska naturalnego) i 50 mln EUR (inne dziedziny), posiadający jasno określone cele i składający się z szeregu robót, działań lub usług, którego celem jest ukończenie niepodzielnego zadania o sprecyzowanym charakterze gospodarczym lub technicznym.
e-Administracja	(ang. <i>e-Government</i>) Zastosowanie technologii komunikacyjnych i informacyjnych do planowania, realizacji i monitorowania zadań

	administracji publicznej (rządowej i samorządowej). Rozwiązania z zakresu e-Administracji umożliwiają dostarczanie obywatelom efektywnych kosztowo i łatwo osiągalnych usług administracyjnych oraz usprawniają wymianę informacji i operacje pomiędzy różnymi instytucjami publicznymi.
e-Edukacja	(ang. <i>e-Learning</i>) Nauczanie prowadzone z wykorzystaniem technologii informacyjnych i komunikacyjnych.
e-Kultura	(ang. <i>e-Culture</i>) Zastosowanie technologii komunikacyjnych i informacyjnych, które przyczyniają się do poznawania bogactwa kulturowego (świata, kraju, regionu) w formie elektronicznej; e-Kultura pozwala na ochronę, przechowywanie, opisywanie oraz studiowanie zawartości archiwów, bibliotek czy muzeów, przy udziale innowacyjnych systemów i narzędzi ogólnodostępnych w Internecie.
e-Turystyka	(ang. <i>e-Tourism</i>) Zastosowanie technologii komunikacyjnych i informacyjnych, zwiększających zakres przekazywanych informacji, prowadzonej promocji i reklamy dotyczącej danego kraju, regionu czy miejsca; e-Turystyka stwarza możliwość poznawania obszarów atrakcyjnych turystycznie przy udziale portalów tematycznych i narzędzi ogólnodostępnych w Internecie.
e-Zdrowie	(ang. <i>e-Health</i>) Zastosowanie technologii komunikacyjnych i informacyjnych w ochronie zdrowia, sprzyjające zapobieganiu chorobom, diagnostyce, leczeniu, kontroli, a także zarządzaniu i monitorowaniu jednostek ochrony zdrowia. Narzędzia te służą komunikacji między pacjentem a usługodawcą z branży opieki zdrowotnej oraz przekazywaniu danych pomiędzy instytucjami; obejmują również sieci informacji nt. zdrowia, elektroniczne kartoteki, usługi telemedycyny oraz urządzenia komunikacyjne służące monitorowaniu stanu zdrowia pacjenta.
Europejska Ekologiczna Sieć NATURA 2000	Przyjęty przez UE system ochrony wybranych elementów przyrody, najważniejszych z punktu widzenia całej Europy. System ma uzupełniać systemy krajowe, będąc merytoryczną podstawą do zachowania dziedzictwa przyrodniczego w skali kontynentu. Polega on na skutecznej ochronie wybranych obszarów. W Polsce sieć obszarów NATURA 2000 obejmuje obszary specjalnej ochrony ptaków i specjalne obszary ochrony siedlisk; jest regulowana przez ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.).
Funkcje metropolitalne	Funkcje wielkich miast i zespołów miejskich. W zależności od stopnia ich ukształtowania i wyspecjalizowania, jakości i unikatowości mają one charakter regionalny, narodowy, kontynentalny, a nawet globalny. Powinny zapewniać zewnętrzną ekspansję macierzystego regionu w skali wewnątrz krajowej i międzynarodowej. Funkcje metropolitalne mają właściwości dóbr rzadkich oraz charakteryzują się wysoką jakością podstawowych funkcji usługowych (w tym również wysoką jakością przestrzeni).

Instrument elastyczności	Instrument elastyczności ma na celu ułatwienie wdrażania jednofunduszowych programów operacyjnych. Polega na finansowaniu działań, które należą do obszaru interwencji innego funduszu strukturalnego. Zgodnie z art. 33 rozporządzenia Rady nr 1083/2006, EFRR i EFS mogą finansować, w sposób komplementarny i z zastrzeżeniem pułapu 10% finansowania wspólnotowego każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, działania objęte zakresem pomocy z innego funduszu pod warunkiem, że są one konieczne do odpowiedniej realizacji projektu i są bezpośrednio z nim powiązane.
Instrumenty inżynierii finansowej	Mechanizmy zwrotnego finansowania przedsięwzięć w ramach Polityki Spójności 2007-2013 realizowane na podstawie art. 44 rozporządzenia Rady nr 1083/2006 obejmujące wsparcie instrumentów m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, takich jak fundusze pożyczkowe, poręczeniowe, czy podwyższonego ryzyka (<i>venture capital</i>) poprzez Inicjatywę JEREMIE (Wspólne Europejskie Zasoby dla MŚP); • dla funduszy na rzecz rozwoju obszarów miejskich, czyli funduszy inwestujących w partnerstwa publiczno-prywatne i innych projektów ujętych w zintegrowanym planie na rzecz trwałego rozwoju obszaru miejskich poprzez Inicjatywę JESSICA (Wspólne Europejskie Wsparcie na Rzecz Trwałych Inwestycji w Obszarach Miejskich).
Institucja Audytowa	Krajowy, regionalny lub lokalny organ władzy publicznej lub podmiot publiczny, funkcjonalnie niezależny od Instytucji Zarządzającej i Instytucji Certyfikującej, wyznaczony przez państwo członkowskie dla każdego programu operacyjnego i odpowiedzialny za weryfikację skutecznego działania systemu zarządzania i kontroli.
Institucja Certyfikująca	Krajowy, regionalny lub lokalny organ władzy publicznej lub podmiot publiczny, wyznaczony przez państwo członkowskie do poświadczenia deklaracji wydatków i wniosków o płatność przed ich przesłaniem Komisji Europejskiej.
Institucja Pośrednicząca	Każdy podmiot lub instytucja publiczna lub prywatna, za której działalność Instytucja Zarządzająca lub Instytucja Certyfikująca ponosi odpowiedzialność, lub wykonująca obowiązki w imieniu takiej instytucji w odniesieniu do beneficjentów realizujących projekty. Państwo członkowskie lub Instytucja Zarządzająca może wyznaczyć jedną lub kilka Instytucji Pośredniczących w celu wykonania części lub całości zadań Instytucji Zarządzającej lub Instytucji Certyfikującej.
Institucja Zarządzająca	Krajowy, regionalny lub lokalny organ władzy publicznej lub podmiot publiczny lub prywatny, wyznaczony przez państwo członkowskie do zarządzania programem operacyjnym.
Kategorie interwencji	Zagadnienia tematyczne w ramach kategoryzacji interwencji funduszy strukturalnych, wchodzące w skład dziedzin działalności społeczno-gospodarczej. Kategorie interwencji służą do identyfikacji, badania i monitorowania wsparcia pochodzącego z funduszy strukturalnych. Są wykorzystywane do przygotowywania rocznych sprawozdań dotyczących funduszy strukturalnych i ich obciążenia w celu ułatwienia przekazu informacji dotyczących różnych polityk.

Krajowa rezerwa wykonania	Rezerwa tworzona z inicjatywy państwa członkowskiego dla celu Konwergencja lub celu Konkurencyjność regionalna i zatrudnienie, wynosząca 3% całkowitej alokacji na każdy z tych celów. W przypadku, gdy państwo członkowskie zdecydowało o stworzeniu takiej rezerwy, dokonuje ono oceny wykonania swoich programów operacyjnych w ramach każdego z celów nie później niż dnia 30 czerwca 2011 r. Nie później niż dnia 31 grudnia 2011 r., na podstawie wniosków każdego zainteresowanego państwa członkowskiego i w ścisłej z nim współpracy, Komisja dokonuje alokacji krajowej rezerwy wykonania.
Krajowy Program Reform na lata 2005-2008 na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej	Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 27 grudnia 2005 r. przedstawiający działania, jakie polski rząd zamierza podjąć w latach 2005-2008 dla realizacji odnowionej Strategii Lizbońskiej.
Mały przedsiębiorca	Za małego przedsiębiorcę uważa się przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych: zatrudniał średniorocznie mniej niż 50 pracowników oraz osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług a także operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 10 mln euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 10 mln euro. Pozostałe kryteria kwalifikacyjne są zawarte w załączniku I rozporządzenia Komisji nr 364/2004 z dnia 24 lutego 2004 r. zmieniającego rozporządzenie Komisji nr 70/2001 (Dz.Urz. UE L 63 z 28.2.2004, str. 22).
Mikroprzedsiębiorca	Za mikroprzedsiębiorcę uważa się takiego przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych: zatrudniał średniorocznie mniej niż 10 pracowników oraz osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług, a także operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 2 mln euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 2 mln euro. Pozostałe kryteria kwalifikacyjne są zawarte w załączniku I rozporządzenia Komisji nr 364/2004 z dnia 24 lutego 2004 r. zmieniającego rozporządzenie Komisji nr 70/2001 (Dz.Urz. UE L 63 z 28.2.2004, str. 22).
Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie	Dokument przyjęty przez Radę Ministrów i zaakceptowany przez Komisję Europejską w dniu 7 maja 2007 r., który zapewnia, że pomoc funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności uruchamiana w Polsce w latach 2007-2013 jest zgodna ze Strategicznymi Wytycznymi Wspólnoty i który określa związek pomiędzy priorytetami Wspólnoty, z jednej strony, a Krajowym Programem Reform 2005-2008, z drugiej. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia stanowią podstawę dla przygotowania programów operacyjnych finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności.
Nieprawidłowość	Jakiegokolwiek naruszenie przepisu prawa wspólnotowego wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego, które powoduje lub mogłoby spowodować szkodę w budżecie ogólnym Unii Europejskiej w drodze finansowania nieuzasadnionego wydatku z budżetu ogólnego.

Obszary przyrodniczo	cenne	Obszary prawnie chronione takie, jak: parki narodowe, obszary NATURA 2000, parki krajobrazowe, rezerваты, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe i inne.
Obszary strukturalnie	słabe	Obszary określone na poziomie gmin (NTS V) i zdefiniowane jako charakteryzujące się niekorzystnymi wskaźnikami w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> – dochodów własnych, – bezrobocia – odsetka osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w stosunku do średniej dla wszystkich gmin wiejskich, wiejsko-miejskich i miast do 35 tys. mieszkańców w województwie pomorskim. Listę obszarów słabych strukturalnie ustalono wg danych pochodzących ze statystyki publicznej, dostępnych na początek roku 2007 (patrz: Mapa nr 4 w Załączniku graficznym). Będzie ona obowiązywać do czasu jej aktualizacji, kiedy to zostanie uzupełniona o gminy, które spełnią wyznaczone kryteria kwalifikacyjne na podstawie zaktualizowanych danych.
Ocena <i>ex-ante</i>		Ocena przeprowadzana przed rozpoczęciem realizacji programu. Jej podstawowym zadaniem jest zweryfikowanie długoterminowych efektów wsparcia, zawartych w przygotowanych dokumentach programowych. Zasadniczym celem tej oceny jest zwiększenie jakości dokumentów programowych poprzez udział w procesie programowania podmiotu niezależnego od Instytucji Zarządzającej. Ocena <i>ex-ante</i> ma zapewnić, iż środki przeznaczane na realizację programu operacyjnego zostaną wykorzystane w sposób gwarantujący osiągnięcie najlepszych efektów.
Ocena <i>ex-post</i>		Ocena dokonywana po zakończeniu realizacji programu, której głównym celem jest określenie jego długotrwałych efektów, w tym wielkości zaangażowanych środków, skuteczności i efektywności pomocy. Głównym celem oceny końcowej jest przede wszystkim dostarczenie informacji na temat długotrwałych efektów, powstałych w wyniku wdrażania danego programu, wraz ze sformułowaniem wniosków dotyczących kierunków polityki strukturalnej.
Ocena <i>on-going</i>		Ocena dokonywana w trakcie realizacji programu. Jej celem jest oszacowanie stopnia osiągania zakładanych celów programu, zwłaszcza pod względem dostarczonych produktów i osiągniętych rezultatów oraz określenie trafności zamierzeń w stosunku do aktualnych trendów społeczno-gospodarczych. Wyniki oceny <i>on-going</i> służą ewentualnym modyfikacjom programu.
Strategia (odnowiona)	Lizbońska	Program społeczno-gospodarczy Unii Europejskiej, przyjęty na szczycie Rady Europejskiej w dniach 22-23 marca 2005 r. pod nazwą „Wspólne działania na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Nowy początek Strategii Lizbońskiej” modyfikujący oryginalną strategię. Jako priorytet działań Unii Europejskiej i państw członkowskich do 2010 roku zaproponowano: uczynienie z Europy bardziej atrakcyjnego miejsca do lokowania inwestycji i podejmowania pracy, rozwijanie wiedzy i innowacji dla wzrostu, tworzenie większej liczby trwałych miejsc pracy. Cele te zostały rozwinięte w dokumencie pt. „Zintegrowany Pakiet Wytucznych na rzecz wzrostu i zatrudnienia 2005-2008”, który jest podstawą do formułowania przez państwa członkowskie UE Krajowych Programów Reform, określających działania podejmowane przez poszczególne kraje na rzecz realizacji celów odnowionej Strategii.

Oś Priorytetowa	Jeden z priorytetów strategii zawarty w programie operacyjnym, obejmujący grupę powiązanych ze sobą obszarów wsparcia, posiadających określone mierzalne cele.
Produkt turystyczny	Kompleksowa spójna oferta atrakcji i usług na danym obszarze, która może być sprzedawana w pakietach i obejmuje wspólne działania marketingowe, w tym promocyjne.
Prognoza oddziaływania na środowisko	Dokument, którego celem jest identyfikacja skutków środowiskowych realizacji postanowień programu operacyjnego, a więc ustalenie czy przyjęte w dokumencie osie priorytetowe gwarantują bezpieczeństwo środowiska przyrodniczego oraz sprzyjają jego ochronie i zrównoważonemu rozwojowi.
Program operacyjny	Dokument przedłożony przez państwo członkowskie i przyjęty przez Komisję europejską, określający strategię rozwoju wraz ze spójnym zestawem priorytetów, które mają być osiągnięte z pomocą funduszy strukturalnych lub, w przypadku celu „Konwergencja”, z pomocą Funduszu Spójności.
Projekt	Przedsięwzięcie realizowane w ramach RPO WP na podstawie umowy o dofinansowanie zawieranej między Instytucją Zarządzającą/Instytucją Pośredniczącą a beneficjentem.
Równoważna Liczba Mieszkańców	Umowny parametr określający wielkość urządzeń do oczyszczania ścieków. 1 RLM oznacza ładunek organiczny ulegający biodegradacji, wyrażony pięciodobowym biochemicznym zapotrzebowaniem tlenu (BZT5) w ilości 60 g tlenu na dzień.
Strategia Komunikacji	Dokument określający sposoby realizacji działań informacyjnych i promocyjnych w odniesieniu do środków pomocowych Unii Europejskiej dostępnych w ramach RPO WP. W szczególności, Strategia Komunikacji formułuje zadania strategii informacyjnej, jej główne instrumenty, definiuje grupy odbiorców (grupy docelowe), wyznacza zadania poszczególnych instytucji, określa harmonogram działań oraz sposób ich finansowania, jak również sposób oceny Strategii i poszczególnych działań podejmowanych w jej ramach.
Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego	Dokument zatwierdzony przez Radę UE na szczycie w dniach 29-30 października 2009 r. Jest to pierwsza strategia na szczeblu UE, integrująca różne polityki wspólnotowe i dotycząca wybranego makroregionu – Regionu Morza Bałtyckiego.
Strategiczne Wytyczne Wspólnoty dla spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej na lata 2007-2013	Dokument przyjęty przez Radę Europejską w dniu 6 października 2006 r. określający indykatywne ramy interwencji funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności z uwzględnieniem innych stosownych polityk Wspólnoty. Strategiczne Wytyczne Wspólnoty zawierają zasady i priorytety polityki spójności w latach 2007-2013 i są podstawą dla państw członkowskich do określenia krajowych priorytetów strategicznych w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia.
Ścieżka życia	Pojęcie uwzględniające wszystkie czynniki mające wpływ na ocalenie życia człowieka, od momentu, w którym uległ nagłemu urazowi bezpośrednio zagrażającemu jego życiu w wyniku działania czynnika wewnętrznego (samoistnego chorobotwórczego) lub zewnętrznego.

Średni przedsiębiorca	Za średniego przedsiębiorcę uważa się przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych: zatrudniał średniorocznie mniej niż 250 pracowników oraz osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług a także operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 50 mln euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 43 mln euro. Pozostałe kryteria kwalifikacyjne są zawarte w załączniku I rozporządzenia Komisji nr 364/2004 z dnia 24 lutego 2004 r. zmieniającego rozporządzenie Komisji nr 70/2001 (Dz.Urz. UE L 63 z 28.2.2004, s. 22).
Trzeci sektor	Ogół prywatnych organizacji działających społecznie i nie dla zysku. Trzeci sektor bywa nazywany także sektorem pozarządowym bądź sektorem <i>non-profit</i> .
Wskaźniki oddziaływania	Wskaźniki odnoszące się do skutków danego programu wykraczających poza natychmiastowe efekty dla beneficjentów. Oddziaływanie szczegółowe to te efekty, które pojawią się po pewnym okresie czasu, niemniej jednak są bezpośrednio powiązane z podjętym działaniem. Oddziaływanie globalne obejmuje efekty długookresowe dotyczące szerszej populacji.
Wskaźniki produktu	Wskaźniki odnoszące się do działalności. Liczone są w jednostkach materialnych lub monetarnych (np. długość zbudowanej drogi, liczba firm, które uzyskały pomoc).
Wskaźniki rezultatu	Wskaźniki odpowiadające bezpośrednio z natychmiastowych efektów wynikających z programu. Dostarczają one informacji o zmianach np. zachowania, pojemności lub wykonania, dotyczących beneficjentów. Takie wskaźniki mogą przybierać formę wskaźników materialnych (skrócenie czasu podróży, liczba skutecznie przeszkolonych, liczba wypadków drogowych, itp.) lub finansowych (zwiększenie się środków finansowych sektora prywatnego, zmniejszenie kosztów transportu).
Zintegrowany regionalny system ratownictwa	Zorganizowane i skoordynowane współdziałanie wszystkich rodzajów ratownictwa (m.in. medyczne, drogowe, morskie, ekologiczne) funkcjonujących na terenie województwa pomorskiego.
Zrównoważony rozwój	Zgodnie z definicją ONZ, jest to proces mający na celu zaspokojenie aspiracji rozwojowych obecnego pokolenia w sposób umożliwiający realizację tych samych dążeń następnym pokoleniom. Wyodrębniono trzy główne wymiary zrównoważonego rozwoju. Są to: ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami, wzrost gospodarczy i sprawiedliwy podział korzyści z niego wynikających oraz rozwój społeczny.

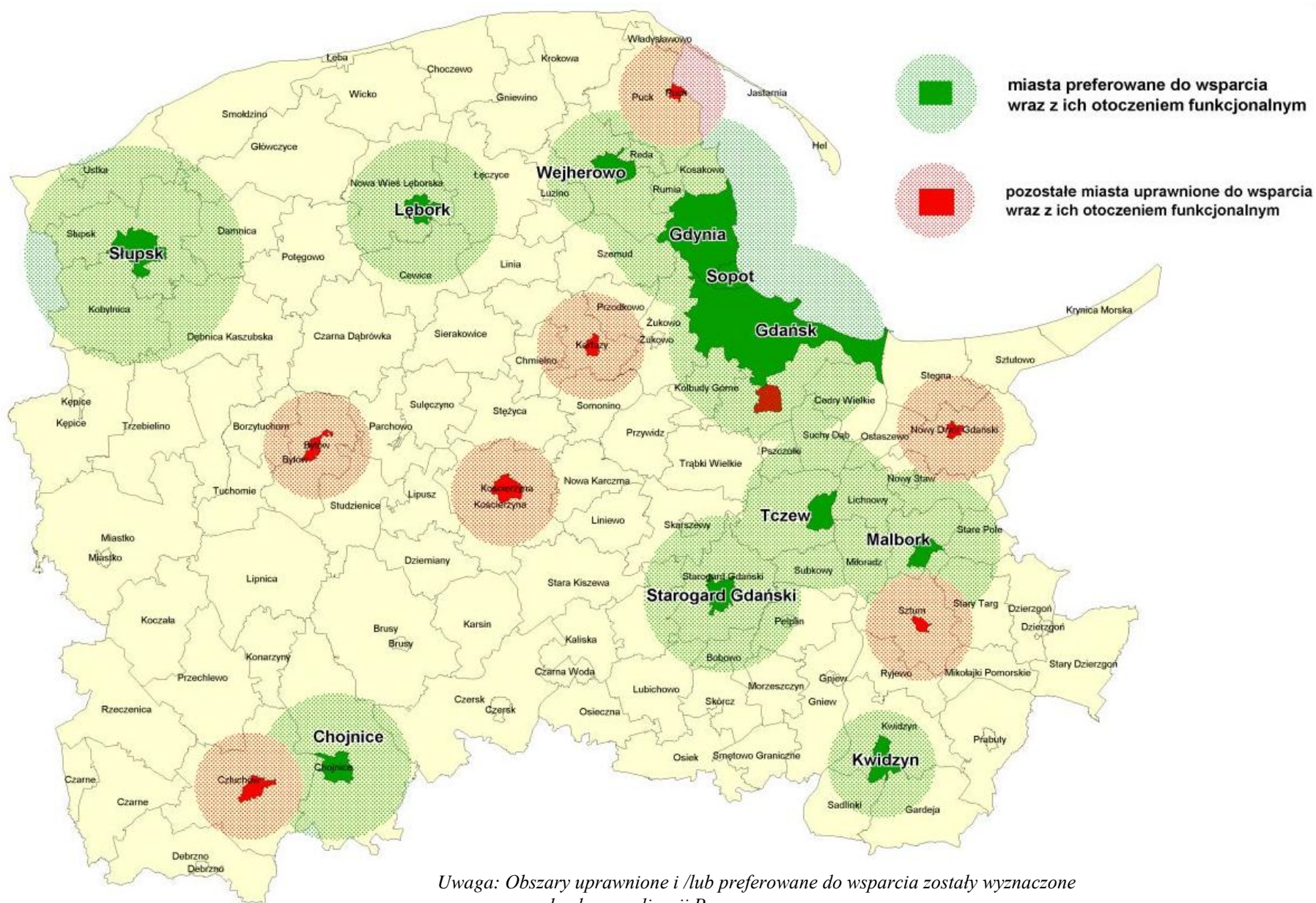
ZAŁĄCZNIK GRAFICZNY

Zamieszczone w Załączniku mapy nie mają charakteru wiążącego.

Stanowią one ilustrację kryteriów wyznaczania obszarów problemowych, określonych postanowieniami Programu.

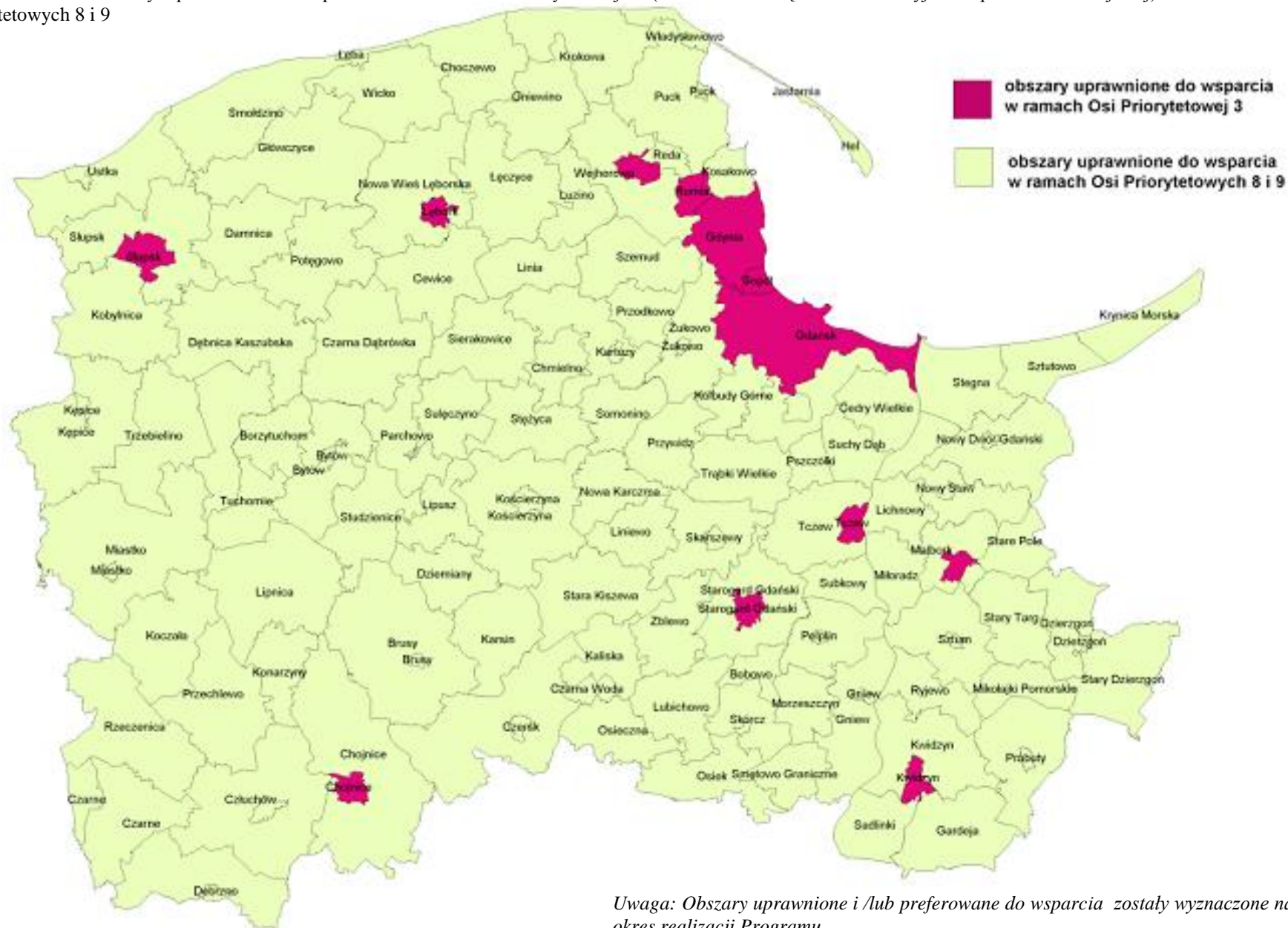
Mapy sporządzono w oparciu o informacje i dane statystyczne aktualne na dzień przyjęcia Programu przez Zarząd Województwa Pomorskiego.

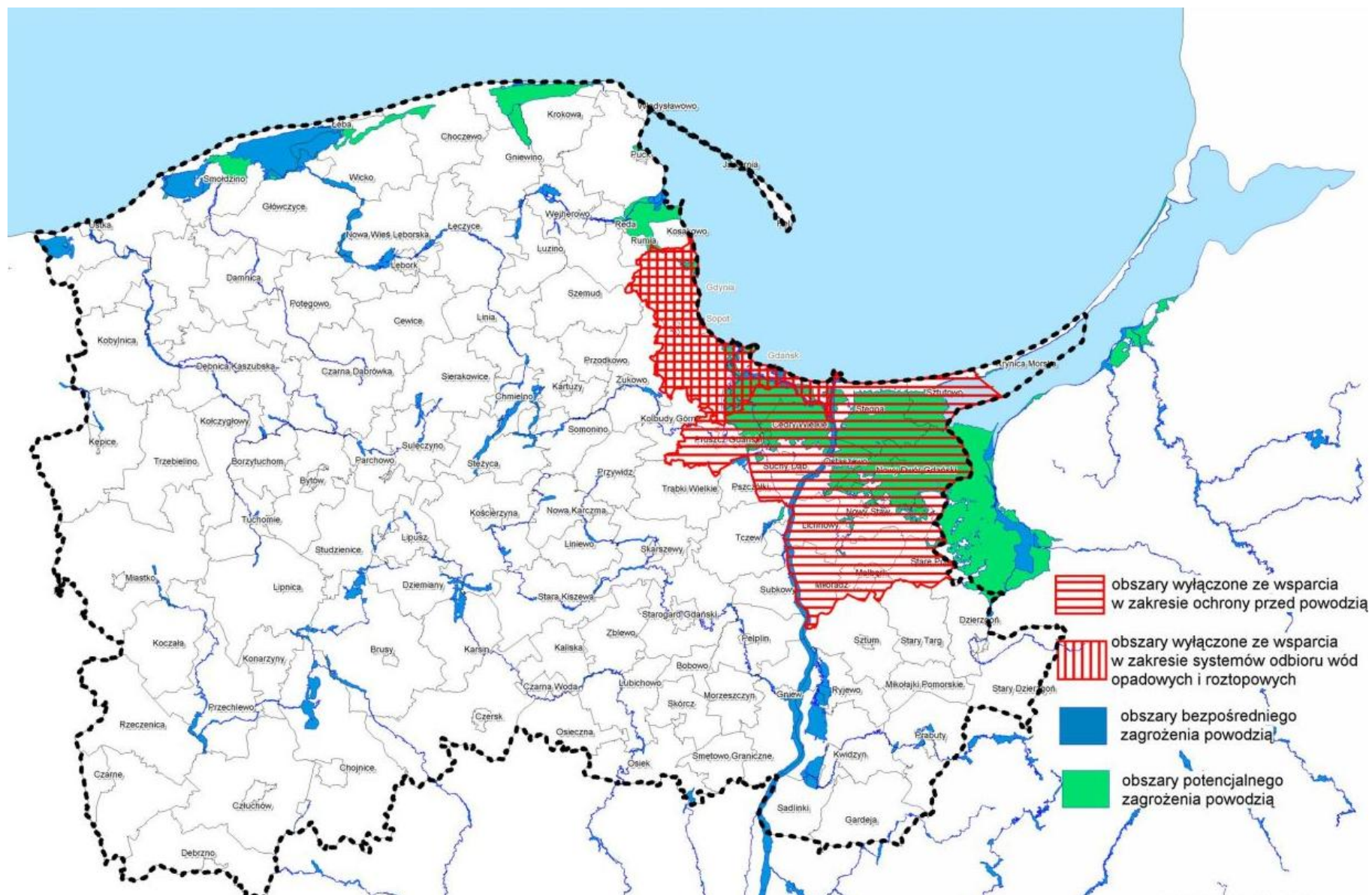
Mapa nr 1. Obszary uprawnione i preferowane do wsparcia w ramach projektów z zakresu transportu zbiorowego

224

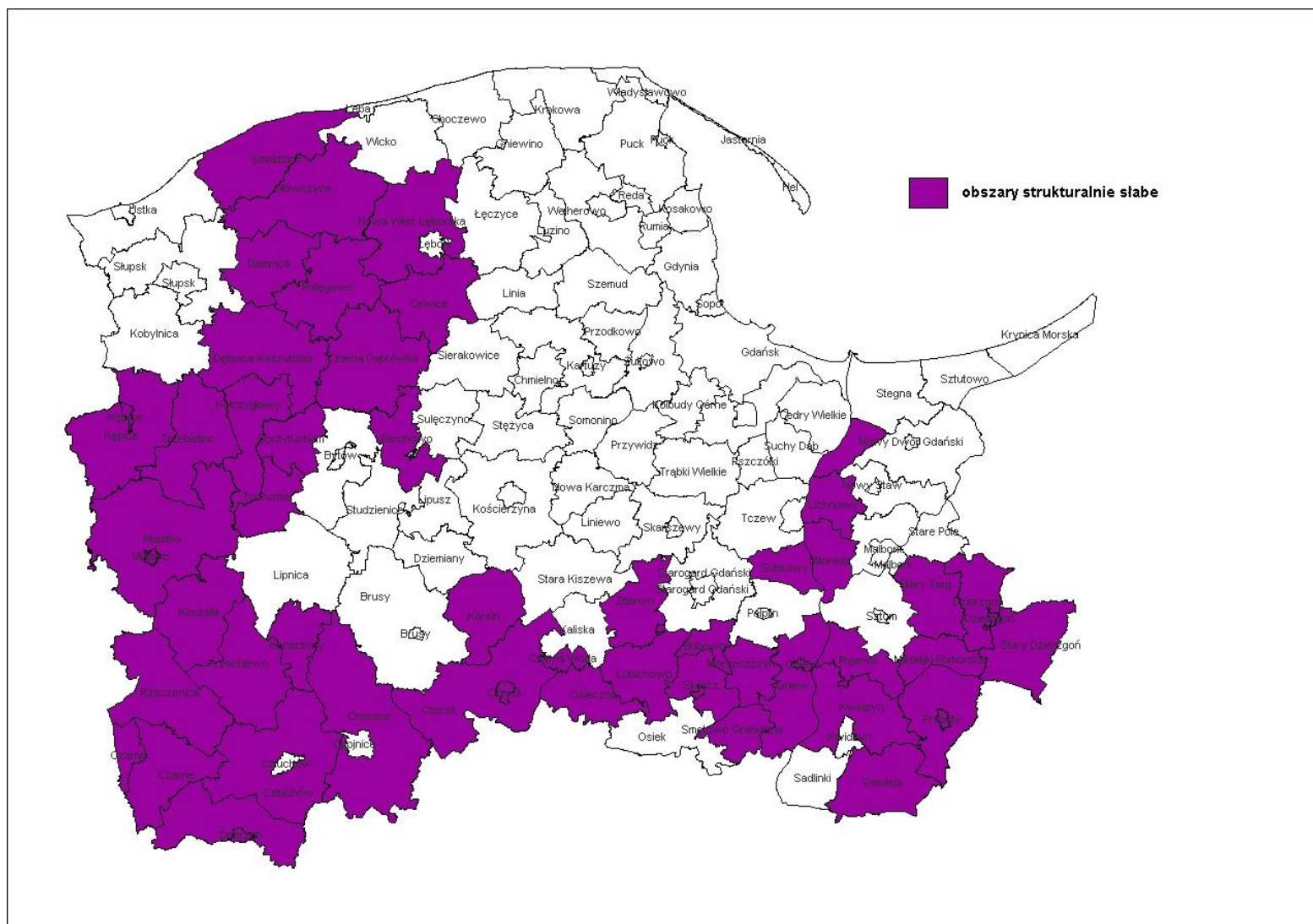
Mapa nr 2. Obszary uprawnione do wsparcia w ramach Osi Priorytetowej 3 (w zakresie zwiększania atrakcyjności przestrzeni miejskiej) oraz w ramach Osi Priorytetowych 8 i 9

Mapa nr 3. Obszary wyłączone ze wsparcia w zakresie ochrony przeciwpowodziowej oraz systemów odbioru wód opadowych i roztopowych

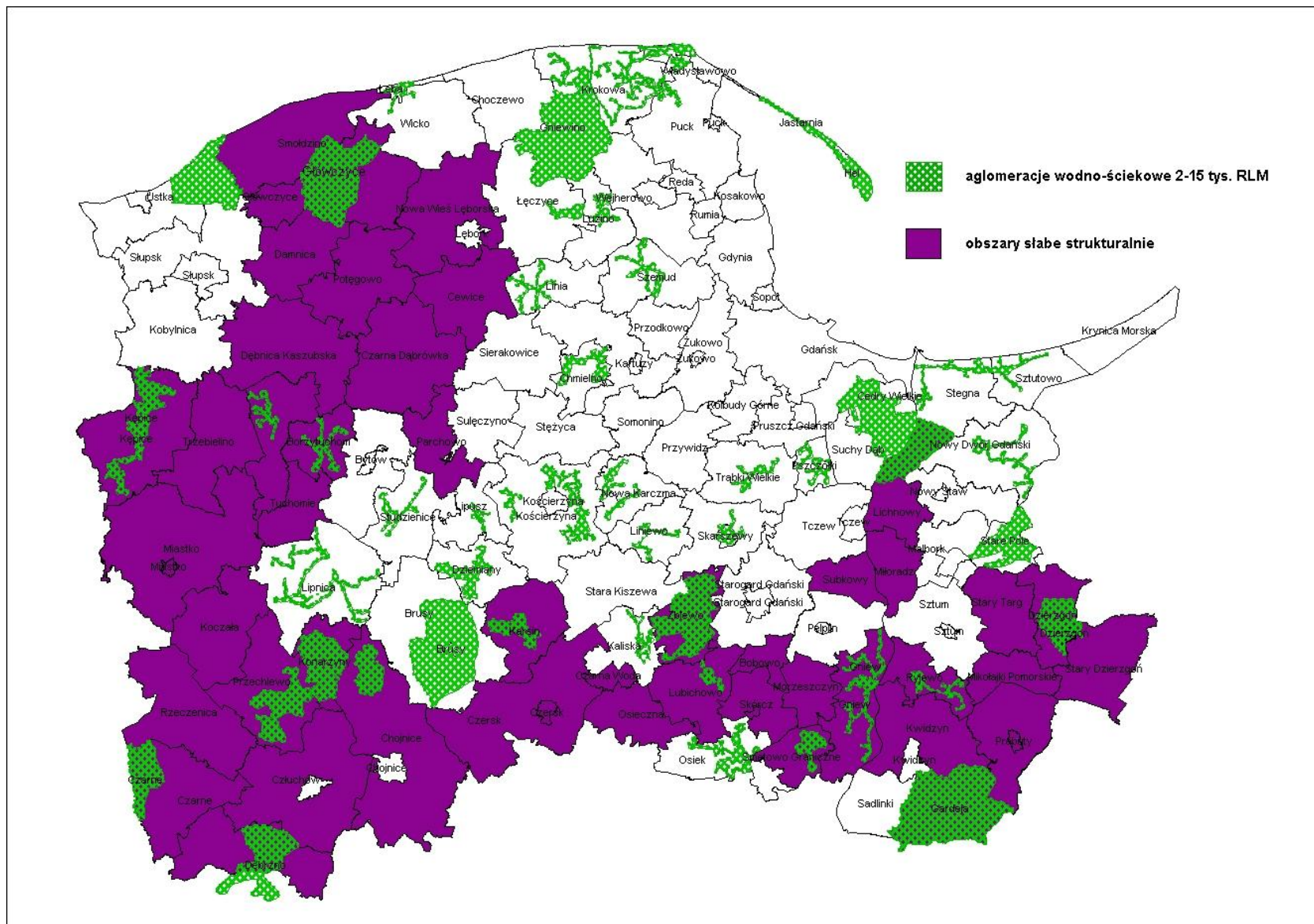
Uwaga: Obszary wyłączone ze wsparcia zostały wyznaczone na cały okres realizacji Programu

Mapa nr 4. Obszary strukturalnie słabe - preferowane w ramach Osi Priorytetowych 1, 6, 8 i 9 oraz uprawnione do wsparcia w ramach Osi Priorytetowej 5 (w zakresie elektroenergetyki)

Uwaga: Przewiduje się co najmniej jednokrotną aktualizację mapy w trakcie okresu programowania

Mapa nr 5. Aglomeracje wodno-ściekowe 2-15 tys. RLM uprawnione do wsparcia w ramach Osi Priorytetowej 8 na tle obszarów słabych strukturalnie

228

Uwaga: Mapa uwzględnia aglomeracje wodno-ściekowe 2-15 tys. RLM wyznaczone wg stanu prawnego na początek roku 2007. Każdorazowa zmiana stanu prawnego automatycznie skutkuje zmianą kwalifikacji obszarów i będzie uznawana podczas przyjmowania i oceny wniosków

Mapa nr 6. Aglomeracje wodno-ściekowe 2-15 tys. RLM uprawnione do wsparcia w ramach Osi Priorytetowej 8 na tle obszarów cennych przyrodniczo

